

STINDARD

REVISTĂ DE INFORMARE, ISTORIE MILITARĂ,
CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE PATRIOTICĂ

Anul X, nr. 21-22

• Octombrie 2023

SLAVĂ EROILOR
CĂZUȚI PENTRU
APĂRAREA PATRIEI

Monumentul eroilor de la Gurahonț

FILIALA JUDEȚEANĂ „ZIRIDAVA” ARAD
A ASOCIAȚIEI NAȚIONALE A CADRELOR MILITARE ÎN REZERVĂ
ȘI ÎN RETRAGERE „ALEXANDRU IOAN CUZA”

STINDARD

Anul X, nr. 21-22, Octombrie 2023

Revistă semestrială a Filialei Județene „Ziridava” a Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră „Alexandru Ioan Cuza”, București, editată sub egida A.N.C.M.R.R. și a filialei județene Ioan Slavici a Ligii Scriitorilor Români.

DIRECTOR FONDATOR: *Gl. Mr. (rtg) Vasile-Ionel Heredea*
REDACTOR ȘEF: *Col. (rtg) Sandu Crișan*
CONSILIER EDITORIAL: *Prof. Ioan Tulea*
REDACTORI RESPONSABILI:
Lt.col(rtg) Alexandru Ioan Chiș, Prof. Carina Anca Baba
SENIORI EDITORI: *Prof. Emil Șimăndan, Col(r) Horea Gana*
GRAFIC DESIGNER: *Ecaterina Mehesz*

Adresa redacției:
Filiala ANCMRR Ziridava Arad,
Cercul Militar, B-dul Decebal, nr 19
Cod poștal: 310133
Tel. 0357404764
Email. rezervist.arad@yahoo.com

COLEGIUL DE REDACȚIE ȘI COLABORATORI:

COLEGIUL DE REDACȚIE

Co.(rtg) Gana Horea, Lt.col.(rtg) Alexandru Ioan Chiș, col. (rtg) Alexa Vasile, col(rtg) Aniculăesei Mihai, col.(rtg) Lucaciu Marcel, cpt. (rtg) Constantin Popa, col. (rtg) Nedelcea Ion, mr. (rtg) Grec Ghorghe, col(r) Lupu Liviu, cpt. cdor. (rtg) Cotigă Adrian, col. (rtg) Vasile Arion, plt. adj. pr. (rtg) Laurențiu Pruteanu, m.m.pr. (rtg) Năstase Nistor, col.(r) Morodan Dan, col. (rtg) Lucaci Constantin, plt. adj. pr. (rtg) Ionel Popa, plt. adj.pr.(rtg) Pavel Togan.

COLABORATORI PERMANENȚI

Doru Sinaci, Carina Anca Baba, Lucia, Bibarț, Florica Ranta Cândea, Livia Ciupav, Ardelean I. Alexandru, Oana Stancu, Mladin Cristian, Horia Truță, David Adrian, Anton Ilica, Valeriu Ilica, Monica Rodica Iacob, Lia Teodora Ianto, Puiu Emilian Valea, Alexandru Vlad Moș, Lucian Florin Coita, Camelia Stârcescu, Lucia Elena Locusteanu, Adina Lăpăduș Matei, Gheorghe Hodrea, Aurel Dragoș, Iulian Patca, Gheorghe Cireap, Petru Ioan Gârda, Cristian Stoica, Vasile Pop-Mădărășanu.

CUPRINS

EDITORIAL	Monumentul "Victoria înaripată" (Sibiu)	38
Revista „Stindard” la 10 ani de la apariție	PAGINA VETERANILOR DE RĂZBOI	39
INPRESII LA ANIVERSARE	Portret de erou	39
Onor la Stindard	Activități în sprijinul veteranilor de război	40
EVENIMENT	INEDITE	42
Prima întâlnire	Ioachim Dabiciu – Un jurnalist arădean	42
Impresii de cronicar	Cavalerism	50
Adunarea generală a A.N.C.M.R.R.	Masacrul de la Boston	50
Ziua Veteranilor de Război	O medalie unică	50
Ziua Rezervistului Militar Român	Egalitate, dar nu pentru negri	50
Ziua armeei- Geniu	Originea cravatei	50
Ziua armeei- Grăniceri	Tunelul de pe linia ferată Arad-Brad	51
25 ani de existență a Batalionului	CETĂȚI, CASTELE, FORTIFICAȚII	52
55 de ani de la înființarea C. M. J. Arad	Cetatea Ineului la ceas de biruință	52
MODEX – Exerciții pentru module	LEGENDE ȘI POVESTIRI ISTORICE	56
Expoziția “Ordine și Medalii”	Turist în propria țară	56
ACȚIUNILE FILIALEI	Regina Maria despre Generalul Gheorghe Pomuț	57
Acțiuni de voluntariat	Turcii și broaștele	58
Periplu pe urmele eroilor	Ofițer fugărit de taur	58
Întâlnirea la Szeged, (Kiskundorozsman)	CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE	59
ISTORIA NOASTRĂ	Curajul este teama care își face rugăciunea	59
Ziua Eroilor Români	Idilele regelui Ferdinand I	61
Comemorarea Eroicelor lupte de la Păuliș	Gazete și gazetari români în alte vremuri	62
Sinteze anul 2023	Dăruiri și colecte speciale ale românilor	64
ISTORIE MILITARĂ	CĂRȚILE NOASTRE	67
Delimitarea frontierei cu Ungaria	Când sirena istoriei a sunat resetarea	67
23 august la Arad (perspectivă militară)	AMINTIRI, MEMORII, JURNALE	69
Centenarul Instituției Eroului Necunoscut	Aradul interbelic în imagini	69
BIOGRAFII	Regimentul 93 infanterie -jurnal de front -1944	71
General Eremia Grigorescu	Vremea de război	75
MONUMENTE	Prizonierii Stalingradului	87
Monumentul Eroilor (cetatea Aradului)		

Stindard Arad ISSN-L 2344-4185

Tipărit la Tipografia Gutenberg Univers Arad

EDITORIAL

REVISTA „STINDARD” 10 ANI DE LA APARIȚIE

Gl.mr.(rtg) Vasile-Ionel HEREDEA
Director fondator

S-au împlinit anul acesta 10 ani de la apariția primului număr al revistei „STINDARD”, lansată în Sala Oglinzilor la Cercul Militar Arad în prezența a peste 150 de cadre militare în rezervă și în retragere, active și Veterani de Război, membri ai Cultului Eroilor, a numeroși invitați din structurile administrației județene și locale, oameni de cultură, reprezentanți ai bisericii și mass-mediei arădene, mediului universitar și oameni de afaceri.

Amintesc că lansarea a avut loc odată cu bilanțul activității Filialei noastre A.N.C.M.R.R. „Ziridava” Arad- pe anul 2012 la care am fost onorați de prezența a numeroși generali din conducerea A.N.C.M.R.R. în frunte cu președintele acesteia Generalul Mihai ILIESCU, care au apreciat în mod deosebit îndrăzneala noastră de a avea propria revistă și de a fi prima filială din țară care a reușit acest lucru.

Cunoscându-se că o revistă, ca să aibă viață lungă presupune costuri, eforturi, pricepere, perseverență, gândire, talent și voință, poate unii au crezut că ne vom opri din demersul nostru?! Dar nu a fost așa. Dovadă cele 22 de numere care au văzut lumina tiparului în cei 10 ani care au trecut de atunci.

„STINDARD” a crescut, se vede tot mai bine în Arad în țară și în străinătate, în structurile rezerviștilor, în viața civilă dar și în unitățile militare, în Moldova, Slovenia, Ungaria, Serbia, Italia, SUA unde avem corespondență și relații cu omologii noștri, poate fi găsită la Biblioteca Națională, Academia de Înalte Studii Militare, la Bibliotecile județene, la instituțiile de învățământ, este căutată și apreciată de istorici și instituții de cultură, de oameni interesați de viața cadrelor militare după trecerea în rezervă, de istoria militară pe meleaguri arădene și nu numai.

Sub deviza „PATRIE, ONOARE, DEMNITATE”, colectivului nostru redacțional li s-au alăturat oameni care iubesc și cinstesc pământul

și cuvântul românesc, generali, ofițeri, maiștri militari și subofițeri, istorici, cercetători, profesori, ziariști, oameni de cultură, preoți și mulți, mulți alții care prin scrierile și preocupările lor au ceva de spus despre „Istoria Țării și Armatei Române”.

Am conceput această publicație „Revistă de informare, istorie militară, cultură și educație patriotică” și putem spune că revista „STINDARD” în cele peste 1 756 de pagini cu sute de fotografii și mai mult de 1000 de articole au răspuns acestor deziderate prin consemnarea deciziilor și demersurilor A.N.C.M.R.R. central, activităților Filialei „Ziridava” Arad prilejuite de manifestările, aniversările organizate împreună cu autoritățile puterii și administrației locale. Am făcut cunoscute faptele de arme ale unităților militare din municipiul și județul Arad - acum desființate - Regimentul 19 Mecanizat și Brigada 19 Mecanizată „Ziridava”, Batalionului de Geniu, Brigada și Regimentul de Artilerie din Ineu și Școala de Ofițeri de Rezervă Lipova precum și a Batalionului 191 Infanterie „col. Radu Golescu” - unitate operativă - și a C.M.J. Arad.

Se regăsesc în articolele noastre date despre Cetatea Aradului, monumente și morminte închinat eroilor, eroi și veterani Arădeni, camarazi, comandanți și personalități militare cu care ne mândrim.

Experiența pe care am acumulat-o în redactarea revistei, în strângerea informațiilor și datelor din istoria militară scrisă și trăită, ne-au fost de un real folos pentru a merge mai departe prin publicarea unor monografii, jurnale de război, memorii, documentare, de un real interes pentru cunoașterea trecutului militar în zona Aradului dar și a evenimentelor din Decembrie 1989:

- Destin și vocație - monografia, istoria militară a Regimentului II Linie - Regimentului 19 Mecanizat (1830 - 2000);

- „Batalioane arădene la Timișoara”;

- „Zile și nopți de foc” - militari arădeni în confruntările din Decembrie 1989;

La acestea amintim traducerea din limba franceză, pentru prima dată în România, a lucrării acad. Ioan Ursu - „De ce a intrat România în Război” și publicată cu prilejul aniversării a 100 de ani de la înfăptuirea Marii Uniri.

Extrapolându-și talentul literal, 8 ofițeri din filiala noastră au contribuit la formarea Filialei Arad a Ligii Scriitorilor din România, publicând peste 20 de cărți de autor și colective, ieșind la lumină în 2 antologii literare ducând mai departe frumoasele tradiții ale scriitorilor militari.

În „An Aniversar” al revistei „Stindard” în calitate de director fondator îmi îndrept mulțumirile și cele mai calde aprecieri pentru cei care au ținut sus, și vor duce mai departe, stindardul acestei singure reviste de istorie militară din județul Arad :

- Colectivului de conducere al A.N.C.M.R.R. „Alexandru Ioan Cuza “ București ;
- Redactorilor și tehnoredactorilor revistei;
- Membrilor, comitetului și biroului Filialei A.N.C.M.R.R. Arad, Lipova;
- Consiliului Județean și Centrului Cultural Județean Arad ;
- Primăriei municipiului și Centrului municipal de Cultură Arad ;
- Tipografiei Gutenberg Arad ;
- Ligii Scriitorilor din România - Filiala „Ioan Slavici “ Arad ;
- Cercul Militar Arad ;
- Asociației Veteranilor de Război Filiala „Zărandul” Arad ;
- Asociației „Cultul Eroilor Regina Maria” Filiala Arad - „Detașamentul Păuliș”;
- Asociațiilor din Ministerul Administrației și Internelor filiala Arad ;
- Arhiepiscopiei Aradului ;
- Muzeului de Istorie Arad ;
- Bibliotecii Județene „A. D. Xenopol” Arad ;
- Membrilor Uniunii Scriitorilor Români și Uniunii Ziariștilor Profesioniști, filiala „Ioan Slavici Arad ;
- Universității Vasile Goldiș din Arad ;
- Universității Aurel Vlaicu din Arad ;
- Muzeului Turnul de Apă Arad ;
- Galaxia Gutemberg - Salon de presă Gutemberg

- Profesorilor, oamenilor de cultură, mediului de afaceri, sponsorilor și colaboratorilor noștri ;

Într-un asemenea mediu, cu asemenea oameni inimoși și valoroși, cu sprijinul instituțiilor administrației și de cultură locale, al unităților militare, a mediului universitar și cu asemenea oportunități, cu siguranță ,revista „Stindard” are viitorul asigurat. Va continua să aducă în paginile sale subiecte, articole, mărturii și informații care vor îmbogăți cunoștințele, tradițiile și istoria militară locală, va dezvolta cultul pentru eroii neamului și credința ortodoxă strămoșească, pentru valorile militare locale, inducând în rândul tinerei generații cât și a celor viitoare spiritul și educația patriotică, dragostea față de țară și poporul român.

La multi ani Revistei „STINDARD”!

IMPRESII LA ANIVERSARE

Onor la Stindard

Florica R. Căndea, membru UZPR Filiala Arad

De când e lumea și pământul, călătorim, de la revărsat de zi la așterneri de seri, aceste traversări omoară, într-un fel timpul, strecurat în clipe.

Printre alte multe frumoase arte, ca refugiu, una este (încă) sublimă, care alungă starea de plictis, aceea a scris-cititului. Nu o spunem noi, au spus și cronicarii, despre *zăbava* cea mai de preț (noi o ducem înainte, cu pasiune).

Scrisul este acel culcuș în care gândurile și ideile își găsesc liniști printre pagini învelite între coperte. Se scriu cărți, se scriu albume, se scriu cataloage și încă multe alte variațiuni, dar se scriu și reviste. Cu gândurile aprinse de flacăra imaginației, am să îmi torc firele acestor rânduri, sub cerul cald al anilor. 10!

Freamătul sacru al cuvintelor, găsește revista Stindard, la Jubileu, ca o flamură vestitoare, de (cu)vântul unor amurguri trainice. Vântul anilor o ajunge din urmă, în straie noi și oameni noi. Serbăm această sărbătoare cu adevăruri neascunse și prin rațiunea pură că (și)Aradul are nevoie de ...cuvinte (cu ...minte). Pentru "arderea" acestei reviste, au mistuit condeii, multe vâpăi.

Anii, zece, au curs, precum (a)sudate frunți, pentru că numărul zece se practică și se pomenește; este final de ciclu primar pentru copii, e un număr care, otrivit altor gânditori, trece pragul (bine) într-o familie, în sensul că ... primii zece ani sunt mai grei! Scriu aceste rânduri cu sufletul brăzdat de o pace și o mulțumire deplină.

Mă regăsesc în paginile acestei reviste încă de la primul număr și asta denotă loialitate. De ambele părți. Sub această lumină îmi deschid tăcerile și îmi păstrez înrudirea și urez tuturor trudititorilor(de ieri și de azi)o cale spre adevărul cazon și literar, curat,din prea multă dragoste.

Să fie paginile de revistă *Stindard* învăluite de fiorul unei scriituri aparte, demnă de steagul care îl poartă (armata arădeană).

Preafericirea stare de zbor să vă fie, dragi camarazi și dragi colegi, la ceasul zece al aniversării revistei Stindard, ca o zare finală într-o arie muzicală și o scriere aleasă, precum îmbrățișările prin cuvinte!

EVENIMENT

PRIMA ÎNTÂLNIRE

Prima întâlnire a membrilor Asociației din anul 2023 a avut loc joi, 5 ianuarie, 2023, prilej cu care, fiind înainte de Bobotează, preotul Adrian David din B.191 I "colonel Radu Golescu", a sfințit sediul din Casa Armatei, în care ne desfășurăm activitatea.

A urmat apoi, prezentarea revistei „Stindard”, nr. 19-20, apărută în decembrie, despre care a vorbit președintele Asociației, col(rtg) Sandu Crișan, redactorul șef al revistei, care a scos în evidență noua orientare a redacției spre articole care să cuprindă cu prioritate istoria militară, în special cea locală, cerând și celor prezenți să se implice în redactarea unor studii de interes mai larg. El a enumerat noile rubrici precum: „Istoria noastră”, „Curiozități”, „Cetăți-castele-fortificații”, „Legende și povestiri istorice”, „Amintiri, memorii, jurnale” etc. Au continuat să existe de asemenea producții literare de mare valoare artistică și a menționat conținutul inedit al articolelor care sporește și calitatea articolelor.

Profesorul Ioan Tuleu, secretarul de redacție, a vorbit despre calitatea jurnalistică a scrierilor, despre autorii lor, persoane cunoscute în municipiu și județ, enumerând autori precum: Carina Baba, Lucia Bibarț, Florica Cândea, Carina Ienășel, Lucia Elena Locusteanu, Ionel Heredea, Valeriu Ilica, Anton Ilica etc. A fost remarcată prezența cu editorial a profesorului univ. dr. Corneliu Pădurean, unul dintre cei mai importanți istorici din Arad. De altfel, dl. Tuleu a insistat pentru prezența în revistă a unor nume cu greutate în peisajul cultural arădean și nu numai.

Col(rtg) Marcel Lucaciu, președinte la Asociația „Cultul Eroilor”, s-a referit la colaborarea asociației pe care o conduce cu Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere, respectiv cu revista Stindard, și a făcut apel la cuprinderea unor teme importante din istoria locală, la necesitatea oferirii de modele din istoria locală și națională generațiilor tinere. Participanții la întâlnire au subliniat calitatea revistei, cerând îmbunătățirea conținutului editorial, extinderea tematicii spre subiecte inedite.

IMPRESII DE CRONICAR

Jurnalist Lucian Florin Coita

În primul rând trebuie menționate unele schimbări apărute la nivelul conducerii revistei.

Redactor șef a devenit col. (rtg) Sandu Crișan. Pentru a întări componenta redacțională, a fost cooptat ca și secretar de redacție/consilier editorial experimentatul jurnalist și istoric Ioan Valeriu Tuleu.

Schimbări s-au produs și în ceea ce privește conținutul editorial, prin aceasta revista dorind să-și îndeplinească menirea afișată imediat sub titlu, acolo unde se precizează că *Stindard* este o „revistă de informare, istorie militară, cultură și educație patriotică”. Ca urmare, conținutul s-a diversificat prin apariția unor noi rubrici, fiind atrași să publice autori cu prestigiu profesional în domeniile pe care revista le propune cititorilor.

Un exemplu este editorialul „Iartă Doamne, neputința noastră de peste un veac”, semnat de prof. univ. dr. Corneliu Pădurean, considerat cel mai important și recunoscut istoric la nivel național din Arad. Rubrica „Eveniment”, cu care debutează scrisul editorial, este coordonată de redactorul șef,

col. (rtg) Sandu Crișan. Aceasta prezintă evenimentele din viața organizației derulate pe parcursul anului 2022, scrisul fiind completat de numeroase fotografii în care se regăsesc membrii asociației. „Istoria noastră” este o rubrică nouă, care prezintă într-un prim articol chiar istoria de 30 de ani a asociației. Gl. mr. (rtg) Ionel Heredea semnează un articol dedicat lui Avram Iancu, „Crăișorul Munților”, autorul scoțând în evidență virtuțile patriotice ale celui mai mare revoluționar pașoptist român. Sub aceeași semnătură regăsim un alt articol, „25 Octombrie – Ziua Armatei Române”, dedicat celor care au refăcut hotarele de vest ale țării în granițele fixate de tratatele de pace.

Istoricul și criticul literar prof. univ Anton Ilica dovedește o bună cunoaștere a istoriei locale, o dovadă fiind articolul „Atmosfera din Arad în prima săptămână de după 1 Decembrie 1918”. La rubrica „Istorie Militară”, articolul „Arădenii în Bătălia Stalingradului”, semnat de Ioan Tuleu, ne amintește de jertfa sutelor de arădeni care s-au „săvârșit în” urmă cu 80 de ani, în împrejurimile orașului unde s-a desfășurat cea mai cumplită bătălie a războiului.

Istoria locală este prezentă și în rubricile „Cetăți, castele, fortificații” sau în „Legende și povestiri istorice”, ambele având menirea de a trezi interesul față de istoria locală, inclusiv în scop turistic. Pagini numeroase sunt rezervate creației cultural-artistice în rubricile „Cultură și spiritualitate” și „Cărțile noastre”. Cea din urmă acordă prioritate atât membrilor asociației cât și colaboratorilor revistei, oameni care își dovedesc în scris talentul, depășind interesul și valoarea strict locale. Salutar demersul de a-i promova prin intermediul revistei.

„Amintiri, memorii, jurnale” este ultimul capitol, cu cele mai multe pagini, unul inedit în peisajul revistei. Sunt scoase aici la lumină pagini de mare valoare documentar-istorică, în „Restituirile” în versuri ale lui Gheorghe Mocuța, veteran din al doilea Război Mondial și în „Jurnalul de front” al sergentului Petru Boată, alt participant la cumplita încheștare militară din secolul trecut. Marea conflagrație este evocată și de Elena Locusteanu, care reproduce din povestirile tatălui, participant la bătăliile războiului, inclusiv pe teritoriul județului nostru.

Articolele apărute vizează un public divers, cu multiple preocupări în domeniul istoric și cultural, revista fiind astfel „pe gustul” a numeroși cititori, de vârste și preocupări diferite. Remarcabilă rămâne și dorința de a promova creația proprie, revista propunându-și să debuteze în continuare și alți autori, care până acum nu au avut posibilitatea de a-și găsi spațiu editorial.

ADUNAREA GENERALĂ A MILITARILOR REZERVIȘTI DIN FILIALA JUDEȚEANĂ ARAD "ZIRIDAVA" ANCMRR

26 aprilie 2023 ziua stabilită pentru desfășurarea Adunării Generale a Filialei Județene „Ziridava” ANCMRR.

Au răspuns în calitate de susținători, oficialități, fețe bisericești, camarazi rezerviști, istorici, universitari, alți invitați speciali de la centru care au asistat la prezentarea prin comunicare directă (și prin slide-uri) a rezultatelor anului 2022. Ca o surpriză de bun augur, au fost amintite și Certificatele de grațitudine oferite de către Salon Gutemberg, în semn de înalt onor și respect la Gala Excelenței.

Un moment aparte a fost intonarea Imnului Național al României, rostirea Rugăciunii de binecuvântare precum și momentul de reculegere, cu un scurt clip „In memoriam”, video și audio pe ecran.

Au fost trecute în revistă activitățile desfășurate de către membrii filialei noastre,

activitățile cu partea maghiară care au fost desfășurate într-adevăr cu un calificativ excelent. Au fost aduse mulțumiri camarazilor români și prietenilor maghiari, în special domnului primar al comunei Ghioroc ec. Popi-Morodan Corneliu.

Un capitol separat l-a constituit editarea revistei „STINDARD”, revistă de informare, istorie militară, cultură și educație patriotică (nr.19-20) care ne face cunoscuți în societatea arădeană și nu numai.

Anul 2023 este un an special, se împlinesc 10 ani de la prima apariție, drept urmare va fi un număr aniversar (nr.21-22) cu prognozarea apariției în luna octombrie. A fost o sedință interactivă, graficul activităților fiind derulat pe ecran în fața participanților, lucru remarcat și în luările de cuvânt din partea oficialităților și a domnului gl.bg. (r) Vasile Ilieș reprezentantul ANCMRR ”Alexandru Ioan Cuza” București.

Mulțumiri membrilor susținători care sunt și vor fi în permanență alături de sufletul și zbulciumul nostru.

ZIUA VETERANILOR DE RĂZBOI 29 APRILIE 2023

”20 mai 1920 decretată ca ”Zi Națională a Eroilor morți pentru patrie și țară - decret lege 1913/1920”.

La această activitate au participat prefectul județului Arad, domnul Csaba Toth; comandantul Batalionului 191 Infanterie „Colonel RADU GOLESCU”, lt. col. Gheorghe Cristian Țecu; comandantul CMJ Arad- lt.col. Dan Mărgărint și membrii filialelor județene arădene - ANCMRR „Ziridava”, „ANCERM Detașamentul Păuliș” și ANVR „Zărandul”.

În zilele de 26-28 aprilie, prin grija comenzii B.191 I „Colonel.RADU GOLESCU”, comenzii CMJ Arad și cu participarea filialei ANVR „Zărandul” Arad, au fost vizitați la domiciliu cei patru veterani de război care erau în viață la acel moment în municipiul și județul Arad, aducând prin acest gest prinosul de recunoștință din partea noastră, a armatei active și a celei în rezervă și în retragere.

Atâta vreme cât încă mai sunt printre noi, avem datoria sfântă să le acordăm stima și respectul cuvenit, de ai cinsti așa

cum se cuvine. Avem datoria să avem grijă de eroii noștri, care s-au jertfit pentru țară, să găsim orice prilej prin care să nu fie dați uitării. Asta rămâne misiunea noastră a tuturor din țara asta ROMÂNIA!

Eroii nu mor niciodată, ei rămân veșnic în sufletele noastre.

Respect etern Eroilor noștri.

Dumnezeu să-i odihnească în pace și liniște pe cei plecați la oastea din ceruri iar celor vii sănătate.

ZIUA REZERVISTULUI MILITAR - Arad- 30 mai 2023

Scurt istoric

În data de 31 mai 1864, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, a fost adoptată „**Legea asupra poziției ofițerilor**”, primul act normativ care dă identitate, valoare și sens corpului cadrelor militare în rezervă.

În memoria acestui eveniment și în semn de respect pentru cei care au făcut din militărie profesia lor de o viață a fost instituită **”ZIUA REZERVISTULUI MILITAR ROMÂN”** de către guvernul României, în anul 2010.

”ZIUA REZERVISTULUI MILITAR ROMÂN” este o sărbătoare plină de semnificații pentru toți cei care au slujit, un număr important de ani sub tricolor, Țara și Poporul, cărora le-a jurat credință nestrămutată până la sacrificiul suprem.

Rezerviștii militari reprezintă o categorie socio-profesională cu un statut bine definit în cadrul societății românești contemporane, care:

MERITĂ RECUNOȘTERE, RESPECT ȘI PREȚUIRE din partea societății și a țării față de care ȘI-AU FĂCUT CU PRISOSINȚĂ DATORIA, GATA ORICÂND DE ORICE SACRIFICIU.

Cu acest prilej s-a decernat **Placheta Filialei Județene ”Ziridava” Arad**, domnului comandant al Batalionului 191 Infanterie „Colonel Radu Golescu”, locotenent colonel Gheorghe Cristian Țecu, pentru modul eficient în care a contribuit la cooperarea între structurile de militari activi și cele de rezervă (retragere) din garnizoana Arad.

LA MULȚI ANI! Camarazi arădeni

-ARMA GENIU-
164 DE ANI, DE LA ÎNFIINȚARE
31.05.1859 - 31.05.2023

Cpt. (rtg) Constantin Popa

Panait Donici, inginer și ofițer, organizatorul armii de Geniu, a fost fiul lui Miron Donici și al

Paraschivei, fiica marelui postelnic Dimitrie Drăghici (1780-1864). A urmat Academia Mihăileană la Iași și a studiat la Facultatea Tehnică de la Paris. A deținut funcțiile de Inspector general al Lucrărilor Publice în

Moldova (1857-1859), ministru al Lucrărilor Publice în Moldova (aprilie 1859 - mai 1860), căpitan și comandant al Batalionului de geniu din Moldova (septembrie 1859 - decembrie 1860), căpitan și maior-comandant al Batalionului de geniu din Muntenia (decembrie 1860 - aprilie 1862) și ministru al Agriculturii, Comerțului și Lucrărilor Publice (noiembrie 1867 - februarie 1868).

Realizări

Este întemeietor al Școlii Naționale de Poduri și Șosele din București (1864), autor a primei Legi a drumurilor din România. Este considerat "organizatorul trupelor de geniu" din Români. Pe Bulevardul Iuliu Maniu din Capitală, artistul german Oscar Spaethe i-a dedicat un monument din bronz (bust de factură realistă) și o placă comemorativă.

Prin ordonanța din 31 mai 1859, prin înființarea unui al doilea batalion în Țara Românească, care împreună cu cel din Moldova vor constitui primul regiment de geniu. Primele batalioane de geniu ale oștirii române aveau un efectiv de 1000 de oameni fiecare, împărțiți în patru companii. Comandant al acestor subunități a fost numit căpitanul (ulterior maiorul) Panait Donici, care s-a numărat printre organizatorii trupelor de geniu din țara noastră.

În anul 1868, cele două batalioane de geniu existente erau formate din câte un pluton independent și patru companii de săpători. Dificultățile financiare au impus însă în 1871 contopirea acestor trupe într-un singur batalion, având după 1873 o companie de „minari” cu o

secție de topografie și 3 companii de săpători. În organica armatei române exista de asemenea, o companie de pontonieri și o companie aerostații (la Regimentul 1 Artilerie, de unde în 1876 avea să treacă la arma proprie).

În ajunul războiului de independență, organizarea batalionului de geniu devenise complexă, cuprinzând un stat major, un pluton independent, o școală a trupei genului, cinci companii (patru de săpători minari și una de pontonieri).

Fiecare companie de săpători minari cuprindea o secție de telegrafie și trei secții de săpători minari și lucrători de căi ferate. Pe lângă instrucție, trupele de geniu au participat la executarea de lucrări la diferite unități militare, la construirea de cazărmi, spitale, ateliere, depozite, remize, tabere pentru instrucția întrunită a trupelor precum și la ridicarea unor obiective ale economiei naționale. În timpul războiului de independență din 1877-1878, trupele de geniu au contribuit atât prin lucrările executate, cât și prin jertfe de sânge la obținerea victoriei de la Plevna împotriva imperiului otoman.

Printre misiunile pe care le-au îndeplinit se numără: lucrările de fortificații executate pe malul Dunării în sectoarele Calafat, Ciuperceni, Poiana Mare, Rast, Bechet, Corabia, Izlaz și altele; întinderea podului de vase peste Dunăre, la Siliștioara-Măgura între 14-31 august 1877; organizarea și executarea lucrărilor de fortificații din zona Plevnei și asigurarea comunicațiilor pentru nevoile trupelor românești și rusești din zonă.

În conformitate cu prevederile Decretului nr. 2550 din 31 octombrie 1880 a luat ființă Batalionul 2 Geniu, format din 6 companii (două de săpători minari, una de pontonieri, două de căi ferate și una de telegrafiști), Batalionul 1 urmând să se reorganizeze pe aceleași baze. Doi ani mai târziu, prin Decretul nr. 960 din 8 aprilie 1882, a fost creat primul regiment de geniu, prin contopirea celor două batalioane corp aparte existente, comanda unității fiind încredințată colonelului Constantin Poenaru.

Pe baza decretului nr. 1070 din 27 martie 1884, Regimentul 1 Geniu a trecut la o nouă organizare, având acum în compunerea sa patru batalioane a câte patru companii și o companie aerostații. În anul 1887 arma genului a suferit o modificare substanțială, influențând pozitiv atât activitatea

Mr. Panait Donici

celorlalte arme, cât și a comandamentelor de corp de armată și divizii. Decretul nr. 15 din 8 ianuarie 1887 preciza: "Comaniile Regimentului 1 de Geniu se împart pe ziua de 1 februarie 1887 din două regimente de geniu. Întâiul regiment va fi cu reședința la București și al doilea regiment cu reședința la Focșani".

Tot în această perioadă, din necesitatea de a rezolva operativ problemele de specialitate pe linie de armă a luat ființă Inspectoratul genului - Decretul nr.617 din 24 februarie 1887- având ca atribuții inspectarea armei genului, a serviciilor de geniu și a tuturor construcțiilor militare și lucrărilor de fortificații.

Necesitățile de cadre erau asigurate de cele două școli militare de specialitate, *Școala specială de artilerie și geniu* și *Școala specială de aplicații de artilerie și geniu*, înființată în anul 1881. Temeinica pregătire de specialitate a ofițerilor geniști români a fost probată de executarea unor lucrări de fortificații de mare amploare, între care: fortificarea cetății București (1882-1899) executată de Regimentul 1 Geniu comandat de colonelul Anton Berindei; regiunea întărită Focșani-Nămoloasa-Galați (1888-1893), executată de Regimentul 2 Geniu, comandat de colonelul Zamfir Gheorghiu.

La începutul primului război mondial, trupele de geniu erau formate din:

- un regiment de pontonieri;
- un regiment de căi ferate;
- cinci batalioane de pionieri;
- un batalion de specialități cu o companie aerostații.

Geniștii români au contribuit, alături de ceilalți ostași ai armatei române, atât prin lucrările executate cât și prin jertfa de sânge la împlinirea dezideratului unității naționale.

Primul război mondial a marcat un alt moment pentru afirmarea trupelor de geniu care au contribuit la obținerea marilor succese din vara fierbinte a anului 1917. Jertfele geniștilor în acest război sunt estimate la aproape 1000 de morți și mult mai mulți răniți. Pentru comportarea lor eroică, vitejească, vrednică de laudă, peste 100 ofițeri geniști au fost decorați cu ordine și medalii de război.

În memoria eroilor armei geniu din războiul de reîntregire a neamului, în București a fost ridicat un impresionant monument. Elementul dominant al momentului, care înfățișează și simbolizează chintesenta tăriei armatei române, sufletul mare, mândru și generos al soldatului român, este **LEUL**, rege al forței, dar și al frumuseții, stând biruitor, într-o mișcare triumfală, cu labele din față pe trofeele cucerite de la inamic: arme, scuturi, țeava unui

mortier, peste care se desfășoară faldurile unui drapel.

Specificul armei este redat prin statuile a patru chipeși ostași geniști, reprezentând specialitățile armei geniu: pionieri, căi ferate, pontonieri și telefoniști-telegrafiști. Pe soclu se află inscripția: **"Spuneți generațiilor viitoare că noi am făcut suprema jertfă pe câmpurile de bătaie pentru întregirea neamului"**, iar într-un medalion montat

pe treptele monumentului stă scris: **"EROILOR DIN ARMAGENIULUI 1916-1919"**.

Monumentul Geniului, sau "**LEUL**", cum este cunoscut, situat la intersecția B-dul Geniului cu B-dul Iuliu Maniu, a fost ridicat cu fondurile rezultate din contribuția voluntară a tuturor ofițerilor de geniu din armata română, fără nici o subvenție din partea Ministerului de Război sau a Statului.

În anul 1902, pe bună dreptate generalul C. N. Hârjeu scria **"Autoritatea morală de care se bucură și înalta lor pregătire (...) au contribuit a face de la început din corpul ofițerilor de geniu un corp de elită, prin care vor trece în viitor cei mai distinși ofițeri ai armatei."**

Previzunile ilustrului general s-au adeverit. Trupele de geniu au dat armatei române, culturii, științei și administrației de stat personalități de certă valoare: un mareșal (Constantin Prezan), un prim-ministru (gl. Artur Văitoianu), opt miniștri de

război, patru miniștri la departamentul lucrărilor publice, zece șefi ai Marelui Stat Major, peste treizeci de atașați militari, șapte membri ai Academiei Române, un membru al Societății Regale de Științe din Londra (C. Avram) și mai mulți membri ai academiilor de artă sau științe din S.U.A., Italia, Franța și Germania. Dintre lucrările genistice executate de trupele de geniu în perioada interbelică se detașează sistemul de fortificații de la granița de vest a țării, acțiune demarată în anul 1936. Mărturie a eroismului, curajului și vitejiei de care au dat dovadă geniștii români stau numeroasele monumente ridicate pe teritoriile unde au luptat pentru cinstirea memoriei celor ce au făcut suprema jertfă.

După al doilea război mondial trupele de geniu au cunoscut diferite modificări, au îndeplinit numeroase misiuni perfecționându-și neconținut pregătirea de specialitate.

La data de 15.09.1955, în garnizoana Oradea, se înființează unitatea de geniu, sub denumirea de Batalionul 805 (UM 03458).

Începând cu data de 23.02.1959, unitatea își schimbă denumirea în B.83 Pionieri, respectiv UM 01286.

În anul 1960, Batalionul de Geniu, se mută din garnizoana Oradea, în garnizoana Arad, în cazarma „Cetate”.

Din anul 1972, unitatea este mutată în cazarma Gai, unde își va desfășura misiunea până la data de 15.09.1994, moment la care unitatea își încetează activitatea.

Pe timpul funcționării Batalionului 83 Geniu, a avut ca principală activitate, asigurarea genistică a misiunilor în cadrul Diviziei 11 Mc „Carei”, participând alături de celelalte UM din zonă la aplicații și exerciții tactice, în poligoane și tabere de instrucție.

Pentru realizarea acestui scop, unitatea a fost organizată pe subunități de Cercetare de Geniu, Transmisiuni, Pionieri - cu misiuni de minare și deminare, Pontonieri - cu misiunea de asigurarea trecerilor rapide peste cursurile de apă, Drumuri și Poduri - cu misiunea de construcție și refacere a drumurilor și construcția de poduri joase peste cursurile de apă, Tehnică de Geniu - cu misiuni de construcții de adăposturi, tranșee, puncte de comandă, asigurare cu apă prin forare de puțuri și tratate chimică a apei, asigurare cu energie electrică cu stații proprii și asigurarea prelucrării lemnului pentru elemente de construcții necesare în misiunile de luptă.

În afara misiunilor specifice, militarii unității de geniu, au participat și la acțiuni de limitare a efectelor inundațiilor, la dezapezirea anumitor

tronsoane de drumuri, la înlăturarea urmărilor unor catastrofe naturale, asanări de muniții și explozivi în terenuri de instrucție și poligoane, la campanii agricole etc.

Un număr însemnat de cadre, militari în termen și tehnică specifică, din dotare, au participat la executarea de lucrări în economia națională, la mari obiective industriale, construcția Transfăgărășanului, Canalul Dunărea-Marea Neagră, Casa Poporului, lucrări de irigații, lucrări miniere, modernizări de drumuri etc. Astfel, geniștii au participat efectiv la executarea unor lucrări de utilitate publică și a unor obiective economice, activitate care s-a împletit armonios cu activitatea de instrucție, de pregătire militară a efectivelor.

Revoluția din decembrie 1989 a deschis calea reluării și dezvoltării tradițiilor armii de geniu ca armă politehnică, a creat condiții pentru modernizarea trupelor de geniu și creșterea aportului lor la întărirea capacității de apărare a țării. Procesul de reorganizare și restructurare a Armatei Române început după 1990 nu putea să ocolească trupele de geniu. S-au identificat noile cerințe interne și internaționale și s-au regândit structurile armii răspunzându-se acestor cerințe.

Opțiunea României pentru integrarea în structurile europene și euro-atlanice este astăzi o realitate incontestabilă. Din necesitatea de a răspunde implicării active și sub aspect militar s-a înființat Batalionul 96 Geniu „Joseph Kruzel” cu scopul de a participa la misiunea IFOR în Bosnia și Herțegovina.

Din anul 2000, ca urmare a stabilizării păcii în Bosnia, Batalionul 96 Geniu „Joseph Kruzel” a fost reorganizat și a luat ființă Detașamentul Național “Bosnia” cu un efectiv de 68 de militari, staționat la Butmir și Detașamentul Național “Olanda” care a acționat în cadrul contingentului olandez cu un efectiv de 38 de militari.

Participarea geniștilor români în teatrele de operații a devenit o constantă odată cu intrarea României în Parteneriatul pentru Pace (PfP) și, cu atât mai mult, după intrarea de jure în NATO. Din august 2003 și până în 2007, un detașament de geniu a fost dislocat în teatrul de operații din Irak, iar un număr semnificativ de ofițeri și subofițeri de geniu au îndeplinit funcții în diferite comandamente ale Alianței, fie în cadrul unora permanente, fie în cadrul celor dislocate în teatrele de operații din Afganistan.

În urma creșterii impresionante a amenințărilor specifice din teatrele de operații a apărut o nouă specialitate a armii de geniu – EOD „Explosive

Ordonance Disposal”. Noile provocări la adresa securității statelor lumii de la începutul secolului XXI au produs mutații serioase pe scena internațională care au relevat importanța structurilor EOD.

Specialitatea EOD a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare impresionantă ca urmare a creșterii amenințărilor specifice din teatrele de operații cărora specialiștii în controlul mecanismelor explozive trebuie să le facă față.

Astfel, la momentul actual structurile de geniu din Armata României sunt alcătuite dintr-o mare unitate – Brigada 10 Geniu „Dunărea de Jos”, o instituție de învățământ și instrucție a armii - Centrul de Instruire pentru Geniu și EOD „Panait Donici”, precum și subunități de geniu în organica altor mari unități și unități operaționale.

În afara acestora, Regimentul 70 Geniu - Aviație este o unitate de geniu aflată în structura Statului Major al Forțelor Aeriene care are ca principale misiuni construirea, repararea, amenajarea aerodromurilor, hangarelor, punctelor de conducere a zborurilor, depozitelor de aviație, drumurilor și podurilor.

În același timp, pentru forțele de geniu ale Armatei României, intervenția la astfel de situații constituie o tradiție care, pe de o parte, a generat așteptări specifice la nivelul conștiinței comune a populației, iar pe de altă parte, a întărit percepția utilității sau chiar a indispensabilității armatei pentru societate inclusiv pe timp de pace.

Structurile de geniu au continuat să participe la managementul unor situații de urgențe civile ori de câte ori a fost nevoie, în special la inundații, dezăpeziri și alunecări de teren, executând lucrări de amenajare a terenului sau puncte de trecere temporare pe poduri din pontoane sau pe poduri executate din completul podului jos metalic pe suport fișci.

În perspectivă, structurile de geniu vor fi în continuare modernizate, înzestrate cu tehnică și materiale, astfel încât să fie în măsură să asigure interoperabilitatea cu forțele din structurile NATO și sprijinul genistic pentru acțiunile desfășurate, avându-se în vedere sincronizarea concepției de implementare a cerințelor cu procesul de adoptare a conceptelor de transformare, în conformitate cu prevederile Ordinului ministrului apărării privind elaborarea, experimentarea și implementarea conceptelor de transformare a Armatei României.

ARMA GRĂNICERI (POLIȚIE DE FRONTIERĂ)

24 iulie 1864-169 de ani de la înființarea armei grăniceri. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a unificat serviciul de grăniceri munten cu cel moldovean, punând astfel bazele instituției

moderne de pază a frontierelor țării.

Orașul Curtici „Biserica Ortodoxă și Casa de Cultură Curtici a fost locul de primire a cadrelor militare în rezervă și în retragere din arma grăniceri (poliție de frontieră) veniți din toată țara la invitația colegilor, col.(rtg) Constantin Lucaci, col. (rtg) Ioan Sabin Cios, col. (rtg) Constantin Duma în calitate

de gazde.

O activitate exemplar gândită și realizată. Oameni mulțumiți sufletește pentru simplul fapt că au reușit să-și revadă colegii cu care au împărțit

necazurile și bucuriile din viața de grănicer. Cum îi stă bine grănicerului român activitatea s-a terminat cu un „bal al grănicerilor” până în noapte

târziu.

La mulți ani grănicerilor, mulțumim colegilor noștri grăniceri, membri ai filialei ANCMRR „Ziridava”, care au produs acest eveniment

memorabil.

25 ANI DE EXISTENȚĂ A BATALIONULUI MIXT DE MENȚINERE A PĂCII

Luni, 27 martie, în garnizoana Arad, a avut loc ceremonia dedicată aniversării a 25 de ani de existență a Batalionului Mixt de Menținere a Păcii.

Activitatea s-a desfășurat în prezența șefului Statului Major al Apărării, general

Daniel Petrescu; șefului Statului Major al Forțelor Terestre, general-locotenent Iulian Berdilă; șefului Statului Major al Forțelor Terestre Maghiare, general de brigadă Gábor Lörincz; comandantului Diviziei 4 Infanterie „Gemina” general de brigadă Bogdan Cernat; comandantului Brigăzii 81 Mecanizată „General Grigore Bălan”, colonel Cristinel-Dumitru Colibaba; comandantului Brigăzii 30 Infanterie Mecanizată din

Hódmezővásárhely, colonel Zsolt Molnár; reprezentanților autorităților publice locale și foștilor comandanți.

Ceremonia a debutat cu prezentarea onorului șefului Statului Major al Apărării, general Daniel

Petrescu, moment urmat de intonarea imnurilor naționale ale Ungariei și României de către Corul Filarmonicii Arad.

În discursul său, șeful Statului Major al Apărării a apreciat eforturile militarilor români și maghiari prin care batalionul este recunoscut ca reper de cooperare între reprezentanții celor două state și a transmis considerația sa pentru remarcabila prestație profesională a militarilor Batalionului Mixt de Menținere a Păcii.

Pentru contribuțiile deosebite în desfășurarea activităților bilaterale, atât militarilor români, cât și celor maghiari, le-au fost conferite embleme de onoare, precum și plachete aniversare.

În cei 25 de ani de existență, pentru a putea fi gata să acționeze în misiunile încredințate și în raport cu cerințele câmpului de luptă, generațiile de militari care au constituit cele două module ale Batalionului Mixt de Menținere a Păcii au desfășurat exerciții în comun, atât pe teritoriul României, cât și pe teritoriul Ungariei.

ANIVERSAREA CENTRULUI MILITAR JUDEȚEAN ARAD – 55 DE ANI DE LA ÎNFIINȚARE

Data de 16 februarie 2023 a constituit prilej de sărbătoare pentru Centrul Militar Județean Arad care a organizat și desfășurat o activitate festivă cu ocazia aniversării a 55 de ani de la înființare. La

activitate au participat: comandatul Centrului Militar Zonal Timiș „General de divizie Virgil Economu”, -col. Pegulescu Augustin Nicușor, reprezentanți ai autorităților publice locale,

reprezentanți ai clerului, conducători ai instituțiilor din sistemul național de apărare, ordine publică și securitate națională, precum și foști comandanți și personal care și-a desfășurat activitatea în instituție.

Comandatul Centrului militar zonal Timiș „General de divizie Virgil Economu”, col .Pegulescu Augustin Nicușor, a dat citire mesajelor șefului Statului Major al Apărării și șefului Direcției personal și mobilizare cu privire la momentul aniversar.

În data de 17.02.1968, în urma reorganizării administrative a teritoriului Republicii Socialiste România, în baza Legii nr.2 din 16.02.1968 și a Ordinului ministrului forțelor armate nr. M.10 din 17.02.1968 a luat ființă Centrul Militar Județean Arad, ca urmare a contopirii Comisariatelor Militare din raioanele Arad, Ineu, Gurahonț, Chișineu-Criș și Lipova.

În prezent, Centrul militar județean Arad, asigură cu resurse unitățile militare din sistemul național de apărare, ordine publică și securitate națională, promovează profesia militară, recrutează candidați pentru cariera militară, soluționează petițiile rezerviștilor.

MODEX – EXERCIȚII PENTRU MODULE DE PROTECȚIE CIVILĂ, "MODULE FIELDEXERCISES"

*Col.(rtg) Marcel Lucaciu-președinte ANCERM,
fil. "Det.Păuliș"*

Mecanismul European de Protecție Civilă (MPC) este un mecanism de solidaritate și reprezintă o inițiativă a Uniunii Europene (UE) creată pentru a sprijini și coordona acțiunile de protecție civilă între statele membre ale UE și alte țări

membre ale acestui mecanism.

MPC a fost lansat oficial în anul 2001, ca răspuns la catastrofele naturale care au afectat Europa în anii precedenți, precum inundațiile din Europa Centrală și de Est în 2002 și furtunile din 1999. Inițial, MPC a fost conceput pentru a facilita cooperarea și asistența între statele membre ale UE în situații de urgență, cum ar fi dezastrele naturale sau accidentele tehnologice. Mecanismul a fost dezvoltat pe scheletul Mecanismului European de

Răspuns în Situații de Urgență, care a fost creat în 1998. Mecanismul cuprinde toate cele 27 state membre ale Uniunii la precum și opt țări din afara UE: Albania, Bosnia și Herțegovina, Islanda, Muntenegru, Macedonia de Nord, Norvegia, Serbia și Turcia.

Comisarul European pentru Protecție Civilă și Afaceri Umanitare asigură coordonarea și implementarea măsurilor de protecție civilă la nivelul Uniunii precum și politica și activitățile de asistență umanitară a statelor care au fost afectate de dezastre.

Protecția civilă cuprinde atât **măsuri preventive** menite să reducă impactul situațiilor de urgență sau al dezastrelor viitoare, cât și **ajutorul acordat** populațiilor afectate în urma unui dezastru natural sau provocat de om.

În funcție de natura dezastrului, acest ajutor poate lua diferite forme, cum ar fi: operațiuni de căutare și salvare, stingerea incendiilor forestiere și urbane, desfășurarea de personal medical, echipamente medicale și medicamente, purificarea apei, adăposturi temporare de urgență, repatrierea în condiții de siguranță a cetățenilor UE.

Țările afectate de dezastre de mare amploare sunt adesea copleșite și capacitatea lor de răspuns este limitată. Prin urmare este de importanță vitală să se dispună de un răspuns coordonat la nivelul UE pentru a asigura furnizarea ajutorului acolo unde este necesar și a evita duplicarea eforturilor de ajutor umanitar.

Mecanismul European de Protecție Civilă este compus din:

- **Centrul de coordonare a răspunsului la situații de urgență** (ERCC) este nucleul operațional al mecanismului de protecție civilă al UE. Acesta monitorizează evenimentele din întreaga lume 24 de ore din 24, 7 zile din 7 și coordonează eforturile UE de răspuns în caz de dezastre.

- **Rezerva europeană de protecție civilă-RescueEU** constă într-un ansamblu de resurse puse în comun în mod voluntar, care sunt angajate în prealabil de statele membre în vederea desfășurării imediate în interiorul sau în afara UE. Rezerva este formată din mai multe depozite cu diverse categorii de materiale pentru situații de urgență dispuse zonal.

- **Modulele de protecție civilă** – echipe de intervenție specializate și echipamentele de intervenție necesare pentru diverse tipuri de dezastre – căutare-salvare, salvare cu bărci, pompe de mare capacitate, unități de purificare a apei,

echipe medicale diverse, echipe de cazare temporară, echipe de asistență tehnică și suport.

- **Experți în domeniul protecției civile** – specialiști din diverse domenii de expertiză care pot

fi desfășurați în zonele afectate de dezastre care pot sprijini statele care solicită ajutor în efectuarea evaluărilor consecințelor și pot asigura coordonare echipelor de intervenție.

- **Instrumentul financiar** – prin intermediul acestuia statele care se implică în activitățile de răspuns pot primi compensări pentru transportul spre zona afectată dar și decontări ale cheltuielilor operaționale.

- **Sistemul de formare și pregătire** – cuprinde un sistem de cursuri și activități practice de pregătire (exerciții) care permit pregătirea tuturor celor care fac parte din infrastructura acestui mecanism, începând de la experți și până la membrii echipelor de intervenție, Recent, toate entitățile cuprinse în sistemul de pregătire au fost conectate într-o rețea extinsă de cunoaștere prin intermediul căreia toate centrele de formare și pregătire au acces la o bază de date comună cu lecții identificate în activitatea de pregătire și instruire.

În cadrul mecanismului a fost dezvoltat o procedură de solicitare și acordare a asistenței umanitare în caz de dezastre care este descrisă în imaginea alăturată

În vederea asigurării pregătirii și testării modulelor de intervenție, Comisia Europeană a stabilit un sistem de exerciții care se desfășoară anual prin mai multe forme, grupat pe patru loturi de instruire:

Lotul 1 – exerciții TTx – antrenamente de stat major pentru toate tipurile de module.

Lotul 2 – exerciții în teren FEx – pentru module legate de activități de salvare în caz de

inundații, incendii de pădure și accidente CBRN.

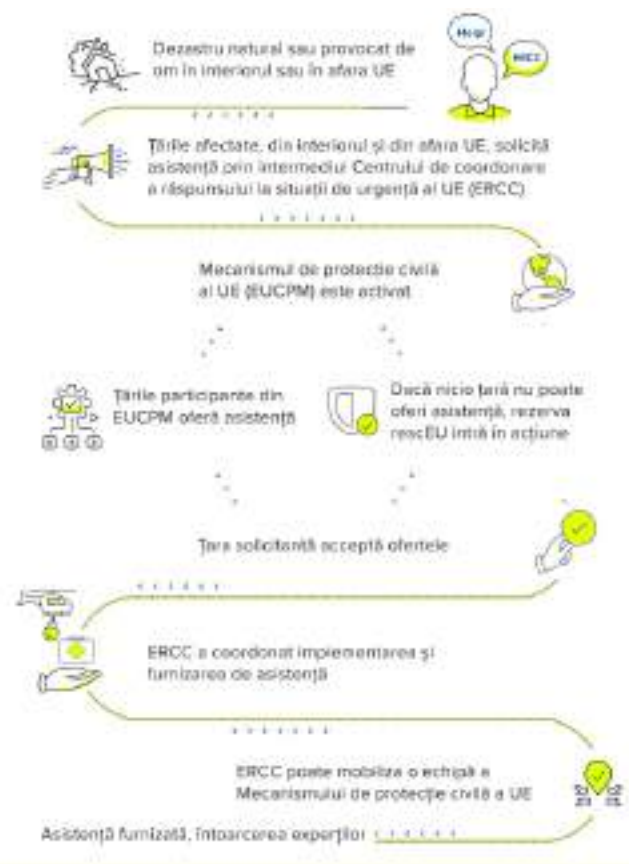
Lotul 3 – exerciții în teren FEx – pentru modulele specializate în operațiuni de căutare salvare în caz de cutremure, salvare din peșteri și spații înguste.

Lotul 4 – exerciții în teren FEx – pentru specialiștii din echipele europene de protecție civilă (EUCPT).

Lotul 5 – exerciții în teren FEx – pentru modulele medicale specializate în acordarea asistenței medicale în dezastre.

Scopul exercițiilor în teren este de a pregăti mai bine echipele de intervenție pentru misiuni internaționale desfășurate sub umbrela Mecanismului European de Protecție Civilă, pentru a asigura un răspuns rapid, coordonat și eficient în caz de dezastre.

MEPC a fost activat de 106 ori în anul 2022 pentru intervenții în caz de inundații, incendii de pădure, evenimente medicale-biologice, conflicte și fluxuri migratorii, poluare marină, erupții

vulcanice, evenimente meteorologice extreme și sprijin consular. Una din cele mai mari mobilizări ale mecanismului a fost ca urmare a producerii cutremurului din Turcia în anul 2023, 24 state membre ale mecanismului trimițând o echipă de experți EUCPT cu 11 membrii, 38 de echipe de intervenție cu 1.652 salvatori și 105 câini de salvare.

Romania, prin specialiștii ei din cadrul Fundației Centrul Național APELL pentru managementul dezastrelor a organizat toate exercițiile în teren (MODEX) pentru Lotul 2 reușind să planifice și să conducă peste 20 de exerciții de protecție civilă din 2015 și până în prezent, fiind organizația cu cea mai îndelungată participare și rezultate în cadrul acestui tip special de activități.

EXPOZIȚIA „ORDINE ȘI MEDALII ROMÂNEȘTI 1866-1947” DIN CETATEA ARADULUI

Puiu Emilian Valea

Secția Arad a Societății Numismatice Române-
președinte

Sâmbătă, 27 Mai 2023, în Arad a avut loc un eveniment inedit: Cetatea Aradului și-a deschis porțile în fața arădenilor pentru festivalul de muzică jazz, Jazzar.

În cadrul acestui eveniment deosebit, tânărul istoric Moț Vlad Alexandru, actual student al programului masteral de Istorie și Politică Militară Românească din secolele XIX-XXI, al Facultății de Istorie din cadrul Universității București, a prezentat o expoziție intitulată “Ordine și Medalii

Românești 1866-1947”.

Astfel, pasionații de istorie și de trecut au putut să admire o plajă largă de obiecte din această categorie. Vorbim aici, spre exemplu, despre Medalia Virtutea Militară, prima decorație înființată de Principele Carol I (viitorul Rege Carol I) în anul 1872, despre primul Ordin Național (Ordinul Steaua României), înființat la data de 10

Mai 1877, despre evoluția Ordinului Coroana României din anul 1881 (14 Martie, ziua înființării), anul nașterii sale, până în prezent.

Piesa centrală a expoziției a fost Ordinul Militar de Război „Mihai Viteazul”, cea mai înaltă decorație militară românească. Acesta din urmă a fost înființat în anul 1916 și s-a acordat până în 1947. În toată istoria sa a fost acordat unui număr de 1635 de ofițeri români și 322 de ofițeri străini. Iar două astfel de piese (Ordinul Militar de Război “Mihai Viteazul model 1941 clasa a III-a și a II-a) au fost prezentate în Cetatea Aradului, în cadrul expoziției.

O piesă de suflet din colecția personală a tânărului istoric care a fost expusă, este panoplia cu decorațiile și brevetele care i-au aparținut străbunicului acestuia, Cuci Florian, Veteran al celui de al Doilea Război Mondial.

“Pentru mine a fost o reală plăcere, în calitate de cercetător și pasionat de istorie, să interacționez cu oamenii care au trecut pragul expoziției și să le prezint obiectele expuse. M-a bucurat foarte mult să văd faptul că au fost mulți tineri interesați de poveștile pe care le-am prezentat, acest fapt fiind unul foarte benefic, atât pentru dezvoltarea lor individuală, cât și pentru comunitatea istoricilor care are nevoie de pasionați din rândurile tinerilor.

Îmi doresc ca acest tip de eveniment să nu rămână izolat, să se dezvolte și să se popularizeze la o scară cât mai mare.”, spunea Moț Vlad Alexandru.

Ne dorim ca prin intermediul tinerilor, Aradul să înceapă să se dezvolte din punct de vedere cultural, iar evenimentele de acest tip să bucure

ACTIVITĂȚILE FILIALEI

ACȚIUNI DE VOLUNTARIAT

Cpt.cdor.(rtg) Adrian Cotigă

O idee a prins contur în decembrie 2021 și a generat o dăruire și o activitate deosebită din partea membrilor asociației noastre și anume: ajutorarea unei familii (sau mai multe) nevoiașe. Și așa am început munca de voluntariat împreună cu colegii

mei, membri ai filialei „ZIRIDAVA” ARAD dar și membri ai familiilor noastre, prieteni, cunoștințe.

Prima acțiune a fost în aprilie 2021, în apropierea Paștelui. Am primit un nume și un număr de telefon. Am sunat, a răspuns o voce tânără, clară (ulterior am aflat că avea 27 ani, mamă a 4 copii, între 2 și 12 ani). Familia de romi pe care am vizitat-o la câteva zile m-a impresionat prin decență, seriozitate, prin ordinea și curățenia din casă. Cu ce să vă ajutăm? Orice e binevenit, a fost răspunsul. Abia peste un an am înțeles bucuria unui copil: AVEM ȘI NOI PAT (la primele vizite nu observasem că saltele erau pe jos). Multe lucruri banale pentru majoritatea dintre noi, TV, frigider, pat, pentru ei era un lux.

Paștele 2022 a fost o sărbătoare de neuitat pentru familia Berari din Lipova, familie formată din 7 persoane: tatăl, mama, 4 copii și o bunică. Împărțeau împreună o cameră și o bucătărie într-o ordine și o curățenie impecabilă. Copilul cel mic avea tumoare pe creier. Tatăl avea tumoare la ochi dar nu erau înscrși în niciun program de ajutorare. Educatoarea celui mic a vorbit cu o doamnă consilieră și așa a ajuns la noi. Iar tatăl abia anul acesta a început să lucreze după ce s-a vindecat puțin la ochi.

De atunci, din 4 în 4 luni îi vizităm și le

aducem alimente, îmbrăcăminte, cărți, caiete din prinosul fiecăruia dintre noi. Sărbătorile, în special cele de Paște și de Crăciun, au devenit și pentru ei cu adevărat un prilej de bucuri. Însă o bucurie parcă și mai mare este pentru noi, cei care le ducem darurile. Bucuria celor mici când au deschis pentru prima oară un ou Kinder, cu iaurtul în cealaltă mână, transmitea în sufletele noastre o mulțumire și o binecuvântare greu de descris. Noi primeam mai mult decât ofeream. Această acțiune de binefacere va continua.

21 iulie 2023

PERIPLU PE URMELE EROILOR

Ioan Tuleu, membru UZPR

Eroi există în toate localitățile județului Arad, oameni care au pierit pe câmpurile de luptă ale războaielor purtate pe parcursul multor secole. Cei mai numeroși provin din Primul Război Mondial și Al Doilea Război Mondial, când mulți români s-au sacrificat, cu sau fără rost, pe fronturile de luptă din nesfârșitul Rusiei sau pe cele din Carpații Nordici ori Alpii Dolomiți. Există însă și eroi care au știut pentru ce se sacrifică, pentru că au luptat aici, acasă, cu dușmanul care voia pentru el parte de Țară Românească. Sângele lor a înroșit pământul Aradului: la Șofronea, Păuliș, Pâncota, Ineu, Prunișor, Sebiș și multe alte locuri încercând să oprească invazia maghiară din septembrie 1944. Mai ales la mormintele acestora din urmă ne-am dus să ne închinăm noi, membri ai Filialei Județene Arad, „Ziridava”, cadre militare în rezervă și în retragere.

Acțiunea a fost organizată la inițiativa președintelui Asociației ANCMRR filiala „Ziridava”, col. (rtg) Sandu Crișan, la care s-au asociat, ANCERM filiala județeană Arad „Detașamentul Păuliș”, președinte col (rtg). Marcel Lucaciu și Filiala Arad a UZPR, președinte jurnalist Vasile Filip. Așa că, într-o toridă zi de sfârșit de iulie, microbuzul cu cei 20 de pasageri a pornit spre Gurahonț, punctul terminus al călătoriei, străbătând sate amorțite de căldură, dar noi ne-am oprit la Pâncota, unde am vizitat, recent inauguratul „Muzeu al viei și vinului”.

Muzeul se află amenajat într-o clădire, ea însăși cu aer de istorie, aparținând pe vremuri nobilului local, baronul Dietrich. Lucrările de restaurare și amenajare au costat peste un milion de euro, însă rezultatul a fost pe măsură, relicvele istorice fiind adăpostite în încăperi spațioase, bine luminate. Obiectele expuse sunt de o mare

diversitate, cele mai numeroase din lemn, care foloseau la lucrarea pământului, cultivarea viței de

vie și prelucrarea vinului. Multe exponate au fost adunate cu pasiune de preotul Petru Dărău, custodele muzeului, care ne-a prezentat relicvele, iar profesorul Traian Stepan a făcut trimitere la istoria îndelungată a localității, atestată documentar de la 1177. Finalul de la Pâncota nu putea fi decât

cel al degustării unui pahar de vin de-al locului.

Următoarea oprire a fost la Seleuș, unde am adăstat la bustul celui care a fost ideologul marii Uniri de la 1918, Vasile Goldiș, care s-a născut în această localitate, la 1862. Există și acolo, pe malul Cigherului, două monumente unul dedicat eroilor din Primul Război Mondial, iar al doilea închinat eroilor din al Doilea Război Mondial. Primul cuprinde numele a 96 de seleușeni care au pierit pe fronturile războiului, cei mai numeroși dintre toate satele din zonă, iar cel de al doilea are sculptate în piatră numele a șapte eroi din Al Doilea Război Mondial, morți pe frontul de vest. Alți 51 de eroi care s-au sacrificat pe frontul de est își așteaptă și ei monumentul! Despre istoria și viitorul localității, ce datează documentar din 1113, ne-a vorbit primarul Cristian Branc.

Din Seleuș, ne-am deplasat direct spre Sebiș, ocolind Ineu, cu cetatea medievală aflată în curs de

renovare. În orașul Sebiș, aflat la poalele Codrului Moma, am intrat într-un vechi conac, aparținând până la 1918 grofului local Waldstein, care acum găzduiește nou amenajatul „Muzeu de istorie și

etnografie”.

O surpriză plăcută oferită de gazdele noastre, Vancu Alexandra, custode și Pop Alexandru Zărăndean, directorul Casei de cultură, a fost prezentarea unei colecții de obiecte de la epoca pietrei și până în actualitate și o impresionantă colecție de materiale și obiecte de îmbrăcăminte, unelte, ustensile folosite de oamenii locului în cursul istoriei.

Un timp mai îndelungat, am poposit în camera dedicată eroilor care au murit în luptele cu ungurii în 18-19 septembrie 1944, oprind înaintarea lor spre trecătorile Apusenilor. Erau toți acolo, cu portretele lor, cu obiecte aparținătoare, cu căștile ce purtau

urmele gloanțelor etc.

Dar cea mai mare luptă cu invadatorii s-a dus în imediata apropiere a orașului Sebiș, la Prunișor, unde românii din Școala de Ofițeri de rezervă nr 2 din Bacău au luptat eroidic, mulți căzând pe câmpul de luptă din interiorul localității. La Biserica Ortodoxă, preotul Florin Avram a oficiat o slujbă de

pomenire iar profesorul Zaharie Marta și jurnalistul Ioan Tuleu au vorbit despre modul în care elevii, majoritatea moldoveni, au luptat în așa fel încât invadatorul nu și-a putut atinge obiectivul final. Jurnalistul Vasile Filip, născut în localitate, ne-a vorbit și el și ne-a recitat din poetul Victor Tulbure,

o poezie din care prezentăm două strofe, pentru că le considerăm edificatoare: „*Peste Prunișor, moartea-și varsă plumbul, Peste noi, porumbul, Tremură ușor;*

Cine știe frate, Mâine-n zori de zi, Câți ne vom trezi, Vântul cât va bate...” Ne-am plecat apoi frunțile și am depus o jerbă de flori la monumentul dedicat eroilor de la Prunișor, din centrul satului.

Eroii de la Prunișor și din alte localități din zonă au fost înmormântați însă la Gurahonț, puțin mai departe de linia frontului, unde în centrul

localității există un „Cimitir al eroilor”, ne-am închinat și acolo și am depus o jerbă de flori pătrunși de emoția momentului. În parcul dendrologic, și el amenajat pe o fostă proprietate nobiliară, de 12 ha,

ne-am bucurat de puțină răcoare, admirând monumentul, natural de data aceasta, prezentat de ing. Nicu Haiduc și de Flavius Stănilă,

administratorul public al Gurahonțului.

Întâlnirea cu istoria și cu eroii de pe Crișul Alb ne-a întărit simțămintele patriotice și ne-a întărit speranța că viitorul va fi mai bun dacă se va întemeia pe trecutul din care știm să alegem faptele

unor oameni cu adevărat eroi.

ÎNTÂLNIREA CU COLEGII MAGHIARI LA SZEGED, (KISKUNDOROZSMAN)

prof. Ioan Valeriu Tuleu

În dimineața zilei de 21 septembrie, la ora 7,30 - 44 de membri (și membrii simpatizanți) ai Filialelor județene „Ziridava” și „Detașamentul Păuliș” Arad ai ANCMRR și ANCERM, s-au îmbarcat în autocarul care urma să îi transporte în suburbia Kiskun-

dorozsma a marelui oraș maghiar, Szeged. Conduși de președintele celor două asociații, col.(rtg) Sandu Crișan, respectiv col.(rtg), Marcel Lucaciu, arădenii răspundeau vizitei pe care membrii Clubului Rezerviștilor din Szeged au făcut-o în județul Arad. Călătoria a debutat sub bune auspicii, timpul era excelent, oamenii bine dispuși, organizarea asigurată de col.(rtg) Sandu Crișan, bine pusă la punct. Până la graniță totul a fost în regulă, doar acolo trecerea în țara vecină a fost îngreunată de timpul mare de așteptare, în parte cauzat de indolența grănicerilor români și maghiari. Ne-am dat seama în acest fel de ceea ce înseamnă granița Schengen, care a oprit din drumul lor inclusiv sute de mașini care transportau marfă de o parte și alta a graniței. Dar voia bună a revenit curând și s-a amplificat când s-a întâlnit cu bucuria resimțită de întâlnirea cu colegii maghiari care ne-au întâmpinat cum se cuvine, pe terasa unui local dintr-o mica piațetă din Kiskundorozsma, în apropierea unei impresionante biserici catolice. Ca și gazde bune ne-au oferit în loc de pâine și sare, pogace, cafea și câte un pahar sau două după puterile fiecăruia de pălincă. Din partea maghiară au participat Mr.(r)Csepi Laszlo președintele asociației similare locale, Csuvárszki Janos, Toth Katoly, președinte al unei Asociații culturale județene. De folos mare ne-a fost Bayer Attila, cu traducerea din limba maghiară, fost cândva profesor la Brașov. Străngerile de mână, urările de bun venit, cuvintele împărtășite de arădeni

și seghedineni au contribuit în plus la destindere și, eventual, la nașterea unor prietenii mai de durată.

În această mică suburbie existau însă și monumente istorice pe care gazdele au ținut să ni le prezinte, astfel că prima oprire a fost la o moară de vânt, veche de mai bine de 200 de ani, restaurată în mai multe rânduri, așa că acum arată excelent. În imediata apropiere o statuie în mărimea naturală îl înfățișea pe Danko Pišta, un rapsod popular.

Apoi am vizitat și un conac nobiliar, devenit muzeu, care adăpostea într-o latură, în niște clădiri mai mici, obiecte de artizanat local, ustensile și mobilier, care aduceau mult cu ceea ce găsim în casele țărănești arădene. Pe cealaltă latură în odăile elegante ale conacului erau prezentate piese de mobilier și diverse alte obiecte și bunuri culturale adecvate unor oameni de viță nobilă. Contrastul era imediat și evident între cele două categorii sociale, țărănești și nobiliare. Dar cel mai mult am adăstat în impunătoarea catedrală catolică, cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul, construită începând cu 1793, timp de 30 de ani, fiind a doua ca mărime în regiunea respectivă. Impresionează și astăzi cu cei 56 m. lungime și 52 m înălțime, cu picturile și sculpturile care împodobesc interiorul.

După ora 13, am ajuns și la micul restaurant în care urma să servim prânzul și să dăm posibilitatea unor scurte discursuri de salut din partea liderilor maghiari județeni cu răspuns din partea română. A fost un schimb de amabilități care s-a asociat bine cu bucatele alese și cu vinul de producție locală, care au contribuit la întreținerea și amplificarea atmosferei de bucurie. Exact la ora 17, ora locală, conform programului s-a încheiat totul și ne-am urcat în autocar plecând spre casă în fluturarea de mâini a amabilelor gazde și cu speranța reîntâlniri în primăvara următoare, la noi în România.

ISTORIA NOASTRĂ

COMEMORAREA EROILOR ROMÂNI

Respect etern Eroilor Români.

25 și 26 mai Arad, Lipova, Szeged.

Militarii în rezervă și în retragere aparținând Filialelor județene Arădene ANCMRR „Ziridav”, ANCERM ”Detașamentul Păuliș” și ANVR ”Zărandul” au comemorat pe bravii Eroi Români care s-au jertfit pentru patria română și pentru eliberarea Ungariei de fascism. S-au depus coroane de flori la monumentele ridicate în memoria lor.

În municipiul Arad un aport deosebit în desfășurarea festivităților a avut armata activă prin participarea efectivă a militarilor B. 191 I. „colonel RADU GOLESCU” în frunte cu comandantul Batalionului, Locotenent colonel Gheorghe Cristian Țecu. Activitățile au fost coordonate de Prefectura Județului Arad prin domnul subprefect dr. Doru Sinaci.

Slujbele de pomenire au fost oficiate de un sobor de preoți în frunte cu IPS Timotei Sevcicu ,Episcopul Aradului.

Activități de comemorare a Eroilor Români au avut loc și în orașul Lipova prin participarea militarilor în rezervă și în retragere ai filialelor locale Lipova (ANCMRR și ANCERM).

La invitația Consului General al României la Szeged domnul Daniel Banu militarii în rezervă și în retragere ai filialelor arădene (ANCMRR, ANCERM, ANVR) au participat la comemorarea Eroilor Români căzuți pentru apărarea Ungariei, au depus o coroană de flori la Monumentul Ostașilor Români din cimitirul central din Szeged.

La activitate au participat reprezentanți ai Universității Aurel Vlaicu din Arad, reprezentanți ai Primăriei orașului Szeged și ai comunității românești din oraș. Slujba de pomenire a fost oficiată de Episcopul de Gyula, Siluan și preotul paroh Bekan Aurel.

Aceste activități au avut ca scop cinstirea Eroilor Români căzuți pe câmpurile de luptă.

”Eroii nu mor niciodată, ei rămân veșnic în sufletele noastre”.

Comemorarea Eroicelor lupte de la Păuliș

În data de 16 septembrie 2023 filialele județene Arad, ANCMRR „Ziridava” ANCERM „Detașamentul Păuliș” și ANVR „Zărandul” au

SINTEZE-ANUL 2023

adus un pios omagiu în cinstea Eroilor de la Păuliș decedați pe aceste meleaguri, alături de armata activă reprezentată de Batalionul 191 Infanterie „col. Radu Golescu” și administrațiile locale și județene și reprezentanți ai bisericii ortodoxe române, în frunte cu IPS Timotei Sevcicu.

S-au depus coroane de flori în ordine, Bustul Capitanului Fătu, monumentul din cimitirul Eroilor

din Radna și Monumentul ridicat în cinstea Eroilor de la Păuliș de pe drumul național Arad-Lipova. S-a ținut un parastas pentru Eroii căzuți pe aceste meleaguri la biserica din Păuliș.

•**24 ianuarie** – Unirea Principatelor Române - procesul unirii, bazat pe puternica apropiere culturală și economică între cele două țări, a cunoscut o etapă decisivă, care s-a dovedit a fi ireversibilă, prin alegerea colonelului moldovean Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al ambelor principate, la 5 ianuarie 1859 în Moldova și la 24 ianuarie în Țara Românească;

•**15 februarie** –Conferința”Eroii arădeni pe frontul de vest-proiecția filmului documentar ”Detașamentul Păuliș” Biblioteca județeană ”A.D.Xenopol” Arad;

•**16 februarie** – participarea la evenimentul -55 ani de la înființarea Centrului Militar Județean Arad;

•**28 februarie** - Ziua Protecției Civile-a luat ființă prin Decretul regal din 28 februarie 1933, sub denumirea de ”apărare pasivă” având ca scop să limiteze efectele bombardamentelor aeriene asupra populației sau resurselor teritoriului,prin protecție directă sau micșorând eficacitatea atacurilor aeriene”;

•**1 martie** - Ziua Automobiliștilor Militari- la 1 martie 1917, prin înaltul Decret nr.245 al regelui Ferdinand I, s-a înființat Regimentul de Tracțiune Automobilă, moment ce a marcat începutul procesului de reorganizare a formațiunilor de automobile și apariția armeei auto în Armata României;

•**27 martie** - participarea la ceremonia dedicată aniversării a 25 de ani de existență a Batalionului Mixt de Menținere a Păcii;

•**3 aprilie** - participarea la comemorarea lui Ștefan Rusu, întemeietorul satului Otlaca-Pustă și a trei preoți slujitori români din Ungaria, în Parohia Ortodoxă din Grăniceri;

•**9 aprilie** - acțiuni de voluntariat ajutor umanitar în zona Lipova și donare de carte în diaspora română - Gyula (Ungaria);

•**22 aprilie** - participarea la prezentarea publicației” Lada cu Spinare” număr de debut;

•**23 aprilie** - Ziua Forțelor Terestre, la sărbătoarea ortodoxă a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință;

•**26 aprilie** - Adunarea Generală a cadrelor militare în rezervă și în retragere filiala județeană ”Ziridava” Arad;

•**26 aprilie** - Adunarea Generală a membrilor ANCERM filiala județeană „Detașamentul Păuliș” Arad;

•**28 aprilie** - Ziua Veteranilor de Război - depuneri de coroane - a fost instituită prin Hotărârea de Guvern nr.1222/2007 și se sărbătorește în fiecare an la 29 aprilie, în onoarea tuturor militarilor români care au luptat și și-au dat viața, pe timpul celor două conflagrații mondiale, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a României;

•**30 aprilie** - Ziua Infanteriei Române- în baza prevederilor Tratatului de la Adrianopol, încheiat între Rusia și Turcia după război, care stipulau că Țările Române obțin dreptul să-și organizeze „un număr de gărzi înarmate pământene”, adică să-și înființeze propria lor putere militară „a cărei număr și întreținere vor fi stabilite de domni împreună cu divanele lor”, la 30 aprilie 1830 s-a hotărât „formăluirea în Valahia a șase batalioane pedestre și șase escadroane călărime a strajii pământești”;

•**10 mai** - Ziua Independenței Naționale a României și Ziua Europei-depuneri de coroane;

•**15 mai** –Ziua trupelor de apărare NBC - cu referire la anul 1923 când a fost înființat, în structura Ministerului de război, un Comitet Consultativ pe probleme privitoare la războiul chimic;

•**15 mai** - Ziua Poliției Militare-la 15 mai 1990 s-au reînființat unitățile și subunitățile de poliție militară din Armata României;

•**17-19 mai** - 160 de ani ai Asociațiunii ASTRA Arădeane - marcați și prin Conferința Națională ”Administrație Românească Arădeană”- depunere de coroane la Crucea Martirilor din parcul Eminescu Arad;

•**18 mai** - Adunarea Generală a cadrelor militare în rezervă și în retragere filiala locală „Detășamentul Păuliș” Lipova;

•**22 mai** - participarea la Conferința Națională a cadrelor militare în rezervă și în retragere „Alexandru Ioan Cuza” București;

•**25 mai** - Ziua Eroilor - sărbătorită la Arad și Lipova–Catedrala Ortodoxă Veche-Piața Revoluției-Crucea Martirilor-Monumentul oștaşilor căzuți în cel de al doilea război Mondial din cimitirul Pomenirea- Monumentul de la Păuliș ridicat în memoria oștaşilor căzuți în Defileul Mureșului – Lipova parcul central - depuneri de coroane în fiecare locație specificată;

•**26 mai** - Ziua Eroilor, Cimitirul central din Szeged (Ungaria) la monumentul ridicat în memoria militarilor români căzuți pentru eliberarea Ungariei- depuneri de coroane;

•**31 mai** -Ziua Geniștilor Militari-prima unitate de geniu din Armata României a fost înființată la 31 mai 1859, data la care A. I. Cuza pune rezoluția „Se încuviințează” pe raportul nr.1902 înaintat de Guvernul Moldovei, prin care se cerea aprobarea constituirii și întreținerii unui batalion de geniu, necesar pentru înaintarea lucrărilor publice;

•**31 mai** - Ziua Rezervistului Militar - a fost instituită prin Hotărârea Guvernului României nr. 467 din 12 mai 2010;

•**12 iunie** - 193 de ani de la înființarea Regimentului 2 Linie, ale cărui tradiții de luptă le continuă Batalionul 191 Infanterie „Colonel Radu Golescu”;

•**26 iunie** - Ziua Drapelului Național-Decorarea Drapelului de luptă al Batalionului 191 Infanterie „Colonel Radu Golescu” cu Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Cavaler, cu însemn de pace, pentru militari, conform Decretului Prezidențial numărul 341 din 28 martie 2023 - de către Comandantul Diviziei 4 Infanterie „Gemina”,generalul de brigadă Bogdan Cernat;

•**1 iulie** – Ziua Muzicilor Militare - prin transpunerea în fapt a Regulamentului organic din 1/13 iulie 1831, în componerea nou-născutelor batalioane de” miliții” ale Armatei Naționale permanente, intrau și începeau slujba sub drapel „ostașii muzicanți” (o fanfară era formată, conform prevederilor vremii, din „1 tambur, 24 muzicanți și 8 toboșari”);

•**14 iulie** – Ziua Transmisioniștilor Militari -14 iulie 1873 principele Carol a semnat Înaltul Decret nr 1303 prin care ia naștere prima secție de telegrafiști militari, încadrată în compania de minari ai organicei Batalionului de geniu al Armatei Române;

•**20 iulie** Ziua Aviației Române și a Forțelor Aeriene - la sărbătoarea ortodoxă a Sfântului Prooroc Ilie Tesvitanul;

•**21 iulie** - itinerar istoric - geografic - cultural (Arad - Pâncota - Seleuș - Sebiș - Prunișor-Gurahonț);

•**24 iulie** - Ziua Grănicerilor, marchează constituirea primului corp unificat al grănicerilor din România. În anul 1864 domnitorul Alexandru Ioan Cuza a unificat serviciul de grăniceri munten cu cel moldovean, punând astfel bazele instituției moderne de pază a frontierelor țării;

•**25 iulie** - Ziua Radiolocației - prin ordinul ministrului apărării naționale din 25 iulie 1955 au fost înființate Trupele Radiotehnice;

•**26 iulie**- Ziua Arhivelor Militare - la 26 iulie

1920, în temeiul Ordinului nr.4 al Marelui Stat Major, a luat naștere. Depozitul de Arhivă al Secției 6 Istorie din Marele Stat major;

●**29 iulie** - Ziua Imnului Național al României, a fost instituită în anul 1998, prin Legea nr.99/1998;

●**1 august** - Ziua Tanchiștilor - înființarea primului batalion de care de luptă, cu garnizoana în Mihai Bravu -1 august 1919;

●**21 august** - Ziua Medicinii Militare - la 21 august 1862, printr-un Înalt decret domnesc, au fost înființate Corpul ofițerilor sanitari ai armatei și Direcția Generală a Serviciului Sanitar Român. A luat ființă astfel organismul specializat pentru asigurarea păstrării sănătății efectivelor armatei române, pe timp de pace și război;

●**30 august** - Ziua Financiarului Militar - prin Decretul Domnesc nr. 417 din 30 august 1860 principele Alexandru Ioan Cuza decide reunirea într - un singur organism a ambelor „intendențe și administrații” ale armatelor Principatelor Unite ale Țării Românești și Moldovei, subordonat ministrului de Război, cu reședința la București;

●**13 septembrie** – Ziua Pompierilor Români - 175 de ani de la instituirea zilei pompierilor-bătălia din Dealul Spirii, care a avut loc în 1848 la București între compania de pompieri condusă de căpitanul Zăgănescu și un corp de armată al Imperiului Otoman;

●**16 septembrie** – Comemorarea eroicelor lupte de la Păuliș; Cinstirea eroilor de la bustul Căpitanului Fătu (din centrul comunei Păuliș), cimitirul eroilor din Radna, parastas la biserica ortodoxă din Păuliș, Monumentul Eroilor de pe drumul național Arad Păuliș

●**19 septembrie** – Ziua Artileriei și Rachetelor Aeriale - la 19 septembrie 1916, pe timpul executării manevrei de la Flămânda de către Armata 3, se realizează doborârea primului avion inamic de către o baterie de artilerie înzestrată cu tunuri antiaeriene propriu - zise (calibru 75 mm Deport) și nu cu tunuri terestre adaptate;

●**21 septembrie** – întâlnirea cu colegii maghiari la Szeged, (Kiskundorozsman);

●**9 octombrie** – Ziua Resurselor Umane - la 9 octombrie 1862, prin Înaltul Decret al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în cadrul Ministerului de Război a luat ființă” I-a Direcție Personal și Operații Militare”organizată pe două”diviziuni” din care ulterior au evoluat structurile de personal/ resurse umane din Armata României;

●**20 octombrie** - Ziua Pensiilor Militare - în”Monitorul Oastei” nr.1 din 20 octombrie 1862,

anul al 3-lea, Partea Oficială, în cuprinsul Ordinului pe toată oastea nr.267, semnat de generalul Florescu , în calitate de ministru de război, se menționează prima structură specializată în domeniul pensiilor militare în cadrul Tabloului cu noua organizare a Ministerului;

●**25 octombrie** - Ziua Armatei României - Armata Română la data de 25 octombrie 1944 a eliberat de sub ocupația horthystă-sărbătorirea Zilei Armatei Române este stipulată în Decretul nr.381 din 01.10.1959;

●**10 noiembrie** – Ziua Artileriei - în anul 1843, domnitorul Gheorghe Bibescu a întreprins o călătorie la Istanbul, la înapoiere, a adus în țară patru tunuri de calibru 80 mm dăruite în semn de prețuire de către sultan, pentru ca”să slujească întru paza bunei rânduieli și liniștei obștești”.Ca urmare la 10 noiembrie 1843, prin porunca Domnească nr.198, se legifera înființarea primei baterii de artilerie în oastea română;

Informare -”Români pentru români”,-RTV UNIREA INTERNAȚIONAL- 9 iunie 2023 – domnul colonel (rtg) Sandu Crișan, Președintele ANCMRR, Filiala Județeană „Ziridava” Arad, a răspuns invitației doamnelor profesoare Floare Ranta Cândea și Carina Anca Baba pentru a face o călătorie în timp într-un dialog în care au fost prezentate, în fața românilor(comunității arădene și a diasporei române) preocupările, dorințele militarilor în rezervă(retragere) din cele două Filiale din Arad, ANCMRR și ANCERM, denumite atât de sugestiv „Ziridava” și „Detașamentul Păuliș” pentru a face cunoscut aportul armatei la propășirea României.

ISTORIE MILITARĂ

DELIMITAREA FRONTIEREI CU UNGARIA ÎN JUDEȚUL ARAD – BREVIAR

Col. (r) Dănuț Morodan

Anul 1918

În seara zilei de 28 decembrie 1918 generalul Henri Mathias Berthelot a sosit în Arad, după vizita făcută în orașul Timișoara, pentru a participa la o recepție organizată și pregătită de Consiliul și Garda Națională Română, la hotelul „Crucea Albă”, azi hotelul „Ardealul”. După recepție, pe timpul deplasării generalului de la hotel spre gară, garda națională maghiară, trupele maghiare și cei din „garda de oțel” au provocat incidente soldate cu morți și răniți.

Drept urmare generalul Berthelot a telefonat la Belgrad generalului Paul-Prosper Henrys și a cerut să trimită la Arad trupe franceze. În noaptea de 30/31 decembrie 1918, în Arad, au sosit primele trupe din Regimentul I African al cărui comandant, în perioada 2 ianuarie 1919 – 20 februarie 1919, a fost maiorul Martin.

În perioada 21 februarie – 6 iunie 1919 comandant de regiment și guvernator al Aradului a fost numit generalul Charles-Léopold de Gondrecourt.

Anul 1919

Prin Înalt Decret, la data de 01.04.1919, au fost înființate două noi unități militare:

Brigada 2-a Grăniceri, respectiv Regimentul 4 Grăniceri, decret publicat în Monitorul Oficial nr. 256/1919. Regimentul 4 Grăniceri a fost constituit la Sibiu, unde a rămas până la data trimiterii lui pe granița de vest. La data de mai sus colonelul Dimitriu Nicolae din cadrul Comandamentului Grănicerilor a fost numit în mod provizoriu la comanda Regimentului 4 Grăniceri, iar colonelul Procopiescu Dumitru a fost numit Șeful Statului Major al Comandamentului Corpului Grănicerilor.

Scurt istoric al principalelor operațiuni militare din anul 1919.

15/16 aprilie 1919. Unități militare maghiare trec la atac în mai multe puncte din Transilvania. Răspunsul unităților militare ale armatei române nu s-a lăsat mult așteptat astfel că în cursul zilei de 16

aprilie s-a trecut la contraofensivă. Grupul de sud, format din Divizia I Vânători, Divizia II Vânători și Divizia a XVIII-a, în mare majoritate voluntari transilvăneni, a înaintat cu Divizia I Vânători până pe aliniamentul Beiuș-Radna, în prima fază a luptelor, pentru ca ulterior să atingă localitățile Vărădia de Mureș pe 16 aprilie, Radna pe 18 aprilie și Macea pe data de 20 aprilie 1919.

Grupul de sud cu Divizia II-a Vânători a ajuns în seara zilei de 20 aprilie pe aliniamentul Beliu – Ineu – Iermata - Pâncota – Târnova, iar cu Detașamentul colonelului Gheorghe Rasoviceanu a ajuns pe aliniamentul Macea – 12 kilomeri sud de Oradea. Divizia I-a Vânători, formată din Regimentul 1 și 5 Vânători, divizionul 1 al Regimentului 23 Artilerie și divizionul 3 al Regimentului 28 Obuziere, s-a deplasat în zona Radna - Conop, spre aripa stângă a Diviziei II-a Vânători pe aliniamentul Măsca – Gașa – Șiria. La data de 1 mai 1919 armata română a ajuns la râul Tisa fără a intra în orașul Arad, unde la acea dată staționau trupele franceze.

2 mai 1919. Grupul de sud a primit pentru supraveghere sectorul cuprins între Szeged și Radna. Compania 7-a din Regimentul 3 Grăniceri din Divizia VII-a a primit misiunea de a executa misiuni și serviciul de control vamal și de poliție asupra tuturor persoanelor care au venit/plecat din/în Banat. Au fost instalate posturi de grăniceri la punctele de trecere peste Mureș între Szeged și Radna, dar fără orașul Arad. În sectorul Radna - Zam – și în continuare, pe frontiera Banatului spre vest, serviciul vamal și de poliție a fost executat de Compania 8-a din Regimentul 1 Grăniceri.

8 mai 1919. Două subunități de grăniciei încep deplasarea în zonele desemnate și anume, Compania a 7-a din Regimentul 3 Grăniceri, însărcinată cu desfășurarea de activități vamale și de control s-a deplasat în sectorul Szeged - Zam, pe Mureș, iar Compania a 8-a din Regimentul 1 Grăniceri cu aceleași însărcinări în sectorul Zam - frontiera de vest a Banatului.

12 mai 1919. Cartierul Brigăzii II-a Vânători și a Regimentului 6 Vânători au fost dislocate în localitatea Curtici.

13 Mai 1919. Cele două subunități de grăniceri, Compania a 7-a din Regimentul 3 Grăniceri, din sectorul Szeged - Zam, respectiv Compania a 8-a din Regimentul 1 Grăniceri au ajuns în sectoarele desemnate.

17 mai 1919. Regimentul 6 Vânători, comandat de colonelul Teodor Pirici, a intrat în Arad după o staționare de aproape o săptămână în localitatea Curtici.

30 mai 1919. Compania a 7-a din Regimentul 3 Grăniceri își mută postul de comandă de la Makó la Arad.

24 iunie 1919. În urma intervenției armate împotriva locuitorilor revoltați din comuna Apátfalva, la est de Makó pe Mureș, Compania 7-a Grăniceri a avut un soldat rănit.

4 octombrie 1919. La începutul lunii octombrie, drept urmare a hotărârii Consiliului de Miniștrii, Regimentele 3 și 4 Grăniceri au ocupat granița revendicată prin Tratatul de la 1916.

22 octombrie 1919. Marele Cartier General prin ordinul nr. 4300 dispune ca paza frontierei să fie executată de către unitățile de grăniceri.

Anul 1920

16 februarie 1920. A început operațiunea de evacuare a trupelor române din Ungaria și s-a dispus ca după finalizarea celei de a treia etape, începând cu seara zilei de 11 martie, ca niciun element militar român să nu se mai afle la vestul liniei ocupate la acea dată de grăniceri, linie descrisă la punctul 2 al Ordinului de Operații nr. 35.

6 martie 1920. Comandamentul armatei a dispus prin ordinul nr. 12558 linia pe care se vor instala grănicerii

21 martie 1920. Conform ordinului nr. 12600 al Comandamentului Trupelor din Transilvania, trupele Diviziei I-a Cavalerie au terminat înlocuirea grănicerilor pe linia dintre Criș și Mureș. Marele Stat Major a dispus prin ordinul nr. 7609 ca grănicerii să fie așezați pe noua frontieră hotărâtă de conferința de pace, exceptându-se acele puncte care în baza înțelegerii cu generalul Graziani, ar putea rămâne provizoriu sub ocupația română. Determinarea pe teren a liniei de frontieră urma să se facă conform principiilor stabilite.

10 aprilie 1920. Marele stat major prin ordinul cu nr. 131 a făcut cunoscut că a intervenit la Ministerul de Război pentru a înlocui grănicerii de pe frontiera dinspre Ungaria cu grăniceri din Regat și de a spori efectivul jandarmilor rurali din zona neutră.

17 aprilie 1920. Marele stat major prin ordinul cu nr. 165 a făcut cunoscut că Ministerul de Război a aprobat propunerile Marelui stat major de a se întări grănicerii și de a se înlocui 2/3 din grănicerii ardeleni de pe frontiera dinspre Ungaria cu grăniceri din Regat și de a spori efectivul jandarmilor rurali din zona neutră.

23 aprilie 1920. În ziua de 23 aprilie 1920 soldații grăniceri Pandele Vasile și Pricop Vasile, de la pichetul "Mărășești", fiind în patrulă spre Nagyiratos au prins 8 indivizi care voiau să treacă granița în mod fraudulos. Indivizii au fost închiși în

arestul pichetului.

În dimineața zilei de 24 aprilie 1920 individul Bíró Dezső a fugit și nesupunându-se somației santinellei Marcu Dumitru. Santinela a tras 3 focuri de armă care l-au rănit pe fugar în piciorul stâng. În A fost dus la Curtici unde a fost pansat și de unde apoi a fost trimis la spitalul județean din Arad. Este prima semnalare, a pichetului din Curtici, cunoscută în documentele oficiale consultate. În fotografia de mai jos, care face parte din colecția familiei Ilie Mocuța – Tiliga, este fotografiat Plutonul 3 grăniceri – Curtici.

6 mai 1920. În noaptea de 4/5 mai 1920, ora 21:30 s-a petrecut un incident între grănicerii noștri și jandarmii unguri, la punctul Curtici, în următoarele împrejurări. Postul fix de pe comunicația Curtici – Dombegyhaza, aflat în paza și supravegherea frontierei, a observat că se apropie de el patru patrulare de câte 4-6 oameni.

Din ținuta acestora, postul fix a dedus clar intenția de a-l dezarma. Postul a somat patrulele să se oprească însă acestea nu s-au supus. Postul fix s-a retras la pichet unde a raportat șefului de pichet.

Acesta a desfășurat întregul pichet în trăgători și s-a îndreptat spre locul unde se găseau soldații unguri, care i-au primit cu focuri de armă la care și grănicerii noștri au răspuns tot cu focuri de armă. În timpul acesta semnalându-se că vin și alții soldați unguri din direcția Dombegyháza, comandantii respectivi au luat măsuri ca pichetele vecine să vină în ajutor. În urma intervenției pichetelor vecine încursiunea patrulelor maghiare a fost oprită.

7 mai 1920. Plutonul 3 Grăniceri din Curtici, în urma unor informații obținute, a raportat că în Dombegyháza ar mai fi sosit încă 16 soldați unguri.

10 mai 1920. Dintr-o scrisoare a comandantului regimentului de infanterie din Kecskemét, adresată individului Vassarhely Dezső proprietarul unei puste de lângă gara Lökösháza aflată la nord de Curtici și prinsă de către Batalionul 2 Grăniceri din Regimentul 4 Grăniceri, a reieșit în mod vădit pregătirea de luptă care se executa contra grănicerilor români, precum și credința în izbânda armatei maghiare și convingerea că în curând vor elibera Ardealul, greutățile cele mai mari fiind deja trecute.

21 iunie 1920. Comandamentul dă ordinul nr. 2286 Grupului General Moșoiu prin care trimite o copie după scrisoarea Misiunii militare interaliate Nr. 2471 pentru a lua măsuri de instalare a grănicerilor pe noua linie.

30 iulie 1920. Divizia 19 Infanterie a ordonat ca un detașament din Regimentul 93 Infanterie Arad compus din 206 oameni și un ofițer să se deplaseze

de la Sânnicolau (Miclăușul Mare) în sectorul Companiei a 7-a din Regimentul 4 Grăniceri.

3 august 1920. Plutonul 3 Grăniceri Curtici din cadrul Companiei a 5-a din Regimentul 4 Grăniceri, a raportat că la punctul de pe calea ferată numit "Macea" au venit 20 ofițeri unguri care fiind întrebați de șeful secției, sergentul Popa Ștefan, despre rostul venirii lor acolo i au răspuns că sunt curioși să vadă frontiera.

4 octombrie 1920. Batalionul Maior Păunescu (format din 2 companii din Regimentul 6 Vânători și una companie din Regimentul 7 Vânători) aflat în întărirea grănicerilor pe frontieră, au sosit în Arad, de unde companiile s-au direcționat la reședința regimentelor. La sfârșitul lunii octombrie cea mai mare parte a acțiunilor militare s-au încheiat prin direcționarea unităților militare participante la întărirea supravegherii frontierei spre reședințele unităților.

Delimitarea frontierei

3 februarie 1919. S-a constituit comisia teritorială formată din opt experți care reprezentau Franța, Anglia, Italia și S.U.A.. Reprezentanții S.U.A. – Clive Day și Charles Seymour – erau experții care printr-un studiu anterior, *Raport orientativ asupra frontierelor românești*, aveau deja o variantă a frontierelor românești încă din 21 ianuarie 1919.

28 martie 1919. După două luni de documentări și consultări experții, s-au împărțit în două tabere: americanii și englezii au insistat ca linia de frontieră să urmeze strict criteriul etnic, în schimb francezii și italienii au insistat ca linia de frontieră să fie cât mai apropiată de ce s-a prevăzut în Convenția de alianță din 1916.

15 aprilie 1919. Comisia teritorială centrală a forumului păcii prezidată de André Tardieu a aprobat linia de frontieră dintre România și Ungaria, pe un traseu mai la vest față de traseul propus de experții americani. La negocierile referitoare la delimitarea frontierei de vest a României nu au fost invitați delegații României participanți la Conferința Păcii. Stabilirea pe hărți a traseului frontierei cu Ungaria s-a făcut fără consultarea reprezentanților celor două state și fără a ține seama de documentele înaintate comisiilor de specialitate ale forumului păcii.

Delimitarea frontierei 1922 – 1923.

Pentru efectuarea lucrărilor de delimitare și de marcarea a frontierei a fost constituită o comisie formată din șapte membri dintre care cinci numiți de Principalele puteri aliene și asociate și câte un reprezentant din România și Ungaria. Sediul a fost stabilit la Budapesta. Comisia a lucrat atât în sediul din Budapesta pe hărțile topografice de stat major cât și pe teren, pentru a constata starea de fapt. Pe scurt,

frontiera cu Ungaria a fost împărțită în 10 secțiuni marcate prin litere mari ale alfabetului A-L.

În județul Arad secțiunile de frontieră cu Ungaria sunt B, C și D. Localitățile Curtici și Macea sunt limitrofe frontierei de stat româno-ungare pe porțiunile care cuprind secțiunile C și D între actualele borne de frontieră C 65 și D 34.

8 octombrie 1923. A fost predată frontiera definitivă româno-ungară pe secțiunile B și C.

20 octombrie 1923. A fost predată frontiera definitivă româno-ungară pe secțiunea D, dar după cum se arată în documentele aflate în posesia Muzeului Virtual al Unirii, sectorul C al frontierei româno-ungare a fost stabilit definitiv prin actul din 27 iunie 1925 semnat la Oradea.

Secțiunea C a avut un document aparte, document care a devenit anexă a Tratatului de pace cu Ungaria deoarece în această secțiune disputele privind terenurile au fost aprige.

Marcarea liniei de frontieră a României cu Ungaria s-a făcut utilizând următoarele semne de frontieră: borne principale, intermediare și borne sfârșit de secțiune, pietre poligonale, bandă de culoare roșie dispusă pe drumuri, în punctele rutiere, borna Triplex Confinium, pietre de reper, plachete metalice.

Lungimea liniei de frontieră dintre România și Ungaria este de 448, 0 km, mai exact 448 005, 41 m, din care județului Arad îi revin 133, 698 km. Lungimea liniei de frontieră între România și Ungaria a fost calculată de experții topogeodezici ai celor două state pe baza "*Catalogului de coordonate, ale semnelor de frontieră, la frontiera de stat româno-ungară*", semnat la Oradea la 31 octombrie 1994

Bibliografie:

1. Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu, Cornel Țucă, *Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918 - 1921)*, Vol. I și II, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1998

2. G-ral de brig. (r) Sever Neagoe, G-ral de brig. (r) dr. Gheorghe Văduva, G-ral de brig. (r) Ilie Tender, *Istoria grănicerilor și a începutului poliției de frontieră*, București, Editura Scaiu, 2004

3. Victor Ailenei, *Retrospectivă istorică a grănicerilor români și a poliției de frontieră*, București, Editura Pro Transilvania, 2001

23 AUGUSTLA ARAD (PERSPECTIVĂ MILITARĂ)

Istoric Ioan Valeriu Tuleu

Răsturnarea în forță de la conducerea României a mareșalului Ion Antonescu și a guvernului său la 23 august s-a făcut la București, în deplină conspirativitate, luând prin surprindere societatea românească în întregul ei. Actul de la 23 august s-a numit pe rând lovitură de palat, complot, lovitură de stat, insurecție armată și în vremea lui Ceaușescu Revoluție de Eliberare Națională... Dar oricum se va fi numind este indubitabil că a fost un eveniment de importanță majoră pentru statul român, care într-o singură zi va produce o răsturnare radicală de alianțe, o întoarcere de fronturi cum greu poate fi găsită alta în istoria universală.

Organizarea opoziției împotriva politicii mareșalului a început încă din primăvară, adică din 12 aprilie, când aliații au transmis condițiile armistițiului oferit României în cazul ieșirii din alianța cu Germania. Forțele politice românești se împăcaseră cu ideea că Basarabia nu putea fi salvată în condițiile înfrângerii în luptă și căutau soluții pentru a salva statul și mai ales ordinea socială existentă. Pentru a-și atinge obiectivele Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal și Partidul Social Democrat s-au aliat cu minusculul Partid Comunist, a cărui importanță crescuse odată cu intrarea puterii comuniste din est pe pământul României. Împreună, aceste partide au alcătuit, în 20 iunie 1944, Blocul Național Democrat. Dar, o acțiune cu sorți de izbândă se putea face doar dacă participau și factorul constituțional, reprezentat de regele Mihai și armata, singurele care aveau forță reală în România acelor zile fierbinți. Într-o întâlnire conspirativă, desfășurată în 13 iunie, la care au participat: mareșalul palatului, generalul Constantin Sănătescu; generalul Gheorghe Mihail; colonelul Dumitru Dămăceanu, șeful Comandamentului Militar al capitalei; comunistul Lucrețiu Pătrășcanu; Grigore Niculescu Buzești din partea PNȚ și PNL, s-a alcătuit un plan de răsturnare a regimului Antonescu, prin arestarea mareșalului și a colaboratorilor apropiați. Ulterior,

complotiștilor li s-au alăturat și ofițeri de pe front, între care generalul Mihail Racoviță, comandantul Armatei 4.

Au existat și unele divergențe între forțele politice și militare participante la acțiunea conspirativă împotriva conducătorului statului; unii dorind să i se ceară chiar Mareșalului Antonescu semnarea armistițiului cu Uniunea Sovietică și aliații ei, alții, mai ales comuniștii, doreau arestarea mareșalului. În cele din urmă se optează pentru această din urmă soluție iar data este fixată pentru 26 august, numai că ofensiva sovietică din 20 august precipită lucrurile. Ocazia perfectă pentru reușita acțiunii se ivește în 23 august când, întors de pe front, Ion Antonescu și Mihai Antonescu merg în audiență la palatul regal, primul la orele 15,30 iar cel de al doilea la ora 16.

Între timp se pregătește echipa de arestare și se mobilizează unități militare pentru apărarea palatului, în caz de ripostă a forțelor loiale mareșalului. Timp de 45 minute Ion Antonescu îi prezintă suveranului situația militară și planul de rezistență a armatei pe linia Focșani-Nămoloasa-Galați. La sfârșitul întrevederii, regele îi solicită mareșalului să ceară armistițiu ca singura șansă de salvare de la dezastru, apoi, după refuz, îi solicită demisia care este respinsă de mareșal. În acest moment intră în scenă echipa pregătită pentru arestarea celor doi, care, imediat, sunt luați și închiși într-o cameră seif timp de câteva ore, după care sunt predați unei echipe comuniste care îi transportă într-o casă conspirativă din cartierul Vatra Luminoasă. În orele următoare trupele din capitală sunt trecute în stare de alertă, iar la palatul regal sunt chemați și alți membri ai guvernului, inclusiv ministrul de război Constantin Pantazi, care sunt arestați la rândul lor. La ora 22,20 este difuzată către țară Proclamația Regelui Mihai în care se spune printre altele: „În ceasul cel mai greu al istoriei noastre am socotit în deplină înțelegere cu poporul meu, că nu este decât o singură cale pentru salvarea țării de la o catastrofă totală: ieșirea noastră din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite ... Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizând toate forțele națiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub ocupația străină”. (Asociația Națională a Veteranilor de Război, *Tradiție și istorie*, E. Contrast 2005, p. 331) În comunicat exista și o formulare, care va crea serioase dificultăți armatei, în special comandanților de pe front, în care se spune că „România a acceptat armistițiul oferit de

Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii". Cei mai mulți au dedus că armistițiul a fost încheiat cu inamicul de la răsărit și nu mai au a se teme de acesta. Numai că Armata Sovietică a fost luată și ea prin surprindere pentru că nu avea nici un fel de ordine de a opri războiul cu românii, de a-i accepta de aliați și a lupta împreună cu ei împotriva trupelor germane. În realitate armistițiul nu se încheiase, iar încetarea ostilităților a fost unilaterală. Astfel că în dimineața zilei de 24 august 1944 trupele române de pe front constatau o cu totul altă situație deoarece, în momentul în care s-a încercat realizarea legăturilor cu comandamentele și trupele sovietice acestea au declarat că nu primiseră nici un ordin în acest sens și că nu aveau cunoștință de nici un armistițiu. Relevantă în acest sens este consemnarea generalului Ioan Teodorescu, comandantul Brigăzii 20 infanterie: „Nu-mi puteam explica ce fel de armistițiu a acceptat armata rusă care nu înceta să ne atace peste tot. Speram totuși ca din moment în moment să primească ordinul de la comandanții lor să înceteze a mai trage în noi și să ne lase să ne retragem în ordine pe linia fixată de clauzele armistițiului”. (Alexandru Duțu, *Armata română în război*, p. 312) Semnificativ a fost faptul că toate comandamentele românești de armată, corp de armată, divizie, până la ultimul soldat s-au subordonat noilor autorități instituite imediat după arestarea conducătorului statului Ion Anonescu.

În aceeași noapte de 23/24 august se alcătuieste un nou guvern, format din militari, în fruntea căruia este desemnat generalul Constantin Sănătescu. Generalul Mihail Racoviță este numit ministrul Apărării Naționale iar generalul Gheorghe Mihail ia în primire funcția de șef al Marelui Stat Major.

După ora 23, generalul Gheorghe Mihail, șeful marelui Stat Major, dă o directivă operativă prin care se comunică oficial întregii armate române de pe front și din zona interioară că: „Armata română încetează lupta alături de trupele germane în scopul de a obține pacea de la Națiunile Unite și de a reîncepe lupta alături de forțele armate ale acestora pentru eliberarea Ardealului de Nord”. (*Institutul de istorie Nicolae Iorga, Din cronica unor zile istorice, E. Academiei, p 104*) Imediat după miezul nopții, trupele române primesc un ordin telegrafic din partea Marelui Stat Major de a permite plecarea din țară a unităților germane și de a nu răspunde cu foc decât în cazul în care sunt atacate sau se încearcă distrugerea unor obiective românești.

În țară populația era în general liniștită în acea zi caldă de miercuri 23 august, exepând faptul că

era stare de război, că circulația era interzisă pe timp de noapte, că trebuia respectat camuflajul, că accesul la unele produse era restricționat etc. Lumea Aradului s-a obișnuit cu toate, dar spectrul războiului plutea undeva acolo departe iar cei mai informați știau că sovieticii au pornit ofensiva în Moldova și Țara era în mare pericol. Anunțurile privind moartea eroică pe front, cele privind dispariția unor soldați, parastasele făceau parte din viața cotidiană. Existau însă și nunți, botezuri, lumea ieșea prin parcuri și la terase etc. La Arad mai exista însă și amintirea recentă a bombardamentelor americane din 3 iulie asupra gării, Fabricii de vagoane, cazărmi de la 1 Roșiori etc. Unii bănuiau că totuși ceva trebuia să se întâmple, iar majoritatea avea nădejdea încheierii războiului.

În numărul 34, din 20 august în „Biserica și școala” se scria: „Toată lumea vorbește despre o pace apropiată, dar deocamdată numai tunurile își spun cuvântul. Până una alta, mai sunt și țări care abia acum se pregătesc să intre în războiu. Râul de sânge curge înainte! Încleștarea îndârjită a taberelor vrăjmașe ne face să bănuim că pacea nu va fi cerută de nimeni. O va impune cu ură răzbuțoarea învingătorul, și o va primi de nevoie învinsul, cu ură neputincioasă, așteptând momentul prielnic pentru revanșă”.

Situat în extremitatea de vest a țării Aradul avea o importanță strategică deosebită în ansamblul teritorial al României. La Arad se întretăiau importante șosele care făceau legătura cu Europa Centrală și prin valea Mureșului între teritoriile de vest și Transilvania. Tot la Arad trecea și drumul nord-sud, dinspre Oradea și Timișoara, mai era linia ferată dinspre vest spre București și cea pe Valea Crișului Alb până la Brad iar stațiile de cale ferată din Arad, Curtici, Sântana erau cunoscute inclusiv în Uniunea Sovietică. Tot la Arad se afla un aeroport cu importanță militară deosebită, cu depozite și capacități de cazare a trupelor germane ce mergeau spre frontul de est. Aradul era și un centru industrial puternic ce fabrica pentru armată: tunuri, proiectile, piese turnate pentru alte arme, îmbrăcăminte militară produse alimentare precum: zahăr, spirt, pâine, tutun etc și multe altele necesare armatei. Aradul oferea în august 1944 și adăpost pentru școlile militare evacuate din Moldova dar și pentru civilii refugiați din teritoriile evacuate din Basarabia și Nordul Moldovei. Mai mult decât atât Aradul se pregătea și împotriva unui eventual conflict cu țara vecină spre vest: Ungaria.

Cu toate că avea o atât de mare importanță pentru apărarea hotarelor României Mari, orașul Arad nu a fost apărat cu fortificații militare precum de

exemplu Oradea, nu au fost construite cazemate, șanțuri de apărare, blocaje rutiere etc. Marele Stat Major a considerat că linia principală de rezistență în cazul unui atac dinspre vest trebuie să fie organizată în apropierea contraforților Zărândului, ridicându-se în acest scop un impresionant șanț antitanc la circa doi kilometri de aceștia, începând de la albia Mureșului până la Crișul Alb în apropiere de Zărând. De menționat că șanțul antitanc de 10 m lățime și 4 adâncime a fost construit începând cu 1940 și cu munca forțată a populației evreiești din oraș. În schimb în Arad și împrejurimi au staționat în toată perioada interbelică importante unități militare.

Aradul avea la 23 august dislocate în oraș sau împrejurimi importante unități militare, atât pentru a proteja granița de vest cât și pentru a pregăti batalioanele de marș spre a pleca pe frontul de luptă din est. Mai existau și școlile militare) refugiate din estul țării.

Divizia 1 Infanterie-instrucție era dislocată în zona Ineu, Arad, Timișoara și Lugoj cu 8572 militari;

Divizia 1 Cavalerie-Instrucție cu acțiune în zona Arad, Timișoara-Lugoj cu 3754 militari. ;

Școala de ofițeri de Infanterie Rezervă nr 4 Arad cu 1171 elevi era dislocată pe Valea Mureșului în zona de acțiune Arad-Neudorf;

Școala de Subofițeri de Infanterie Rezervă nr 5 Radna cu 1707 elevi cu zona de acțiune Arad – vest Lipova – Neudorf;

Regimentul 4 grăniceri pază dislocat pe frontieră care avea pe teritoriul Aradului un batalion de pază cu 38 pichete și un batalion de grăniceri instrucție, cantonat la cazarmile din Gai.

La 23 august, în Arad și în județ se găseau cantonați și 1809 germani, dintre care cea mai puternică formațiune se afla la Aeroportul din Arad, alcătuită din circa 600-700 de militari. Mulți germani se aflau în cele 7 spitale de campanie din municipiu, zona gării CFR Aad și CFR Aradul Nou, la palatul Minorităților, (Actuala str. Lucian Blaga), 50 militari la Comandamentul german (fostul magazin Aradul); 60 militari la Școala germană de pe strada Vicențiu Babeș transformată în spital, în clădirea Grupului Școlar Comercial transformată tot în spital, la depozitele germane de pe strada Unirii, la sediul Gestapoului de pe strada Eugen Potier, la poșta centrală, la telefoane, la Cazarma Cavaleriei din Sânicolau Mic și la alte obiective (Horia Truță, *Administrația românească arădeană*, nr XVI, p 184),

Forțele românești erau superioare celor germane și se aflau concentrate în Cetatea Aradului, unde se afla permanența Diviziei 1

Cavalerie-Instrucție și comandamentele Regimentului 11 Călărași și ale Regimentului 93 Infanterie, din Divizia 1 Infanterie-Instrucție. Pe Calea Aurel Vlaicu se găsea comandamentul Regimentului 1 Roșiori (Divizia 1 Cavalerie-Instrucție) cu cazărmi în Sânicolau Mic, Regimentul 38 artilerie își avea comandamentul pe strada Artileriei. Dar cei mai mulți militari se aflau cantonați (încazarmați) în diferite locații din apropierea Aradului, pentru a fi feriți de eventualele bombardamente ale aviației anglo-americane.

ANIHILAREA FORMAȚIUNILOR GERMANE DIN ARAD

Vestea celor întâmplare la București în după amiaza zilei de 23 august a fost adusă pe undele radio la ora 22,20 când s-a difuzat „Un comunicat important către țară”. A fost ca un trăznet care a lovit din senin, dar care a provocat o mare bucurie, pentru că s-a înțeles că războiul s-a sfârșit, iar oamenii, și mai ales mobilizații se vor întoarce acasă și se vor putea bucura de pace. Surpriza cea mai mare a fost în rândul ofițerilor aflați la comanda Garnizoanei Arad care în acel 23 august era ocupată cu trimiterea unor formațiuni militare pe front în Moldova.

În municipiu, colonelul Alexandru Pleșoianu, comandantul permanenței a dat alarma tuturor unităților din garnizoană și i-a încredințat misiunea pentru îndeplinirea celor ce rezultau din situația stării de război, Biroului 3 Operații respectiv ofițerului Gabriel Vlădescu, sosit la Arad pentru a urgenta trimiterea pe front la Divizia operativă a unor mijloace auto și alte materiale. Imediat s-a trecut la ocuparea pozițiilor de luptă la Prefectură, asigurarea pazei podurilor de peste Mureș, a poștei și telefoanelor, a gării CFR și s-au organizat patrule pe străzile orașului. Către ora unu din noapte s-a primit de la Corpul 7 teritorial telegrama nr.1709/1944 care prevedea că „în conformitate cu Ordinul Marelui Stat Major începând din această noapte toate forțele terestre, aeriene și navale au încetat ostilitățile cu armata sovietică. Subordonarea către Comandamentul german încetează. Se va împiedica ocuparea instituțiilor civile și militare de către germani, se va face paza trenurilor cu muniții, armament și subzistență din gări”. (Ioan Valeriu Tuleu, *Război pe mureș și Crișul Alb*, p. 21)

Surpriza pentru soldați la aflarea noii situații militare a fost imensă, dar în același timp dătătoare de speranțe, că războiul se va sfârși și se vor putea întoarce casă. Soldatul Șeran Dumitru din Șicula,

mobilizat la Regimentul 1 Roșiori, a aflat și el cu surprindere de întorsătura pe care au luat-o evenimentele : „La 23 august ni s-a dat alarma, la 12 noaptea, când am primit muniție de război și ne-am deplasat în cetatea Aradului. Am stat acolo două zile iar ofițerii ne-or spus că am făcut armistițiu cu rușii. „Măi băieți ne-o explicat un căpitan, s-a făcut armistițiu cu rușii, nu mai luptăm cu ei, acuma luptăm cu nemții. Ne facem frate și cu dracu până trecem puntea”. (Ziarul Măsura nr. 128 din 9/15 feb 20110) Cordoș Adrian, gradat în Regimentul 93 Infanterie a trăit un moment și mai bulversant: „Am fost trimiși inițial să ne luptăm cu rușii, cu brandurile de 120 de milimetri, dar armistițiul de la 23 august ne-a prins chiar în gara Arad, când ne imbarcam pentru frontul din Moldova. Așa că, în loc să ne luptăm în est cu sovieticii, ne-am întors spre vest, împotriva nemților și a ungurilor”.(Ziarul Măsura, nr. 121 din 22/28 dec 2010))

Tot atunci, la miezul nopții, a sunat alarma și în incinta Școlii de Subofițeri de Infanterie de la Radna, comandantul unității, col. Alexandru Petrescu a anunțat noua situație și a dat ordinele necesare. Elevii, cu instrucția neterminată, au primit muniție de război și au primit ordine de deplasare pe pozițiile de așteptare. În aceeași noapte au și început acțiunile de luptă cu germanii, fiind arestați soldații germani din detașamentul de legătură cu școala. Dar încă înainte de a se fi clarificat atitudinea armatei române în relația cu germanii Alexandru Petrescu, anticipând parcă ce avea să se întâmple, a luat măsuri împotriva militarilor germani. În gara Radna două plutoane de elevi, conduse de sublocotenentul Virgil Andronescu, au arestat ostașii și ofițerul german care însoțeau un tren militar venind din Ungaria și au capturat trenul. Sunt arestați și dezarmați cu acest prilej 320 de germani (40 din garda trenului și 240 care se întorceau pe front din concediu și civili și militari care mergeau spre front cu diferite misiuni). (*Aradul prmnentă în istoria patriei, Arad 1978, p. 603*)

Imediat după proclamația regală, teritoriul județului Arad a fost arondat Corpului 7 teritorial care avea la comandă pe generalul Carol Schmidt și includea în organigramă și Divizia 1 Cavalerie-instrucție (Regimentul 1 Roșiori, Regimentul 11 Călărași, Regimentul 38 Artilerie), Regimentul 93 Infanterie, Școala de de Ofițeri de rezervă nr. 4 Arad, una companie poliție, întărită cu subunități de armament greu din rezerva Corpului 7 teritorial). În 24 august, Corpul 7 teritorial transmite Diviziei 1 Cavalerie-instrucție Ordinul telegrafic nr.678563 al Marelui Stat Major care informa despre încetarea ostilităților cu Uniunea Sovietică și încetarea

subordonării comandamentelor și unităților române comandamentelor germane. Se indica unităților române evitarea oricăror conflicte cu trupele germane, care nu vor fi împiedicate să părăsească teritoriul național. În același timp, trupele trebuiau să se opună prin forță oricărei încercări de dezarmare și oricărei tentative de ocupare a instituțiilor publice, civile sau militare. Totodată se ordona întreruperea tuturor transmisiunilor germane ce foloseau circuite civile sau militare românești și instituirea de gărzi militare la toate trenurile de armament și muniție sau subzistențe din gări. (*Ioan Valeriu Tuleu, Război pe Mureș și Crișul aAb, p. 26*)

În aceeași zi, Divizia 1 Cavalerie-Instrucție raportează Corpului 7 situația din zona sa de responsabilitate. Este semnalată formarea unei grupări germane pe aeroportul din Arad, sub comanda locotenent-colonelului Blondorn. Este informat Corpul despre mișcările proprii efectuate de către divizie și anume: aducerea de la Glogovăț la Arad-Cetate a unui escadron din Regimentul 1 Roșiori și deplasarea a două, baterii de artilerie, de la Păuliș la Glogovăț. Totodată Divizia a ordonat Școlii de ofițeri de rezervă din Arad să deplaseze de urgență tunurile anticar de care dispune în zona Arad-Cetate și a cerut ca escadronul 1 din Regimentul 1 Roșiori să trimită patrule pe comunicațiile Arad – Șofronea; Arad – Porumbul Pietrii; Arad – Pecica. Grupările constituite din câte o grupă de militari, fiecare întărită cu câte o pușcă mitralieră, aveau misiunea de a face siguranța teritoriului și să riposteze la un eventual atac inamic.

La contactul cu trupele dușmane – comunica divizia – militarii deschid foc de întârziere și, refuzând angajarea, se regroupează în zona satului Gai”. Regimentul 11 Călărași urma să se deplaseze, la ordinul Diviziei, cu întreg efectivul la Zimandul Nou și să ocupe cu un escadron localitatea și cu un altul conacul Avramescu, interceptând șoseaua Curtici – Arad. Prin aceste ordine, subunitățile diviziei se legau la sud cu Regimentul 2 din Regimentul 4 Grăniceri, ce ocupa poziții pe liziera de nord a Aradului, interzicând comunicațiile spre Arad din direcțiile Variașu Mare – Pecica - Călugăreni (*Detașamentul de apărare a Aradului. Locul și rolul pichetelor de grăniceri în cadrul Detașamentului de apărare a Aradului, august-septembrie 1944, Arad 1999, p. 81*)

Dar situația în țară era foarte fluidă, ordinele transmise trupelor din interior se puteau modifica de la oră la oră în funcție de comportamentul trupelor germane. Atacul aviației germane asupra

Bucureștiului, inclusiv asupra Palatului Regal, a schimbat complet situația generală, obligând guvernul nou instalat să declare la 25 august război Germaniei. În aceeași zi șeful Marelui Stat Major a comunicat trupelor că „armata germană a devenit singura noastră inamică” și le-a cerut să treacă la ofensiva generală împotriva tuturor comandamentelor, unităților și formațiunilor de servicii germane, în scopul de a le dezarma și de a le alunga peste frontieră în cel mai scurt timp. Acțiunea trebuia să se desfășoare „cu cea mai mare iuțeală și cu toată energia, căutându-se să se obțină cât mai des surprinderea,..” (Alessandru Duțu, *Armata română în război*, p. 315)

Ca urmare și în municipiul Arad se vor produce evenimente emanând din ordinele noi venite de la București și din faptul că formațiunile germane deveniseră tot mai agresive. Pentru Arad mai exista pericolul intervenției asupra sa a unor unități venite din Ungaria și Serbia conform dispozițiilor Înalțului Comandament German. Pentru apărarea orașului, comandamentul român a constituit la 24 august „Detașamentul pentru apărarea Aradului”, format din regimentele 11 Călărași și 1 Roșiori din Divizia 1 Cavalerie, (partea sedentară, comandant colonelul Alexandru Pleșoianu), batalionul de instrucție al Regimentului 4 Grăniceri din cartierul Gai (comandant locotenent-colonelul Ioan Perhaită), subunități de artilerie antiaeriană etc. Pentru întărirea forțelor române din oraș și împrejurimi, în cursul dimineții de 24 august a mai sosit Batalionul 2 al Școlii de Subofițeri de Rezervă Radna (comandant Emil Pârcălab. Măsurile luate au fost necesare deoarece la amiaza zilei forțe militare germane și ungare au depășit granița de vest pe la Turnu, Nădlac, Variașul Mic; o parte dintre ele pătrunzând în Gai în jurul orei 14 în pofida rezistenței opuse de subunitățile comandate de căpitanii Grigore Popescu și Gheorghe Bozocă. (Alessandru Duțu, *Armata română în război*, p. 330) Aceste forțe au fost împinse până seara peste graniță. Acest prim atac urmarea să verifice tăria unităților românești de la graniță și reacția românească.

În interiorul municipiului Arad au avut loc acțiuni de dezarmare a celor 50 de soldați și câțiva ofițeri germani de la Comandamentul garnizoanei germane, a militarilor din cazarma de cavalerie din Sânicolaul Mic, dezarmarea a 60 de soldați aflați la școala germană de pe str. Vicențiu Babeș, transformată în spital, a nemților de la gara CFR, a militarilor germani din clădirea Grupului Școlar Comercial, din sediul Gestapoului și din alte locații. În noaptea de 24 pe 25 august, în gara Aradul-Nou

au fost dezarmate două trenuri cu materiale militare germane venite dinspre Timișoara. La palatul Minorităților (str Lucian Blaga 2-4) au fost necesare acțiuni de luptă pentru dezarmarea germanilor care se adăposteau acolo, soldate cu moartea unui caporal și a unui gardian român. Până la sfârșitul zilei de 27 august au fost dezarmate toate unitățile germane și serviciile lor de pe teritoriul municipiului Arad. (*Aradul permanentă în istoria patriei*, p. 605)

În aceeași zi de 27 august, la orele 20, avioane germane au bombardat pentru prima dată orașul provocând pagube și victime. Atacurile de aviație au continuat în cursul zilei de 28 august, școala primară din Bujac fiind complet distrusă.

Cele mai importante lupte s-au dat pentru aeroportul din Arad, unde cei 700 de germani aflați acolo s-au organizat pentru rezistență. Intenția lor era să pună stăpânire pe oraș, în care scop au fost aduse de peste frontieră alte trupe care au atacat pichetele de grăniceri. Dar încercarea nu a avut succes, opunându-se subunitățile din Batalionul 2, din Regimentul 4 grăniceri, cu cazarma în Gai. Luptele de la Aeroport au fost deosebit de îndârjite și la ele au participat alături de grăniceri și subunități din Divizia 1 Cavalerie-Instrucție, două batalioane de elevi de la Radna, două plutoane de la Școala de ofițeri de rezervă infanterie Arad. (*Aradul permanentă în istoria patriei*, p. 605)

O interesantă descriere a acestor lupte ne-a lăsat locotenentul Vasile Gașpar, comandant de pluton în Regimentul 1 Roșiori: „Divizionul de instrucție din Regimentul 1 Roșiori se afla în cartierul Micălaca. Regimentul făcea parte din Divizia 1 Cavalerie-Instrucție. Știam că ne așteaptă zile grele, dar nu aveam de ales, trebuia să primim lupta la nevoie. Spre seara de 26 august au fost oprite toate legăturile telefonice și aprovizionarea cu energie electrică.

În dimineața zilei de 27 august, împreună cu plutonul am trecut prin centrul orașului, unde erau gata de luptă alte subunități din Regimentul 93 infanterie și din Divizia 1 Cavalerie-Instrucție. Am parcurs în continuare drumul spre aeroport, până la intersecția căii Dorobanți cu calea Bodrogului.

Plutonul meu era întărit cu trei mitraliere, trei puști mitraliere și 4 aruncătoare de calibru 60 mm cu muniția necesară. Am amplasat mitralierele în stația de autobuze unde astăzi este transformatorul. Cele 4 aruncătoare le-am instalat în grădina din colțul străzii Grivița, gata de acțiune. Ziua a fost marcată de schimburi de focuri de o parte și de alta și abia noaptea târziu focul s-a potolit. A doua zi am intrat pe aeroport, luând toate măsurile de siguranță

pentru a face față oricărei surprize, însă nu s-au produs evenimente notabile. Germanii, desigur, dându-și seama de situația în care se aflau, ca urmare a măsurilor luate de trupele noastre, s-au retras în cursul nopții lăsând pe teren mai multe avioane, precum și diferite depozite cu materiale și muniție”. (7Asociația Națională a Veteranilor de război, *Veteranii pe drumul onoarei și jertfei- Avânt peste arpați*, Editura Vasile Cârlova, București 1994, p. 76)

Regimentul 1 Roșiori a avut o participare însemnată la luptele pentru aeroport și apoi pentru paza instituțiilor din orașul Arad. Unul dintre soldații care au participat la evenimentele din acele zile a fost Șeran Dumitru, din Șicula: „După două zile ne-am dus la aeroport. Nemții bombardau de acolo Aradul. La aeroport am mai stat două zile, timp în care or început ai noștri să bată cu brandurile și nu or mai putut ateriza nici decola avioanele nemțești de pe aeroport. După asta ne-or împărțit pe subunități pentru paza unor instituții din oraș. De exemplu, plutonul meu a fost repartizat la poșta mare, unde a stat două zile și două nopți. După aceea a fost trimis de pază la Biserica catolică unde s-a aflat comandamentul german. Am mai stat acolo până s-a reușit dezarmarea în întregime a nemților, după care ne-am întors în cazarmă”.

Pavel Galea era elev la Școala de Subofițeri din Radna și el își amintea că făcând parte din Batalionul 2 a participat la luptele de la aeroport, pe care l-au atacat dinspre nord, din cartierele Gai și Bujac și i-au ținut sub foc intens pe nemții aflați în dispozitiv circular. „Noi românii eram superiori nemților atunci când foloseam terenul, nu ca nemții care aplicau strict regulamentul și nu își permiteau să se abată de la el. Așa că nu am avut pierderi mari”.

Prima acțiune de luptă armată din timpul războiului a fost pentru Cordoș Adrian tot la Aeroportul din Arad, el relatând despre un act care nu a mai fost consemnat în altă parte, dar care este posibil să se fi întâmplat, având în vedere sentimentele militarilor nemți față de români: „Acolo s-o întâmplat că i-am omorât noi pe ai noștri, pentru că nemții or băgat soldați români în turnul de la aeroport și noi am tras cu brandurile acolo. Eram poziționați în Gai, la distanță de 3-4 kilometri”. (Ziarul *Măsura*, nr 121, dein 22-28 decembrie 2010) Forțele românești angajate în luptă de Detașamentul Pentru Apărarea Aradului s-au ridicat la peste 2700 militari și au avut pierderi care s-au ridicat la 4 morți și 14 dispăruți și au capturat din rândurile germane 158 militai. Alte surse spun că ar fi fost capturați și neutralizați peste 400 de germani (Ioan valeriu Tuleu, *Război pe Mureș și Crișul Alb*, p. 42)

Sfârșitul lui august a fost oarecum liniștit în Arad, deși evenimentele se succedau cu repeziciune, iar zvonurile despre apropierea rușilor erau neliniștitoare, dar, cel mai mult stârnea îngrijorarea pregătirile de peste granița cu ungurii, unde recunoașterile de aviație semnalau concentrări de trupe. Soldații fugiți de pe frontul din Moldova începeau să sosească întreținând și ei teama.

CENTENARUL INSTITUȚIEI EROULUI NECUNOSCUȚ

Ing. Oana Stancu

După primul război mondial, România a fost printre primele state, alături de Anglia, Italia și Belgia, care, urmând exemplul Franței, a decis să înalțe un monument dedicat memoriei celor care s-au jertfit pe câmpul de luptă. Inițiativa glorificării eroului necunoscut în Primul Război Mondial a fost a cronicarului francez Leon Balby. Autoritățile franceze au decis ca din zece locuri de luptă să fie aduși tot atâția eroi necunoscuți la Paris. Alegerea Eroului Necunoscut francez a fost făcută de către un soldat al cărui tată căzuse pe câmpurile de luptă de la Verdun.

În Primul Război Mondial pieriseră 535.706 de suflete românești pe câmpurile de bătaie pentru întregirea neamului. Mulți dintre ei, erau de nerecunoscut, identificarea, recunoașterea sau identificarea tuturor fiind imposibil de realizat. Un bănuț mic, metalic, atârnat de gât și codul numeric aferent fiecărei unități militare. Atât era ce se mai găsea câteodată! Pentru mulți, locul de veci a fost chiar acolo unde și-au găsit sfârșitul: la margine de drum, sus pe dealuri, prin munți, prin tranșee, aproape de râuri ori lacuri.

Primul pas spre cinstirea celor căzuți în Marele Război se făcuse în 1919, când în toată România cea Mare s-au amenajat cimitire militare. Regina Maria, una dintre cele mai frumoase inimi care-au

viețuit pe aceste meleaguri, a simțit că se făcuse prea puțin, și, după modelul francez, a sprijinit înființarea instituției Eroului Necunoscut. Era 1923 și, dintre miile de morminte în care odihneau eroii necunoscuți ai neamului, urma să fie ales un singur sicriu – cel al Eroului Necunoscut!

În România, pentru alegerea soldatului necunoscut s-a hotărât ca începând din 11 mai 1923 să fie dezgropați zece soldați de pe câmpurile de luptă unde s-au dat marile bătălii din Primul Război Mondial, respectiv Mărășești, Mărăști, Oituz, Târgu Ocna, Jiu, Prahova, București, Dobrogea, Ardeal și Basarabia.

Deshumarea și ridicarea acestor rămășițe pământești a fost urmată de așezarea lor în zece sicrie de stejar, căptușite cu tablă de zinc și depuse în Biserica „Adormirea Maicii Domnului” de la Mărășești în ziua de 13 mai 1923.

Onoarea de a alege sicriul cu osemintele Ostașului Necunoscut a aparținut elevului de doar 12 ani, Amilcar Săndulescu de la Liceul Militar "Dimitrie A. Sturdza" - premiant și orfan de război, care în fața celui de-al patrulea sicriu, a îngenunchat și a rostit găuit de fiorul emoției cuvintele legendare *ACESTA ESTE TATĂL MEU!*. Îngenunchind s-a rugat: “Doamne, Dumnezeu meu, ai în pază pe toți eroii neamului, și pe tatăl meu (...)”

După desemnarea Eroului Necunoscut, celelalte sicrie au fost duse la loc de aleasă cinstire în Cimitirul Eroilor de la Mărășești și îngropate cu onoruri militare la data de 14 mai 1923.

A doua zi, la 15 mai, sicriul Eroului Necunoscut, acoperit cu pânză tricoloră, a fost purtat pe brațe de către o gardă de ofițeri, cavaleri ai Ordinului "Mihai Viteazul" și depus pe vagonul - platformă cu destinația București. Trenul mortuar a oprit în fiecare stație de pe traseu, poposind mai

mult în gările principale, unde s-au oficiat slujbe religioase și s-au depus coroane de flori, fără a se ține cuvântări: Focșani (25 minute), Râmnicu Sărat (25 minute), Buzău (25 minute), Ploiești (55 minute). Garnitura a ajuns la București la ora 16:00, fiind întâmpinată, într-o atmosferă de mare sărbătoare, de către autorități, cler, elevi, invalizi, orfani, văduve de război, gărzi de onoare. Sicriul cu Eroul Necunoscut a fost depus la Biserica "Mihai Vodă", pentru slujbă religioasă și pelerinaj. Pretutindeni, EROUL NECUNOScut a fost salutat într-o atmosferă de pietate și recunoștință de mulțimile de oameni ieșite în întâmpinare.

Pe data de 17 mai 1923, în Parcul Carol, în prezența familiei regale – Regele Ferdinand, a membrilor guvernului, a corpului diplomatic, a corpurilor legiuitoare și a unui numeros public, a avut loc ceremonia reînhumării Eroului Necunoscut. La sfârșitul slujbei, Regele Ferdinand a rostit un memorabil discurs, impresionând profund asistența: “Cu cununi de laur erau întâmpinați în vechime biruitorii sub arcuiri de triumf și tot cu cununi de laur se cinsteau mucenicii credinței mântuitoare. Cununa de laur ce-ți aduce întâiul Rege al României Mari, ție ostașului fără nume, care întrupezi, de acum și până în veac, jertfa sutelor de mii de vieți închinată pe altarul patriei pentru mărirea și unitatea națională, este și cununa mucenicii, și cununa biruitorului. Toată suflarea românească, în clipa aceasta își îndreaptă gândurile patriotice spre tine, simbolul jertfei și al vitejiei; toți ochii lăcrămează, toate inimile bat, acum, pentru cei iubiți ai lor, cari, singuri sub cerul lui Dumnezeu, sau în vitejia luptelor au închis ochii departe de

orice mângâiere. Iar înaintea locașului tău de veci se închină azi, cu adâncă recunoștință, Țara întregă, căci fără nume fiind, ești al neamului întreg.”

Regele Ferdinand I a decorat apoi Eroul Necunoscut cu Medalia de aur "Virtutea Militară", clasa I, așezând-o la mijlocul sicriului, între cască și lauri. Ion Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, i-a adus omagiul guvernului. În cadrul aceleiași ceremonii, Eroul Necunoscut Român i-au conferit distincții de onoare SUA, Franța, Anglia, Italia, Belgia.

Timp de 2 minute în toată România au fost întrerupte toate activitățile publice și au fost trase 101 salve de artilerie. Mormântul Eroului a fost

acoperit cu o lespede de piatră, decorată cu sculpturi florale, pe care stă dăltuit următorul epitaf: "Aici

doarme fericit întru Domnul Ostașul Necunoscut, săvârșit din viață în jertfa pentru unitatea neamului românesc. Pe oasele lui odihnește pământul României întregite. 1916-1919". Pe soclul monumentului ce-i străjuiește mormântul se găsește un basorelief din bronz care-l reprezintă pe elevul Amilcar Săndulescu în momentul alegerii sicriului cu soldatul necunoscut.

După anii 1950, când s-au început lucrările de amenajare din Parcul Carol, devenit între timp Parcul Libertății, și odată cu proiectul pentru construirea unui monument al eroilor pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism, regimul comunist a demontat și strămutat, în mare taină, la Mausoleul din Mărășești monumentul funerar al Eroului Necunoscut. Se întâmpla în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1958.

Abia după 1989, guvernul român a aprobat readucerea în Capitală a sicriului cu osemintele Ostașului Necunoscut. La data de 26 octombrie 1991, Mormântul Eroului Necunoscut a fost readus în Parcul Carol I.

Obârșie

Carina A. Ienășel

îmi am obârșia în Dumnezeu,
de-aceea port în suflet nostalgia
unui pământ mănos, ce-n empireu
e-ascuns... de când cunoaștem suferința...

de-aceea aud cum curge viața-n vene,
de-aceea cred că totuși nu-i sfârșit,
deși mai pleacă unii de prin vreme
să se-odihnească, fiindcă-au obosit!

și cum să nu te-nfrângă dorul tihnei,
și cum să nu te duci când ți-e de dus,
când știi că-ajungi din nou acas' la tine -
înfrântul neînfrânt de printre duși?!...

îmi am obârșia în Dumnezeu,
deși-am uitat atâtea despre mine...
Îl simt în crivăț și în alizeu,
vorbindu-mi despre ieri și despre mâine...

BIOGRAFII

GENERAL EREMIA GRIGORESCU (1863 – 1919)

Moș Vlad Alexandru –
Masterand - Universitatea București – Facultatea
de Istorie

Generalul Eremia Grigorescu a văzut pentru prima dată lumina soarelui în Județul Galați, în comuna Bujor la data de 28 Noiembrie 1863, într-o familie bună de moldoveni, fiind crescut în baza unor principii fundamentale zdravene.

La vârsta de 7 ani a fost dat la școală, astfel, școala primară a urmat-o la Galați, fiindu-i elev dascălului Rășcanu, între anii 1870 – 1874. Între 1874 – 1878 a urmat cursurile gimnaziale la Galați, iar mai apoi și-a exprimat dorința de a urma Liceul Național din Iași, însă posibilitățile materiale ale familiei sale, și mai ales având în vedere faptul că mama sa a rămas să îi crească singură (pe acesta și pe frații acestuia) după moartea tatălui lor, nu au putut permite acest lucru.

Dar pentru a ajunge să discutăm despre “Generalul Eremia Grigorescu” trebuie să îi urmărim parcursul istoric mai departe. Acestea fiind spuse, Grigorescu a hotărât să își schimbe orientarea profesională, ne mai dorind să devină medic, dorind să urmeze o carieră militară. În anul 1882 s-a înscris la Școala Militară din București, mai apoi Școala de Aplicație a cărui cursuri le-a urmat între anii 1884 – 1886, sublocotenentul Eremia Grigorescu fiind numit Șef de Promoție. Fiind pasionat încă din copilărie de științele exacte, a hotărât să îmbine pasiunea cu cariera și a plecat la Sorbona să studieze matematica cu aplicație militară. După întoarcerea în țară, locotenentul Eremia Grigorescu (a fost avansat la 1 Noiembrie 1887 la gradul de locotenent), a început să predea cursul de de Algebră Superioară la Școala de Artilerie, Geniu și Marină, iar în același timp își face serviciul militar la unitatea din Calea Plevnei, de artilerie. Ajuns director al Pulberăriei Dudești, Maiorul Eremia Grigorescu (a fost avansat în anul 1892 la gradul de căpitan, iar în 1899 la cel de maior) s-a dovedit a fi un bun organizator și un îndrumător de valoare. A fost mutat “în interes de serviciu” la Regimentul 9 Artilerie din Craiova. În anii care au urmat a îndeplinit cu pricepere pe rând funcțiile de Director

al Școlii de Artilerie, Geniu și Marină, mai apoi funcția de Director al Personalului din Ministerul de Război și Comandant a Brigăzii 3 Artilerie și a avut prilejul mai multor avansări, respectiv cea la gradul de Locotenent – Colonel, apoi cea de Colonel, pe care a primi-o în perioada în care se afla la comanda Brigăzii de Artilerie Nr. 3. În această perioadă a participat la mai multe misiuni în străinătate și a participat la mari manevre militare ca observator, de asemenea, în străinătate, peste tot făcându-și datoria cu verticalitate. A primit comanda Diviziei a 14-a, după ce în anul 1915 a fost avansat la gradul de General de Brigadă, însă în momentele premergătoare intrării României în Marele Război a fost mutat la comanda Diviziei a 15-a, ceea ce, după cum reiese din studiile istorice aplicate acestei mari personalități istorice, dar și din corespondența personală între General și soția acestuia de la momentul respectiv (Elena Arapu), l-a nemulțumit absolut profund.

Perioada de debut a ceea ce s-a numit Marea Conflagrație Mondială (mai apoi Prima Mare Conflagrație Mondială), l-a găsit pe Generalul Eremia Grigorescu pe frontul dobrogean, unde a acționat în condiții rele, nefavorabile, dar moralul trupelor a fost restaurat după victoriile de la Arabagi și Mulciova, moral profund afectat, așa cum se regăsește în anumite publicații, în urma mării înfrângeri de la Turtucaia din septembrie 1916.

Pentru modul excepțional în care Generalul Eremia Grigorescu a condus acțiunile de pe front, a fost decorat cu cea mai înaltă decorație militară românească, Ordinul Militar de Război “Mihai Viteazul”, cea mai înaltă modalitate de recompensare a activității militare. A fost decorat la 27 Octombrie 1916 prin Înaltul Decret Regal Nr. 3055 din 27 Octombrie 1916.

<Înalt Decret Regal Nr. 3055 din 27 Octombrie 1916

Decorați cu Ordinul “Mihai Viteazul” clasa a III-a: **1. General de Brigadă Grigorescu Eremia, comandantul Diviziei a 15-a**

“Care prin dispozițiunile judicioase date în ordinele de operațiuni, prin energia și curajul său personal, a infiltrat ofițerilor și trupei de sub comanda sa desăvârșită încredere în victorie punându-i în măsură de a susține dese și împetuoase atacuri și contraatacuri cu rezultate strălucite în contra unui vrăjmaș mult superior ca număr.”>

În a doua jumătate a lunii septembrie 1916, respectiv la 16 Septembrie 1916, Generalul Eremia Grigorescu împreună cu Divizia sa (Divizia a 15-a), au fost trimiși pe frontul de la

Oituz, unde se spune că a avut loc geneza unui mit al vitejiei, a bărbăției, a iubirii nemărginite de patrie, a disprețului de moarte și a credinței în victorie și în idealul militar, în jurul său și a prea bravilor săi ostași. Numele său (a Generalului Eremia Grigorescu) și a Generalului Constantin Cristescu vor încununa în vecie cu "lauri de aur" amintirea victoriei din Bătălia de la Mărășești. La sfârșitul lunii Iulie 1917 (pe data de 30 Iulie 1917) i se dă Generalului Eremia Grigorescu comanda Armatei a I-a.

Pentru a ridica moralul ostașilor, Generalul a rostit un discurs în urma Bătăliei de la Mărășești care a rămas ca fiind înălțător și memorabil în anele istoriei:

"Timp de aproape două luni, prin rezistența îndârjită ce ați opus cu piepturile voastre la Mărășești și Muncelu năvălirii dușmanului cotropitor, ați făcut să se întunece visurile de cucerire ușoară a părții ce ne-a mai rămas din scumpa noastră țară. La Siret, în focul urii răzbunătoare, nesocotind lipsa sângelui, ați smuls biruința cea mare, ați făcut să reînvie în mintea tuturor amintirea glorioasă a străbunilor noștri, ați atras admirația lumii întregi. Din sângele vostru se va ridica curat și măreț, o Țară Românească a tuturor românilor."

Pentru vitejia de care a dat dovadă, pentru modul excepțional în care a condus trupele sale pe Frontul de la Oituz și pentru abnegația cu care și-a făcut datoria din mijlocul soldaților, la data de 12 Februarie 1918 Majestatea Sa Regele i-a acordat clasa a doua a celei mai înalte distincții militare românești (a cărei clasă a treia a primit-o la 27 Octombrie 1916), respectiv Ordinul Militar de Război "Mihai Viteazul".

< Înalt Decret Regal Nr. 227 din 12 Februarie 1918

A. Decorat cu Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a II-a: General de Divizie Grigorescu Eremia comandantul Armatei a I-a

"Pentru vitejia și destoinicia cu care a reușit să stăvilească ofensiva germană de la Mărășești în vara anului 1917. Luând comanda armatei în condițiuni foarte grele, mulțumită energiei și dispozițiunilor ce a luat s-a putut înfrânge furia și avântul armatelor inamice.">

A fost supranumit și "Eroul de la Oituz și Mărășești" și s-a bucurat de o popularitate deosebită de recunoașterea faptelor de mare glorie. După Marele Război, a făcut parte din

Guvernul condus de Generalul Constantin Coandă, fiind Ministru de Război în perioada 24 Octombrie 1918 – 28 Noiembrie 1918.

La numai 56 de ani s-a stins în plină glorie, fiind alături armatei, rămânând ostaș până în ultima clipă, la data de 21 Iulie 1919, răpus în urma unei scurte suferințe. Fiind erou, unul dintre cei mai de seamă și respectați Generali Români din Marele Război, la trecerea sa în neființă s-au organizat funeralii naționale. Trupul său neînsuflit a fost readus în mijlocul soldaților săi, fiind înmormântat în Mausoleul de la Mărășești.

În anul 1918, meritele Generalului Eremia Grigorescu au fost recunoscute de Împăratul Japoniei Taisho. Eroului Neamului Românesc i-a fost înmănată o sabie de onoare, respectiv o Katana. Majestatea Sa Imperială Niponă a ordonat inscripționarea obiectului de

inestimabilă valoare istorică, respectiv al Katanei, cu gravura. "Voi sunteți cei care făuriți istoria patriei". Astfel, Eremia Grigorescu devenind primul român care a primit recunoașterea cea mai înaltă din partea Împăratului Japoniei, recunoașterea Castei Samuraiilor și rangul Imperial onorific de Hatamoto.

Faptele sale de glorie și vitejii de care a dat dovadă pe câmpul de luptă, au fost recunoscute și de compatrioții săi. Astfel, în anul 1918, în luna Noiembrie, i-a fost conferită o a doua sabie de onoare, de această dată din partea Corpului Profesorat al Universității din Iași, cu inscripția gravată "Generalului Eremia Grigorescu, care a făcut scut de apărare Țării, pecetluind vechea faimă a Neamului Românesc cu sângele bravilor ostași pe care i-a condus în luptele de la Oituz și Mărășești." Legat de acest moment există o serie de elemente premergătoare care l-au făcut posibil. Foștii profesori de la Universitatea din Iași ai generalului, au format un Comitet de Inițiativă, din care au făcut parte mari nume precum A.D. Xenopol, Petru Poni, Constantin Climescu, Constantin Thiron, E. Riegler și Xenofon Gheorghiu, care aveau ca scop strângerea de fonduri în vederea realizării acestui obiect de artă dedicat fostului lor student, cu titlul "Eroul de azi, Elevul de ieri". Deși vremurile erau încheiate cu mari greutăți financiare, au fost strânse în vederea acestui proiect sume considerabile de bani. Există o

scrisoare care stă drept stâlp al spiritului de om bun al Generalului Grigorescu, în care se adresează lui A. D. Xenopol și îi spune următoarele: *“Maestre, gândul Vostru mi-a înălțat inima. Rog însă ca sabia ce voiați a mi se da să aibă o cât mai mică valoare materială. Suma ce veți aduna să fie destinată pentru înălțimea unei amintiri pe una din piețele Iașului în cinstirea scumpilor noștri ostași care și-au jertfit viața pentru a așeza, cum spui D-ta în frumoasa scrisoare ce mi-ai trimis, numele și destinul țării lor în cheotorile veșniciei.”*

La ceremonia extraordinară care a avut loc în momentul înmânării sabiei, Președintele Academiei Române, Profesorul Petru Poni a rostit un discurs care a rămas ca fiind înălțător, urmat de răspunsul de o modestie inedită a generalului. Am să prezint în cele ce urmează o frântură din cele două alocuțiuni despre care vorbeam: Profesorul Petru Poni – “Pe sabie sunt înscrise glorioase nume: Oituz, Pralea, Mărășești care, alături de numele sărbătoritului, vor străluci în veci în istoria neamului nostru.”

Apoi i-a fost înmănat Generalului Eremia Grigorescu sabia de onoare de care era prins dragonul cu Panglica Ordinului “Mihai Viteazul”. Răspunsul Generalului a fost sobru, însă plin de emoție și însemnătate, încărcătură istorică și bunătațe: “Nu am făcut decât să execut un ordin pe care l-am simțit că este al țării întregi. Mi s-a ordonat să nu las inamicul să treacă și l-am oprit.” De-a lungul carierei sale militare, Generalul Eremia Grigorescu a fost răsplătit pentru merite deosebite aduse țării și armatelor aliate, cu următoarele distincții:

1. Ordinul “Coroana României” în grad de Ofițer în anul 1911
2. Ordinul “Stea României” în grad de Ofițer în anul 1912
3. Medalia “Avântul Țării” în anul 1913
4. Medalia “Bărbăție și Credință” cu bareta “Campania din Bulgaria din 1913” în anul 1913
5. Ordinul Meritul Sanitar
6. Medalia Răsplata Muncii
7. Medalia “Serviciul Credincios” clasa I în anul 1914
8. Ordinul Militar de Război “Mihai Viteazul” clasa a III-a în anul 1916
9. Crucea “Sfântul Gheorghe” clasa a IV-a în anul 1917
10. Ordinul “Sfântul Stanislas” clasa I
11. Ordinul “Sfânta Ana” cu Spade în grad de Mare Ofițer

12. Crucea “Regina Maria” clasa a II-a
13. Ordinul Militar de Război “Mihai Viteazul” clasa a II-a în anul 1918
14. Ordinul “Coroana României” cu Spade în grad de Mare Cruce
15. Ordinul “Stea României” cu Spade în grad de Mare Cruce
16. Ordinul “Legion d'Honneur” în grad de Mare Cruce
17. Ordinul “Companion of the Bath”
18. Medalia “Croix de Guerre”

Bibliografie:

1. Generalul Eremia Grigorescu – Ionescu Nicolae – Editura Militară, București 1967
2. Personalități Ale Artileriei Române – Agapie Mircea și Ucrain Constantin – Editura Militară, București 1993
3. Războiul României: 1916 – 1918 – Locotenent Colonel Alexandru Ioanițiu
4. Marele Cartier General al Armatei României. Documente 1916 – 1920 – Editura Machiavelli, București 1996
5. Un Erou Al Neamului: Generalul Eremia Grigorescu. Funeraliile Naționale, București – Volum Comemorativ – Tipografia Curții Regale, F. Gobl 1919
6. Credință și Glorie – Generalul Eremia Grigorescu. Mărturii și Documente – Moghior Neculai, Didi Miler – Editura Centrului Editorial al Armatei, București 2006
7. Comandanți Militari: Dicționar – C. Căzănișteanu, V. Zodian și A. Pantea – Editura Științifică și Enciclopedică, București 1983
8. Istoria Războiului Pentru Întregirea României – Constantin Kirițescu – Editura Științifică, București 1989
9. Ordinul Militar de Război “Mihai Viteazul” – Colonel Eugen Ichim – Editurile Modelism și Jertfa, București 2000
10. România în Marele Război – Muzeul Național de Istorie a României – București 2018
11. Buletinul Muzeului Militar Național “Regele Ferdinand I” Nr. 3 – București 2005

„Gărdurile bune
fac vecini buni.”
(Robert Frost)

MONUMENTE

MONUMENTUL EROILOR (CETATEA ARADULUI)

Prof. Horia Truță

**Obelisc; Cetatea Aradului; Granit; Autor
Vallam Wilhelm Frank, 1920;**

**Până în anul 2000 monumentul a fost
amplasat în mijlocul platoului central.**

*(Horia Truță-Arta monumentală și
semne memoriale în părțile
Aradului, vol. II pag.20)*

Manifestările de
inaugurare a Monumentului
Eroilor din Cetate au avut loc la
sărbătoarea Înălțării Domnului
din 20 mai 1920, decretată ca Zi
Națională a Eroilor morți pentru
patrie și rege (decret- lege

1913/1920). După terminarea Sfintei Liturgii,
Episcopul Ioan Magieru, asistat de protoiereii
dr.Gheorghe Ciuhandu, Mihai Păcățean, Traian
Vățian, dr.Teodor Botiș, preoții D. Muscan, C.
Lazăr, E. Crăciun și diaconul I. Cioară, au oficiat un
Te Deum în Piața Catedralei, după care într-o
procesiune impozantă, alcatuită din elevii școlilor
române, clerul, autoritățile militare și civile:
generalii Lecca și Nicolescu, prefectii dr.
Avramescu și dr. Crișan, trupele garnizoanei și
public imens au ajuns în Cetate. Acolo,
monumentul ridicat de Societatea Mormintele
Eroilor, a fost stropit cu aghiasmă și predat
comandantului Regimentului 93, Locotenent-
colonel Alexandru Vlad.

În cuvântul său, referindu-se la
monument, Episcopul Ioan Magieru, spunea
adresându-se comandantului: „Să-l păzești și ferești
de mâini profane și să-l îngrijești, ca acest simbol
de mormânt al eroilor să servească acum și pentru
veacurile îndepărtate de dovadă vie a răsplății
virtuților militare. Să fie liman de mângâiere a
văduvelor și orfanilor celor decedați și izvor de
întărire în credința, izvor de dragoste de neam și
patrie și de nădejde în ajungerea vremurilor de
pace statornică (Biserica și Școala, anul XLIV
10/23 mai 1920, nr.19).

A urmat parastasul, iar seara un spectacol
susținut de compania dramatică a lui Mișu Fotino,
cu piesele: România și timpul, respectiv Ginerile d-
lui prefect, urmate de o Retragere cu torțe.

Monumentul de granit cioplit în forma unui
obelisc în secțiunea pătrată, a fost așezat inițial pe
Platoul Central, fiind mutat ulterior pe spațiul verde
din stânga intrării în clădirea comandamentului.
Este așezat pe un fundament larg din beton, formele
geometrice, fiind trasate prin trepte și sanțuri
orizontale.

Elementele decorative, incizate în partea

superioară, constau din crucea treflată, greacă,
rondelă, armă, drapel desfășurat.

Pe trunchiul obeliscului a fost înscris prin
incizie textul:

EROILOR DECEDAȚI / PENTRU PATRIE /
ÎN RĂZBOIUL MONDIAL / ROMÂNIA /
RECUNOSCĂTOARE.

În spate, jos, se află semnătura constructorului:
Vallam Wilhelm Frank

„Cei care se laudă că au
înfăptuit o revoluție constată
întotdeauna a doua zi că
habar nu aveau ce fac, că
revoluția înfăptuită nu
seamănă nici pe departe cu
cea pe care ar fi dorit să o
înfăptuiască. Aceasta este
ceea ce Hegel numește ironia
istoriei, o ironie cu care se
confruntă majoritatea
personalităților istorice.”

(Friedrich Engels)

MONUMENTUL „VICTORIA ÎNARIPATĂ”

Col(rtg) Sandu Crișan

Ansamblul monumental se află în capătul Bulevardului Victoriei, în fața clădirilor care au aparținut Școlii de Cadeți Austro-Ungari, iar mai apoi Școlii de ofițeri de infanterie nr. 2 *Princepele Carol* din Sibiu, ulterior *Școala militară de ofițeri activi de Artilerie și Rachete Ioan Vodă*. Ansamblul monumental a fost ridicat la inițiativa unui grup de ofițeri ai Școlii de Infanterie nr.2

„Princepele Carol”, în frunte cu colonelul Cristea Vasilescu, primul comandant al Școlii de ofițeri de infanterie nr. 2, *Princepele Carol*, pentru eternizarea memoriei celor 1658 de ofițeri din trupele de infanterie care s-au jertfit pentru țară în frunte cu colegul său de școală și de armă, generalul erou Ion Dragalina, decedat la 27 octombrie 1916 în

urma rănilor suferite în luptele de pe Valea Jiului din septembrie 1916. Baniile necesari ridicării ansamblului monumental au fost obținuți din donațiile ofițerilor Garnizoanei Sibiu.

Ansamblul monumental a fost proiectat și realizat de sculptorul Ion Pavelescu-Dimo și

inaugurat la 1 iulie 1926, festivitate la care au participat toți absolvenții școlilor militare de ofițeri, promoție numită simbolic „Avram Iancu”, alături de aproximativ 10000 de cetățeni din Sibiu și împrejurimi. La inaugurare a fost prezent Regele Ferdinand I al României și reprezentanți ai armatei române.

Postamentul ansamblului monumental a fost realizat în trepte, pe care a fost construit pedestalul din beton în formă de trunchi de piramidă alungit, cu baza puternic evazată. Pedestalul sprijină un grup statuar din bronz, înalt de circa 2.5 m format din două personaje-o femeie simbolizând Patria-care privește cu încredere înainte, cu mâna stângă ridicată în semn de omagiu adus eroilor țării și un ofițer îngenunchat la picioarele personajului feminin, lovit de gloanțele dușmanului.

La baza pedestalului, pe fața principală, a fost montat un meplan din bronz, care reliefează luptele purtate de armata română în anii 1916-1918, iar în dreapta și în stânga acesteia, trofee militare din bronz (drapele, arme, cască).

La partea superioară a ansamblului monumental stă scris textul-

„Monumentul Ofițerilor jertfiți pentru Întregirea Neamului”.

Locație-Școala Militară de Ofițeri activi de Artilerie și Rachete „Ioan Vodă” Sibiu.

TESTAMENT

Carina A. Ienășel

Celor ce-or veni la urmă le voi dărui izvoade:
flori de tei, salcâm și lună, prinse-n doine și balade.

Vor pricepe printre rânduri că nu-i limbă mai frumoasă
și, prin minte, mii de gânduri o să-i poarte spre acasă,

să își vadă ca-n oglindă și bunicii, și părinții
cum încearcă să aprindă foc, să curețe arginții...

Ca să nu rămână vina moștenire peste vreme,
ard în vetrele de suflet umilințele supreme

și le lasă-n pază țara... și credința... și curajul...
și pe sfinții și eroii ce-au aflat ce-i martirajul.

PAGINA VETERANILOR DE RĂZBOI

IN MEMORIAM

**Veteranul de război - plt. adj. sef
TEODOR TUCĂ**

Col(rtg) Horea Gana

Născut la 31.05.2021 în localitatea Șimandul de Jos, județul Arad, dintr-o familie de țărani nevoiași, în 1943 ia venit rândul să se prezinte la recutare alături de tineri de vârsta lui și a făcut-o cu convingerea că va fi încorporat și va merge odată cu ei să-și facă datoria față de țară. Dar spre dezamăgirea sa a fost respins, ca necorespunzător pentru nevoile armatei, deși situația de pe frontul antisovietic cerea cu nemiluita sporirea efectivelor. Era prea scund și prea firav (sub 1,60m înălțime și sub 50 kg greutate) pentru a i se pune în mână o pușcă și o raniță în spate.

Rămas în satul său cu gustul amar că nu este „în rând cu oamenii”, cu toate că afla vești zguduitoare de pe front,, vedea cum în Șimand și în satele din jur cei plecați se întorceau numai cu numele sau mutilați pentru tot restul vieții, în anul următor 1944, când tăvălugul războiului a ajuns la granițele României, reușeste să convingă pe cei de la comisia de recrutări din Arad că poate fi încorporat, că locul lui este acolo unde se probează adevărata bărbăție și dragoste de țară.

Determinarea și istețimea, dicția corectă îl ajută să fie luat în armată și repartizat la Regimentul 13 Transmisiuni, Batalionul 5 Transmisiuni Deva. Deprinde repede alfabetul Morse, învață tainele aparatului din dotare și se specializează în radiotelegrafie. După încheierea perioadei de pregătire este avansat la gradul de caporal și repartizat radiotelegrafist la comandamentul Diviziei 3 Vânători de Munte, unde comandant era legendarul general Leonard Mociulski.

Deservind stația radio pentru menținerea legăturilor pe timpul luptelor pe direcția Beiuș-Leș-Tarin pentru eliberarea orașului Oradea, continuă drumul de luptă parcurgând în Ungaria peste 300km în 80 de zile până la cel mai înalt vîrf din munții Bukk, unde vânătorii de munte arborează sfântul nostru tricolor.

Mereu în apropierea Generalului Mociulski, caporalul Tucă participă la luptele din Cehoslovacia, la forțarea râului Ipel, cucerirea orașului Lucenec, vede cum vânătorii de munte înfig tricolorul pe Vf. Javorina (1044m) la 17 februarie 1945. Este martor la luptele crâncene ce s-au dat pentru forțarea râului Hron și la încheierea războiului ajunge cu Batalionul în raionul de concentrare Stoky situat la 40 km de Praga. După o lună de zile de refacere începe drumul întoarcerii în țară cu conștiința datoriei împlinite. La ajungerea în Arad batalionul său este primit cu florile recunoștinței și lacrimi de bucurie.

Pentru meritele sale deosebite a fost distins cu numeroase ordine și medalii și avansat progresiv până la gradul de plutonier adjutant șef.

După lăsarea la vatră, meseria învățată în armată i-a permis să ocupe un post de radiotelegrafist la aeroportul din Arad, unde a lucrat până la pensionare.

Din pacate în octombrie 2019 a plecat la oastea din cer, lasându-ne în suflet cele mai frumoase aduceri aminte. Veteranul de război Teodor Tucă rămâne în istoria acestor meleaguri implicit și în cea a Armatei Române un exemplu de curaj și dăruire, omul care a demonstrat că atunci când vrei să fii util la greu pentru țara ta, nimic nu te poate opri.

***Eroii nu mor niciodată, ei rămân în
sufletele noastre.***

SE STING VETERANII!

*Veteran de război-Lăcătușu Gheorghe
(n.1922-d. 2021)*

Privește copile cum trec
veteranii
În șiruri tăcute, bătrâni
luptători!
Se duc! Se topesc! Și-odată
cu anii
Dispar în neant, anonimi
călători.

Se sting veteranii, lăsați în uitare,
Încet, în tăcere și-n lacrimi, se sting.
Și nimeni nu-i plânge! Pe nimeni nu-l doare
Că mor veteranii! Nici ei nu mai plâng!

Privește-i! Mai mișcă! Mai sunt încă vii!
Și-așteaptă să sune... Un ultim atac,
Căci astăzi sunt în linia întâi
Și-așteaptă semnalul! Și rabdă! Și tac!

Privește-i trecând, resemnați, spre vecie,
Pășind maiestuos, ca lumea să știe
Că ei n-au cerșit, nu s-au plâns, n-au crâcnit!
Au luptat, au muncit, au tăcut... și-au murit!

De-ai fost general, sau simplu soldat
Pe front nu contează! Nu este o lege
Să-ți apere gradul. Ești doar un bărbat
În lupta cu moartea. Și moartea n-alege!

Din Est până-n Vest, întregul pământ
Cu sângele lor în război l-au udat
Cu trupuri uitate sub cruci de mormânt
Tot drumul Golgotei a fost jalonat!

Iar cei ce-au scăpat, de cumplitul infern
La matcă întorși, au fost așteptați
Potrivit obiceiului nostru etern
La Aiud, la Sighet, la Pitești, la Galați.

De-aceea copile, când trec veteranii
Cu fețele supte, de sfinți bizantini,
Oprește-te-n loc, căci ei sunt titanii
Istoriei noastre! Și lor să te-nchini!

Sunt candelile sfinte! Cât pâlpâie încă
Mai dă-le onorul! Acești oameni triști
Ți-au durat viitorul în piatră și-n stâncă
Și-au murit pentru tine, ca tu să exiști!

ASOCIAȚIA ÎN SPRIJINUL VETERANILOR DE RĂZBOI

Campania

Recunoștință veteranilor de război

În preajma Zilei Veteranilor de Război, echipa
de comandă a Batalionului 191 Infanterie *Colonel*

**Veteran de război
Dărau Gheorghe, 102 ani**

Radu Golescu, alături de cadrele Centrului Militar
Județean Arad și de cadrele militare în rezervă
(retragere) ale filialelor județene *Ziridava*
(ANCMRR) și *Detășamentul Păuliș* (ANCERM),
au vizitat veteranii de război din garnizoana Arad și

**Veteran de război
Constăncean Gheorghe, 100 de ani**

din județ. Militarii activi și în rezervă (retragere) au mulțumit eroilor veterani pentru devotamentul, perseverența și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă și au subliniat faptul că patria le rămâne recunoscătoare pentru curajul manifestat în cel de al Doilea Război Mondial.

Veteran de război Greff Gheorghe 101 ani

Acțiunea face parte din campania *Recunoștință veteranilor de război*, care și-a propus distribuirea de pachete cadou veteranilor din județul și municipiul Arad, campania desfășurându-se în perioada 26-28 aprilie.

Veteran de război Lehoczki Ștefan, 100 de ani

Aniversări

Pe 22 mai comandantul Batalionului 191 Infanterie *Colonel Radu Golescu*, Locotenent

colonel Gheorghe Cristian Țecu, preotul militar maior Adrian David, Colonel(r) Marcel Lucaciu (ANCERM) filiala județeană Detașamentul Păuliș Arad și col(r) Liviu Lupu coordonator media (ANCMRR) filiala județeană „Ziridava” Arad, s-au deplasat la Centrul de îngrijire pentru persoane vârstnice din Calea Bodrogului Arad, spre a ura un călduros **La mulți ani!** cu ocazia împlinirii vârstei de **100 de ani**, eroului veteran de război Constanțean Gheorghe, având cu ei un frumos tort și alimente. Satisfacția din partea eroului veteran cât și a cadrelor medicale, care se ocupă de buna îngrijire, a fost pe măsură.

„Progresul este un Ianus cu două fețe. Este o binecuvântare. Și un blestem. Produce binele și multiplică răul.”

(Jean D, Ormesson)

INEDITE

Ioachim Dabiciu – un jurnalist arădean la Olimpiada de la Berlin din 1936

Jurnalist. Lucian Florin Coita

Jocurile Olimpice de la Berlin, din 1936 au reprezentat un eveniment care a depășit contextul sportiv, și au suscitat numeroase discuții, încă de la atribuirea organizării lor capitalei Germaniei.

Pentru a depăși Jocurile de la Los Angeles din 1932, a fost construit un nou stadion de Jocurile au fost primele care au avut o acoperire TV în direct. Oficiul poștal german, folosind echipamente de la Telefunken, a transmis peste 70 de ore de acoperire în sălile speciale de vizionare din Berlin și Potsdam și câteva televizoare private, transmițând de la postul de televiziune Paul Nipkow. Au folosit trei tipuri diferite de camere TV, astfel încât să nu apară întreruperi de curent la schimbarea de la un tip la altul.

Sub auspiciile acestor repere, viitoarele Jocuri Olimpice au devenit un subiect intens dezbătut și la nivelul presei române, aici referindu-ne nu doar la publicațiile centrale ci și la cele locale sau regionale, în cazul nostru ziarul „Știrea” din Arad.

În anul 1936, în paginile dedicate sportului, sau sub formă de scurte știri, au fost oferite informații despre pregătirile făcute pentru participarea României la viitoarele jocuri, iar ulterior a fost prezentată pe larg desfășurarea întregului eveniment.

Ziarul „Știrea” a avut și un trimis special la Olimpiada de la Berlin, ziaristul Ioachim Dabiciu, ale cărui impresii au fost publicate într-un foileton, chiar sub titlul *Impresii și constatări dela Olimpiada dela Berlin. Cu mașina peste șase țări*. O lectură incitantă care nu oferă doar informații de la impresionantul eveniment sportiv, ci este și un interesant reportaj de călătorie, în care autorul surprinde aspecte ale vieții sociale și economice din țările prin care trece, propriile opinii, legat de ceea ce vede și simte, fiind exprimate cu franchețe.

Ioachim (sau Joachim) Dabiciu este prezentat succint în Albumul Sportiv Sport-Album, apărut la Arad, în anul 1933:

„DABICIU¹ JOACHIM, profesor în Arad, președintele Districtului Federației de Tenis, născ. la 1889. Se ocupă cu sporturi deja ca elev școlar. Ca membru C.A.A. activează ca atlet, distingându-se mai cu seamă la alergarea de 100 și 200 m. plat,

Sursa: Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad

precum și în jocul mingei cu ureche. A câștigat mai multe campionate, așa și campionatul orașului Arad. Ca student a obținut 18 premii. A fost conducătorul sportiv, membru în comitet, și șeful secției de football al Clubului Gloria C.F.R. Este președintele Districtului Federației de Tenis din Arad și membru fondator al Federației de Tenis. Cartea sa intitulată «Despre Tenis și regulile lui generale» a stârnit mare senzație în cercurile sportive. Ca președintele Federației de Tenis se străduiește, ca prin concursuri multe și mari, să facă sportul arădean de tennis, unul din cele mai dezvoltate”².

Sursa: Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad

În contextul tematicii, vom acorda atenție în special episoadelor olimpice, a modului în care un

jurnalist român, care se revendică din spațiul central-european, percepe atmosfera jocurilor, cu tot ceea ce oferă ea, în arene dar și în afara lor. Pentru că olimpiada berlineză a fost intens trăită și pe străzi, în parcuri, în locurile de promenadă, în cinematografe, în restaurante, cafenele și, bineînțeles, tradiționalele berării.

Pentru început să pornim alături de jurnalistul arădean (cu mențiunea că citatele respectă regulile de scriere ale perioadei, iar pentru un plus de cursivitate am renunțat la postarea intertitlurilor).

„Am lăsat anume timp mai îndelungat până la publicarea impresiilor culese în frumosul și interesantul drum ce l-am întreprins cu mașina (...), pentru a putea străbate calea spre Berlin trecând prin țări, dușmane, prietene și neutre nouă, spre a ajunge la Olimpiada a XI-a...

Pot face o mărturisire fără ocolișuri. M'am cam îndoit că vom putea străbate drumul prin Ungaria, întreaga Austrie, o parte din Italia, iarăși Austria, apoi Germania – până la Berlin – de unde s'o cârmim spre Cehoslovacia, iar de acolo spre țara noastră, fără să întâmpini vreo greutate, fie administrativă, fie mecanică... Dar când ai la volan un încercat cum este dr. Vuia³, nimic nu este imposibil...

Și apoi olimpiada a XI-a numai o singură dată îți poate oferi prilejul s'o vezi, s'oadmiriși să-i cunoști frumusețile. După cum și Berlinul, tot așa, numai cu acest prilej a putut fi văzut în splendoarea lui și în adevărata lui măreție.

Am plecat în ziua de 24 Iulie crt. după masă la orele 3.45, după ce în prealabil am încercat decâteva ori aranjarea bagajelor în mașină.

După«proba generală» cam insuficient regisată, totuși încadrați de bagaje, de căldură năduf și praf, am ajuns cu bine la Turnu, punctul de trecere în Ungaria...”⁴.

Urmează un periplu prin țările enumerate, relatat în următoarele episoade ale foiletonului, interesantă fiind prima impresie legată de Germania, acolo unde „echipajul” cu destinația Olimpiada de la Berlin, va intra prin punctul de frontieră Mitterwalde. Trebuie să precizăm că aducerea în atenție a experienței trăite de jurnalistul arădean nu are absolut nicio conotație ideologică, este vorba doar de modul în care acesta percepea Germania aceluși moment.

„Halt! sună o voce aspră. Era a soldatului înarmat de sus și până jos ce stătea la postul său, având o cască de fier în cap și o bandă roșie legată la brațul stâng, la mijloc cu crucea încârligată. Mă cuprinsă un fior! O senzație nedeslușită. Îl priveam cu mare atenție și prin minte îmi trecură deodată o

serie întreagă de amintiri. Plăcute, urâte (...)

Și drept s'o spun îl și admirai pe acest soldat sever, dar îl și urai în același timp... Și asta nu știau pentru ce îmi veni, așa deodată, prin simțuri... Heil Hitler! sună salutul Heil! Heil! răspunserăm noi...

Și mă înveseli însă faptul când văzui deasupra capului nostru inscripția Oaspeții Olimpicii bine ați venit! Voi toți sunteți oaspeții Germaniei!...

Revista pașapoartelor se făcu repede. Sergentul de serviciu ne spuse că noi suntem primii Români care mergem spre Berlin, la Olimpiadă și că el e foarte încântat să ne salute, ca șeful postului dela Mitterwalde. Heil! Heil!”⁵.

Ajuns la Berlin, pentru Ioachim Dabiciu primele impresii sunt copleșitoare. Acesta se dovedește entuziasmat de ordinea și disciplina germană, dar și de gentilețea și curtoazia gazdelor. Jurnalistul arădean remarcă faptul că întreg Berlinul este conectat la marele eveniment pe care îl va găzdui, olimpiada, dar se bucură și de întâlnirea cu numeroși alți români veniți să urmărească jocurile. Relatăriile sunt pigmentate însăși cu o ușoară doză de ironie la adresa comportamentului germanului de rând, care folosește cu obstinație salutul „Heil!” sau prin remarcă „Pe nemți însă nu e greu să-i disciplinezi”. Ioachim Dabiciu face și o altă remarcă legată de „precizia matematică” a germanilor „respingător de exactă”.

„(...)o pornirăm spre marile bulevar de din centrul orașului, plin de lume și scaldat în marea de stindarde, care umpleau bulevardele, parcă erau într-o pădure de drapele și de ornamente decorative...

Acți nu se vorbește de altceva decât de Olimpiadă. Nu întâlnești decât oameni cu insignii la butonieră, după cum iarăși nu vei vedea decât fețe vesele și bună dispoziție pretutindeni. Germania sărbătorește. Berlinul este în mare ținută. Aici totul este pregătit pentru marea luptă ce se va desfășura în imensul stadion de granit, falatecnice imoderne a nemților și punctul culminant al examenului pe care naționaliștii germani vor să-l treacă în fața lumii întregi, cu brio, cu mândrie, ca o dovadă a muncii de care este capabil acest popor, călăuzit de idei naționale, lepădat de Marxism și alte teorii care l-au frământat...

Întâlnim mai la fiecare pas și Români, din țara noastră. Îi auzim vorbind, le vedem cocardele înfipite la piept, îi recunoaștem că's de ai noștri. Sunt gălăgioși și veseli, vorbăreți și grăbiți...

Nu știm cum se face, că mai la fiecare colț de stradă ca și pe principalele bulevarde aci ni se oferă plăcerea de a vedea și frumosul nostru drapel național. Suntem mândri de acest fapt (...)

Dar vremea trece. Nu la fel și curiozitatea noastră pentru a viziona Berlinul, care geme de lume, de curioși, de streini, de tineret, de drapele, de cete de soldați, de copii înregimentați în serviciu premilitar, de fete vesele, uniforme costumate și cântând voios pe străzi...

Unde se duc toți aceștia, ce fac și de unde vin, căci de cum înaintăm apare vestitul bulevard „UNTER DEN LINDEN” nici nu mai putem continua drumul cu mașina(...)

Ai în fața ta un tablou ca în filme, ca în basme. Și involuntar îți pui întrebarea : care mână a cârmuit această uriașă, care a rezolvat atât de maestru cecece s'a făcut aci?

Să vă spun că că ce e aci e fantastic, că e admirabil, că e senzațional, ori chiar fenomenal, și tot ce ni se oferă de văzut în materie de pavoazare și de ornamentație, atunci să se știe că n'am spus nimica (...)

Un american pe care l'am cunoscut mai târziu ne-a spus că Los Angeles'ul nici măcar nu poate fi comparat cu cele realizate de germani (...) Dacă și America recunoaște, atunci ce vor putea zice celelalte națiuni ?

(...) am tras concluziunea, că cele ce vom mai avea de văzut, aci, vor fi deadreptul uimitoare.

Și așa a fost. Olimpiada dela Berlin ne-a oferit învățăminte și ne-a arătat, că un popor care vrea să fie stimat, înainte de toate trebuie să fie muncitor, căci numai această îndeletnicire îl va ridica, îi va potenția moralul și îl va întări, sufletește și fizicește”⁶.

Ioachim Dabiciu va fi prezent la deschiderea jocurilor, dar va avea și șansa de a fi martor la trecerea torței olimpice. Ambele evenimente le va trăi cu emoție, emoție pe care va încerca ulterior să o transmită și cititorilor.

„Berlinul este de nerecunoscut. O imensă mulțime staționează pe străzi. Toată lumea e nerăbdătoare să vadă sosirea „Faclei” olimpice, care trecea prin «Unter der Linden» și își urma calea spre palatul lui Hitler, unde era așteptată în mod oficial. O întâmplare foarte curioasă și fericită făcu ca să putem asista și noi la acest unic eveniment. Cu o zi înainte am întâlnit pe dl. dr. C. Manoilă, din Timișoara care reprezenta țara noastră în mod oficial, ca delegat al federației de lupte greco-romane. Prietenul nostru avea locuința chiar pe acest măreț bulevard: la Hotel Lindeneck. Și cum pătrunsăram prin mulțime și ne instalăram un moment în locuința amicului nostru, aflăram că la orele 10 și ceva va trece parada militară după care va urma convoiul atleților germani, cari conduc pe purtătorul faclei, ne grăbirăm să ne asigurăm un loc

la primul etaj în camerele dispre stradă (...) Literalmente era ocupată strada, iar intrările toate barate de mulțimi de curioși (...) Și după ce ne urcărăm pe acoperișul casei, - loc privilegiat rezervat pentru «oaspeți distinși» cum eram noi (...) puturăm să vedem și noi ce e în stradă. Un tablou de neînchipuit. Mii de capete de copii, erau cu privirea ațintită spre Răsărit, de unde se aștepta sosirea Fuhrerului, care însă n'a mai venitspre cel mai mare necaz al curioșilor (...)

Vine, - iată vine, - faclaolimpică ! Cu capetele descoperite cu mâinile ridicate spre cer, cu inimile pline de bucurie și entuziasm, întregul puhoiu de lume curioasă, striga de răsuna întreg Berlinul: Heil, Heil ! Heil !⁷, iar prin mijlocul imensei străzi o ceată de sportivi tineri, urmați de alta și iar alta, alergau veseli și bine dispuși înainte, cuprinzând din mijlocul lor, pe purtătorul faclei, un băiat voinic și blond tipul neamțului, al rasei - care ținea în mâna dreaptă „facła” care revărsa lumină argintie peste mulțime.

Impresionant moment, privit chiar și dela poziția noastră și mai impozantă ! Și câtă lume poate că ne invidia pentru asta. Un noroc al hazardului ne-a rezervat acest loc de unde puturăm savura acest moment impozant, impresionat și foarte semnificativ.

A început Olimpiada ! se auzeau exclamațiunile de bucurie și de fericire de mulțime ! ...Heil! Heil! Heil!”

Deși flacăra olimpică a fost introdusă pentru prima dată la Jocurile Olimpice de vară din 1928 de la Amsterdam, aceasta a fost prima ediție în care torța a fost purtată sub forma unei ștafete. Naziștii au inventat conceptul de purtare a torței din Olimpia antică până în orașul gazdă. Astfel, după cum a povestit mai târziu înotatoarea Iris Cummings, „odată ce sportivii au fost toți la locul lor, purtătorul de torțe a fugit prin tunel pentru a ocoli stadionul”. Un tânăr ales pentru această sarcină a alergat pe trepte până în vârful stadionului acolo pentru a aprinde un cazan care ar porni această flacăra veșnică care ar arde pe toată durata jocurilor”⁸.

Grandioasa deschidere a Jocurilor Olimpice de la Berlin este descrisă de jurnalistul arădean prin prisma propriilor sentimente, propriilor trăiri, un martor - printre alți jurnaliști, dar și printre cei 120.000 de spectatori - al evenimentului, care este considerat de mulți specialiști ca fiind cea mai reușită ediție a olimpiadelor interbelice. Nu vor lipsi nici referirile la prezența lui Adolf Hitler pe stadion, prezență salutată de Ioachim Dabiciu și considerată benefică pentru prestația sportivilor germani. Interesantă și remarcă conform căreia Fuhrerul s-a

aflat tot timpul competițiilor în mijlocul „colegilor săi de acțiune”.

„Se știe că la orele 4 după masă în această zi a început precis programul serbărilor. În acel moment Fuhrerul și a făcut apariția pe scările principale ale marelui și impozantului stadion, în aclamațiunile generale ale spectatorilor după care s'a desfășurat programul deschiderii oficiale a Olimpiadei. Toate acestea s'au făcut cu o precizie matematică, respingător de exactă.

În prezența celor peste 120 mii de spectatori, națiunile participante au defilat prin fața tribunelor arhipline, închinându-se așa cum se cuvine unor sportivi adevărați în fața acestei imense lumi, care aclama și jubila de fericire și apucată de un extaz simplu de înțeles.

A mărit bucuria germanilor și faptul, că la aceste mărețe serbări sportive, adevărate manifestări naționale ale poporului german, a ținut tot timpul cât a durat Olimpiada să asiste și Fuhrerul, care în mijlocul colegilor săi de acțiune a înțeles cum și în ce fel să și îmbărbăteze conaționalii până la izbânda finală a culorilor naționale germane, a crucii încârligată, care a triumfat pe toate liniile(...)

Organizatorii au anunțat încă cu câteva zile înainte, că după ora 15.30 nici un spectator nu va mai putea pătrunde în stadion, în uriașa arenă, unică în lume, prin dimensiunile sale și ca parte arhitectonică, în ziua deschiderii oficiale a Olimpiadei.

Închipuiți vă, 120 mii de oameni, adunați într'un stadion al sporturilor și în haine de sărbătoare, cu sufletele și cu inima curată.

Ce tablou măreț. Ce fascinant tablou, dacă te gândești că îndată ce a sunat ceasul 15 și jumătate, porțile imense ale stadionului s'au închis, iar din arenă n'a lipsit nici un spectator cu biletulscos. Fărăsgomotșifărăgălăgietoși au fostprezențiși au așteptatînceputul.

Șinimenin'amaiintratîn arenă după această oră!

O primă surpriză plăcută și bună de urmat!

De la locurile noastre am așteptat cu înfrigurare intrarea pe stadion a națiunilor participante. Și cu câtă curiozitate voiam să aflăm cât mai repede cum se vor petrece lucrurile și cine va fi aclamat și cine nu...Vedeam toate astea printr'o prismă ca unul care nu face parte dintre poparele amice Germaniei.

Ce va face Franța, ce se va întâmpla când vor veni pe rând alte și alte popoare ca Anglia, America, etc, cu concepții politice contrare celor din actuala Germanie.

Dar ce va fi când va veni rândul defilării țării noastre

Iată gânduri ce mi umblau prin creier.

În vreme ce dintr'o parte a imensului stadion încep goarneau să sune, începe intrarea triumfală a națiunilor participante.

Cu drapelul țării respective fiecare națiune în frunte apare de sub tunelul stadionului, în sunetele unei muzici compusă din 2000 de muzicanți, în spatele cărora alți 6 mii de coriști așteptau să le vină rândul în program, să cânte imnurile de slavă”.

Defilarea țărilor participante aduce și câteva momente speciale, cum ar fi modul care este întâmpinată Franța, percepută atât ca principal inamic cât și ca responsabil al situație grele prin care a trecut poporul german în primii ani după primul război mondial. Ion Dabiciu surprinde acest moment, iar ca o ironie a sorții, în perspectiva anilor următori, printre aplauze și urale se aud și scandări de genul „Noi nu vrem războiu!”.

Intră întâi Grecia, apoi Egiptul, Afganistanul, Argentina, Australia, Belgia, Bermuda, Bolivia, Brazilia, Bulgaria, Chile, China, Columbia, bravo! bravo! (aclamă lumea), vine și Costa Rica, cu un reprezentant, Bravo și lui, apoi iată, Dania, Estonia, iar între timp aplauzele creșteau tot mai tari, deveneau tot mai intense. Iată și Finlanda, urale nesfârșite, ca apoi o tăcere adâncă să se lase pe imensul stadion. Ce o fi? Ce e asta? Se întrebară mulți dintre spectatori...

Dar iată, că intră pe urmă într-o ordine desăvârșită Franța.

A, da! am înțeles. Vine eternul rival de la Vest...

Aceiași liniște se păstrează aproape până ce întrega coloană, de vreo 400 de inși nu se înșiruie pe gazonul verde dela intrare.

Inimile băteau intens. Ochii erau ațintiți asupra Franței. Și dintr'un colț aplauzele începură să se audă. La început foarte discrete ca apoi să devină tot mai insistente. Când coloana se înșirui pe pista roșie pal ce înconjura întreaga arenă și când marșul cadențat al franțuzilor deveni tot mai hotărât, pe rând din blocurile de granit spectatorii începură să devină tot mai sgomotoși, tot mai atenți la coloana franceză, pe care o acoperiră cu nesfârșite aclamațiuni.. Iar când acest detașament, în frunte cu ofițerii din armata țării lor, trecură prin fața lui Hitler, care în picioare primea această defilare impozantă și când atleții francezi ridicară mâna în sus, salutând tribuna oficială, o indiscripabilă aclamațiune isbucni din piepturile celor 120 mii de spectatori, cari ridicați în picioare și cuprinși de un entusiasm îmbătător aclamau echipa Franței, de așa manieră, încât această sinceră primire făcu pe mulți

să lăcrimeze și să și manifeste sincer dorința: Noi nu vrem războiu! Trăiască Franța! Heil! Franckreich! Heil! Franckreich! Heil! Heil! Heil!...

Mă sgudui și pe mine această sinceritate.

Cei ce au urmat apoi, au trecut aproape neobservați, căci deși coloana impozantă a Franței demult își luase locul de pe teren, entuziasmul pentru ei încă nu se potolise...¹⁰

Așteptată cu interes și emoție, delegația României, modul în care aceasta se va prezenta pe marea arenă olimpică, îl va dezamăgi profund pe jurnalistul arădean.

„(...) veni rândul și reprezentanților țării noastre să treacă prin fața miilor de spectatori, să-i vedem și noi și să ne bucurăm de prezența lor.

Intrarea României în marele stadion mă umplu de o curiozitate indiscripabilă. Fui cuprins în acest moment de două sentimente, ce numai mult mai târziu le putui desluși deabinelea.

Înainte noastră mai trecură, Peru, admirabila echipă a Poloniei, Portugalia și apoi iată mândrul nostru tricolor, fâlfâind în marea arenă...

Dar cum aş putea să descriu aceste câteva rânduri despre felul cum am participat noi – zic noi, țara românească – la aceste festivități solemne, ca să nu fiu în nota entuziasmului ce domnea în general în stadion?

Și cum aş putea să refac iarăș necazul meu, ce și astăzi mă stăpânește, to pentru felul cum eram noi – zic poporul Român – reprezentat la această olimpiadă.

Căci, dacă la Berlin au participat cu mai mult ori mai puțin succes peste 51 de națiuni, noi români am fost ultimii în ceea ce privește pregătirea exterioară. Și iarăși cu aceeași amărăciune mai trebuie să mă întreb și de o mie de ori tot să mi pun această întrebare : Cum de s'a putut trimite la Olimpiada a XI-a, dela Berlin, o echipă atât de zdremțuros îmbrăcată și atât de condamnabil regisată?

Să nu mire deci pe nimeni, și cu atât mai puțin să supere pe cineva, dacă voi spune adevărul adevărat în privința neglijenței, cum a fost scumpa noastră țară reprezentată la această mare emulație a lumii civilizate. Nu cultura sportului mă interesează în aceste momente și cu atât mai puțin pregătirea tehnică a reprezentanților țării noastre, ci felul lor de prezentare la acea neuitată serbătoare a lumii întregi la care noi am luat parte, într'un hal detestabil¹¹.

„Cei ce au avut curajul și răspunderea trimiterii echipei noastre la Berlin, în felul cum au trimis-o, ar trebui să fie chemați în judecata opiniei publice și trimiși în exil pentru toată viața lor.

Dacă spun că prin felul cum s'a arătat echipa României, în fața celor peste 120 mii de spectatori, ni s'a adus cea mai mare rușine, atunci n'am spus cine știe ce lucru mare, căci așa este. Și asta e tristețea și amarul din sufletul meu.

Numărul exact al reprezentanților din echipa României n'o știu precis. Nici nu interesează asta. Felul lor cum au fost costumați, unul cu șapcă în cap, altul cu mânecile suflecate, mulți cu capul desvelit, și în pantaloni de culori diferite. Vă puteți închipui ce impresie a putut face această tristă caravană în fața reprezentanților lumii întregi.

Și ce ar fi costat echiparea acestor oameni? Un fleac, o nimica toată, câteva mii de lei și atât! O beretă, o cămașă de sport și o pereche de pantaloni de aceiaș culoare și era un adevărat regal pentru reprezentanții României.

Ei, dar cine să facă asta? (...).

Că am fost aplaudați de germani și că ni s'a făcut o primire la care nu mă așteptasem deloc, după cele văzute, asta se datorește gentileței sportivilor germani, și rolului lor de gazde. Încolo a fost o jale mare.

Întrebat, de un vecin de lângă mine, pentru care motiv se entuziasmează de «România», atrăgându-i atenția asupra felului cum este echipată trupa ei, îmi spuse fără să se gândească un moment: «ROMÂNII sunt oameni simpatici» Nouă ne-au fost întodeauna simpatici. „Ce are a face că sunt atât de rău costumați”. Așa e la ei poate aceasă. „Așa înțeleg ei să facă sport, sunt dintr-o țară săracă”... fu răspunsul.

Înțelesei ironia fină și tăcui, lăsând să-mi cadă privirea în jos, pe caldarâmul roșu al stadionului. Îmi era rușine de mine, de imbecilitatea aceluia, cari s'au angajat spre a conduce echipa României la Berlin, fără să aibe cultura necesară, ori pregătirea specială pentru un asemenea mare eveniment. Dar despre asta voi mai vorbi (...)

Dar să lăsăm la o parte necazul care ne copleșea sufletele noastre, - ale Românilor din stadion- provocate de condamnabila nepăsare a șefilor din fruntea expediției românești dela Berlin. Momentul este mult prea înălțător, mult prea festiv și serbătoresc, decât să mai vărsăm lacrimi pe marginea acestei palme, ce ne-au aplicat-o federațiile din țară, care au înțeles numai să fie „șefii lor” bine plasați și cu biletele de onoare în buzunar, spre a și desfăta poftetele și nepăsare în ciuda lipsurilor cu cari s'a prezentat echipa României la Olimpiada dela Berlin.

Momentul este mult prea înălțător și prea impozant, decât să- l mai amărăm cu neajunsurile și nepăsarea federalilor ce și-au asumat trimiterea

echipei române la această măreață serbătoare a națiunilor de pe întreg Universul.

Să lăsăm trecutului acest trist moment și să-l uităm ca pe cel mai fioros vis, cene trezește din somn și ne ține ca un coșmar scârbos și respingător...

Momentul inaugurării Olimpiadei este atât de impunător și atât de măreț, încât el acoperă rana deschisă în sufletele noastre – a spectatorilor Români din mărețul stadion dela Berlin – cu o dulce adiere de balsam înviorător, dătător de viață și de uitare...

Impresionanta primire ce s'a făcut la finea defilării echipei germane, - într-o ținută demnă și militărească a cucerit nu numai pe ai rasei dar și pe toți aceia, cărora le place ordinea, disciplina, munca și progresul. Îmbrăcați în alb, de sus și până jos, reprezentanții Germaniei au încheiat coloana defilării, în imnurile de bucurie și de înălțare, cântate într'un mod impecabil de orchestră și peste 4000 de cântăreți.

Jurământul, cuvântul Fuhrerului, apoi al Președintelui comitetului Olimpic, pe urmă eliberarea celor 30mii de porumbei, au închis prima parte a solemnității de după masă¹².

Vedeta incontestabilă a jocurilor de la Berlin va fi atletul american Jesse Owens, care îl va impresiona și pe Ioachim Dabiciu. Înaintea Jocurilor Olimpice de la Berlin, „teoreticienii rasismului scriseseră că negrul este doar ceva mai evoluat decât o maimuță; Owens o știa și mai știa că la Berlin trebuie să dovedească ceva”¹³.

Prezent la întrecerile de aletism, martor la performanțele lui Owens, materializate în patru titluri olimpice, Ioachim Dabiciu se dovedește un vizionar, fiind convins că în viitor această disciplină va fi dominată de sportivii de culoare. Timpul îi va da dreptate, cu precizarea că nu doar în atletism se va întâmpla acest lucru.

„Odată cu terminarea festivităților de deschidere ale Olimpiadei, neîntrecut de impresionante și de o frumusețe cum rar se mai poate întâlni, spectatorii fură cuprinși de o nebănuită senzație. Anume, toată lumea a devenit dintr'o dată foarte curioasă să afle rezultatele fiecărei probe înscrise în program. Deci în graba cea mare fiecare dintre cei 120 mii de însuflețiți privitori se grăbeau să și ocupe locurile lor în impozantul stadion.

Luni dimineața la orele 10 s'a dat signalul marilor lupte atletice, cari s'a desfășurat pe gazonul verde și pe pista roșie din stadion.

Megafoane speciale aduceau la cunoștința spectatorului atât programul cât și tot ce interesa mai deaproape pe vizionari (...)

Achtung ! Achtung sună vocea speakerului : Începe programul. E ora 10 fix. Deschideți! Vă rog la pagina 10 și sus la dreapta veți afla programul în Dvs. Ordinea zilei de astăzi. Începem cu 100 metri plat. Uf!

Care va fi primul campion. Cui îi va surâde norocul. Și cine o va mai bine la tălpășiță, adăugai eu prietenilor mei, acela va ieși învingător. Printre concurenți toate culorile universului. Albi, creoli, negri și incolori. Europeni, americani, australieni, africani și rasele galbene: japonezi și chinezi. Periculoase culori pentru restul națiunilor (...)

Atențiune! Sună iarăși vocea aspră a speakerului. Urmează încă o cursă de 100 metri. În ordine vor alerga numerile 55, 461, 41, 365 și 733 ! E ultima cursă pe această distanță.

Urale, strigăte de Bravo la auzirea numărului 733. Bravo ! Bravo ! Bravo ! Ce o fi și asta. Până aci tăcere și deodată, sgomot, agitație și încordare.

Owens iese sigur ! Bravo Owens! Ei, ce-i cu lunganul acesta de negru ?

De ce i se face atâta cinste ? De ce atâta vâlvă, tocmai lui ? sunară întrebările mai din toate colțurile de pe stadion.

Ei dece. Nu știți e Owens. E celebrul Owens !”(...)¹⁴

Să vedem și până ce noi ne frământam gândurile și ne făceam fel de fel de iluzii pentru alții, un pocnet de revolver și gata. Iar nici nu avurăm timp să ne desmetim și rezultatul și veni prin megafoanele de metal: primul no. 733, Jesse Owens, USA, 10,3 sec. recordul mondial egalat! Ura Bravo, și iar Ura și iar Bravo...

Și deodată acest număr 733 deveni cel mai popular atlet al Olimpiadei. Jesse Owens. Reporterii, fotografi, ziariști și conducători toți îi strângeau mâna felicitându-l.

Bravo Owens, striga-i și eu și hai repede cu aparatul să-l prind în „chip”(...)

Ziua întâia ne adusă două mari senzații sportive. 100 metri plat și saltul în înălțime, amândouă aceste trofee câștigate de doi negri americani, de o vigoare fizică ireproșabilă. Owens, mai doborâ recordul mondial la 100 metri, alergând 10,2 secunde, dar nu fu recunoscut – după unii – fiindcă era vorba de un negru, după alții fiindcă ar fi fost susținut de vânt. Johnson ne dădu la fel senzații la saltul în înălțime, trecând cu cea mai mare ușurință peste fantastica înălțime de 2 metri 3 centimetri(...)

Prima zi din stadion a adus o biruință nespuse de mare atletismului. Păcat însă că europenii nu pot concura «iuțeala negrilor» cari sunt imbatabili pe distanțe scurte.

America a avut ce profita de pe urma acestor elemente cari acasă la ei nu sunt primite în societate.

S'a pus întrebarea și foarte logică de altfel, ce vor putea oare realiza cei de rasa albă dacă toții negri vor începe să facă sporturi în mod sistematic și să se pregătească pentru asemenea concursuri.

Desigur biruința va fi a lor pe toată linia. Sunt mai energici mai vioi și mai talentați pentru asta (...)

Zilele trec atât de repede și atât de neobservat, încât la un moment dat ni s-a părut că abia intraserăm în delicia Olimpiadei, când ne și trezirăm că ne apropiem de sfârșitul marilor lupte din stadion”¹⁵.

Dincolo de competițiile sportive, de atmosferă, jurnalistul arădean remarcă impactul pe care olimpiada îl are în întreaga lume, cea mai bună dovadă fiind numărul de reprezentanți ai presei prezenți la Berlin. Ioachim Dabiciu se arată impresionat și de modul în care este organizat „serviciul de informațiuni” al evenimentului, extraordinara sa funcționare și mai ales promptitudine.

„Pretutindeni o lume imensă privea aceste minunate jocuri, cari au stârnit admirația lumii întregi. La Olimpiada din Berlin au luat parte în afară de ziaristii germani, peste 500 de reprezentanți oficiali ai diferitelor state din cele cinci continente și o droaie de reporteri fotografici, cari se întreceau între ei, ca să trimită ziarelor, pe cari le reprezentau, cele mai deochiate clișee, spre a satisface curiozitatea cititorului. E demn de relevat faptul, că seara, cele petrecute pe stadion, se și puteau vedea în toate cinematografele mai de seamă din Berlin. Iar ca să puteți avea o idee, de felul cum a fost organizat serviciul de informațiuni, apoi e destul ca să amintesc aci, că programul zilnic se termina aproximativ la orele 7 seara, iar de îndată ce am ieșit din stadion, puteam cumpăra edițiile cele mai proaspete ale ziarelor berlineze, cari aduceau în amănunțime și cu clișee, tot ce până la acea oră s'a văzut pe diferitele terenuri sportive. Și toate acestea, la abia jumătate oră dela terminarea luptelor cuprinse în programul zilnic”¹⁶.

Ioachim Dabiciu a fost prezent alături de reprezentanții României, consemnând rezultatele obținute de aceștia, pe care le consideră însă departe de așteptări. O „notă de trecere” primesc doar loturile de greco-romane și box, componenții acestora fiind însă opriți din drumul spre medalii, în opinia jurnalistului, de arbitrajele total nefavorabile. Înfierate pe măsură în relatările acestuia de la Berlin.

„În timp ce pe diferitele terenuri se desfășurau ultimele probe din toate categoriile sportive, am

căutat să fiu martor și la luptele greco romane și la box, unde echipele României s'au prezentat în număr complet. Dl. dr S. Manoilă, poate fi satisfăcut de succesele pe cari le-a avut echipa D-sale. Pe lângă rezultatul minunat al ofițerului Rang, această echipă a reprezentat mai onorabil culorile țării noastre. A avut însă și foarte mare ghinion în anumite categorii de lupte. În cele mai multe cazuri am fost învinși nu prin dibăcia adversarului, ci prin aceea a arbitrilor.

Iată un singur lucru ce nu poate fi lăudat din toată Olimpiada. Acolo unde au funcționat arbitri și unde regulile erau încredințate vizionării unui om, acolo dreptatea demult a murit.

Așa s'a întâmplat și echipei de luptători a României. Au fost eliminați mai toți numai prin decizi absolut eronate și dinadins astfel aplicate. Luptătorii Români au avut mereu în fața lor doi rivali de învins: un adversar de luptă și pe arbitru.

Cazul lui Tojas, care pusese de două ori în semifinală pe rivalul său german la podea a fost dat învins numai fiindcă la un moment dat și el a atins cu jumătate de umăr preșa (...)

Dar la fel s'au mai petrecut lucrurile și la box. Gașpar – campionul nostru național, - a fost deasemenea declarat învins tot prin arbitraj, după ce adversarul său sbura două reprize din corzi în corzi.

Și așa am mai văzut și alte exemple destul de dureroase.

Aproape să mă crucesc, când am dat și la Berlin de aceiaș incompetență de aceiaș rea credință, din partea arbitrilor”¹⁷.

Tristețea și frustrarea jurnalistului arădean vor fi alungate de performanța de excepție obținută de Henri Rang, cel care va deveni vicecampion olimpic la Berlin la hipism, sărituri peste obstacole. Performanța sportivului român va fi una memorabilă, obținută la capătul unei bătălii epice, cu reprezentantul gazdelor, Kurt Hasse. Ioachim Dabiciu va trăi cu intensitate fiecare moment al acestei încheștări sportive, desfășurată în fața unui stadion arhiplin, în ultima zi a olimpiadei.

„N'au mairămasdecâtcâteva ore de palpație, de efort. A fost suficient totuși ca în ultima zi, înmărețea ultimilor clipe ale Olimpiadei drapelul național românesc să fie totușiridicat la locul de onoare, undepeste 20 de alenațiuni n'au avut prilejul să-și vadă emblema salutată de miile de spectatori (...)

Dintre 21 de națiuni înscrise și participante la probele de călărie, lt. H. Rang din Reg. 7 Roșiori a reușit un splendid tur de forță. S'a clasat întâiul la proba la care a participat, având puncte egale cu germanul.

La baraj, după apreciere a juriului – notați acest fapt – lt. Rang este plasat la locul II și i se conferă medalia de argint, iar ofițerului german medalia de aur. Românii din stadion au văzut desfășurarea marelui lupte. Cu inimile pline de durere, dar și de bucurie au văzut cum în loc de premiul I-iui s'a dat locul al doilea, iar drapelul țării noastre se ridică mândru la catarg și-ți făcea impresia, că le întunecă pe toate celelalte din jurul lui. În fine ușurați, salutăm izbânda distinsului nostru ofițer. O salutăm cu drag, cu smerenie și bucuroși...

Pe fețele multor Români din stadion, la auzul acordurilor imnului nostru Național lacrimile n'au mai putut fi oprite. Ele curgeau fierbinți pe obrajii îmbujorați și se răstogoleau ca niște perle prețioase și sclipitoare pe pământul german, unde tricolorul nostru fâlfâia biruitor (...).¹⁸ Festivitatea de încheiere a Jocurilor Olimpice va fi la fel de spectaculoasă, Ioachim Dabiciu încercând să transmită din nou prin rândurile sale emoția și grandoarea evenimentului.

„S'au terminat punctele din programul olimpic. Se începe serviciul final al încheierii Olimpiadei. 21 de bubuituri de tun a introdus acest impozant act. Reflectoarele militare aruncă lumină cerească peste tot stadionul. E ora 9 seara. Se aud melancolic câteva trâmbițe sunând în depărtare, ce se îngână cu bubuiturile de tun. Lumea în picioare așteaptă într-o ținută religioasă începerea ultimei formule. Apar în momentul acesta drapelele națiunilor participante. Momentul e înălțător. Muzica cântă solemn un marș de paradă. Ochii celor prezenți sunt îndreptați spre purtătorii de drapele tricolore – multicolore (...)

Apoi fanfarele intonează un imn al drapelelor, iar corul de peste 4000 de tineri cântă cu pasiune Aleluia, în timp ce o ceată de fete îmbrăcate în haine albe ca spuma decorează drapelele și adaugă câte o panglicuță de le, în semn de amintire dela această Olimpiadă.

În timpul acestei mărețe și mișcătoare ceremonii, de pe vârful cel mai înalt Drapelul olimpic este lăsat în jos. O altă solemnitate sobră. Muzicile mereu cântau și tunurile bubuiau. Este actul de închinare în fața falnicului drapel al Olimpiadei.

Și cum sfârșitul se apropia tot mai mult, o altă solemnitate se petrece pe partea opusă a stadionului. Focul olimpic încetul cu încetul își micșorează flăcările, devine tot mai puțin sclipitor, tot mai puțin vizibil, până ce la un moment dat nu se mai văd schinteele jucând în negura serii...

Momentul începe să devină dureros. Din Turnul impozant de la Maifeld clopotul olimpic revarsă sunete vibrante ce se furișează duios în inimile celor prezenți. Un moment de tăcere (...)

Corul cântă imnul final al Olimpiadei. Toată

lumea în picioare aclamă salută și cântă. E un moment cu adevărat impozant și duios.

Spectatorii erau și veseli și triști în același timp. L'i s-a luat o mare bucurie și plăcere din programul lor zilnic atât de iubit.

Jocurile Olimpice s-au terminat. Adversarii sunt acum prieteni, iar legăturile de cunoștințe legate aci, au devenit adevărate legături de gentlemeni, de cavaleri, de frați. Încetul cu încetul stadionul începe să devină tot mai gol.

(...) din glasul megafoanelor ca dintr'o depărtare divină se aude chemarea unui glas duios:

Tineretul lumii civilizate să-și cultive trupul și mintea. Să fie bun, să fie uman, să fie tot mai mult ceea ce l-a creat natura : Om.

Îl invit să-și dea întâlnire la Tokio, la Olimpiada a XII-a"¹⁹.

Din punct de vedere sportiv, Olimpiada de la Berlin a fost și rămâne un eveniment impresionant, unul de referință în istoria jocurilor, lucru surprins și în relatarea jurnalistului arădean Ioachim Dabiciu. O mărturie fidelă și valoroasă din punct de vedere documentar atât al întrecerilor sportive, cât și al contextului în care ele se desfășoară, într-o Europă tot mai tensionată, sub norii tot mai amenințatori ai unei previzibile noi conflagrații.

Deși a clamat-o intens, Olimpiada de la Berlin nu a adus pacea, iar apelul adresat tinerilor la încheierea jocurilor nu-și va găsi finalitatea. Din nefericire, aceștia nu se vor mai întâlni la Tokio, iar bătăliile din arene se vor muta peste doar câțiva ani în tranșee. Foștii adversari, chiar prieteni, vor deveni inamici de moarte, iar steagul olimpic va ceda locul drapelelor de luptă.

1. Dabiciu, 1936.
2. Rednic, 1933: 175.
3. Anastasiu, Furău, Căpățână, 2020:14-15, 80-81.
4. Dabiciu, 1936: nr. 1302 (27 sept. 1936).
5. Dabiciu, 1936: nr. 1317 (15 oct. 1936).
6. Dabiciu, 1936: nr. 1320 (19 oct. 1936).
7. Dabiciu, 1936: nr. 1321 (21 oct. 1936).
8. *The New York Times*, 14 august 2004.
9. *Ibidem*.
10. Dabiciu, 1936: nr. 1322 (22 oct. 1936).
11. *Ibidem*.
12. Dabiciu, 1936: nr. 1323 (23 oct. 1936).
13. Goga, Bănciulescu, 1980: 26.
14. Dabiciu, 1936: nr. 1324 (24 oct. 1936).
15. Dabiciu, 1936: nr. 1325 (25 oct. 1936).
16. Dabiciu, 1936: nr. 1330 (1 nov. 1936).
17. Dabiciu, 1936: nr. 1331 (2 nov. 1936).
18. Dabiciu, 1936: nr. 1335 (7 nov. 1936).
19. Dabiciu, 1936: nr. 1335 (7 nov. 1936).

Ioan Valeriu Tuleu

Cavalerism

William Fili, inginer de bord pe un bombardier american a participat în ziua de 24 aprilie la un bombardament asupra Ploieștiului și era cât pe ce să fie omorât dacă nu se întâlnea cu un aviator german gentelman, care l-a cruțat pe american.: „Vă mai spun un caz, pentru că nu e corect să continue miniciunile despre nemți. Noi aveam un avion care era avariata, un motor distrus, dar mai zbura și se întorcea către Italia.

Omul de la mitralieră nu mai avea muniție când, brusc, a apărut un avion de vânătoare erman. Neamțul nu avea de unde ști că americanul nu mai avea muniție și s-a apropiat foarte mult ca să doboare avionul nostru.

Mitraliorul american îl vedea foarte bine pe german dar și invers. Erau foarte tineri amândoi! Când erau foarte aproape și neamțul se pregătea să tragă, americanul a ridicat mâinile, semn că se predă, și i-a făcut semn neamțului că nu mai are gloanțe, deci nu se poate apăra. Imediat neamțul l-a salutat, a scos un carnețel și un pix pe care a notat numărul de înregistrare al avionului nostru. Peste 25 de ani germanul, care a supraviețuit și el războiului l-a căutat pe american. S-au întâlnit și sunt buni amici”. (*Daniel Miha, Amintirle unui fost pilot american, Magazin istoric, decembrie 2022, p. 56*)

Masacrul de la Boston

Soldatii englezi încartiruiți obligatoriu în orașele americane începând cu 1767 au escaladat tensiunile între coloniști și ocupanți. Ca atare au apărut tot felul de incidente neplăcute pentru englezi, dar unul dintre acestea se va fi remarcat în mod deosebit prin ineditul său și acesta a fost masacrul de la Boston din 1770.

S-a întâmplat într-o seară de iarnă, în centrul Bostonului, când un grup de americani a început să hărțuiască un soldat britanic - americanii ajungând finalmente să arunce în el cu bulgări de zăpadă. Soldatului i-au sărit în ajutor mai mulți camarazi și situația a degenerat când unul dintre britanici a fost lovit de un bulgăre modelat din gheață.

Reacția soldatului țintit – și acum umilit – a fost să deschidă focul asupra mulțimii de americani, imediat gestul lui fiind reprodus de restul soldaților. Odată ce fumul s-a risipit, s-a constatat că zece persoane fuseseră împușcate, dintre care cinci

mortal. Această confruntare plecată de la o banală bătaie cu bulgări de zăpadă a devenit unul dintre evenimentele majore care au dus până la urmă la izbucnirea războiului de independență al Statelor Unite ale Americii.

O medalie unică

Medalia de primă clasă, Crucea de Cavaler a Crucii de Fier cu frunze de stejar de aur, săbii și diamante a fost acordată o singură dată: lui Hans-Ulrich Rudel, un pilot care, de unul singur, a distrus 800 de vehicule de diverse tipuri, inclusiv 519 tancuri, mai multe poduri, rute de aprovizionare și vase maritime. Până la sfârșitul războiului, Rudel îndeplinesc un număr neegalat de 2530 de misiuni – în mai bine de 30 dintre ele avionul lui fiind doborât de inamici sau aterizând forțat. În februarie 1945, piciorul drept i-a fost sfârțecat de un proiectil antiaerian, însă Rudel a reușit să aterizeze și, după șase săptămâni, zbura din nou cu piciorul amputat, doar parțial vindecat, echipat cu o proteză și cu un sistem inteligent de contragreutăți, cu care să poată să opereze avionul. Prin urmare această medalie militară pentru curaj de cel mai înalt nivel este unică, deoarece a fost produsă o singură dată, ceea ce-i asigură o poziție excepțională în istoria medaliilor.

Egalitate, dar nu pentru negri!

Constituția Statelor Unite ale Americii a devenit faimoasă prin cele 7 articole ale sale pentru că pentru prima dată în istorie a acordat libertate și egalitate în fața legii tuturor cetățenilor săi. Curios este însă faptul că primii președinți ai statului american, George Washington și Andrew Jackson, cei care au redactat și votat constituția din 1784, au fost în același timp și stăpâni de sclavi pe pământurile lor. Constituția elaborată de cei doi spunea că: toți oamenii sunt egali prin naștere, că „sunt înzestrați de Creator cu drepturi inalienabile, că printre acestea se numără dreptul la Viață, la Libertate și la căutarea Fericii.

Originea cravatei

Cuvântul francez „cravate” - cravată a fost preluat în aproape toate limbile europene. : krawatte în germană; gravata în greacă; corbata în spaniolă; cravată în română; în poloneză krawat. În Anglia a dobândit înțelesul de batistă de pânză sau satin trecută o dată sau de două ori în jurul gâtului, înafara gulerului cămășii. Cuvântul provine dintr-o formă a

adjectivului „croat” și asta pentru că mercenarii croați din armata regelului Ludovic al XIV-lea purtau în jurul gâtului o eșarfă care îi deosebea de ceilalți combatanți. Și croații din serviciul regelui Prusiei Frederic cel Mare purtau un asemenea semn distinctiv.

Unu dintre personajele istorice cele mai cunoscute ale Europei clasice a fost Ludovic al XIV-lea al Franței, supranumit Regele Soare. El deține și recordul de longevitate al evului modern, domnind între 1643 și 1715. Dar puțini știu că regele a fost adus pe lume dintr-o întâmplare datorată unei furtuni violente. Pe scurt, iată cum s-au petrecut lucrurile. În 1637 după douăzeci de ani de căsnicie, Ludovic al XIII-lea și Ana de Austria nu aveau moștenitori. Monarhul locuia la Versailles, regina la Luvru. În acel an, la 5 decembrie regele urma să ajungă la Fontainebleau.

Pe când suveranul se găsea în capitală a izbucnit o furtună violentă. Neputându-și continua drumul a fost condus la Luvru, unde a cinat în compania soției sale, după care și-a petrecut acolo noaptea în patul reginei. Nouă luni mai târziu, la 5 septembrie 1638, Franța sărbătorea nașterea viitorului rege al Franței, Ludovic al XIV-lea.

Al doilea Război Mondial a cunoscut cea mai mare desfășurare de forțe materiale puse în slujba armatelor. Până la sfârșitul războiului doar Statele Unite produsese 296 mii avioane în valoare de 44 miliarde dolari, 351 milioane tone de bombe, pentru aviație, 88 000 de ambarcațiuni pentru debarcare, 12,5 milioane de puști, și 86 333 tancuri, șantierele navale lansaseră 147 de portavioane, 952 nave de război și 5200 nave comerciale de 39 milioane tone. (Andrew Roberts, p. 336)

„Nu te obosi să convingi
pe nimeni de nimic.
Fiecare vede doar cât înțelege.”
(Ian Mckelen)

„Speranța te rupe de realitate.”
(Cehov)

Tunelul de pe linia ferată Arad-Brad

...anterior „Arad-Valea Crișului Alb”, situat între gara Vârfurile și halta Cariera Leasa.

A fost construit în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, concomitent cu porțiunea de cale ferată cuprinsă între localitățile Gurahonț și Hălmagiu. „Ștrangulat de stâncile pleșuve sau pe alocurea împodobite cu crâmpene de pășune, drumul de cale ferată împletindu-se cu apa Crișului Alb ajunge în defileul muntelui Gorgona, pentru ca la 500 metri după ce iese din tunelul acestui munte, ce se află în apropierea gării Ciuciu [denumirea veche a localității Vârfurile], să scape într'un luminiș de câmpie, care are înfățișarea unui imens clopot”. (ziaristul Ion Mehedințeanu, 1928).

Sursa fotografiei: Arcanum Adatbázis Kft.

CETĂȚI, CASTELE, FORTIFICAȚII

CETATEA INEU-LA CEAS DE BIRUINȚĂ

Istoric Aurel Dragoș

În decursul istoriei, Ineu a fost zona strategică cea mai râvnită de puternicii vremii (popoare migratoare, imperii, etc), placa turnantă pe valea Crișului Alb, în amonte. Cetatea Ienopolei a fost o redută greu de cucerit și numai cu prețul unor dezastre neinventariate. Durerose au fost pierderile de vieți, tribut plătit de luptătorii căzuți în apărarea cetății. Datorită unor reparații capitale făcute în vremurile trecute, cetatea este în picioare, având o vârstă înaintată, de peste 700 de ani. Mai știu că nu a stat de vorbă cu nici o ființă pământeană și totuși am bătut la porțile ei. Într-un târziu poarta s-a întredeschis, dar nu mi s-a permis accesul.

Serenisimă, ai fost iubită și răstignită în scurta ta viață-în raport cu veșnicia-prietenul de ieri a fost dușmanul de mâine! Îndrăznesc, totuși, o întrebare?

Serenisimă, în care din odăile tale secrete se află războiul în care au fost mutați eroii tăi?

Tinere eu nu am avut vreme să scriu nici iubirii, nici dușmanii. Chipurile lor le-am pierdut în negura vremurilor, faptele lor au rămas scrijelite în zidurile mele, iar trupurile și sângele curs, au fost acoperite de pământul pentru răsadurile florilor, așternut de generațiile care ne-au călcat în picioare, sau sub copitele cailor.

Serenisima Cetate, în lunga ta viață, au fost momente de serenitate ?

Când nu aveam "musafiri", natura dezlănțuită îmi lua din acoperiș, iar ploaia curgea șiroaie pe zidurile mele.

Care au fost cele mai grele momente... Poarta s-a închis cu un scârțâit asurzitor!

Evenimentele istorice ale cetății

Viața a existat din timpuri imomerialle în acest areal. Urmele lăsate de stră-strămoșii noștri sunt cele faptice, nu înscrise în pergamente, ci dăltuite în piatră, bronz, fier, în sângele vărsat pentru glia care i-a fost casă și masă, plătit cu jertfa supremă dreptul de a trăi liber. Miturile și legendele locului ne spun povestea eroilor, transmisă oral din generație în generație, fără a mistifica faptele istorice.

Cetatea Ineu, ființează pe ruinele unui vechi castru roman, dovada peremptorie că aici au existat așezări umane, iar imperiile care au venit în valuri peste aceste locuri, au înflorit și s-au dezvoltat pe ruinele culturilor existente în aceste arealuri.

Când vorbim de localitatea Ineu, ne raportăm la documentele care atestă existența cetății. La finele secolului al XIII lea este consemnată în documente sub forma unui Castru în fruntea căruia se afla Castelanul Egidius -(I) *Datum in octavis Epiphanie Domini anno eisdem MCC nonagesima quinta*. (I) Un alt document din 1296 precizează: *Possesion nostrarum ad Castrum nostrum Ieneu* (1)

Stephan Lassonczy demarează construcția cetății Ineu pe ruinele Castrului roman (1295). Familia Lossonczy va administra-prin interpușidomeniul Ineului până la anul 1561. Cetatea a făcut parte din șirul de fortificații ale lui Iancu de Hunedoara, începând cu 1444.

Notă: *Iancu de Hunedoara (?-1456), nobil român din Transilvania, fiu al cneazului Ioan de Hunedoara, Ban al Severinului(din 1438), voievod al Transilvaniei (din 1441) iar din 1446 guvernator (regent) al Ungariei. A fost adeptul unei puteri centrale autoritare. A încercat să creeze un sistem politic bazat pe strângerea legăturilor celor trei țări române în vederea luptei antiotomane. Victorios asupra turcilor pe Ialomița (1442), iar în timpul „campaniei celei lungi” (1443-1444), când a pătruns în sudul Dunării până aproape de Zlatița, dar a fost înfrânt la Varna (1444). A obținut o strălucitoare victorie asupra sultanului Mahomed al II lea în bătălia de la Belgrad.(21-22 iul 1456). A murit de ciumă în tabara de la Zemun (11 august 1456).*

În anul 1318, Karol Robert de Anjou, pomenește de mănăstirea Dénes, care era condusă (administrată) dede un român cu numele Leel.

Turcii, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, nu au venit cu armata să cucerească cetatea. Ei au consolidat căile rutiere și au construit case și chiar și podul peste Crișul Alb, pentru a avea accesul asigurat la porțile cetății. Vechea Cetate a Ineului se găsea-există și astăzi-pe un teren neted lângă râul Crișul Alb, fiind înconjurată în în tregime de apă, bastionul ei patulater fiind construit din piatră, cu o grosime apreciabilă, care servește actualmente (cca.1850 an) turnului actualiei biserici catolice, stând împreună cu vechea geamie turcească în picioare și în mare măsură este folosită de personalul administrației domeniiale.

Turcii au ocupat cetatea pentru prima dată în anul 1552, dar au fost repede alungați de Tânărul Zapolya care devine stăpânul cetății prin depozedarea căpitanului Kendi (Cânda) Stefan,

care a murit vitejește în asediul cetății. Un an mai târziu cetatea a fost recucerită. **În 1566 cetatea a fost cucerită prin atacul furibund al oștilor otomane conduse de vizirul Petraf. Cetatea a fost apărată de Senyci și Wagner, care după o canonadă de 23 de zile, au părăsit în taină cetatea împreună cu propriile trupe și (maghiarii) apărători ai cetății pe drumuri ascunse vederii turcilor, dar cunoscute de ei, refugiindu-se în locuri sigure, însă cătanele lui Wagner au fost măcelărite. Ele nu au mai apucat să părăsească cetatea.**

Mitul a fost deconspirat, tunelul sau tunelurile de refugiu, în cazuri extreme, au existat.

Anul 1577, ianuarie 17, beglerbeiu de Ineu Kumut Reeseff face un inventar al localităților supuse stăpânirii otomane, areal care se întindea până la hotarul satului Beliu (Bél).

În luna iulie an 1583, Bathory Zsigmond (baron) care posedă zona Beliu, trimite un memoriu sultanului turcilor în care descrie prădăciunile și furtul culturilor de pe moșia sa și totodată îl atenționează și pe beglerberul de Ineu. (6)

Gheorghe Borbely reușește să-i scoată afară din cetate pe turci (1595) dar în anul 1599 tătarii (cavaleria ușoară otomană) au recuperat-o. Mihai Viteazul nu le-a lăsat prea mult timp să se bucure de cucerirea cetății. Stăpânirea cetății Ineu intră sub jurisdicția domnului Mihai Viteazul, care numește un căpitan -Kornis Gaspar - pentru a apăra cetatea și localitatea Ineu.

Istoricul K. Sorban amintește de călătoria la Praga a viteazului Mihai pentru o întrevvedere, tet a tet cu regele Rudolf. (7).

Fényes Elek face excepție de la regula de prezentare și scriere a istoriei și din 1595 trece direct la anul 1602, când Cetatea de Petnehazy dar nu pentru el, ci o pune la mezat lui Gabriel Bethlen, care la rândul lui o predă turcilor, la schimb cu cetatea Bajom, pe care Bethlen o cumpărase cu 30000 de taleri. După acest moment turcii au rămas în stăpânirea cetății Ineu până în anul 1686, când Siegbert Heisler a recuperat-o definitiv. (pagina 2).

În 1690 Szalontai Toldy István a intrat în posesia Cetății și a pertinențelor. Sub jugul turcesc Ineu-Cetatea este locul de rezidență a beglerbeiuului (pașa cel mare) iar acea epocă este vie în amintirea populației prin încă existentă „fântână a turcului” a cărei apă cu gust neplăcut (de sulf), se spune că ar fi fost și este folositoare în unele boli.

La început de secol XVII (1602) familia Sigismund Rákóczi, va folosi apa sulfuroasă în tratarea unor boli. Frații Rákóczi (1630-1648; 1648-

1660) urcați pe tronul de principe al Transilvaniei, au ridicat un mic stabiliment pentru crearea condițiilor de tratamente la nivelul rangului lor. (8)

Nota. Traducerea textelor aparține profesorului muzeograf Dan Demșa.

Mihai Apafi I urcat pe tronul de principe al Ardealului (1660) va beneficia de calitățile curative ale izvoarelor de la Mocrea (loc numit apa acră).

Ineu sub stăpânirea semilunei

Înserez în paginile ce urmează, „acuratețea” faptelor relatate de cronicarul Naima Mustafa, care redă telegrafic atacul trupelor otomane în alianță cu polonezii și hoardele tătare. Are însă meritul de a scoate în evidență importanța strategică a cetății Ineu, reflectată în șapte zile de sărbătoare declarată de Poarta Otomană.

Evlya Celebi, călătorul, pune în pagină un amalgam de impresii rămase pe retina ochiului, care trebuie citite cu atenție și printre rânduri, mai ales la perioadele (anii) în care s-au desfășurat luptele de cucerire ale Transilvaniei și implicit a cetății Ineu. Surprinde într-un mod foarte „plăcut” omenia și comportamentul ienicerilor și spahiilor față de populația civilă. Cronicarul turc în lucrarea sa „Tarakhi” ne dă câteva informații interesante cu privire la ocuparea Ineului din 1658. La porunca sultanului Mohamed al IV (1648-1687) armata musulmană încartiruită în cetatea Timișoarei, s-a îndreptat spre Cetatea Ineului la 22 Ramazan 1068, după calendarul musulman.

Oștirile au fost conduse de pașa Kenan guvernatorul Budei, pașa Kadri guvernatorul Silistrei și un han al tătarilor. La acest război de cucerire a Cetății au mai participat soldații musulmani aduși din Dobrogea împreună cu 12000 de oameni trimiși de regele Poloniei.

Evlea Celebi a vizitat Ineu între anii 1660-1664 după luptele purtate între Rákóczi II și turci. Războiul a durat trei ani și s-a terminat cu pierderea cetății Oradea devenită samgeac. Pentru a ajunge la Ineu, el a urmat un drum foarte întortocheat: Panciova-Deta-Timișoara-Făget-Felnac-Arad-Lipova-Radna-Odvos-Vărădia-Ilia-Deva-Șoimoș-Șiria-Ineu.

Notă: Evlia Celebi (1611-1672) învățat și călător turc, care a publicat notele de călătorie sub titulatura de Seyathatname.

Kornel Sorban

În 1612 Bethlen Gabor (Gabriel), a urmărit întărirea puterii centrale și a participat la Războiul de 30 de ani împotriva habsburgilor. Stefan Bethlen fratele lui B a fost principe de Transilvania (1636) și

susținut de turci împotriva lui Gh. Rákóczi I (1636).

În 1626, mai 24–iunie 17, reședința comitatului Arad se mută la Ineu pentru o perioadă de 115 ani.

În 1636, Octombrie 19 Rákóczi I numit principe al Transilvaniei, alege Borosjenő ca reședință de vară.

În 1643, iunie 20, Rákóczi I aduce meseriași de toate profilele, la lucrările cetății.

În 1652, decembrie 23, Haller Gabor aduce meseriași constructori din Cehia, pentru a grăbi lucrările de ridicare a unui etaj la clădirea cetății. Posibil să fi dat și ei o mână de ajutor la lucrările de construcție a Cetății.

Rákóczi II dă edictul prin care se înființează breslele meseriașilor.

În 1652 Turcii ocupă pentru puțină vreme cetatea Ineu, fiind repede alungați de principele Rákóczi

În 1658 cetatea este ocupată și va rămâne sub jugul turcesc până în anul 1683.

La urcarea pe tron a prinților frații Rákóczi, cetatea avea doar parter. Dorința lor a fost să ridice un etaj, pentru a avea spații demne de o reședință a principilor de Transilvania, dar și săli, cancelarii, birouri, pentru personalul administrativ. În acest sens apelăm la informația pe care ne-o dă Kornel Sorban. În 1643 iunie 20 Rákóczi György I, aduce din Cehia muncitori (meșteri-meseriași) din toate profesiile de la croitori, cizmari, aurari, zidari, cărămidari. Cert este că nu se putea începe ridicarea zidurilor fără a avea la îndemână materialele necesare.

Rákóczi II aduce la Ineu în anul 1652 decembrie 23, pe arhitectul Haller Gabor, însoțit de meseriașii constructori–apreciați în meseria lor– din Cehia. Principele a adus de la cetatea din Arad și 150 de soldați husari care aveau sarcina de apărare a cetății. La nevoie puteau da o mână de ajutor constructorilor. Familia Rákóczi și-a dorit amenajarea cetății ca reședință princiară.

La finalul lucrărilor, deasupra porții principale de acces în cetate, a fost montată o inscripție în limba latină:

”Acest meterez construit în vremea magnificienței sale prea înalte Gabriel Hallerkai, consilier al principelui Transilvaniei căpitan al cetății de Boros Ineu și al conducerii comitatului de Zarand B.R.A.S.M. 1652”

În interiorul cetății-similară inscripției-a existat stema lui Rákóczi, în formă ovală din rocă gri, iar pe ambele laturi curgeau fleuroane. Stema a fost o lucrare de sculptură, foarte frumos lucrată.

După reparațiile capitale (1869-1871) a Cetății

Ineu dar numai în interiorul cetății, stema a părăsit cetatea Ineu fiind dusă la castelul Neidorf. Castelul Neidorf a fost demolat- ras de pe fața pământului- iar stema lui Rákóczi a stat sprijinită de un copac-măcar să fi fost stejar.

În urma păcii de la Karlowitz (1699) cetatea trece definitiv sub stăpânirea habsburgilor. Aici va fi instalat un regiment al trupelor confiniere (1700-1744). Întrucât păstrarea trupelor de grăniceri nu se mai impunea, împărăteasa Maria Tereza ordonă la 1744 evacuarea cetății Ineu, după încorporarea plășilor Ineu și Zarand în comitatul Arad (2 octombrie 1744). După retragerea regimentului (1745) cetatea a fost părăsită și s-a degradat prin neîngrijire.

Cetatea Ineu redevine interesantă ca punct strategic pentru autoritățile militare, după instaurarea regimului dualist (1767). În cetate va fi cartiruit regimentul 11 honvezi, cu limba de comanda maghiară (1871), în care lucrările de restaurație a cetății, partea interioară, erau finalizate.

Petru Atzél, deputat dietal al Aradului, preia inițiativa de a restaura cetatea Ineu, doar partea interioară a cetății.

Cetatea Ineu este monument al Renașterii târzii fiind compus din două elemente, partea interioară este de fapt un castel cu două nivele, are formă de pătrat, fiind străjuită la colțuri, de patru bastioane circulare etajate. Partea exterioară (cetatea) a fost ridicată la o distanță de câteva sute de metri, tot în formă de pătrat, cu bastioane la colțuri. Era un lanț de ziduri de piatră ce formau prima linie de apărare a cetății. Din aceste ziduri se mai păstrează doar niște urme aproape de Crișul

Alb. Zidurile cetății erau înconjurate de trei părți de sanțuri cu apă, pe cea de-a patra latură curge Crișul Alb. De fapt sanțul înconjurător era brațul mort al Crișului Alb, folosit ca mijloc natural de apărare.

Perenitatea Regimentului 11 honvezi a durat până în anul 1901, când ultimul honvez a părăsit Ineu. La insistențele dascălului Pavel Dârlea an 1904, în incinta cetății ia ființă Institutul Medico-Pedagogic pentru copii alienați mintal. În anul 1998 școala se mută din cetate în complexul de clădiri noi din spatele cetății. Mai există un intermezzo! Al doilea Război Mondial! Școala și cetatea au avut de suferit. În anul 1940 secția fetelor s-a desființat, au rămas numai băieții. Punerea spațiilor din cetate la dispoziția armatei, a făcut ca acei copii ocrotiți să fie transferați la alte așezăminte sau la acele spitale (cu caracter social).

La sfârșitul războiului (1945) și intrarea într-o normalitate cât de cât, copii s-au reântors la Școala Medico-Pedagogică. Ineu este recucerit de trupele

române în după amiaza zilei de 19 septembrie 1944. În cele două zile de ocupație efectivă, trupele hitleristo-maghiare s-au dedat la jafuri, alături de o parte mică a populației locale.

În condițiile date P.C. al Diviziei 1 Infanterie, comandată de generalul Gheorghe Posoi, se mută în incinta cetății (21 septembrie). P.C. al Corpului de Cavalerie se instalează în cetate de-abia la 23 septembrie. Nu vor rămâne în cetate decât trei zile, linia frontului atinsese frontiera de vest în 23 septembrie 1944, mai puțin coridorul ceeat prin **Dictatul de la Viena.**

Trupele sovietice luptau în câmp deschis, spitalele de campanie erau supraaglomerate. S-a ajuns ca Ineu să devină centrul de primire a răniților armatei ruse și de detenție pentru

prizonierii de răzoi, începând cu 27 septembrie. La cererea armatei sovietice, au fost puse la dispoziție clădiri și instituții, pentru a fi transformate în spitale de campanie. Amintesc doar două:

1. Institutul Medico-Pedagogic din cetate;

2. Pavilionul 3 din cazarma Școlii de Ofițeri Rezervă Infanterie nr.6

Pavilionul C I, din cazarma UM 01499 a adăpostit prizonierii de război, capturați de armata rusă.

CONCLUZIE

Ineu a fost sub ocupația trupelor germane-ungare, doar trei zile (16- 19 septembrie 1944). Localitatea a fost deliberat lăsată a fi ocupată din mai multe motive:

✓ A ferit localitatea de bombardamentele artileriei. Luptele de apărare s-au dus în afara perimetrului localității;

✓ Pierderile umane și materiale ar fi fost incomensurabile dacă luptele se dădeau în localitate, iar artileria inamică ar fi vizat cladirile instituțiilor. Arta conducerii războiului nu se măsoară prin numărul militarilor morți la datorie, ci prin viețile salvate.

Cetatea Ineu a mai beneficiat de o reparație generală între anii 1974-1976.

După bătălii-uneori crâncene-purtate de administrația locală a orașului Ineu cu forurile superioare, de primarul Călin Ilie Abrudan și viceprimarul Ionel Alb, în numele Ineoanilor, proiectul reabilitării Cetății Ineu a fost aprobat, iar lucrările au demarat la 1 iulie 2022, cu certitudinea că îi vom putea admira măreția.

Vom avea ce arăta lumii întregi.

Suntem din moși strămoși trăitori pe această glie!

Cetatea Ineu în iulie 2023 în plină renovare.

Bibliografie

1-*Doina Chiș*, „Ineu, itinerar sentimental în imagini și documente”, Ed. Gutenberg Univers, Arad 2013, pg.27

2-*Mic dicționar Enciclopedic*, ed. enciclopedică română, București, 1972, p.1302;

3-*Serban Kornel*, *Monografia Ineului (Arpad Zichy OKM.II 131.*

4- *Fenyés Elek*, *Geographyai, Szótara, Pesten 1839, vol III p.458*

5- *F. Etek*, *Ibidem*, p.458;

6- *K. Sorban*, *Ibidem*, p.16;

7- *K. Sorban*, *Ibidem*, p.17 (.....*Márki Sandor*; *Arad vármegyék történelme*).

8- *F. Elek*, *Ibidem*, vol. II, p.458,459

9- *Octavian Lupaș*, „*Ineu sub stăpânirea semilunei*” revista *Hotar nr.5/septembrie 1993*, p.13,14;

10- *A. Dragoș*, *Torță pe Cerul Ineului*.

11- *A. Dragoș*, *Arealul Ineului*.

LEGENDE ȘI POVESTIRI ISTORICE

TURIST ÎN PROPRIA ȚARĂ: OBÂRȘIA LOTRULUI – PARÂNG – VALEA FRUMOASEI ȘI TRANSALPINA

Prof. dr. Anton Ilica

Îmi place să cunosc văzând și citind. Vederea se motivează în excursii, iar citirea stimulează imaginația. Curiozitate și entuziasm. Am vizitat spații exotice, din China cea strălucitoare până la New-York, orașul plin de viață și de impresionante ademeniri de pe Broadway. Am călătorit 48 de ore cu trenul fără oprire de la Beijing până la Lassa, capitala Tibetului; am admirat Hong Kong și Zidul Chinezesc, am colindat prin Dubai, Ierusalim, Tel Aviv, Paris, Washington, Texas, Bari, Venetia, Belgrad, Viena, Budapesta, Szeged, Timișoara și Comănești, trecând prin Tăgădău, satul meu natal. Am urcat pe Dolomiți, Tatra, Făgăraș, Apuseni și Gatlinburg. Din toate călătoriile am învățat prin comparație și cunoaștere, prin mirare și încântare.

În Țara mea, am optat pentru zonele turistice ademenitoare prin istorie, credință și confort. Principalele mănăstiri mi-au resimțit pașii și ascultat rugăciunea, zonele istorice au fost rememorate de monumente, statui ori marcaje turistico-istorice. N-am apucat să scriu, deși impresiile mi-au fost puternic impregnate de spiritul credinței și al patriotismului.

Nu demult, m-a apucat dorul muntelui, așa că mi-am rezervat o ședere în zona Obârșia Lotrului, cu gândul ca în fiecare zi să fac un traseu spre zonele unde, iarna, mergeam cu prietenii la schi. Prima zi,

am șofat spre Parâng, trecând pe lângă cele trei telescaune, pe un superb drum cu serpentine, cu două

tunele, cu teama răului de înălțime, urmând să staționez la Parângul Mic, iar de acolo să atac cu picioarele vârful Parângul Mare (2519 metri). Văzut din depărtare, purta căciula albă de zăpadă (deși ne aflam în 15 iunie), iar imaginea sa era ademenitoare. Pornesc echipat, gândind la legende și povestiri cu haiduci, într-o meditație specifică și singuratică, speriat de posibile întâlniri cu urși agresivi.

După o fotografie fugară de pe vârful Ieșu, arunc o privire în jur cu gândul să postez vreo imagine pe facebook. (Văzută de col. Sandu Crișan, acesta îmi scrie să elaborez un articol pentru revista *Stindard*, ceea ce și fac). Parângul Mic oferă o panoramă superbă asupra orașului Petroșani, observându-se splendidele chei ale Jiețului, cu cascade dese și bogate în apă învolburată.

A doua zi, merg spre Voineasa, o vale la fel de frumoasă, în jurul Lacului Vidra, o acumulare de apă,

care, mi-amintesc din iarnă de pe platoul de schi, oferă o imagine tulburătoare. Trec pe lângă telecabina verde, care urcă spre platoul alpin al Transalpinei, unde s-a construit recent o parcare cu patru niveleși lift. Toată frumusețea peisajului mi-a fost umbrită de aspectul dezolant al Complexului turistic Voineasa, imens, cu indicatoare de circulație, părăsit și aflat în degradare. Dezinteres distructiv și trist. O avuție națională ruină și abandon de valori. La reîntoarcere, voi consta aceeași risipă de frumusețe, prin ruinele Stațiunii Vidra, un loc fermecător, mioritic, cu clădiri temeinic construite, dar abandonate și lăsată pradă hoților jefuitori. Nici măcar o lacrimă nu scuză sindicatele pentru neglijența față de un asemenea potențial turistic.

A treia zi, am decis "să deschid" drumul spre Transalpina. Cu mașina 4x4, am atacat serpentine strânse ca acele de păr, am trecut pe lângă cele două stâne, printre zăpezi de-o parte ori alta, până pe platoul alpin. Pustietate și pete de zăpadă. Apare un grup de motocicliști din Cehia, spre mirarea mea, afară fiind 5 grade și ploaie și lapoviță. Am făcut

rapid o fotografie și m-am adăpostit la căldura mașinii. Drumul spre Rânca nu l-am efectuat fiind foarte frig și se pornise un vânt aspru cu ploaie rece și început de grindină. Transalpina este cea mai înaltă șosea asfaltată din țara noastră și străbate

munții de la Novaci, prin Rânca, până la Obârșia Lotrului. I se spune "Drumul Regelui" (Carol al II-lea l-a pavat cu piatră), dar a fost construit de romani spre a ajunge la Sarmisegetusa. E o cale strategică de interes militar. Șoseaua străbate munții Parâng la o altitudine de 2140 metri. Adeseori, este acoperit de nori, dar se poate străbate în siguranță chiar cu mașini fără tracțiune integrală. Este de o frumusețe copleșitoare, iar spectacolul este întreținut de pășunea alpină, de măreția peisajului și de splendoarea șoselei ce se strecoară printre prăpăstii și râpe adânci și periculoase.

În fine, sejurul la Obârșia Lotrului se încheie cu vizitarea Domeniului schiabil Șureanu (iarna, aici funcționează nouă pârtii), unde într-o poieniță sunt hoteluri cu nume de sfinți și unde ia ființă o frumoasă stațiune turistică. Mănăstirea Oașa se află pe traseu, iar vârful Pătru (2100 m) este încă acoperit cu zăpadă. Întorcerea acasă trece pe lângă Groapa Seacă, spre Valea Frumoasei, spre Sebeș, sursă de inspirație pentru prozatorul Mihai Sadoveanu.

Lacurile și cascadele, cărările printre brazi spre stâne, poieni ademenitoare de un verde crud (ex. Poiana Muierii), grote ori peșteri, cursuri de apă învolburată. Toate dau farmec și încântă un suflet iscoditor și o emoție copleșită de admirație. Țara noastră oferă admirabile peisaje variate, iar oamenii au început să deguste din frumusețile pe care natura ni le oferă cu dărnicie spre degustare. Urmează Apusenii, pe la Sohodol, Sighiștel, Sălciua, Găina, Biharia și, de ce nu, Codru Moma, cu Vârful Pleșu, pe creasta prin Hută spre Moneasa.

REGINA MARIA DESPRE GENERALUL GHEORGHE POMUȚ, ORIGINAR DIN GIULA/GYULA (UNGARIA)

Col. (rtg) Sandu Crișan

„Pe când mă găseam în America, a fost pentru mine prilej de mare mulțumire sufletească să aud că românii noștri veniți acolo se bucură pretutindeni de o bună faimă. I-am cercetat de câte ori am putut, cu toate că așezările lor erau împrăștiate și cele adesea mici, răsărind într-adevăr pierdute din urieșimea Lumii Noi. (...) Cu toate că cei mai mulți dintre Românii din America au rămas necunoscuți, sunt doi ale căror nume se păstrează: Dunca și Pomuț. (...) Pomuț e mai bine cunoscut. El s-a născut la Ghiula în județul Bichiș la 1828. Venit în America în 1850 a fost unul dintre cei dintâi cari s-au înrolat în regimentul V de voluntari din Iowa cu gradul de căpitan. Colonelul Reid l-a și făcut aghiotant, pentru că-l socotea drept cel mai destoinic dintre ofițeri. A luat parte la cele mai vestite bătălii ale armatei președintelui Lincoln și s-a deosebit prin vitejie și însușiri de comandant. El a făcut toată campania și la 23 și 24 Mai 1865 a trecut în capul armatei din Tennessee sub ordinele generalului Sherm, care a răsplătit viteazul regiment al colonelului Pomuț, numindu-l mărgăritarul armatei lui. La 1866 a fost numit Consul general al Americii în Petersburg. După câteva luni a fost înaintat general. A ținut acest post de onoare doisprezece ani și a murit la 1882 în Petersburg fără să se mai fi întors în America. Dacă mi-aduc bine aminte, la West Point am văzut portretul generalului Pomuț pe peretele scării de onoare, între alte portrete de ofițeri cari s-au deosebit prin purtarea lor.”

(Între Românii din America, de Maria, Regină a României, In: *Cele trei Crișuri*, 1930, nr. 1-2, p. 12-13.)

Turcii și broaștele

Ioan Valeriu Tuleu

Întâmplarea aceasta s-a petrecut, după spusa bătrânilor, pe la începutul stăpânirii turcești, pe pământurile dintre Cigher și Crișul Alb.

Cătunul mic, Moroda, format din câteva case, era înconjurat de bălți, iar hotarul întreg acoperit de păduri. Stăpânirea turcilor pe aceste meleaguri a început în jurul anului 1565. Ei au venit de la Lipova, pe drumul pe care se aducea sarea. După ce jefuiesc și pustiesc Moroda, trec podul de la Cighier, atacă curțile nobiliare de la Moroda ale vicecomitelui de la Arad, pe care le jefuiesc. Cuprind Ineu și apoi Dezna.

La Ineu așează un sangeac și o garnizoană militară. Pentru asigurarea transporturilor și o mai ușoară deplasare a armatei, la podul de peste Cigher de la Moroda, se stabilește un pichet de pază. Tot acum se dă în folosința spahiilor, la Săliște, câteva loturi de teren. Turcii, la Ineu, au construit o cetate, sau poate au întărit-o pe una mai veche și au avut acolo o așezare civilă.

Au construit și o geamie, care s-a păstrat până după cel de Al Doilea Război Mondial. Stăpânirea lor cu intermitențe a durat până la 1700. De la Ineu, turcii din garnizoană efectuau dese incursiuni pentru pradă în satele din jur. Dar se întâmpla uneori să nu le iasă socotela cu prăzile dobândite prin jaf, cum s-a întâmplat la Moroda într-o seară, când o mică ceată de ieniceri au vrut să jefuiască Morodița. Ei au pătruns dinspre Ineu pe drumul de legătură al satului, care trecea prin pădure.

Satul Morodița fiind așezat în pădure, pe partea dreaptă a unui afluent al Cigherului. Acest afluent alimenta în fața satului bălți cu apă permanentă. Ceata de ieniceri ajunsă la baltă a căutat să treacă spre sat pe o mică cărare. În drumul lor pe lângă baltă, turcii au speriat și au gonit broaștele. Acestea au început să orăcăiască, făcând larmă grozavă antrenând și broaștele din celelalte bălți. Dulăii satului simțind ceva mișcare lângă pădure au început să se agite și să latre furios, fugind pe lângă baltă. Era noapte târziu și străjerii satului ațipiseră. S-au trezit și observând umbre lângă pădure, au dat alarma.

În noaptea întunecoasă, clopotul bătea puternic în dungă, semn a primejdie. Glasul ascuțit al clopotului a trezit tot satul. Toți cei în putere au pus mâna pe coase, securi, seceri și au alergat spre vramața (poarta) pe unde se intra în sat.

Turcii văzând atâta popor s-au speriat și au fugit în pădure, renunțând la jaf și prădăciuni.

Astfel, datorită alarmei date de broaște a scăpat Morodița, precum odinioară Capitoliul din Roma antică.

Ofițer fugărit de taur

Povestirea următoare aparține unor evenimente mult mai aproape istoricește, mai precis din vremea Revoluției de la 1848.

În 13 august 1849, trupele revoluționare maghiare înfrânte și-au stabilit tabăra pe câmpul dintre moara Seleuș și sat.

Un ofițer al armatei maghiare a plecat în cercetare spre Moroda. Ofițerul era îmbrăcat complet în roșu, așa cum era uniforma armatei și încins cu sabia, după cum era regula la ofițeri. El se deplasa cu atenție să nu fie surprins de inamic. Departe, pe pășunea satului, păștea turma de vaci a comunei.

Tocmai în acel an comuna avea un taur mare și furios. Avea obicei să fugă după oameni și să-i împungă, fiind considerat periculos, Taurul care păștea cu turma de vaci, vede ceva roșu care se mișca în depărtare. Înfuriat, iese din turmă și aleargă după ofițer. Acesta a văzut taurul și și-a dat seama de primejdie, și-a controlat armamentul și și-a dat seama că are numai sabia, ceea ce era puțin pentru a se apăra.

Deși era curajos, nu voia să înfrunte taurul. Și-a adus aminte de acel sănătos proverb că „fuga-i rușinoasă dar e sănătoasă”. Astfel a făcut stânga împrejur și a luat-o în pas alergător spre ai lui. Ofițerul nu a povestit alor săi de pățanie dar, precum se povestește, o fost zărit de un seleușan!

Culorile toamnei la Mănăstirea Feredeu-Deal (Șiria-Arad)

CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE

„CURAJUL ESTE TEAMA CARE ÎȘI FACE RUGĂCIUNEA” SAU DESPRE PATRIOTISM, ISTORIE LOCALĂ ȘI ISTORIE NAȚIONALĂ

Prof. Carina Anca Baba

„Un popor care nu își cunoaște istoria și eroii e ca un copil care nu își cunoaște părinții!”

Nicolae Iorga

Proiectele educaționale realizate la nivelul școlilor au marele avantaj de a-i prinde pe elevi în mrejele curiozității și ale uimirii. Tocmai aceste aspecte au reprezentat miza unui joc al întoarcerii în timp, în vederea descoperirii de către elevi a istoriei locale/naționale, a personalităților care au influențat într-o mare măsură devenirea poporului român, a descoperirii literaturii patriotice, scopul fiind acela de a sădi în sufletele copiilor sentimentul mândriei de a fi român. Activitățile s-au desfășurat la Liceul Special „Sfânta Maria” Arad, având ca temă curajul - „Curajul este tema care își face rugăciunea”, reprezentând o parte a proiectului „Proacțiune pentru o comunitate educațională multi-profesională”.

Activitățile propuse au fost integrate în activitatea școlară astfel încât să ofere elevilor participanți o bază rezistentă pe care să își clădească viața, școala însemnând mult mai mult decât un furnizor de informație, un mijloc de a dezvolta trăsăturile de caracter, de a forma oameni de omenie, lideri, patrioți, curajul reprezentând cheia de boltă a tuturor acestor însușiri.

„Te binecuvântează, iubită Românie, țara bucuriilor și durerilor mele, frumoasă țară, care ai trăit în inima mea și ale cărei cărări le-am cunoscut toate. Frumoasă țară pe care am văzut-o întregită, a cărei soartă mi-a fost îngădui să o văd împlinită. Fii tu veșnic îmbelșugată, fii tu mare și plină de cinste, să stai veșnic falnică printre națiuni, să fii cinstită, iubită și pricepută.” Regina Maria

Activitatea *Lideri sunt cei care ne inspiră*, programată în septembrie, pentru a pune bun început acestui proiect, ne prezintă două personalități de marcă ale poporului român: pe Regina Maria, în calitate de model, datorită îndrăzelii de a lupta

pentru întregirea României, și pe Nichita Stănescu, poet modern care mărturisește: „Limba română este patria mea” – poezia lui cuprinzând (și) elogiile aduse limbii române sau eroilor căzuți în războaie, „Nu-l uitați”, „N-au căzut în zadar”, „Imn”, „Eu nu mă spăl de poporul meu” fiind doar câteva dintre ele. De asemenea, poetul considera că oamenii sunt asemănători cu copacii, „își înfing rădăcinile în pământul strămoșilor lor, iar crengile și le ridică spre cer, de parcă l-ar chema pe Dumnezeu să îi ia în brațe”.

A doua regină a României s-a născut în Anglia, dar a decis să își îndrepte pașii spre România, țara sufletului ei. Inima, însă, i-a rămas la Balcic, pentru o vreme. Nu a iubit războaiele, dar a fost pe front, ea, regina, devenind „mama răniților”. A crezut cu tărie că întregirea României e esențială dezvoltării acestui neam și a participat constant la campaniile diplomatice pentru recunoașterea internațională a statului român reîntregit. Regina Maria a avut o personalitate puternică, deși era sensibilă la frumos și pasionată de artă. Datorită acestui fel de a fi, a îmbrăcat uniforma militară, lăsând pe un loc secund rochiile elegante și podoabele de preț. Cea mai importantă pagină din viața ei are în prim-plan războiul. Regina din tranșee, regina din posturile sanitare, regina care a stat printre răniți, regina care a încurajat, regina care „s-a așezat drept ctitoriță a României întregite” (Constantin Argetoianu). În fața acestor fapte, orice cuvânt denigrator la adresa ei trebuie să dispară în neant.

„Vreau să fac și eu ceva pentru țara mea!”

Maria Ion Zaharia

Activitatea dedicată *Zilei Armatei Române* ne-o aduce în atenție pe Măriuca Zaharia, Eroina de la Mărășești (Dumitru Almaș, „Povestiri istorice”, Editura Nicol, București, 2005, pp. 130-132). În mausoleul de la Mărășești se află înmormântată o fetiță eroină a Primului Război Mondial. Pe placa de marmură sunt scrise vârsta și data la care și-a jertfit viața pentru apărarea țării în chiar cea mai glorioasă zi a bătăliei de la Mărășești, 6 august 1917.

„Te vei hrăni cu ce-ți va da pământul, / vei îmbrăca în blănuri trupul tău, / când vei vorbi, te-o asculta și vântul, / purtând peste Carpați cuvântul Meu!” Carina A. Ienășel

Noiembrie e luna Sfântului Apostol Andrei, cel Întâi Chemat, Ocrotitorul României, astfel că ne întoarcem în timp, ajungând în Dacia secolului I, d. Hr., pentru a afla cum/când a ajuns Apostolul Andrei pe aceste meleaguri.

„Întregul desfăcut în trei / Prin vămi vremelnice de soartă / Îl ține strâns sub tâmpla ei, / La Alba-Iulia, o poartă.” George Țârnea

Ziua Națională a României este sărbătorită de către elevi prin activități artistice: muzică și poezie. Cum au înfăptuit românii Marea Unirea de la 1918? Răspunsul este oferit de poeții care au creat opere lirice (multe fiind puse pe note muzicale) extrem de valoroase pentru patrimoniul cultural al României: Andrei Mureșanu („Deșteaptă-te, române...”), Nichifor Crainic („De profundis”), Un Soldat Anonim („Nu plânge, maică Românie”), George Coșbuc („Cântec”), George Țârnea („Alba-Iulia”), Nichita Stănescu („Nu-l uități”), Cătălin Drăgan („Întoarcere”) etc. De asemenea, este citită de către elevi „Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918”, prin care era decretată unirea cu România. Tot cu această ocazie, elevilor li se prezintă câteva personalități locale, care au avut un impact deosebit în ceea ce privește întregirea țării: Sever Bocu, Ioan Clopoțel, Sabin Evuțianu, Ioan Suci, Vasile Goldiș.

„Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie, / Țara mea de glorie, țara mea de dor? / Brațele nervoase, arma de tărie, / La trecutu-ți mare, mare viitor!” Mihai Eminescu

În luna ianuarie sunt prevăzute activități dedicate poetului național, Mihai Eminescu, prozatorului arădean, Ioan Slavici, pe de o parte, iar, pe de altă parte, sunt prevăzute activități care îl fac cunoscut elevilor pe Alexandru Ioan Cuza, domnitorul care a legiferat grafia latină în Țările Române.

„Ca să fii rege peste oameni, este mai greu decât orice altceva. / Trebuie să trăiești și să mori pentru ei, învățându-i ce-nseamnă a iubi, a ierta... / Dar, cel mai minunat este să poți fi rege peste tine însuși, / Atunci când alegi binele, fie din bucuria altuia, fie din plânsu-ți.” Benone Burtescu

Pentru că totul se schimbă în lumea noastră, iar noi, oamenii, ne transformăm cu fiecare zi care trece, elevii află povestea lui Harap-Alb, povestea prefacerii dintr-un „fecior necopt la minte” într-un împărat adevărat. Cuvintele cheie ale poveștii sunt, desigur, „punte”, fiindcă evoluția înseamnă trecerea... pe un alt mal, la un alt nivel, „labirint”, fiind în iureșul schimbărilor, nu vedem totdeauna ce se întâmplă cu noi sau în jurul nostru, avem nevoie de un fir al Ariadnei care să ne arate ieșirea, „fântâna/apa” și „focul”, simboluri ale purificării, „prietenia”, „curajul”, „bunătatea” și „caracterul” – aspecte cunoscute atât de bine tuturor eroilor noștri.

„O luptă-i viața; deci te luptă / Cu dragoste de ea, cu dor!” George Coșbuc

Activitatea *Femei pe front* (8 martie) aduce în atenția elevilor câteva nume de femei care au înfruntat gloanțele și obuzele în Primul Război

Mondial. Desigur, ele reprezintă o excepție: Ecaterina Teodoroiu - Eroina de la Jiu, Elena Caragiani, prima româncă aviator, a devenit reporter de război, fiind prima jurnalistă care a scris reportaje din avion, Marina Hociotă, călugărița care s-a oferit voluntar, ajungând infirmieră pe front, Alexandrina Cantacuzino, Măriuca Zaharia, Regina Maria.

Dacă au existat femei atât de curajoase încât să înfrunte moartea pe front, au existat și poeți care, prin scrisul lor, au luptat pe un alt front, tot cu scopul libertății – poeții români din închisori: Radu Gyr, Nichifor Crainic, Vasile Militaru, Vasile Voiculescu, Traian Dorz, Bartolomeu Anania (3.03 - Ziua Internațională a Scriitorului, 9.03 - Ziua Deținuților Politici Anticomuniști, 21.03 - Ziua Internațională a Poeziei).

„Gândul morții să-ți slujească în orice clipă, pentru a înțelege prețul vieții.” Nicolae Iorga

Aprilie, 23: Sfântul Gheorghe – Ocrotitorul Forțelor Terestre ale Armatei Române, Ziua Mondială a Cărții. Aprilie, 29: Ziua Națională a Veteranilor de Război. Aceste zile sunt marcate în cadrul proiectului „Curajul este teama care își face rugăciunea” de prezentarea poveștilor unor veterani de război, de sublinierea importanței de a-i cinsti pe cei care au luptat pentru țară și pentru limba română. În acest moment, în județul Arad, mai trăiesc doar patru veterani de război, care au împlinit vârsta de 100 de ani. Poveștile lor trebuie cunoscute de elevii arădeni, drept pentru care vom solicita ajutor în acest sens Asociației Naționale a Veteranilor de Război – Arad, fiind convinși că elevii vor fi impresionați de poveștile acestor oameni cu adevărat speciali.

„N-au murit la Plevna în zadar / străbunii din legende și din povești, / o dovedesc prea clar cuvintele: / Sunt, Ești.” Nichita Stănescu

Activitatea din luna mai este dedicată Zilei Independenței (9 mai) și Zilei Eroilor. Războiul de Independență s-a purtat în urmă cu aproape 150 de ani, în anii 1877-1878. Despre luptele românilor au scris Vasile Alecsandri („Peneș Curcanul”, „Odă ostașilor români”, „Sergentul”), George Coșbuc („Trei, Doamne, și toți trei”, „O scrisoare de la Muselim Selo”, „Raport”, „Pe dealul Plevnei”, „Coloana de atac” - poezie publicată în Tribuna poporului, Arad, 1900, nr. 62, 1/14 aprilie), Ioan S. Nenițescu – care chiar s-a aflat pe front („Plugar român”, „Înalță-te”, „Pui de lei”, „Prinosul meu”, „Adio mamei”, „După 27 august”, „Invocare”).

De asemenea, la 100 de ani de la Războiul de Independență, în 1977, revista „Cutezătorii” a publicat, în serial, o bandă desenată, „Eroii de la

Plevna” – desenele sunt realizate de Puiu Manu, textul îi aparține lui Vasile Mănuceanu. Această bandă desenată a fost republicată în anul 2020 sub forma unui album de excepție, care trebuie neapărat să ajungă în mâinile elevilor.

În loc de concluzii...

Așadar, proiectul „Curajul este teama care își face rugăciunea” se dorește a fi o poartă pe care să poată pătrunde elevii de la Liceul Special „Sfânta Maria” Arad pentru a înțelege mai bine cine sunt bunicii și străbunicii lor și care este datoria lor de urmași ai unor oameni care și-au trăit viața dând dovadă de CURAJ, de PUTERE de SACRIFICIU, de DRAGOSTE de DREPTATE, de IUBIRE de NEAM.

IDILELE REGELUI FERDINAND I

Prof. Florica Ranta Câdea

Puterea cuvintelor (scurte note)

La începutul secolului al XX-lea, poezia reprezenta o trăire a emoțiilor greu de suportat. Aceste trăiri se împleteau cu ritmicitatea versurilor și exprimarea temelor, ori a mesajelor aparte.

În literatura feminină (de origine română), trei sunt numele care au fost prețuite în spațiul francez, atât prin participarea la saloanele boeme cât și prin gradele de rudenie (care, însă nu le-a împiedicat să trăiască în mod cordial ori în ușoare discordii) și anume: Ana de Noailles, Martha Bibescu, Elena Văcărescu (verișoare).

Onorând două culturi, numele lor va străluci în așa-zisa "grupare" pe care au format-o în spațiul cultural francez, ca adevărate faruri ale începutului de veac. Dacă în timpul vieții au cunoscut celebritatea, postum au suferit umbrele unei dureroase uitări. Toate trei au trăit (și) pentru a-și povesti viața (prin scris) în locul unei celebrități, scrisul confesional fiindu-le balsam al rănilor ascunse.

Cele trei verișoare își joacă rolul nu numai pe scena liricului confesional eseistic ci și pe scena istoricului, bântuit de controverse politice. De aceea, nu au convenit să ofere întregii lumi, spiritul de românism în peregrinările universale, de care s-au bucurat îndeobște.

Patimi. Neliniști.

În cele ce urmează, vom prezenta, fragmentar, frânturi de vieții (trei) și o singură idilă (regele Ferdinand).

Elena Văcărescu (1864-1947)

Nepoată în linie directă cu Ienăchiță Văcărescu (autorul primului Testament poetic pentru cinstirea Limbii române).

Martha Bibescu (1886-1973).

Anna de Noailles (1876-1933).

Aceste trei femei, de o mare noblețe, și ci o mare prezență de suflet, au fost dominate de puterea cuvintelor și de înțelesul acestora. Nu vom pomeni în niciun caz despre aventuri sau frânturi de amor, ci vom schița patimi mai mult sau mai puțin ascunse, neliniști care le-au scormonit destinele.

Referitor la opera poetică a acestora vom puncta câteva titluri: Elena Văcărescu (laureată cu Premiul Academiei franceze) a scris (dar a și tradus din Eminescu, Goga, Ion Vinea, Topîrceanu, Blaga, Minulescu ș.a), supranumită "poeta neliniști devine": Chants d'Aurore, Rapsodia Dâmboviței, Amor vincit, Vraja, Regi, regine pe care le-am cunoscut, Le roman de mă vie ș.a.

Martha Bibescu a excelat în liric dar și în memorialistic. Câteva titluri: Les huit parodies, Isvoru, Țara sălcilor, La bal cu Marcel Proust, Viața unei prietenii ș.a.

Anna de Noailles, contesa (care și-a dedicat viața de la Paris unui strălucitor salon literar și care era formidabil de prețuită de Nicolae Iorga) la origini, Ana Brâncoveanu a scris: Le coeur innombrable/Le livre de ma vie/Poeme de l'amour/L'offrande ș.a (titlurile în limba franceză denotă dezicerea totală de a aparține României).

Scurte note în concluzii

Interesante sunt la aceste trei femei operele în care se confesează și în care își aștern viața, deloc simplă, dar plină de patos și șarm.

Interesantă este viața lor alături de regele Ferdinand, o luptă dureros de dulce cu o dragoste interzisă. Din aceste povești care le-au zguduit sufletele au rămas cuvintele cu puterea lor:

Martha Bibescu, o frumoasă poetesă, răpitor de seducătoare și o aristocrată de la Palatul Mogoșoaia va scrie: "Ceea ce îi era drag la mine (n.n regelui Ferdinand) era copilăria" (Povestea vieții mele).

La Elena Văcărescu povestea de dragoste cu regele Ferdinand, trece granițele unei literaturi pure, pe cât de tristă, pe atât de pătimașă. Logodna dintre cei doi, la Salonul poetei, a fost consfințită de Carmen Sylva și a durat un an.

Ce mult te-am iubit, Ferdinand scump, sunt năucită, zdrobită de durere.

Îi va scrie mai târziu :

Se spune că ți-am sucit mințile, dar această puternică pasiune căreia am rezistat, mi-a luat totul. Te iubesc (.Helene)

Eu te-am iubit întotdeauna
Din liniștitul început
Și până-n ceasul de acuma
Mai sumbru și mai invrăjbit (Elena
Văcărescu)

Va veni o vreme când acest popor care n-a fost
cunoscut până acuma, va fi luat în seamă (Martha
Bibescu).

E mult prea puțină dragoste în lume (Martha
Bibescu, Jurnal).

Nu trebuie să așteptăm fericirea ca pe un
premiu, doar tu știi, iubite, ce singură-s pe lume.
(Anna de Noailles).

Așadar, cine ar fi crezut că regele Ferdinand a
fost un personaj- cheie al marilor sale iubiri? O fire
retrasă și timidă a reușit să atragă unele dintre cele
mai delicate și cunoscute femei din România
timpului său.

Bibliografie:

Colecții: Adevărul de weekend (2017)

Historia (2017-2018)

Luceafărul de dimineață (2018)

Atanasiu, Ioana, Elena Văcărescu, Iași, 2022

Pavelescu, Alina, Martha Bibescu și vocile
Europei, Edit. Corint, 2017

GAZETE („FOI POPORALE”) ȘI GAZETARI ROMÂNI, ÎN ALTE VREMURI

Prof. Florica Ranta Câdea

Foile populare și revistele s-au înmulțit
considerabil și la Budapesta, pe lângă cele de
interes general, enciclopedic, apărând și altele, cu
un profil diversificat (pedagogic, literar, agricol,
economic), care s-au adresat strict unor anumite
cercuri de cititori.

Revistele populare au avut o mare importanță
în epocă. Pe lângă potențialul cultural (contribuții
literare, articole legate de economie și știință,
comentarii politice, etnografie și folclor, la care se
leagă o iconografie de o valoare incontestabilă),
revistele acestea au luptat pentru păstrarea limbii,
portului și datinilor strămoșăști.

Au avut valențe educative, fiind un mijloc de
cultivare a valorilor culturii naționale.
Însemnătatea acestora a constat tocmai în faptul că
au fost publicate pentru mase largi de cititori, care
acum făceau primii pași spre o viață culturală
națională, ducând lumină și grai românesc în cele

mai îndepărtate sate și cătune.

Dimitrie Birăuțiu, de la calfă la tipograf

Evocare: 105 ani de la moarte.

Dimitrie Birăuțiu s-a născut la 12 septembrie
1875, în comuna Ghioroc, județul Arad, din părinți
țărani săraci. După terminarea celor 6 clase primare
din comuna natală, a vrut să plece la școală, la Arad,
cu dorința de a se face învățător. Părinții s-au
împotrivit, iar el a fugit de acasă. Trecând prin multe
peripeții, a reușit, contrar voinței părinților, să
ajungă la Arad și să fie cazat la internatul
Preparandiei, unde elevii l-au primit cu simpatie.
Printre ei se afla și *Ioan Vidu*, care l-a luat sub
octrotirea sa. Tinerii normaliști i-au dat cărți de citit,
iar Vidu l-a învățat să cânte la vioară. Era încă prea
mic, ca să poată fi primit la școala pedagogică și n-
avea primele patru clase secundare, pe baza cărora
putea fi admis la cursurile de dascăli. Acasă, de
unde fugise, nu mai putea să se întoarcă. Ca să nu-și
piardă timpul degeaba, ziua trebuia să meargă la
tipografia diecezană, ca să facă ucenicie, iar seara la
internat. Așa au trecut anii, ziua învățând meseria de
tipograf, iar seara completându-și studiile, cu
ajutorul viitorilor învățători.

Când a împlinit vârsta, Dimitrie Birăuțiu, ajuns
și calfă de tipograf, n-a mai vrut să se facă învățător.
Visa o imprimerie proprie, unde să scoată un ziar,
prin care să-i învețe pe țărani, să iubească cititul.
Episcopul *Ioan Meșianu*, care l-a ajutat tot timpul,
fiind numit mitropolit la Sibiu, l-a luat pe Birăuțiu
cu el și l-a plasat sălucreze în tipografia
arhidiecezană. După un an și jumătate, văzînd
marea dragoste a lui Birăuțiu pentru această
meserie și dorința lui de a-și îngheba o imprimerie
proprie, mitropolitul l-a trimis la Budapesta, într-o
mare tipografie, pentru studii de specializare.
Dimitrie Birăuțiu a rămas definitiv în capitala
Ungariei. Cu ajutorul bănesc primit, a reușit să pună
bazele unui început de tipografie, care i-a îngăduit
să publice, încă din anul 1901, ziarul *Poporul
român*. (Cu suplimente săptămânale *Foaia ilustrată*,
revista satirică *Cucu și Calendarul poporului
român*.)

Pe lângă calitate de tipograf a fost și editor,
contribuind astfel la iluminarea sătenilor care îi
citeau publicațiile.

A murit în anul 1918 (12 iunie, la spitalul
Lipótmező, Buda), visând la Actul Marii Uniri, iar
ziarul și-a schimbat titlul în *Foaia poporului
român*, având ca redactori pe Leonard Paukerow și
pe Grigore Iorga.

Dimitrie Birăuțiu editor și redactor

Prima dintre gazete, *Poporul român* a fost o
Foaie politică, socială și economică și a apărut, de

două-trei ori pe săptămână, la Budapesta (20 septembrie 1901 - august 1911) și la Arad (august 1911 - septembrie 1914), la început sub redacția responsabilă a lui Dimitrie Birăuțiu, care a fost și proprietarul-editor.

Din 1907, gazeta a devenit „organul poporal al Partidului Național Român”, avându-l ca editor și proprietar pe Aurel Vlad și redactor responsabil pe V. Macrea. Au colaborat în ea, cu versuri, proză și articole: Vasile Lucaciu, Octavian Goga, Ioan Agârbiceanu, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, Ioan Suci.

Poporul român a publicat, separat, și trei suplimente. În perioada, când a fost proprietar Dimitrie Birăuțiu, a apărut *Cucu* (1 ian. 1905 – nov.1906) iar când publicația a devenit officiosul Partidului Național Român, au apărut suplimentele: *Gura satului*, un umoristic redactat de Toda Pițigoi (inclus în paginașia ziarului principal), *Foaia ilustrată* (14 dec. 1907 – 2 ian. 1910) și *Cucu* (din 19 mart. 1911).

Gazeta a militat pentru menținerea națională a românilor din Transilvania și Ungaria. În ea au fost publicate materiale istorice și literare. Ca foaie de răspândire a cunoștințelor practice pentru țărani, a oferit sfaturi agricole în toate domeniile. De asemenea, textele folclorice au ocupat un loc de seamă, în revistă.

O altă publicație importantă, care a apărut în tipografia lui Birăuțiu, a fost *Lupta*, ziar al Partidului Național al românilor transilvăneni. Redacția acesteiera în sediul tipografiei. Lupta a apărut la Budapesta, zilnic (24 dec. 1906 – 1 dec. 1910). Director a fost Al. Vaida-Voevod (1907) iar din comitetul de redacție au făcut parte Ștefan Cicio Pop, Aurel Novac, Aurel Vlad. De la 7 ianuarie 1909, i s-a adăugat subtitlul de *Organ politic național*.

În primul an de apariție, au colaborat în paginile sale, cu versuri: Octavian Goga, Zaharia Bârsan; cu proză C. Sandu Aldea, D. N. Ciotori, N. Dunăreanu; cu articole: Nicolae Iorga, Ioan Slavici, Alexandru Ciura. În 1907, au apărut reportaje din România, referitoare la situația țărănimii răsculate. Au fost reproduse articole din *Neamul românesc literar*, *Luceafărul*, *Viața nouă*. S-au publicat și informații privind activitatea ASTREI. În 1910, partea literară și politică a fost susținută, aproape în fiecare număr, de *Ioan Slavici*.

Foaia ilustrată. Revistă populară. A apărut săptămânal la Budapesta (14 decembrie 1907 – 9 iunie 1919). Redactori responsabili: George Pleioșanu, G. Bucurescu și Dimitrie Birăuțiu.

Foaia ilustrată s-a adresat sătenilor, cu scopul

de a-i povăui „în trebuințele și necazurile” lor.

Pentru a stimula gustul pentru literatură au fost republicate scrierile lui Ion Creangă, Șt. O. Iosif, Anton Pann, Iosif Vulcan, G. Coșbuc, Octavian Goga, Emil Isac, Aron Cotruț, I. Agârbiceanu, Al. Vlahuță, Emil Gîrleanu, Mihai Eminescu.

Un spațiu corespunzător a acordat Foaia ilustrată și poeziilor populare, culese de învățătorii de la sate.

Cucu. Foaie umoristică poporală. A apărut la Budapesta, de la 1 ianuarie 1905, inițial bilunar, apoi săptămânal (din 1908). Publicația a fost redactată, din 1905–1906, de învățătorul Nicu Stejerel [N. Ștefu], ajutat de Fagure (acesta, până 1910). În 1905–1906 și din 1910 Cucu a devenit supliment independent la *Poporul român* (Budapesta, Arad, 1901–1914); iar din ianuarie 1911–1918, redactat de tipograful Dimitrie Birăuțiu, a fost supliment la Foaia poporului român (Budapesta, ianuarie 1911 – 3 noiembrie 1918). Ca supliment al Foii Poporului Român s-a raliat liniei acestuia pe tărîm politic și a criticat scăderile general-umane.

Plugarii și scrisul în foile poporale

Cel mai mare contingent de cititori ai presei populare l-au dat țărani bănațeni, în raport cu numărul lor. Dar dintre toate, cea mai răspândită gazetă în Banat, dintre anii 1900-1910, a fost *Poporul român* al lui Dimitrie Birăuțiu, din Budapesta. Prin felul cum și-a întocmit Birăuțiu foaia, avînd mai târziu suplimentele *Foaia ilustrată* și cea umoristică *Cucu* a câștigat cei mai mulți cititori printre plugarii bănațeni. *Poporul român* de la Budapesta, a fost, mai ales în prima sa perioadă, și un organ de luptă românească, cum o să se vadă mai jos. Pe de altă parte, Dimitrie Birăuțiu a mai avut un merit în istoria presei noastre populare: a încurajat scrisul țărănimii, pe care l-a publicat, în largă măsură, în coloanele foilor sale: poezii, snoave, povești în suplimentele *Cucu* și *Foaia ilustrată*, precum și articole în *Poporul român*.

În paginile *Poporului român* întîlnim alături de articolul de fond, sfaturi agricole pentru țărani, o pagină culturală, precum și informații politice, economice, culturale din șarași de peste hotare.

Cele dintîi reviste satirice și umoristice ale românilor din Transilvania și Ungaria au apărut la începutul deceniului șapte, al secolului al XIX-lea, la Budapesta.

În jurul publicațiilor periodice românești, de la Pesta, inclusiv ale celor satirice și umoristice, s-au grupat intelectuali și studenți români, cu studii

juridice, originari mai cu seamă din Banat și Crișana, în frunte cu Iosif Vulcan, Mircea V. Stănescu, George Ardelean și Iuliu Grozescu.

Poporul român a avut meritul de a fi adunat laolaltă condeiele țărănești. Plugarii condeieri au fost cei mai activi propagatori culturali la țară, răspândind, prin contactul lor personal cu ceilalți săteni, gazete, cărți, îndemnuri, în lumea satelor.

Țăranul condeier, era un om luminat, el citea ziare, la care cel mai adesea avea abonament, cumpăra cărți, în multe cazuri înjghebându-și o bibliotecă solidă, mergea la teatru, nu lipsea niciodată de la evenimentele majore, culturale sau politice ale satului. Mulți condeieri bănățeni au publicat în revistele redactate și editate de către Dimitrie Birăuțiu. Literatura dialectală bănățeană nu a fost o literatură de piscuri.

Creațiile populare au preocupat pe intelectualii satelor în perioada, în care interesul pentru folclor încă nu căpătase caracterul manifest. **George Gârda** a fost alături de *Victor Vlad Delamarina*, cel mai popular scriitor din Banat. După terminarea studiilor secundare a făcut serviciul militar, ca voluntar, și s-a înscris apoi la Facultatea de Drept din Budapesta. Aici apărea, de doi ani, gazeta românească, *Poporul român*, condusă de Birăuțiu, care publica cu precădere anecdote în dialect, folclor bănățean. George Gârda a debutat la *Poporul român* cu versuri culese „de la miliție”.

Majoritatea versurilor lui George Gârda au fost scrise la Budapesta, în timpul studenției. Aici G. Gârda a găsit un mediu prielnic firii sale comunicative și anume Societatea studențească „Petru Maior”. Cronicile trimise *Drapelului* din Budapesta dovedesc un viu interes pentru Societatea „Petru Maior”, de aceea nu este de mirare că, în anul 1903, a fost ales vicepreședinte al societății. Comitetul din acea vreme era compus din Sebastian Stanca președinte, George Gârda, vicepreședinte, Const. Nedelcu, secretar; Horia Petra-Petrescu și Alexandru Bojincă, notari; Mihai Șerban, casier. Majoritatea colegilor din acest comitet au manifestat tot timpul vieții un interes susținut față de problemele culturale, Horia Petra-Petrescu, Sebastian Stanca și Const. Nedelcu, fiind publiciști cunoscuți în Ardeal și Banat. În 1905, Gârda a ajuns la Făget, unde a fost „candidat de avocat”. Atenția lui s-a îndreptat spre viața socială, a cîntărit toate evenimentele locale și a trimis cronici *Poporului român*, referitor la aceste evenimente.

În anul 1908 a făcut o călătorie la Budapesta, pentru a-și tipări volumul de versuri *Bănату-i fruncea*. Volumul a apărut în editura ziarului

Poporul român, cu un cuvînt introductiv al profesorului de dialectologie *Iosif Popovici*, de la Universitatea din Budapesta, catedra de română, care era bănățean și el. Volumul cuprinde 28 de poezii în grai bănățean. Poeziile lui Gârda aveau un caracter mai pregnant bănățean decît cele ale lui Victor Vlad Delamarina; ele au redat vorbirea vie a țăranilor din jurul Făgetului și mentalitatea „paorilor” față de modernizarea vieții, fiind foarte populare în Banat.

În concluzie am asistat la o parcurgere în timp a foilor populare și a inițiatorilor lor din Arad, Timișoara, Lugoj care au cultivat și înreținut în publicațiile lor interesul pentru conservarea fizionomiei spirituale și originale de un interes și un scop aparte.

Se cuvine să amintim și pe învățătorul Sabil drăgoi de la Gyula, care a publicat culegeri folclorice originale.

Un alt învățător de la Lugoj (fost cantor) a fost Ioan Tincovici care a publicat o culegere de Cântări Dumnezeiești Bisericești (colinde).

Aceasta a constat dintr-o culegere de 50 de pagini în care a reunit colinde vechi, dintr-e care trei se păstrează până azi.

DĂRUIRI ȘI COLECTE SPECIALE ALE ROMÂNILOR ORTODOCȘI DIN ȚINUTUL ARADULUI

Gheorghe Hodrea- arhidiacon Dr.

Dăruiri speciale

Încă din cele mai vechi timpuri, românii ortodocși din Ținutul Aradului au dăruit. Între dăruirile făcute unii altora la evenimente care au adus bucurii și împliniri, precum și în momentele de întristare și necaz - momentele "pragurilor de trecere" ale acestei lumi - românii ortodocși din Ținutul Aradului, de altfel oameni religioși, au așezat la loc de cinste dăruirile îndreptate înspre bisericile parohiale. De un real interes

privind aplecarea credinșilor spre dăruire sunt informațiile cuprinse în *Protocoloalele ținute în ședințele sinoadelor eparhiale din dieceza română greco-orientală a Aradului* (sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea). Aceste acte abundă de nume ale dăruitorilor, denumiri ale darurilor precum și valoarea acestora.

Dăruirile consemnate sunt nenumărate. Credincioșii au dăruit obiecte de cult, veșminte preoțești, obiecte de înfrumusețare a interioarelor bisericilor, cărți de slujbă, sume de bani, terenuri, imobile, clopote și materiale de construcții. Dăruitorii aparțin tuturor categoriilor sociale: oameni simpli, văduve, intelectuali, preoți și preotese, lucrători în administrația locală, dar și în administrația centrală de Stat, soldați și personalități politice, proprietari de terenuri, dar și credincioși neavuți. În multe rânduri autorii dăruirilor au fost de alt neam și altă credință care fie au fost interesați în a ține aproape "mâna de lucru" a satului, fie din convingeri religioase personale au dăruit. Nu au fost neglijate nici dăruirile îndreptate spre instituțiile de învățământ și mai ales spre copiii proveniți din familii sărace.

În *Protocolul sinodului eparhial din anul 1915* între cei care au dăruit, la loc de cinste, au fost înscrși cei plecați în război care, din preapuinul lor, măcinați de gândul întoarcerii acasă întregi și nevătămați, frământați de gânduri și griji îndreptate spre cei dragi, prin darul lor au vrut să găsească înțelegere, iertare de păcate și protecție divină. Între aceștia, mulți la număr și nepomeniți nominal întotdeauna, aflăm numele a doi credincioși din

Comlăuș, "*Matei Musca și soția lui duși la război în Teodo (Dalmația)*" care au dăruit bisericii lor "1 prapore de 90 cor."

Protocolul sinodului eparhial din anul 1917 îi amintește pe cei plecați în război. Astfel, unii au dăruit personal: pentru biserica din Macea a dăruit "*Ștefan Mercea, soldat, un apostol și patru candelile 90 cor.*"; pentru biserica din Covăsânț "*Petru Nistor, de pe frontul italian, un prapore 150 cor.*", iar pentru biserica din Berechiua dăruit "*Traian A. Popovici, medicinist, o cruce de metal cu decoruri făcută pe câmpul de luptă din Bucovina 80 cor.*"; iar alții au organizat colecte: pentru biserica din Seleuș-Cighirel au dăruit "*mai mulți soldați din Dalmația, un prapore negru 120 cor.*", iar pentru biserica din Iarcoșa fost organizată o "*colectă pe câmpul de luptă prin Arghir Cristea, cruce pe prestol 30 cor.*". Toți aceștia, cu speranța reîntoarcerii cu bine din înclăștarea războiului, cu credință în Cel care poartă de grijă tuturor celor încercați, au dăruit după putințe. Cei mai mulți nu s-au mai întors la casele lor niciodată, primind botezul sângelui și mântuirea spre așezarea în Casa cea cerească. Cei puțini la număr s-au întors bolnavi, marcați de urgia luptelor purtate. În amintirea celor căzuți în lupte s-au făcut și se fac neconținut slujbe de pomenire, ori s-au făcut daruri bisericilor cum, bunăoară, a făcut în anul 1916, în Șeitin, "*Cristina, văd. rămasă de soldatul Teodor Ghebeleş, în amintirea soțului ei, în bani 100 cor.*". Următoarea dăruire este una de carte bisericească, și să surprindă prin faptul că este o dăruire specială. Marcați adânc de ororile războiului, ostașii i-au avut în minte și suflet permanent pe cei lăsați acasă. Purtați de credință, doritori să-și revadă familia și biserica satului, cu nădejdea că se vor întoarce vii și nevătămați la cei dragi, ostașii au dăruit cumpărând pentru biserica satului obiecte de cult, ori cărți bisericești, încercând prin aceste daruri să obțină ajutor și protecție Divină. O astfel de dăruire au făcut-o și cei plecați din Căpălnaș în primul război mondial, dăruind bisericii parohiale o "*Evanghelie*" tipărită la Sibiu, în anul 1907, dăruire menționată în Inventarul parohiei de către preotul paroh Mina Ganea, în anul 1967: "*Această Sf. Evanghelie s-a cumpărat pe seama sfintei biserici gr. ort. rom. din Căpălnaș, spre lauda și mărirea lui Dumnezeu, prin colecta ostașilor de pe cîmpul de luptă al războiului mondial început la 5/28 iulie 1914 și terminat la 1 decembrie 1918. Urmează lista donatorilor...*

Căpălnaș la Sărbătoarea Învierii Domnului din anul 1916. Ioan Mișu paroh"¹.

În *Istoricul parohiei Zimbru*, preotul paroh

Vasile Mihoc, în anul 1969, a consemnat un aspect interesant al dăruirii, fapt nemaîntâlnit la alte parohii din Ținutul Aradului. *“În anii primului război mondial la Fabrica contelui Robert Zselensky au fost aduși o mulțime de prizonieri de război Ruși și cari la Paștile din 1916 fiind ospătați creștinește și frățește de români au făcut câteva donații bisericii din Zimbru”*². Ospitalier și bun din fire, românul în general și în special românul muntean, a știut înotdeauna să-și așeze străinii lângă el, la masă, oferindu-le ce a avut mai bun. Cu atât mai mult la sărbătorile pascale, când aplecarea spre comuniune și milostenie este mai mare, prezența unui străin la masă era și este o onoare. Înțelegem astfel cum de rușii prezenți la mesele românilor din Zimbru, cinstiți cu ce aveau oamenii satului mai bun, au întors darurile primite la agapa frățească. Și pentru că au fost mișcați de atitudinea prietenească, chiar frățească, a gazdelor, cu siguranță fiind credincioși ortodocși, au făcut contradaruri, dăruind bisericii obiecte de cult (icoane prăznicare menționate în Lista de inventariere Nr. III a parohiei) și probabil bani. Deși preotul paroh nu a precizat felul dăruirii în Istoric, ci doar în lista de inventariere, a rămas în memoria colectivă gestul oblativ, contradarul, făcut de cei dăruitori la masa sătească comună.

Colecte speciale

O colectă specială a avut loc în parohia Hălmagiu, în anul 1877. *“Războiul dus de România în anul 1877 pentru câștigarea independenței a fost privit cu mare interes și cu vii speranțe de locuitorii de atunci ai Hălmagiului. Dacă n-a fost posibilă o prezență activă, din cauza regimului asupritor și ostil războiului dus de România, totuși câteva femei de mare curaj au colectat și trimis armatei române bandaje, cearceafuri, scame etc.*

*Ziarul «Telegraful Român» în numărul său din 28 august/9 septembrie 1877 consemnează că din Hălmagiu s-au făcut următoarele donații: Emilia Gaberu 300 gr. scame, 4 bandaje de parchetu, 4 fașie de pîndză, 12 trăgule; Ecaterina Baltescu: 1 kg. și 500 gr scame, 4 lepedeie, 4 fașie, 8 trăgule, iar Amalia Joldea: 335 gr de scame”*³.

O colectă deosebită a avut loc în anul 1916, doar că nu în vreo parohie ci pe câmpul de luptă. Cu gândul și sufletul acasă, soldatul român, în nădejdea scăpării cu viață din încleștarea armelor, a dăruit împreună cu cei ai lui din același sat, bisericii de acasă. O astfel de dăruire este consemnată în Protocolul sinodului eparhial al anului 1917, pentru parohia Iarcoș: *“Colectă pe câmpul de luptă prin Arghir Cristea, cruce pe prestol 30 cor.”*⁴.

Între colectele special instituite au fost și colectele pentru orfani, invalizi și văduvele celor căzuți în primul război mondial. Pentru demararea acestor acțiuni umanitare au fost stânse, cu ajutorul preoților din parohii, date despre cei care urmau să beneficieze de ajutoare. Îndrumările transmise parohiilor au fost prinse, spre exemplu, în actul protopopiatului Arad, Nr. 1222/1917, la ordinul Veneratului Consistoriu Nr. 3988 din 1917 (Anexă).

Din toate cele prezentate succinct mai sus, reiese aplecarea românilor ortodocși din Ținutul Aradului spre actul dăruirii și înscrierea lor, chiar dacă în cele mai multe rânduri neintenționată, în circuitul darurilor, circuit care mișcă totul nu numai pe orizontală ci și, în mod special, pe verticală, realizându-se sau restabilindu-se prin aceasta pacea comunitară, dar și o relație amiabilă cu Divinitatea, prin implorarea milei divine și iertarea păcatelor celor vii precum și a celor plecați în lumea de Dincolo.

Anexă

Actul protopopiatului Arad Nr. 1222/1917 cu îndrumările transmise parohiilor pentru instituirea unor colecte pentru orfani, invalizi și văduvele celor căzuți în primul război mondial (Arhivele Naționale – Direcția Județeană Arad, *fond Protopopiatul Arad*, Nr. Inv.214, dosar 335/1917, f.97)

1. Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Lipova, Parohia Căpălnaș, Anexă la lista de Inventar nr.VII, dosar 4/1967, 1967, f.15

2. Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Sebiș, *Istoricul Bisericii Ortodoxe Române din Parohia Zimbru*, 1969, f.3

3. Vasile Buta, *Pagini din istoria modernă a Hălmagiului*, în *Ziridava*, Arad, Muzeul Județean Arad, Arad, vol. XI, 1979, p.684-685

4. Arhiva Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Aradului, Nr. 277-P, Inventar 1983, *Protocol despre Ședințele Sinodului eparhial din Dieceza română gr.-or. a Aradului ținute în sesiunea ordinară din anul 1917*, Arad, Tiparul Tipografiei diecezane greco-orientale române, 1917, p. 92

CĂRȚILE NOASTRE

CÂND SIRENA ISTORIEI A SUNAT RESETAREA

Col (rtg) Valeriu Ilica

Toate tratatele de teoria și de știința literaturii acceptă, agreează și legitimează ideea potrivit căreia publicarea unei cărți este identic egală cu momentul rodirii. E cântul final al epopeii scrisului.

Aș îndrăzni să spun că **Ce s-a întâmplat de fapt**, recenta carte a domnului profesor Virgil Măgureanu, reconfirmă și consfințește cu prisosință acest postulat. Volum prioritar, premeditat și profund autobiografic, este – în același timp și-n egală măsură – „un dialog despre perioada postdecembristă”, după cum ni se precizează chiar în pagina de titlu. Interlocutoarea? Doamna Lavinia Betea – o ziaristă cunoscută, un vârf de atac în arta interviului, cu precădere a interviului – fluviu, domeniu în care s-a profilat, a perseverat îndelung și a performat – afirmativ – cu bune rezultate. Cartea are o cronologie atent și riguros încadrată în timp. Ca orice demers autobiografic, începe – cum, altfel ? – cu familia: cu părinții și frații, cu rudele apropiate și cu tovarășii de joacă. Cu mânza cea frumoasă, cea mai frumoasă mână din sat, pe care, din păcate, a luat-o colectivul. Deși drămuite, detaliile oferite conturează îndeajuns imaginea unui copil cu care ursitoarele au fost mai darnice decât de obicei. Un copil dotat din naștere, cu dragoste de carte și dornic să învețe. Proiectată astfel, copilăria copilului de altădată, reconstituită afectiv și poetic în primul capitol al cărții, sintetizează și simbolizează povestea a generații și generații de copii de la țară. Copii harnici și pricepuți, respectuoși și dispuși să-și ajute părinții, dar și să învețe carte. „Copii pe care-i fură cartea” – face convenita precizare autorul. Crescut în buna și sănătoasă tradiție țărănească, a fost învățat de mic să se mulțumească cu puțin. Doar cu ceea ce e a lui și care – fără excepție – este muncit cinstit și câștigat cu greu. Este o lecție simplă, o lecție de viață, care, odată învățată, nu se mai uită toată viața. Citind și recitind acele pagini, rezervate exclusiv familiei și copilăriei, fără să vrei, auzi cum îți sună în urechi (și în suflet !) frumoasele versuri ale unui mare poet ardelean, din păcate astăzi marginalizat. L-am numit pe sebișanul Mihai Beniuc: „Sunt copilul unui neam sărac,/Bieți români ce

scormonesc pământul/Vor să-și facă mai comod mormântul/ Tare-mi este neamul ăsta drag.” Înaintând cu lectura, constăți că este o carte scrisă din nevoia de adevăr. De dragul adevărului și în numele lui. Dar și de mărturisire. De clarificare. De a face lumină. De a pune punct unor comentarii și speculații, bănuieli, suspiciuni ori numai semne de întrebare. E un efort de memorie și de voință. De percepție retrospectivă asupra unui destin și a unei cariere. A unei personalități. Dar și asupra unei lumi. Cu oamenii, cu realitățile și cu convulsiile ei. Într-un cuvânt, o carte necesară. O carte – document. Gravă și profundă. Serioasă și – pe alocuri – tristă. Am în vedere, când afirm acest lucru, „dislocarea” la Focșani sau apelativul „ăla cu trabantul” – nume de cod atribuit domnului profesor de locatara cabinetului 2. Tot aici se înscrie, aproape de la sine, campania de presă postdecembristă, denigratoare și agresivă, pătimașă, permanentă și plină de venin, având ca laitmotive „șarpele cu ochelari” sau „preacuviosul microfonie”. În fine, e o carte trăită și re trăită peste vreme. Adesea, la cea mai înaltă tensiune. Formulate riguros și cu meșteșug, gen punct ochit, punct lovit, întrebările doamnei ziariste obligă la răspunsuri clare și complete, convingătoare și precise. E tocmai ceea ce așteaptă și-și dorește orice om care nu are nimic de ascuns. Cu elocința-i bine cunoscută, ca de fiecare dată, domnul profesor reușește să spună mult în cuvinte puține. Să demonteze, să demoleze sau, după caz, să demonstreze ceea ce era de demonstrat.

Știut lucru, despre ultimii ani de „domnie” ai lui Ceaușescu, despre ceea ce s-a întâmplat în acel decembrie 1989, cât și despre perioada ce a urmat, în răstimpul acestor treizeci de ani, s-au scris sute de cărți. S-au publicat mii de articole, iar televiziunile, vreme de un sfert de veac, au vuit necontrolat și zgomotos, demolator și distructiv. Ca o pădure sub furtună. Din păcate, uneori, isteric și strident. Alteori, partinic și partizan. Adesea, calp și răgușit. Ca o flașnetă cu manivela amputată. Rareori și-au păstrat calmul și cumpătul, decența și detașarea, echilibrul și viteza de croazieră. Trebuie spus – și o spunem acum și aici – că, spre deosebire, chiar în antiteză cu noianul de laude deșănțate, memorii și mărturisiri în care emanații, inspirații și inițiatii momentului se admiră și se împăunează, se fericesc și se prezintă ca „il salvatoare de la patria”, fluturând merite sau invocând acte de vitejie și fapte de curaj – tip hidalgo sau de cavaleri ai tristei figuri – în **Ce s-a întâmplat de fapt**, nimic din toate astea. Dimpotrivă, prin răspunsurile formulate, întotdeauna filtrate atent și cântărite până la ultimul

cuvânt, cartea domnului profesor Virgil Măgureanu se remarcă, se diferențiază și se impune prin modestia prezentării aportului și a rolului pe care domnia-sa l-a avut premergător momentului, în timpul evenimentelor, dar și în răstimpul celor șapte ani în care a fost directorul SRI. De fapt, și sper să mi se dea dreptate, *modestia* este drapelul de luptă al acestei cărți, iar *elocința* bărbăția plămădirii sale. Cât despre mesaj, este o replică, o reacție, un răspuns la concertul dezolant al scrierilor festive.

Martor ocular, martor din oficiu, simplu participant sau participant prin neparticipare, iată meritele, iată calitățile și atribuțiile pe care domnul profesor Virgil Măgureanu le-a avut sau le-a primit atunci. Rând pe rând, așa zice, calendaristic, pe toate le prezintă în carte. Le expune și le analizează. Le explică sau, după caz, le justifică. Oricum, și le asumă și le recunoaște în totalitate. Personalitate politică și universitară, care a ținut și ține la valori și norme, la criterii și convingeri, la reguli și principii, atunci când doamna reporter îi cere câte o fișă personală pentru principalii protagoniști ai momentului, fie ei Brucan, Dincă, Gelu Voican, Dan Iosif sau Petre Roman, domnul profesor demonstrează o profundă și obiectivă, o complexă și completă cunoaștere a tuturor. Dar și a fiecăruia în parte. Așa zice, de la caz la caz. Cu plusurile și cu minusurile lor. Nu încapă îndoială, dă cezarului ce-i al cezarului, dar și taxează atunci când e cazul. Și, din păcate, a cam fost cazul, de vreme ce pe toți îi unește, îi apropie și-i adună pretenția de a sta lângă lider. Iar, dacă se poate, chiar în dreapta lui.

În schimb, când vine vorba despre săgețile și ironiile interlocutoarei, trimise cu o anume insistență pe adresa fostului președinte Ion Iliescu – gen „omul providențial, stea călăuzitoare, singura opțiune” etc, domnul profesor, chiar dacă la un moment dat „votase schimbarea”, le respinge calm, dar ferm. Cu moderație și îngăduință. Argumentat, cu probe și dovezi. Cu demnitate și cu eleganță protocolară: „Vă rog să vă reprimați asemenea termeni, deoarece nu fac parte din limbajul meu politic. Cu atât mai mult cu cât eu știu că oamenii politici sunt supuși greșelilor. Nici Iliescu nu este o excepție de la aceasta. A făcut greșeli, dar și lucruri bune.” (pag. 305)

Consecvent convingerilor sale creștine, etice și morale, cu aceeași detașare și luciditate, găsește cele mai potrivite cuvinte atunci când, înspre finalul dialogului, este întrebare despre comportamentul și discursul lui Ceaușescu la proces: „Ceaușescu s-a comportat mai demn și mai coerent decât toți de acolo. Am avut – și atunci, și azi – certitudinea că a

fost deasupra lor.” (pag. 381)

Deosebit de interesante, multe prin chiar ineditul lor, sunt paginile în care domnul profesor descrie raporturile, relațiile și colaborarea proaspătului SRI cu serviciile corespondente din fostul URSS sau din China. Din Ungaria, Franța și mai vârtos, America. Nu intru în detalii. Arunc provocarea și las cititorilor plăcerea de a le descoperi și parcurge începând cu pag 216 și următoarele.

Compozițional, cartea începe cu un argument explicativ semnat de doamna ziaristă Lavinia Betea. Prin simetrie, se încheie cu o „succintă” postfață (42 de pagini!!) semnată de domnul profesor. În fond și pe fond, un veritabil curs universitar despre literatură și politică, despre arta și știința conducerii, la care se adaugă de la sine o amplă fișă personală – psihologică și comportamentală – a liderului autocrat, a dictatorului preocupat să concentreze cât mai multă putere în mâinile sale. Analiza făcută pe un anume subiect și „aplicația” pe o atare cazuistică sunt clare și concrete. Sunt concludente și absolut convingătoare.

De pe alt palier privit, studiul domnului profesor, datat 1983, este o filipică. O catilinară tăioasă și profundă, critică și curajoasă. Până la riscantă. Este o radiografie a realităților politice românești din perioada aberantei și totodată alarmantei escaladări a cultului personalității, cu toate derivatele sale, creșterea continuă a rolului conducător al partidului în toate domeniile de activitate fiind una și, cu siguranță, cea mai nocivă dintre ele. Da, pentru că devenise un obiectiv, un comandament, o directivă. Era flamura roșie pe care o fluturau cu mândrie patriotică și avânt revoluționar toți, tot timpul și peste tot.

Fără pretenția de a da un verdict, de a face evaluări sau de a formula o concluzie cuprinzătoare și definitivă, merită încercat și trebuie spus că recenta carte a domnului profesor Virgil Măgureanu reconstituie fidel și readuce în prim planul atenției colective ceea ce **Ce s-a întâmplat de fapt** atunci, în acel sfârșit de '89 când, la noi – ca de altfel în toată Europa Centrală și de Est – *sirena istoriei a sunat resetarea*. Totul, „în vorbe simple”. Totul, „pe înțelesul tuturor românilor”.

P S: Pentru generația de ofițeri ai aceluia început de drum, cel la care se referă cartea, domnul profesor Virgil Măgureanu a fost, este și va rămâne **Directorul**. Directorul cu D (mare)! Nu e un compliment. Este o constatare.

AMINTIRI, MEMORII, JURNALE

ARADUL INTERBELIC ÎN IMAGINI

*Autobuz MARTA
(Magyar Automobil Részvény Társaság Arad)
pe actualul Bulevard al Revoluției*

Biblioteca Județeană

*Bulevardul Regina Maria,
actual Revoluției*

*Mirabile vis, terribile dictu
(minunat de văzut, cumplit
de povestit)*

*Cazinoul din lateral...
1910 cu personaje din înalta societate..*

*Clădirea stației din actuala Piață Podgoria la 1920,
Gara Electrică; Clădirea a fost demolată la 23.10.1971.*

*Fostul orfelinat
de pe actuala stradă Vicențiu Babeș*

Strada Meșianu 1921

Podgoria anul 1906

Piața Libertății-(Actuala piață-Avram Iancu)

Vama pod Mures, de lângă cetate , podul vechi nu mai există (aruncat în aer la 21 septembrie 1944 de armata hortystă), actualmente podul Decebal (dat în folosință în prima jumătate a anului 1970) în dreapta jos directia spre cetate venind dinspre Liceul Moise Nicoara se văd firave urme din temelia care a fost odată vama.

Arad centru anul 1940

1917 - Spitalul de rezervă imperial și regal

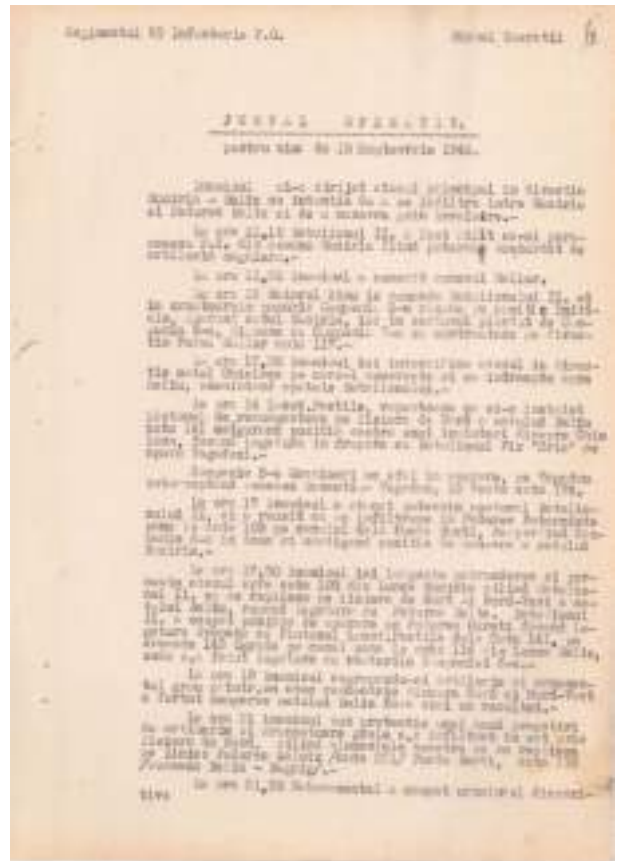
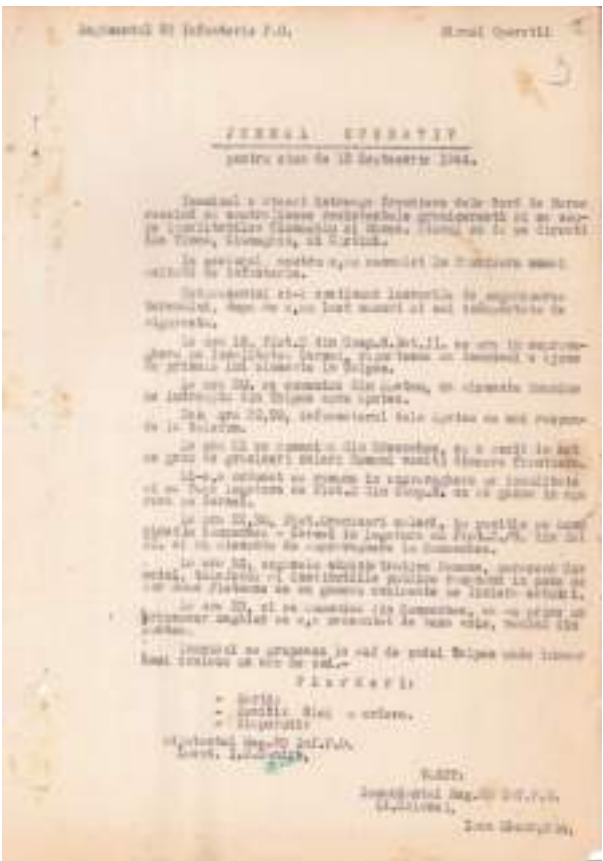
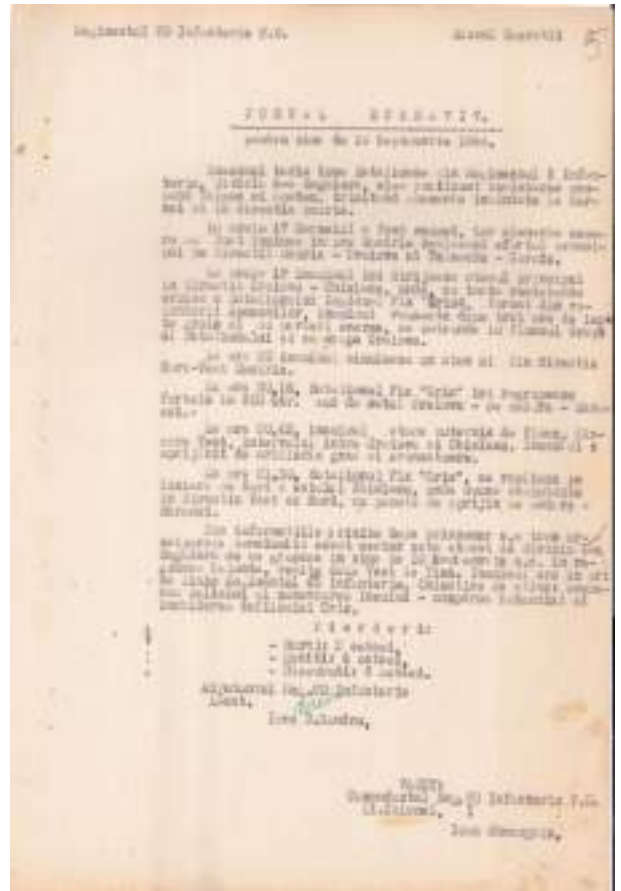
Arad la 1944

*Fugit ireparabile tempus
(timpul zboară pe nesimțite)*

Arad, oraș din Europa Centrală

Din Jurnalul de front al R 93 Infanterie, 12 septembrie la 27 octombrie 1944
primit de la Arhivele Militare Pitești

Regimentul 20 Infanterie P.O. Număr 1000/11

JOURNAL OPERATIV
pentru ziua de 17 Septembrie 1941.

La ora 2,30 inaintea ei-a reluat atacul pe drumul frontal, în special în flancuri în pragurile întinse de artilerie.

La ora 3,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 4,15 inaintea ei-a intensificat atacul în direcția Podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

Pentru a înfrunga rezistența noastră a întreprins atacul pe drumul frontal în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 12,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 13,00, a primit ordin de retragere pe direcția noastră - în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 13,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

Pierderi
- Mortii 20 oameni.
- Diverșități 2 ofițeri, 1 subofiter, și 30 oameni.

Ajutorul Reg. 20 Inf. P.O.
Comand.
Ivan N. Jovanović,

V. C. C. C.
Comandantul Reg. 20 Inf. P.O.
I. G. G. G.
I. G. G. G.

Regimentul 20 Infanterie P.O. Număr 1000/11

JOURNAL OPERATIV
pentru ziua de 17 Septembrie 1941.

La ora 2,30 inaintea ei-a reluat atacul pe drumul frontal, în special în flancuri în pragurile întinse de artilerie.

La ora 3,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 4,15 inaintea ei-a intensificat atacul în direcția Podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

Pentru a înfrunga rezistența noastră a întreprins atacul pe drumul frontal în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 12,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 13,00, a primit ordin de retragere pe direcția noastră - în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 13,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

Pierderi
- Mortii 20 oameni.
- Diverșități 1 ofiter și 20 oameni.
- Diverșități 20 oameni.

Ajutorul Reg. 20 Inf. P.O.
Comand.
Ivan N. Jovanović,

V. C. C. C.
Comandantul Reg. 20 Inf. P.O.
I. G. G. G.
I. G. G. G.

Regimentul 20 Infanterie P.O. Număr 1000/11

JOURNAL OPERATIV
pentru ziua de 18 Septembrie 1941.

Inaintea ei-a reluat atacul pe drumul frontal, în special în flancuri în pragurile întinse de artilerie.

La ora 2 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 3,30 inaintea ei-a intensificat atacul în direcția Podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

Pentru a înfrunga rezistența noastră a întreprins atacul pe drumul frontal în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 12,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 13,00, a primit ordin de retragere pe direcția noastră - în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 13,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

Pierderi
- Mortii 20 oameni.
- Diverșități 1 ofiter, 1 subofiter și 20 oameni.
- Diverșități 20 oameni.

Ajutorul Reg. 20 Inf. P.O.
Comand.
Ivan N. Jovanović,

V. C. C. C.
Comandantul Reg. 20 Inf. P.O.
I. G. G. G.
I. G. G. G.

Regimentul 20 Infanterie P.O. Număr 1000/11

JOURNAL OPERATIV
pentru ziua de 18 Septembrie 1941.

Inaintea ei-a reluat atacul pe drumul frontal, în special în flancuri în pragurile întinse de artilerie.

La ora 2 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 3,30 inaintea ei-a intensificat atacul în direcția Podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

Pentru a înfrunga rezistența noastră a întreprins atacul pe drumul frontal în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 12,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

La ora 13,00, a primit ordin de retragere pe direcția noastră - în jurul podului Lucei. Artileria noastră a deschis focul în direcția noastră, dar a fost o forță puternică prastie de artilerie, inaintea ei-a continuat atacul pe direcția noastră.

La ora 13,30 inaintea ei-a reluat atacul asupra ei, a reluat în schimb dintr-o poziție de din față, în lăptos în spețele prastiei.

Pierderi
- Mortii 20 oameni.
- Diverșități 1 ofiter, 1 subofiter, și 20 oameni.
- Diverșități 20 oameni.

Ajutorul Reg. 20 Inf. P.O.
Comand.
Ivan N. Jovanović,

V. C. C. C.
Comandantul Reg. 20 Inf. P.O.
I. G. G. G.
I. G. G. G.

- S T I N D A R D -

Regimentul 20 Infanterie R.O. Biroul Operativ 21

JURNAL OPERATIV
pentru ziua de 25 Ianuarie 1944.

În seara 22.30 Regimentul 20 a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

În seara 23.30 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

În ziua de 24.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

DIAGRAMA
- Activitate
- Activitate în zona de demarcație,
- Dispoziții

Ajutorul de camera: Șchița, Șchița, Șchița, Șchița, Șchița.

P. 20.01
Comandantul Reg. 20 Inf. R.O.
Mareșal,
Șchița, Șchița.

Regimentul 20 Infanterie R.O. Biroul Operativ 15

JURNAL OPERATIV
pentru ziua de 26 Ianuarie 1944.

În ziua de 26.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

În ziua de 26.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

În ziua de 26.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

P. 20.01
- Activitate
- Activitate în zona de demarcație,
- Dispoziții

Ajutorul de camera: Șchița, Șchița, Șchița, Șchița, Șchița.

P. 20.01
Comandantul Reg. 20 Inf. R.O.
Mareșal,
Șchița, Șchița.

Regimentul 20 Infanterie R.O. Biroul Operativ 15

JURNAL OPERATIV
pentru ziua de 27 Ianuarie 1944.

În ziua de 27.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

În ziua de 27.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

În ziua de 27.01 Regimentul 20 și-a continuat acțiunea pe linia frontului și în special pe linia de demarcație în zona de către Șchița, urmărind prin aceasta să se realizeze o înfrângere decisivă a trupelor în retragere și să se asigure astfel deosebit de bine și complet, o bună păstrare a pozițiilor de luptă.

P. 20.01
- Activitate
- Activitate în zona de demarcație,
- Dispoziții

Ajutorul de camera: Șchița, Șchița, Șchița, Șchița, Șchița.

P. 20.01
Comandantul Reg. 20 Inf. R.O.
Mareșal,
Șchița, Șchița.

ISTORIE INEDITĂ

VREME DE RĂZBOI

Ioan Valeu Tuleu-istoric

Argument

Omul este sub vremuri spunea cronicarul dar și sub vreme adăugăm noi referindu-ne la natura în care a fost pus să trăiască. Mediul înconjurător i-a oferit totul pentru a supraviețui și, mai mult, pentru a prospera și a-și îmbunătății prin muncă propria condiție. Dar natura, mediul înconjurător i-au fost și ostile de multe ori, pricinuindu-i numeroase necazuri și suferințe, nimicind uneori viața pe întinse suprafețe. Cutremururile, erupțiile vulcanice, furtunile de mare intensitate, perioadele de secetă sau inundațiile catastrofale au fost consemnate încă din zorii civilizației, ori au fost puse în evidență de cercetările arheologice și climatologice. Acțiunea umană a fost împiedicată să se desfășoare, ori anihilată complet, de condițiile impuse de vreme. Nici războaiele nu au fost scutite de „intervenția” naturii, campaniile militare, bătăliile fiind puternic influențate de factorii naturali, care uneori au fost decisivi în stabilirea învingătorului sau în provocarea de victime umane și pierderi materiale.

Vom prezenta în prima parte a studiului câteva dintre cele mai mari dezastre provocate de vremea ce a devenit inamicul armatelor aflate în campanii militare, începând din antichitate și până la Primul Război Mondial.

Victoriile vremii

Iată un prim exemplu care se referă la dezastrele suferite de armatele regelui Cambise al Persiei (529-522 î.H.), care stăpâna și Egiptul. Cambise, (fiul cel mare al lui Cyrus) a dorit să își extindă stăpânirea spre vest, intenționând să ocupe Cartagina. Pentru că nu a putut ataca pe mare, deoarece fenicienii au refuzat să-i pună la dispoziție corăbiile lor, a pornit pe uscat. Ajuns la Teba a format un corp de 5000 de oameni și l-a trimis să ocupe oaza lui Ammon (Astăzi Siuah). Soarta acestei armate a fost crudă. Ea dispărând complet după ce depășise oaza. Iată ce spune Herodot în istoriile sale: „Un vânt violent a început să sufle dinspre sud și a adus atât de mult nisip deasupra acestei armate, încât a acoperit-o în întregime și acolo a rămas îngropată”.

Regele Cambise a vrut să ocupe și Nubia și pentru aceasta a pătruns în susul Nilului. În drum spre Napata, în plin deșert, alimentele s-au epuizat și

foamea s-a făcut simțită. Slăbite, trupele se chinuiau sub razele ucigătoare ale soarelui. Setea și foamea au devenit tot mai cumplite. Dar, Cambise n-a cedat și armata a trebuit să înainteze. Rândurile ei, însă, se răreau simțitor și cei rămași în viață nu mai puteau rezista. Cambise se încăpățâna să nu țină seama de părerea nimănui. De teamă să nu-și piardă onoarea și autoritatea, sau poate orbit de visul său, și-a forțat oamenii să înainteze. Herodot a relatat și acest calvar: „Mâncau ierburi, rădăcini și frunze de copaci. Apoi, ajungând într-o țară pustie, și-au mâncat animalele de tracțiune. Până la urmă au fost nevoiți să se mănânce unii pe alții; cel care la numărătoare pica al zecelea era hrana tovarășilor lui. Numai după ce a parcurs un sfert din drum, Cambise și-a dat în sfârșit seama că armata sa se rărise, înghițită de nisipurile deșertului. Puținii oameni care mai puteau să-l urmeze s-au prăpădit și ei, în curând. Abia atunci persanul a hotărât să se retragă.

Tot perșii au dorit să-și extindă imperiul și dincolo de strâmtoarele Bosfor și Dardanele cucerind orașele state grecești. Atunci când flota persană a traversat Hellespontul, în vara anului 492 î.H., pentru a cuceri orașele grecești, flota comandată de ginerele regelui Darius, Mardonius, a fost distrusă de o puternică furtună pe stâncile din fața muntelui Athos și jumătate din corăbiile au fost scufundate.

Dar nici de data aceasta perșii nu au învățat din pățania regelui Darius pentru că, iată, în 480 î.H., Xerxes I, regele perșilor a pornit un alt război împotriva grecilor iar pentru aceasta a construit poduri pentru a trece Helespontul (actuala strâmtoare Dardanele). Dar a survenit o furtună care a distrus totul. Nebun de furie, Xerxes s-a răzbunat pe cei pe care i-a considerat responsabili de necazul său. Constructorii de poduri și ... Helespontul. A aplicat 300 de bice strâmtoării, amenințând-o: „Regele Xerxe oricum te va trece. De vrei sau de nu vrei! Dacă nu-ți oferă nimeni sacrificii, nu ești decât un fluviu sărat și murdar”. Apoi, în timpul bătăliei de la Termopile, Xerxe a poruncit mai multor vase să înconjoare insula Eubee, dar o vijelie a distrus corăbiile, acest dezastru se va răsfrânge asupra persanilor care vor pierde la Salamina.

Nici romanii nu au ieșit bine din confruntarea cu natura ostilă. Crassus (triumvir alături de Cezar și Pompei), dorind să se remarce pe câmpul de luptă precum Cezar, a ales să pornească o expediție împotriva parților, în anul 53 (î.H.) Dar pentru aceasta a ales traseul cel mai dificil, prin deșert și-l cităm pe Theodor Mommsen care în Istoria romană descrie astfel drumul: „În lung și în lat nu se arată niciun inamic, doar foamea și setea și deșertul nesfârșit păreau să păzească porțile Orientului.

Romanii au fost atrași în capcană și mulți au pierit în deșert sau au ieșit extrem de slăbiți. În aceste condiții la Carrhae romanii au suferit o înfrângere totală. Din cei 40.000 de romani care traversaseră Eufratul nu se întorseseră decât circa un sfert dintre ei, pierind în luptă și generalul comandant, Crassus.

Nu numai căldura și deșertul s-au dovedit inamici redutabili ci și iarna putea fi neprielnică campaniilor militare. În primul asediu al Constantinopolului, început de arabi în august 717, iarna s-a dovedit un aliat bun al împăratului Leon al III-lea, fiind mult mai aspră ca de obicei, producând mult mai multe pierderi în rândul asediatorilor, parte din ei deloc obișnuiți cu rigorile unui anotimp necunoscut lor. Înfrângerile suferite de arabi în cursul anului 718 îi determină să se retragă. Dar, nu doar vremea rea din fața zidurilor Constantinopolului i-a ajutat pe bizantini, pentru că, iată, flota arabă este surprinsă de furtună și din 1800 de vase câte au pornit la expediție s-au mai întors doar cinci.

Marea putea prezenta multe pericole, venite de multe ori pe neașteptate. Japonia a fost „apărată” de invazia chineză în 1274 când un taifun a provocat pierderea a 200 de nave și a 13 000 marinari coreeni și chinezi dintre cei destinați invaziei în insulele de la soare răsare.

Același fenomen s-a repetat în 1281, în circumstanțe identice. Japonezii au supranumit atunci aceste furtuni providențiale „Kamikadze”, adică vântul divin”. Denumirea va fi preluată mult mai târziu de aviatorii japonezi din Al Doilea Război Mondial.

Englezii se pot considera și ei binecuvântați de fenomenele naturale. La 26 august 1346, când luptau la Cressy împotriva francezilor, o puternică aversă s-a năpustit asupra trupelor, bineînțeles fără să facă distincție între beligeranți. Apa i-a afectat pe toți, dar arcurile englezilor erau la adăpost. Nu și cele ale francezilor: apa le întinsese corzile așa că pentru ei s-a soldat cu o înfrângere.

În 1415, aceiași protagoniști luptau tot sub ploaie. De data aceasta la Azincourt. Cavalerii francezi, purtând echipament greu, au rămas „plantați” în noroi, iar englezii au câștigat din nou grație echipamentului lor mai ușor.

În 1588, tot englezii, tot ei mereu, au scăpat de invazia spaniolă, grație unei furtuni care a distrus 63 de nave ale Invincibilei Armada. Ceea ce l-a făcut pe pe Filip al II-lea al Spaniei să declare: „Știu să lupt cu oamenii, nu și cu fenomenele naturii”.

Domnitorii țărilor române și-au făcut de multe ori un aliat din natură. Cel mai bun exemplu este bătălia de la Vaslui (Podul Înalt), dusă de Ștefan cel

Mare împotriva turcilor. Astfel, în dimineața zilei de 10 ianuarie 1475, avangarda oastei otomane lua contact cu oastea moldovenească. Era ceață și turcii distingeau cu greu dispozitivul luat de moldoveni. Încă un dezavantaj pentru turci: starea fizică a soldaților și cailor după marșul extenuant prin noroaiele iernii. În zilele care au precedat bătălia de la Vaslui vremea s-a încălzit, zăpezile au început să se topească transformând lunca Bârladului într-o adevărată mlaștină. „S-a dus prospețimea lor”, scrie un cronicar turc despre oastea otomană. „Torentul de ploaie udându-i de tot pe acei călăreți și slujitori, toți șoimii care sburau în lupte au devenit ca niște găini jumulte”. Măsurilor luate de voievod adăugându-li-se dezghețul și ploile, care au avut efectul scontat de acesta. Să slăbească puterea de rezistență fizică și morală a oastei otomane.

Evenimentele sociale violente precum războaiele și revoluțiile au fost stimulate în mare măsură de vremea nefavorabilă care a provocat foametea cum au fost anii care au precedat Revoluția Franceză. Și mai mult decât atât, în iarna 1788/1789, Sena a înghețat la Le Havre și gheața a blocat porturile prin care erau aduse grânele pentru hrana parizienilor. Această iarnă teribilă, precedată de ani de secetă, a contribuit la declanșarea revoluției la 14 iulie 1789. Revoluția din 1830 din Franța a fost și ea precedată de iarna cea mai dură a acelei perioade.

Iernile din Rusia s-au dovedit deasemenea redutabili inamici pentru armatele invadatoare. Sunt cunoscute condițiile teribile de iarnă în care s-a retras Marea Armată a lui Napoleon din Moscova: „Termometrul coboară sub 22 de grade. Buzele ni se lipeau – va relata sergentul Bourgogne – interiorul nasului sau mai degrabă creierul ne îngheța; parcă mergeam în mijlocul unei atmosfere de gheață”. Flămândă și deznădăjduită avangarda armatei franceze a ajuns la Vilna pe 8 decembrie 1812, mărșăluind printr-un viscol cumplit, ațâțat de crivăț. Trupele combatante nu mai numărau decât douăzeci de mii de oameni înghețați până în măduva oaselor și cu moralul la pământ. Restul era o adunătură rătăcită târându-se pe întinderea albă de omăt. Din Corpul 3 de armată al mareșalului Ney nu mai rămăseseră în viață decât douăzeci de oameni.

La 14 noiembrie 1854, în timpul războiului Crimeii o furtună a luat cu asalt flota franco-anglo-turcă, pe marea Neagră, distrugând 40 de nave. De atunci începând s-a instituit o rețea meteorologică care să observe schimbările climatice și să prevadă vremea și a fost creat un serviciu de meteorologie militară. În 1918 acesta avea 2000 de angajați.

Noroaiele din Normandia din timpul Primului

Război Mondial, au creat greutăți insurmontabile combatanților, transportul tunurilor grele se făcea de multe ori cu eforturi supraomenești, apa care a inundat tranșeele a afectat moralul luptătorilor și a favorizat apariția bolilor. Sunt cunoscute din această perspectivă bătăliile ofensive aliate de la Passchendaele, Ypres, de pe Somme etc care au eșuat sub ploaie. Viața în tranșeele inundate era cumplită. Participant la apriga bătălie din localitatea Passchendaele, militarul britanic Ulick Burke descrie astfel viața în tranșeele engleze: „Poate nu vă imaginați cum arată un om care stătuse în tranșeele acelea o săptămână, unde nu avea cum să se spele. Primeam ceai într-o cutie de tablă, în care fusese benzină la început [...]. Poți să-ți imaginezi agonia unui camarad care stătea vreme de douăzeci și patru de ore îngropat în noroi până la brâu, încercând cu două cutii de conserve să ia apă dintr-o gaură de obuz [...]. Și trebuia să stea acolo zi și noapte timp de aproape o săptămână”. Mulți soldați sau ofițeri se îmbolnăveau de „febra de tranșee”, dizenterie, tifos exantematic, variolă, meningită: „Din cauza febrei de tranșee – scrie mai departe U. Burke – un camarad a avut febră mare [...]. Picioare de tranșee era o boală cauzată de apa care îți intra în bocanci. Aproape că îți putrezeau degetele înăuntru. Au murit mai mulți din aceste cauze decât de la răni”.

Dar, paradoxal, și vremea călduroasă, a putut crea condițiile pentru declanșarea unor evenimente revoluționare, care apoi au dus la răsturnări sociale profunde. La Petrograd (Sanct Petersburg) sfârșitul lunii februarie a fost neobișnuit de caldă și de temperaturi negative de minus 20, minus 30 de grade s-a ajuns la plus în termometru. Vremea călduroasă a facilitat ieșirea petrogrădenilor în stradă pornind revoluția din februarie. La fel s-a întâmplat și la Revoluția Română din decembrie.

Al Doilea Război Mondial și vremea

Al Doilea Război Mondial poate fi considerat primul conflict militar important în care mecanizarea a jucat un rol major, în multe cazuri determinant. Dar, progresul tehnic, mașinile, avioanele, comunicațiile radio, radarul și celelalte invenții folosite în război s-au dovedit de multe ori neputincioase în fața naturii adverse. Vremea și

natura nefavorabilă au influențat asupra rezultatelor locale ale luptelor sau chiar s-au dovedit hotărâtoare în unele bătălii cu valoare strategică. Au existat și fenomene meteorologice obișnuite care nu au fost suficient luate în considerare, dar și situații neobișnuite sau rar întâmplare și care nu puteau fi previzionate și care au influențat campaniile militare.

Comandanții, militarii de rând s-au dovedit neputincioși, mașinile au capotat s-au dovedit de nefolosit în fața capriciilor naturii. Vremea adversă și natura improprie au provocat suferințe imense traduse în morți, boli, din care multe contagioase, răniri grave, descurajare etc. Multe dintre dezastre ar fi putut fi evitate dacă comandanții ar fi ținut cont de faptul că natura nu poate fi învinsă de voința omenească.

Iarna ajută Finlanda

Un prim avertisment despre ceea ce înseamnă condițiile meteo de iarnă, altfel obișnuite în nordul îndepărtat, l-a primit, culmea, chiar Armata Roșie în timpul războiului sovieto-finlandez. La 1 noiembrie Uniunea Sovietică atacă micuța Finlandă pe tema neînțelegerilor teritoriale: Noiembrie era acolo luna de început a iernii, cu geruri și ninsori abundente. În aceste condiții finlandezii adoptă ceea ce ei denumeau tactica tăierii de bușteni, tăind coloanele inamice în secțiuni și întrerupându-le rutele de aprovizionare pentru a le înfometa. Apărând în tăcere din ceața înghețată, soldații pe schiuri aruncau grenade sau cocktailuri Molotov spre tancurile și artileria sovietice, apoi dispăreau la fel de rapid. Era o formă de război de semigherilă, pentru care Armata Roșie era nepregătită. Fermele, staulele și hambarele erau arse de către finlandezi, pentru ca trupele Armatei Roșii să nu aibă unde să se adăpostească în timpul campaniei. Drumurile erau minate și înșesate de capcane. Toți cei răniți în aceste atacuri mureau înghețați. Soldații sovietici începuseră să-i numească pe soldații finlandezi schiori camuflați drept „Belya smert” sau Mortea Albă. Divizia 163 Carabinieri este înconjurată lângă Suomussalmi, apoi Divizia 44 Carabinieri, care înainta în sprijinul acesteia, este separată în urma unor atacuri și, la rândul ei, cade victimă fantomelor albe care apăreau dintre copaci. „Pe o

distanță de șase kilometri - scria jurnalista americană Virginia Cowles când vizitează mai târziu câmpul de luptă - drumul și pădurile erau înșesate de cadavre de bărbați și de cai; cu epave de tancuri, bucătării de teren, camioane, afeturi, hărți, cărți și articole de îmbrăcăminte. Cadavrele erau înghețate și tari ca lemnul pietrificat, iar culoarea pielii lor era ca a mahanului. Unele cadavre erau aruncate peste altele ca o grămadă de gunoi, acoperite doar cu o pătură miloasă de zăpadă, altele erau rezemate de copaci în posturi groțesti. Toți erau înghețați în pozițiile în care încercaseră să se încălzească. L-am văzut pe unul cu mâinile încheștate pe o rană din stomac; pe altul chinându-se să își deschidă gulerul hainei”.

Ploaia salvează Grecia

Din nordul înghețat să ne transferăm spre zone mai calde, și anume în Grecia, unde nu frigul extrem și zăpezile mari sunt dominante, dar și acolo natura a întins capcane oamenilor prea nesăbuiți. Italia a început, la 28 octombrie, operațiunea militară împotriva Greciei atacând din Albania, spre munții Pindului. Însă, încă de la început natura s-a pus împotriva armatei italiene. „Munții Pindului sunt sculptați de canioane spectaculoase și abrupte care se ivesc pe neașteptate în pereții din piatră. Sunt traversați de pârauri care nu reprezintă decât o piedică minoră în fața unui drumeț hotărât. Dar, așa cum se întâmplă adesea, toamna și primăvara, în zorii zilei de 28 octombrie munții erau umbriți de nori grei amenințatori. În momentul în care trupele italiene au ajuns în dreptul primelor trecători ale lanțului montan, norii s-au scuturat și a început să plouă torențial. Comandamentul bombardierelor italiene a fost nevoit să aducă la sol toate aeronavele, interzicând armatei să folosească singura armă care le oferea superioritate evidentă în fața grecilor. Italienii au avansat fără să aibă pic de vizibilitate, pe măsură ce pământul se transforma în noroi gros. În decurs de câteva ore, pâraiașele s-au transformat în vârtejuri inaccesibile. Trupele de pe frontal din Epir s-au împotmolit înainte să dea piept cu inamicul, iar în primele două zile, câteva mii de oameni s-au pierdut fără speranță. În interiorul Albaniei, liniile de aprovizionare au fost întrerupte, majoritatea autocamionelor sucombaseră pe drumurile înnămolite. După cinci zile, cu proviziile epuizate unitățile de avangardă supraviețuiau mâncând biscuit uscați. După două săptămâni armata italiană era în retragere generală”

Dar iarna nu avea să îmbunătățească situația, ci a venit cu noi suferințe: „Degerăturile

faceau ravagii printre soldații Armatei a IX-a italiană, care au petrecut luni în șir la cele mai înalte altitudini, dormind sub cerul liber, fără haine potrivite pentru iarnă, găsindu-și adesea adăpost în tranșee pline cu apă, în noroi și în zăpadă. Printre acești soldați care au suferit îndelung, care luptau pentru motive care nu le erau cunoscute, a început să se răspândească în mod insidios „Cangrena uscată” sau „Moartea albă”. Simptomele erau inițial nedureroase. Picioarele se umflau deasupra gleznelor, amorțeau complet, iar carnea își schimba culoarea, devenind mov, apoi neagră. Apoi începea călătoria chinuitoare către supraaglomeratele spitale militare de campanie. Soldații erau adesea purtați pe brațe de camarazii lor căci nu existau târgi. Campania dezastruoasă a Italiei împotriva Greciei a avut efecte strategice importante, determinând Germania să înceapă Campania din Balcani și, deasemenea, a făcut ca Marea Britanie să trimită și ea trupe în insulele grecești spre a-și proteja liniile de comunicații spre Canalul Suez. Germania avea și ea în obiectiv protejarea regiunii Ploieștilor în fața atacului asupra sondelor petroliere. Dar, intervenția Germaniei în Balcani avea să întârzie campania împotriva Uniunii Sovietice cu circa cinci săptămâni, în loc de 15 mai atacul s-a declanșat la 22 iunie. Asta a făcut ca iarna să găsească Wehrmachtul cu obiectivele neîndeplinite înainte de sosirea iernii rusești.

Vremea bună din luna mai a anului 1940 din vestul Europei va favoriza Campania dezlănțuită de Germania împotriva armatelor franco-engleze, ducând la cucerirea Franței, Belgiei, Olandei și alungarea englezilor de pe continent. Nu același lucru avea să se întâmple însă și în Campania din est împotriva Uniunii Sovietice.

Noroaiele Rusiei opresc Wehrmachtul

În primele săptămâni de vară, operațiunea ofensivă germană a decurs bine. Apărarea sovietică se prăbușește, succesul german este total. Viazma și Briansk sunt încercuite, Moscova este amenințată. Guvernul sovietic se retrage la Kuibășev, cetățenii sunt chemați să construiască tranșee la marginea orașului. Generalul Gheorghii Jukov primește ordinul să preia comanda Frontului de Vest, din fața Moscovei. Stalin se hotărăște, în 18 octombrie, să rămână la Moscova, declarat oraș fortăreață. Apare însă, la acest început de octombrie, „Rasputița”, adică ploaia mocănească care inundă pământul transformându-l într-o mlaștină. Germanii știau despre acest fenomen, care se repeta an de an, dar au fost luați pe nepregătite. Totul se împotmolește

pentru că trupele germane depindeau de vreme. Iată ce scria chirurgul militar Ernst Emmerich: „Roata din spate a unui vehicul tras de cai, dintr-un convoi lung de un kilometru și jumătate, alunecă în craterul adânc făcut de un obuz și ascuns de o băltoacă. Roata se rupe. Axul se ridică în aer, Caii, smuciți busc, tresar și dau din copite. Urmele se despart. Un vehicul din spate încearcă să ocolească prin stânga, dar nu reușește să iasă complet din fâgașe. Roata din dreapta spate a celui de al doilea vehicul se agață de roata din stânga spate a primului. Caii se cabrează și încep a azvârli din copite în toate direcțiile. Nu se mai poate merge nici înainte nici înapoi. Un camion folosit la transportul muniției, care se întoarce gol de pe front, încearcă să depășească toată această harababură. Alunecă încet în șanț și se împotmolește. Toată lumea se molipsește de o furie incontrollabilă. Toată lumea strigă la toată lumea. Oamenii transpirați, înjurând și plini de noroi, încep să dea în caii asudați, tremurând și acoperiți cu noroi, care deja spumegă... Scena se repetă de o sută de ori pe zi.”. Generalul Erich Hoepner, comandantul unui grup de panzere, scria în culmea disperării. „Drumurile s-au transformat în mlaștini, totul stă pe loc. Tancurile nu se pot mișca. Nu ni se mai poate aduce combustibil, ploaia deasă și ceața fac parașutările aproape imposibile și adăuga: „Doamne, dă-ne paisprezece zile de ger”. Și într-adevăr va veni și gerul, însă în defavoarea armatei germane.

În scurtă vreme operațiunile pe scară mare au devenit imposibile. Anotimpul noroios al toamnei din 1941 a fost mai sever decât oricare altul similar din Primul Război Mondial. Chiar și în decursul primelor etape, drumurile de pământ și de căruțe au devenit de netrecut, iar în scurt timp drumurile majore au fost sufocate de noroaie. Camioanele pentru aprovizionare au distrus drumurile acoperite cu un start subțire de pietriș și au răscolit căile de trafic, încât s-a ajuns ca până și serviciile de curieri să se desfășoare cu vehicule cu șenile.. La apogeul anotimpului noroios, tractoarele și buldozerele care în condiții normale erau capabile să traverseze terenuri dificile au devenit neajutate, iar încercările de a trece cu pluguri prin noroaie au făcut drumurile aproape complet imposibile. Tancurile și tractoarele grele și chiar și vehiculele cu gardă mare la sol împingeau pur și simplu în fața lor un zid de noroi ce creștea într-una, până când se opreau într-un final, pe jumătate îngropate în propria lor mișcare. În cele din urmă doar vehiculele trase de cai s-au mai putut mișca; toate celelalte mijloace de transport, ca și restul tancurilor și artileriei, au încrămențit locului.

Urmărirea rușilor învinși era imposibilă, spune și Erhard Raus, generalul în cartea *Operațiuni Panzer*: Doar diviziile care câștigaseră șoseaua Briansk-Orel-Tula, pe care se putea circula indiferent de condițiile meteo, se mai puteau deplasa. Unitățile s-au separat și amestecat și numai grupuri risipite au intrat în contact cu inamicul. Grosul forțelor din Grupul de Armate Centru s-a împotmolit sau putea avansa doar neregulat, în marșuri scurte. Vehiculele motorizate s-au defectat cu probleme la transmisii sau la motoare. Caii au devenit epuizați și s-au prăbușit. Drumurile erau presărate de animale rechiziționate moarte. Puține tancuri erau operaționale. Camioane și căruțe trase de cai s-au înnoroiat. Grupul 2 Panzer care opera în zona Orel a pierdut în noroi 60% din tancurile ce mai rămăseseră. Divizia 10 Panzer din Grupul 4 Panzer a pierdut 50 de tancuri fără să fi tras un singur foc, dintre care 35 în numai trei zile. Un îngheț brusc la sfârșitul lui octombrie a cimentat una dintre coloanele de panzere oloage și îngropate ale Diviziei 6 Panzer într-o stare de completă inutilitate astfel încât nu s-a mai mișcat niciodată. Deoarece nu se mai putea junge altfel la ei au trebuit parașutate benzină, cabluri pentru remorcare și provizii de alimente în lungul acestei linii de blindate eșuate. Dar toate tentativele de mișcare s-au dovedit inutile”.

Generalul iarnă contraatacă

La 16 noiembrie 1941, armata germană a reluat atacul asupra Moscovei cu intenția de a intra în capitala sovietică și a o cuceri, pentru a da astfel o lovitură mortală sovieticilor. Germanii au fost favorizați în faza inițială de frigul care a înghețat drumurile și pistele aviatice, permițând deplasarea trupelor în bune condiții. Numai că, la sfârșitul lui decembrie termometrele arătau deja treizeci de grade sub zero în timpul zilei și sub patruzeci și chiar mai mult noaptea. Vehiculele automobile și tancurile, pentru care nemții nu aveau pregătite uleiuri, antigeluri și grăsimi pentru iarnă, nu voiau să demareze și nici o forță omenească nu ar fi putut urni mașinile după o noapte glacială.

Uleiul înghețat împiedica arborele de transmisie să se învârtă în motoarele ale căror blocuri se spărgeau precum sticla; bateriile erau în întregime golate, șenilele tancurilor și roțile erau un bloc de gheață și trebuiau să aprindă focuri pe sub blindaje pentru a putea pune motoarele în funcțiune și pentru a se putea deplasa. Soldații nu aveau haine călduroase și încălțări de iarnă, apărați pentru urechi și mânuși. Trenurile care transportau

echipament de iarnă și mantale îmblănite, colectate de la locuitorii orașelor germane, erau blocate lângă Smolensk, pentru că frigul imobilizase locomotivele, dintre care 70 % erau scoase din uz ori de câte ori gerul se înăsprea. Vagoanele cu muniții, platformele încărcate cu tancuri și camioane erau imobilizate în depouri, sub o pătură de zăpadă. Când primele garnituri au ajuns, în sfârșit, la trupele epuizate, și-au dat seama că nimeni, în Germania, nu s-a gândit să facă haine îndeajuns de călduroase. Degerăturile au ajuns o adevărată molimă printre soldații de pe front. Într-o singură zi s-a raportat că între 1500-3000 de soldați au fost supuși unor operații de amputare de membre înnegrite de ger.

Chiar în aceste condiții Divizia 6 Panzer, comandată de generalul Erhard Raus a ajuns foarte aproape de Moscova, spre nord-est, până la 14 km de periferii și la 24 km de Kremlin. Dar la începutul lui decembrie au venit gerurile. „Combinăția de pierderi grele suferite în ultimele zile - se consemna în jurnalul Diviziei 6 panzere - și temperaturile în scădere (Temperatura medie la amiază a fost de minus 3 grade Celsius iar în timpul nopții a fost de -35 grade) au cauzat un declin sever al forței de luptă a Diviziei”.

Iarna 1941-1942 a fost cea mai grea din Rusia europeană din ultimii 100 de ani. În regiunea din nord-vestul Moscovei temperatura medie în luna ianuarie 1942 a fost de -35 grade Celsius iar cea mai scăzută temperatură înregistrată (-52 grade Celsius) în toată campania rusească s-a consemnat în aceeași zonă pe 26 ianuarie.

Trupele aveau doar vestimentația reglmentară. Grosul veșmintelor de iarnă nu a ajuns la soldații de pe front până la sfârșitul lunii ianuarie, după ce gerurile își jucaseră deja rolul cel mai distrugător..

Au existat în acest infern arctic scene de un tragism neverosimil. Astfel, în ianuarie 1942, pe un ger de minus 30 de grade. „La Osarovo, un sublocotenent german, șef de patrulă, supraveghează stepa cu binoclul. Deodată deslușește un grup, nemișcat, pe o pantă ușoară, pe jumătate afundat în zăpadă: sunt soldați și cai.

- Cazacii, atacăm!

Câțiva voluntari îl urmează pe ofițer, înaintând anevoie, înfundându-se până la brâu în zăpada afânată. Un vânt glacial geme peste stepă, cu un zgomot de sirenă și de furtună.

Patrula avansează într-o lumină lăptoasă. Sovieticii nu se mișcă. Sunt morți, înghețați în picioare. Oameni și animale strânși unii în alții. Nemții le dau ocol stupefiați. Un rănit la picior stă încă drept în șa, cu mâna încleștată de coama calului. Un sublocotenent și un sergent de cavalerie sunt aplecați puțin în față, ca și cum ar fi adormit fără să lase hățurile din mână. Niște călăreți au coborât din șa și moartea i-a surprins, lipiți de coastele cailor, de parcă ar fi vrut să găsească o rămășiță de căldură. Toate cadavrele aveau ochii larg deschiși, ațintiți în neant”. Scena apare în mai multe lucrări între care: *Henri Landemer, Waffen SS, p. 132; Paul Carell în „Operațiunea Barbarossa”, Robert Laffont, Paris, 1965 și la Antony Beevor în „Stalingrad”, Editura RAO.*

Moartea „albă” Leningrad

Gerurile extreme au afectat și civilii din marile orașe și sunt cunoscute suferințele îndurate de populația Leningradului în acea cumplită iarnă 1941/1942. Grupul de Nord al armatei germane ajunge, la începutul lunii septembrie, la periferiile orașului, pe care îl încercuiește și îl supune unei cumplite blocade, astfel că circa 700 de mii de civili vor muri de foame și frig în cursul iernii care vine. Lidia Ohapkina era una dintre locuitoarele orașului care se lupta cu moartea, nu pentru sine ci pentru cei doi copii ai săi, mici și neajutorați: „Mă tot gândeam unde să găsec ceva de mâncare, orice. Mi se tot năzăreau ba pâini, ba cum adun de pe câmp cartofi. Cum adun un sac întreg și nu-l pot căra. Odată, la talcioc am reușit să cumpăr clei de tâmplărie. Se făcea atunci din el piftie. L-am fiert și eu și l-am mâncat. I-am dat și lui Tolik. Ninocikăi m-am temut. Dar din cauza cleiului am făcut constipație și nu l-am mai gătit. Altădată am reușit să cumpăr piele de porc. Era ceva mai gustoasă, dar trebuia fiartă foarte mult ca să se înmoaie, și-mi părea rău de gaz, din care-mi rămăsese foarte puțin”.

Mai târziu, când a apărut frigul, suferința a

devenit de nesuportat: „În casă era un frig grozav, pe pereți se forma chiciură, așa cum e iarna prin grajduri. Când trebuia să o primenesc pe Ninocika mă băgam sub plapumă ca să nu răcească, îi puneam scutecul uscat, iar pe cel ud îl aruncam pe jos, unde îngheța imediat, așa cum îngheață rufele întinse afară. Termometru nu aveam, dar temperatura aerului era fără discuție sub zero. Slăbisem în așa hal, încât pe picioare parcă nu mai aveam carne. Sâni, ca la bărbați, numai sfârcurile. Pielea mi-era întinsă pe pomeții obrazilor, ochii mi se înfundaseră în orbite. Și copiii erau tare slabi și mi se strângea inima când le priveam mânuțele și piciorușele subțiri și fețișoarele mici și străvezii cu ochii mari. Lemne nu aveam deloc. Nu aveam cu ce încălzi apă și la ce fierbe ceva”.

Suferința românilor

Armata română a suferit din cauza ploilor și noroaielor încă de la începutul ofensivei în Basarabia începută în 2 iulie 1941. Acțiunile ofensive declanșate peste Prutul mijlociu și inferior de Armata a 4-a română au fost mult întârziate și de vremea deosebit de ploioasă care a dus la inundarea luncii râului și la deteriorarea drumurilor de pământ. „Aspectul drumurilor basarabene era din ce în ce mai impresionant: căruțe ale unităților românești, amestecate cu ale unităților germane, înfundate în noroaie, fără posibilitatea de a le scoate din noroiul caracteristic al regiunii, mașini care turau motoarele în zadar și ajutate de grupuri de soldați și țărani încercau să se salveze din câte un șanț sau dintr-o gărlă, câte o mină făcea explozie din loc în loc omorând soldați care luptau mai greu cu terenul decât cu inamicul”, se arată în jurnalul de operații al Diviziei 8 infanterie din 8 iulie.

Efectele iernii 1941/1942 au fost resimțite și de trupele române. Luptele din Crimeea din această cumplită iarnă au fost deosebit de grele și au produs mari suferințe soldaților români. „Trupa este extrem de obosită. Este lipsită de orice aprovizionare și igienă. Militarii stau în frig și continuu îmbrăcați. Toate batalioanele sunt în linie.

Ofițerii și trupa sunt plini de paraziți, sunt numeroase cazuri de scabie. Din această cauză nu se pot odihni. Tot timpul în ger și viscol, au stat sub cerul liber sau în mici adăposturi de stâncă. Efectivele au scăzut simțitor, sunt multe companii comandate de sublocotenenți și plutoane de sergenți. Din cauzele arătate mai sus moralul trupelor este evident scăzut; trupa nu mai acordă încredere în promisiunile șefilor” – scrie Alesandru Duțu în „Armata română în război”.

Dumitru Dumbravă era subofițer cu transmisiunile în Batalionul 20 vânători de munte, Brigada 4-a mixtă munte și se afla cu unitatea în Crimeea și a resimțit din plin frigul extrem. care îi afecta deopotrivă și pe români și pe ruși: „Prin 10 decembrie 1941 o unitate rusească rămasă în spate a atacat șoseaua Simferopol – Feodosia. A fost trimisă să o combată Batalionul 20 vânători de munte, însoțit de subsemnatul cu o grupă de transmisiuni. Urmărind această unitate, circa 15-20 kilometri în munți, din șosea până la stația de pompare a apei care fusese distrusă, rușii s-au retras spre această

clădire din vârful muntelui, unde o parte au fost luați prizonieri, circa 150, iar alții au fost găsiți morți, stând cu arma între picioare (cam 60 de oameni). La fel și vânătorii de munte care s-au așezat jos, au rămas acolo morți, așa frig a fost. Când ne-am urcat pe munte, pe la ora 9-10, a venit o ploaie cu gheață, făcându-ne learcă, după care a venit o zăpadă și un frig de a înghețat tot ce aveam pe noi. Am dat telefona la divizie să trimită o mașină,

că aveam soldați înghețați. A trebuit să coborâm circa 15 kilometri pe șosea, cântând ca să ținem oamenii treji, că în 5-10 minute adormeam și eram gata înghețat. Cu mari greutate am ajuns pe la ora 17 la șosea, unde ne aștepta mașina. Eu am căzut jos înghețat, fiind aruncat în mașină cu încă doi soldați; mi-am dat seama că dacă dorm nu mă mai trezesc, însă nu puteam vorbi și nici mișca. Ceilalți doi soldați au adormit pentru totdeauna! Au tăiat hainele de pe mine și după una-două ore am început să mișc câte un pic degetele de la mână și mi-am revenit. Toți spuneau să nu dorm”.

Pe data de 25-26 decembrie 1941, rușii au debarcat la Feodosia și în Peninsula Kerci și au pus

mâna pe toate depozitele din Feodosia. În ziua de 26 decembrie, pe la ora 19.00, am ajuns pe un șant anticar, aproape de Feodosia. Lupta a început și a durat cam două ore, respingându-i pe ruși spre Feodosia. Aici, în noaptea de 26 spre 27 decembrie, au înghețat circa 60-70 de oameni, stivuiți dimineața ca lemnele. Răniții și medicul rămas în spitalul din Feodosia au fost împușcați de inamic, spitalului i-au dat foc, iar o parte dintre răniți au fost găsiți pe plajă stropiți cu apă, devenind niște blocuri de gheață.

În vara lui 1942 în timpul ofensivei armatelor germane-române spre Stalingrad și Caucaz, dimpotrivă, inamic teribil a fost căldura copleșitoare. În lunile iulie și august trupele române au efectuat marșuri istovitoare în urmărirea inamicului care se retrăgea continuu. „Prin lungimea lor, prin monotonia și ariditatea terenului, prin împrejurările climaterice, marșurile sunt cumplit de obositoare. Soare arzător, căldură copleșitoare, ploaie de nisip. Drumurile primitive străbat întinderi nisipoase, în etape de zeci și zeci de kilometri, prin care mărșăluiesc ziua, și adeseori noaptea, nesfârșitele coloane ale armatelor române. Piciorul se îngroapă în praful gros și negru pe care-l răscolesc; atmosfera e încărcată de pulberea ce pătrunde în ochi, în gură, în plămâni; pielea și veșmintele sunt acoperite de stratul gros și lipicios de pulbere. Camioanele și căruțele se înfundă până la osii; caii se opintesc zadarnic, căruțașii blestemă și înjură, motoarele huruie fără răgaz. La tot momentul este nevoie să intervină oamenii, să descarce cu brațele spre a despovăra și despotmoli vehiculele. Trupurile, murdare de pulbere, sunt leoarcă de sudoare. Și soldatul merge înainte, zi după zi, săptămână după săptămână, prin dunele de nisip ale acestei sahare rusești” – scrie Constantin Chirișescu, în „România în al doilea război mondial”.

Obstacolele junglei

Insulele Pacificului au oferit mari surprize armatei americane în cursul ofensivei lor spre a recupera pierderile suferite în prima parte a anului 1942. Căldura înăbușitoare, umiditatea extremă, vegetația luxuriantă, insectele, șopârlele și toate vietățile pădurii li se opuneau și îi supasolicitau pe soldați. În arhipelagul Guadalcanal s-a dat, începând cu august 1942, o bătălie care a ținut până în februarie anul următor. Bătălia pentru Guadalcanal poate fi asemuită cu Bătălia Stalingradului din Europa prin duritatea cu care s-a desfășurat, și prin consecințele ei, înclinând balanța

spre Statele Unite, după aceasta Japonia fiind într-o continuă defensivă.

La Guadalcanal sub ploaia care nu mai contenea soldații americanii își ridicau taberele în noroiul devenit un soi de blestem al campaniei, îndurau foamea și dezinteria. Adeseori, soldații cu nervii la pământ se împușcau între ei. Cazurile de stres posttraumatic erau evacuate pe pe bandă rulantă. Condițiile din teren, provocau pe americani la reacții dure față de inamici, mai ales dacă și aceștia acționau pe măsură. Americanii care apărau Henderson Field (Aeroportul disputat cu japonezii la Guadalcanal) și pădurile tropicale din jur s-au trezit în fața unei groaznice încercări. Vizibilitatea din desișul aproape impenetrabil de liane și frigi, arbori uriași și plante agățătoare rareori depășea câțiva metri. Chiar și atunci când tirul înceta temporar, oamenii erau chinuți de lipitori, viespi, furnici uriașe și țânțari anofeli. Umiditatea crescută favoriza apariția fungilor și a infecțiilor de piele. Soldații care se întâlneau cu jungla prima oară erau alarmați de zgomotele permanente, mai ales în timpul nopții.

Sub ploaia care nu mai contenea oamenii își ridicau taberele în noroiul devenit un soi de blestem al campaniei, îndurau foamea și dezinteria. Adeseori, soldații cu nervii la pământ se împușcau între ei. Cazurile de stres post traumatic erau evacuate pe bandă rulantă. Comandantul unui pluton în care 4 soldați căzuseră pradă isteriei considera că era o situație caracteristică. Sălbăticia japonezilor năștea reacții la fel de barbare din partea americanilor. Pușcașul marin, Ore Marion, descria o scenă petrecută după o luptă grea pe timp de noapte: „În zori doi dintre băieții noștri, bărboși, murdari, numai piele și os din pricina foamei, răniți ușor de baionete, cu hainele ponosite și sfâșiat au retezat capetele a trei japonezi și le-au înfipt în niște pari cu fața la malul japonez al râului. După ce comandantul de regiment a protestat i s-a răspuns. „Așa-i domnule colonel, suntem niște fiare. Trăim ca fiarele, mâncăm și suntem tratați ca niște fiare, așa că la ce naiba vă așteptați”.

Natura ostilă i-a întâmpinat peste tot pe americani creîndu-le greutăți greu de trecut. La 30 iunie 1943 amiralul american Halsey debarcă 10 mii de soldați în Noua Georgie, în insulele Solomon, la nord vest de Gadalcanal. Dar, jungla deasă din Noua Georgie era mai greu de pătruns decât își imaginaseră cei care plănuiseră operațiunea. Soldații care tocmai ajunseseră cu Divizia 43 găsesc că jungla îi epuizează și îi dezorientează și sunt repede speriați de zgomotele nopții. Un regiment are nevoie de trei zile pentru a

parcurge aproape o milă. Necunoscând încă manevrele luptei în junglă, ei sunt hărțuiți și înspăimântați ușor de grupuri mici de japonezi veniți de la baza din Munda, aflată la capătul vestic al insulei. Înainte chiar de a da o bătălie, aproape un sfert din forța de atac se prăbușește din cauza stresului de luptă. Halsey a trebuit să demită comandanți și să aducă trupe noi, crescând forțele terestre la 40.000 oameni.

Deși erau mult mai bine familiarizați cu clima de la tropice și ecuator, englezii s-au izbit și ei de natura ostilă și își vor aminti multă vreme de chinurile îndurate în pădurile de nepătruns. Britanicul George Mac Fraser care a luptat în cadrul Diviziei a 17-a indiană (Pisica Neagră) în Birmania a s-a confruntat direct cu natura ostilă: „Era considerat locul cel mai prost pe care-l puteai trage la loteria serviciului activ. Și asta nu numai din cauza inamicului; erau deasemenea miriapozi otrăvitori de aproape 40 de centimetri, malaria, păianjenii de mărimea farfuriilor, tifosul, inflamațiile de la încheieturi și glezne, dizenteria și lipitorile cu care trebuia să te lupți”, Și, desigur, vremea. Campania din Birmania din 1941-1942 se va încheia numai odată cu dezlănțuirea musonului din mai: „Își fac întâi apariția giganti picuri de ploaie care devin tot mai grei, iar apoi Dumnezeu deschide stăvilarele și jeturile a milioane de furtunuri de înaltă presiune sunt ațintite direct spre pământ, iar potopul se dezlănțuie cu un muget asurzitor... după care pământul este acoperit cu o peliculă de apă ce pare ciuruită de alice mari. Fără să-ți dai seama descoperi că ești ud learcă și că te afli plutind, că focul s-a stins, nivelul infuziei de ceai din ceainic crește vizibil și întreaga priveliște post diluviană este un talmeș-balmeș de oameni care înjură, încercând să-și recupereze armele și echipamentul din pâraiele de apă care li se scurge sub picioare.

În acest mediu plin de scârnavii, muștele întotdeauna numeroase oricum la tropice, au avut parte de o explozie demografică. Această specie nu era modesta muscă de casă. Cea mai răspândită specie de muscă din Peleliu era musca de carne sau *Calliphora vomitoria*. Această creatură are un corp rotofei, albastru verzui, cu o tentă metalică, iar aripile sale scot adesea un vâjâit când zboară.

Cu toate cadavrele, excrementele și rațiile de hrană putrezite împrăștiate de-a lungul masivelor din Peleliu, aceste insecte nesuferite erau atât de umflate, ghiftuite și leneșe încât unele deabia mai puteau să zboare. Nu puteai să le alungi sau să le sperii când se lăsau pe vreo conservă cu rații sau un baton de ciocolată. Adesea m-am trezit că îmi

alunecă, pe marginea câinii de metal și îmi aterizează în cafea. De fapt trebuia să scuturăm mâncarea ca să alungăm muștele și chiar și atunci refuzau să se urnească uneori. De obicei, trebuia să-mi pun conserva cu tocană pe genunchi, folosindu-mi mâna dreaptă ca să mănânc, în timp ce cu stânga culegeam găngăniile leneșe din tocană. Refuzau să se miște sau să se lase intimidat. Era dezgustător, ca să nu zic mai rău, să vezi ditamai muscoii umflați ridicându-se de pe un cadavru și roind deasupra rațiilor noastre de hrană.” (E. N. B. Selage, *Războiul din Pacific*, p. 224)

Praful și noroiul Africii

În nordul Africii dușmanul erau căldura excesivă, nisipul și praful deșertului, care împiedicau tancurile și mașinile în drumul lor, provocând griparea motoarelor, împotmolirea, îmbolnăvirea oamenilor. Pietrele, grohotișurile și nisipul liniei Alamein nu ofereau un mediu ospitalier pentru oamenii Armatei 8-a. Aceștia erau chinuți de roiurile omniprezente de muște agresive și de furtunile de nisip stârnite de vânt, dar și de căldura iritantă a deșertului. Tancurile erau, la propriu, precum cuptoarele sub soarele puternic. Noaptea soldații se înveleau strâns într-o pânză ca să țină departe scorpionii. Sufereau de dizenteria răspândită de muște și de ulcerații ale pielii provocate de muștele de deșert, care, la rândul lor, atrăgeau aceste insecte vorace. Și, de câte ori încercau să mănânce conservele de carne tocată sărată sau biscuiți sfărâmați transformați într-un terci cu consistența ipsosului, era greu să nu înghită și câteva muște.

Dar, și iarna putea crea mari piedici armatelor prin intermediul ploii și noroiului. Atunci când generalul Eisenhower a hotărât să anuleze ofensiva împotriva germanilor din Tunisia, în 24 decembrie 1942, acesta se va bizui pe observațiile sale din teren. „Eram hotărât să nu renunț până ce nu mă voi convinge personal că ofensiva devenise imposibilă. Condițiile atmosferice nepermițând avioanelor să zboare am plecat cu automobilul spre front, la 22 decembrie. Din clipa când am ieșit din Alger, ne-am izbit de starea mizerabilă a drumului. Călătorind aproape fără oprire, l-am găsit pe generalul Anderson la statul său major în primele ore ale dimineții de 24 decembrie și, împreună cu el, am plecat imediat spre Souk-el-Khmis. Acolo se afla statul major al Corpului 5 armată britanic care avea să susțină asaltul și care avea în fruntea sa pe generalul maior C.W. Allfrey. Mici detașamente trecuseră deja la efectuarea acțiunilor preliminare,

încercând să ocupe anumite poziții nevralgice înainte ca operația principală, fixată pentru noapte următoare să înceapă.

Ploua într-una. Ne-am deplasat personal pentru a cerceta zona prin care urmau să înainteze trupele noastre. Cred că un incident la care am fost martor pe drum m-a convins, mai mult decât orice alt argument că asaltul nostru era sortit eșecului. La vre-o zece metri de șosea, pe un câmp cultivat, pare-se cu grâu de toamnă, o motocicletă se împotmolise în noroi. Patru soldați se dădeau de ceasul morții s-o scoată de acolo, dar, în ciuda celor mai titanice eforturi, nu izbuteau decât să se afunde ei înșiși în argila cleioasă. Până la urmă au fost nevoiți să se lase păgubași și să abandoneze motocicletă și mai adânc înmămolită decât la început. Ne-am înapoiat la Alger, unde am dat instrucțiuni ca ofensiva să fie amânată sine die”.

Vremea nefavorabilă ajută

Vremea rea a putut să creeze și condiții favorabile, favorizând tabăra care știa să profite de ea. Astfel, în mod paradoxal, debarcarea anglo-americană din Normandia s-a făcut sub protecția furtunii. Prevăzută, după cum se știe, pe 5 iunie a fost întârziată din cauza vremii proaste.

Forțele navale aflate deja în mișcare au fost oprite. S-a prevăzut o amânare scurtă până a doua zi pe 6 iunie. Efectul de surpriză a acționat perfect. Germanii nici nu se gândeau că debarcarea putea avea loc în asemenea condiții. Meteorologii lor anunțaseră 10-12 zile de perturbări ale vremii. Rommel plecase liniștit în concediu, în Germania iar alți comandanți de divizie participau la un joc de război. În acest fel, sub acoperirea vremii, surpriza a fost totală pentru germanii care s-au dezmeticit greu, reacționând cu întârziere.

Tot sub acoperirea vremii nefavorabile a început pe 16 decembrie 1945, ofensiva Wehrmachtului din Ardeni, ultima mare ofensivă germană înainte de ceea ce avea să fie previzibilul sfârșit al înfrângerii totale și capitulării necondiționate a Germaniei.

Germanii se bazau pe timpul nefavorabil aviației inamice și pe spiritul combativ scăzut al soldaților americani. Și, într-adevăr, timp de două săptămâni vremea nefavorabilă, plafonul jos de nori, a împiedicat atacurile aviației americane care avea supremație totală în aer și astfel blindatele germane au reușit străpungerea și înaintarea rapidă spre obiectivul țintă, orașul belgian Anvers.

În 21 decembrie 1944, a fost încercuită Divizia 106 americană în fața localității St Vith și germanii

i-au forțat pe cei 6000 de oameni să se predea. Localitatea St Vith a fost apărat de Divizia a 7-a până pe 21 decembrie când aceasta a căzut în mâinile lui Manteuffel. În timpul ofensivei din Ardeni, Armata 5 panzere, condusă de Manfred von Manteuffel, a luat circa 9000 prizonieri americani.

După ce au fost străpunse liniile acestora, a făcut o breșă de 30 km în linia frontului și nemții au înaintat aproximativ 100 km.

Pe flancul de nord, Armata 6 germană condusă de Dietrich abia dacă reușea să înainteze din cauza drumurilor proaste și a rezistenței dure întâmpinate, deși detașamentele înaintate cuprindeau cele mai dure regimente, între care Regimentul 1 SS Panzere, aflat sub comanda brutalului Obersturmbannführer SS Joachim Piper. Ofensiva germană se va opri complet după 25 decembrie, când cerul se va însenina și va deveni favorabil aviației aliate care va ataca în forță blindatele germane. La începutul lui ianuarie germanii se vor retrage pe liniile de pe care au pornit ofensiva.

Românii în luptă cu ploile și frigul

Operațiunile armatei române pe frontul de vest au avut adversari care greu s-au dat învinși. În primul rând, în Ungaria, au fost ploile care au umflat râurile și au alimentat mlaștinile, creînd nenumărate greutăți în transportul trupelor și materialelor.

Operațiunile de forțare a Tisei superioare, și mijlocii au fost mult îngreunate. În aproape toată luna noiembrie marile unități ale Armatei 4 și-au dus acțiunile într-un spațiu de șes și mocirle, în bucla Tisei, unde germano-ungarii disputau terenul pas cu pas, după care ele au avut de trecut obstacole de teren mult mai grele precum masivele muntoase Hegyalija, Bukk și Matra, unde forțele adverse aveau posibilitatea de a bloca mult timp înaintarea, asigurând astfel flancul stâng al grupării de la Budapesta.

În seara zilei de 3 noiembrie, cu dispozitivul de apărare abia realizat, Armata 4 a primit ordin să cucerească câteva capete de pod peste Tisa. Ofensiva s-a desfășurat cu multă încetineală din cauza terenului, în mare parte mlăștinos, tăiat de canale, desfundat din cauza ploilor și focului inamic deosebit de puternic. „Tocmai în miez de noapte de 6 noiembrie ne-am îmbarcat și am pornit să trecem Tisa. Se vorbea în șoaptă; vâsleam puternic și ne înțelegeam mai mult prin semne. Vrajmașii încă nu se liniștiseră; trăgeau tot așa de tare ca seara trecută. În bărci fiecare ne-am pregătit pentru o eventuală rănire sau scufundare, adică șireturile desfăcute,

nasturii de la vestoane și de la mantăi descheiați, în așa fel ca în timpul cel mai scurt să ne dezbrăcăm și să sărim în apă, înotând spre malul inamic. Dar, deodată au prins glas armele inamicului: mitralierele, aruncătoarele și tunurile.

Proiectilele cădeau în apă și în jurul bărcilor formând trombe de apă și ne așteptam din moment în moment să sărim în aer...Barca fusese avariata de o schijă. Eram uzi până la piele dar cine mai simțea apa rece, frigul, vântul, parcă îmi fierbea creierul și mă gândeam de vom ajunge vreodată. Și am ajuns, am ajuns în sfârșit cu picioarele pe pământ”. Așa povestește Atanase Vlăduț, comandant de pluton în Batalionul 5 vânători, condițiile deosebit de grele în care s-au dus luptele.

Campania din Cehoslovacia s-a desfășurat în condiții de iarnă grea, cu multă zăpadă, iar soldații români au trebuit să treacă de înălțimi muntoase deosebit de dificile. Inamicul se afla așezat pe înălțimi, în cazemate temeinic amenajate, dispunând de arme moderne.

După ce au depășit succesiv, începând cu 18 decembrie 1944, frontiera cehoslovacă, marile unități ale armatei române au desfășurat ample operațiuni militare împotriva trupelor adverse într-un teren muntos și împădurit, fragmentat de trei cursuri importante de apă – Hron, Nitra și Vah - situate perpendicular pe direcția de înaintare. Inamicul a beneficiat de condițiile de teren, dar și de condițiile atmosferice (temperaturi foarte scăzute, zăpadă mare, viscole puternice) care favorizau apărarea. Folosind terenul accidentat, germanii au avut posibilitatea să-și organizeze poziții de rezistență pe munții Javorina, Metalici Slovaci, Nitra, Fatra Mare, Fatra Mică, Inovec, Tatra Mică, Carpații Albi, opunând o rezistență înverșunată, cu credința că nu există altă soluție decât victoria s-au moartea!

Calvarul prizonierilor

Poate chiar mai mult decât luptătorii au avut de suferit, din cauza condițiilor excesive de vreme și mediu, prizonierii de război. Vom ilustra afirmația noastră cu câteva exemple luate din tabere diferite. Prizonierii români nu au uitat niciodată ceea ce li s-a întâmplat în Țara Sovietelor atunci când mărșăluiau spre lagăre. Radu Mărculescu, locotenent rezervist, artilerist, luat prizonier la Cotul Donului, descrie astfel calvarul prin care a trecut el și camarazii lui până să ajungă la lagăr: „Unii mergeau ca automatele, cătând în jos, prăbușiți în lumea lor interioară. Cu băieții mai încercam să-i smulg din acest abis interior. Unora le căram pumni în spinare

și nu ne opream până nu se dezmeticeau; unii ne și înjurau, un semn îmbucurător la revenirea la normal. Pe cei la care vedeam pete albe pe față – semn neîndoielnic de îngheț - îi luam la palme până le înroșeau obrzii. Alții, toropiți de somn și oboseală, se așezau pe vreun nămete din marginea șoselei să-și tragă sufletul câteva clipe. Cuprinși de dulcea senzație a morții prin îngheț, nu înțelegeau de ce trebuie să se ridice și protestau când îi smulgeam cu forța de pe tărâmul minunat al morții și-i îmbrânceam pe pe șleaurile cumplite ale existenței.

N. Mastacan reface și el, cu acuratețe, drumul prizonierilor spre lagăr, descrierea sa fiind cutremurătoare, ilustrând episodul cel mai crud din lungul calvar al stării de prizonierat. „Multe gări fuseseră bombardate de aviația germană și a trebuit să mergem sute de km pe jos, prin zăpadă și geruri năpraznice până la o nouă gară. În drum spre o gară adesea foarte îndepărtată, am poposit noaptea prin sate dormind pe jos, nemâncați și degerați de frig iar a doua zi porneam mai departe. În trenuri cu vagoane pentru vite, fiecare amenajat cu etaj spre a încăpea cât mai mulți oameni, viața nu era deloc roză. Fiecare primea drept hrană o fărâmă de pește sărat și o bucată de suhari (pâine neagră uscată) iar ca pavază contra frigului – hainele pe care le avusesem pe noi

Nu-i de mirare că după câteva zile, oamenii au început să cadă secerăți de foame, de frig și tifos. A rezistat cine a putut; selecție naturală. Când trenul oprea în câte o gară, santinela deschidea ușa și striga: „caput est ?” (după câteva zile , mort est?) căci învășase și el românește. Era obligatoriu ca morții să fie îngropați la prima oprire a trenului. Camarazii celui mort îl transportau până în spatele gării mai mult târându-l, căci și ei erau leșinați de foame și rebegiți de frig și abia mai stăteau pe picioare. Apoi sub presiunea șuieratului de locomotivă anunțând plecarea mai departe, se străduiau să râcăie lutul înghețat. O groapă cât mai adâncă. Dar lopețile loveau ca în cremene și de multe ori nu reușeau să-l acopere complet cu pământ, rămânându-i bocancii afară. Nici nu apuca bine trenul să pornească din gară și în jurul gropilor proaspăt săpate începeau să roiască haite de câini, flămânzi ca și noi. ... Cei care se prăbușeau în zăpadă acolo mureau. Într-o noapte mi-aduc aminte că am dormit în biserica unui sat direct pe pardoseala de ciment și a doua zi dimineața mulți nu s-au mai putut ridica de jos. Din câte nu s-a spus urma să fie duși cu mașina la spital. Foamea și frigul degradează repede organismul și ce e mai rău din om, instincte animale.

Germanii se aflau în aceeași situație, ba chiar mai grea din cauza faptului că sovieticii vedeau în ei răul suprem. Dr iată ce spunea Albrecht Appelt aflat în marș spre lagăr: „Marșul devine un chin. Îmi simțeam picioarele ca de lemn. Nu eram în stare să-mi adun forțele. Mă lăsam dus de val. Treceam peste cadavrele mutilate ale soldaților care fuseseră călcați de tancuri. Erau împrăștiate peste tot, înghețate deasupra zăpezii pătate de sânge. Totul e încă viu în mintea mea”. Herbert Wendeller a trăit aceeași dramă, dar el mai adaugă că „mergeam peste zăpadă și gheață, trecând pe lângă cadavrele acelor care nu putuseră să țină pasul și fuseseră împușcați”. Horst Rocholl a ajuns la limita suportabilității și nu mai dorea altceva decât să moară, dar tentația somnului de veci i-a fost schimbată de camarazii aflați în aceeași situație: „Seara am fost atât de epuizat încât m-am așezat pur și simplu pe marginea drumului. Speram că soldații ruși care ne escortau mă vor scăpa de chin, trăgându-mi un glonț. Doi soldați din unitatea mea, care fără îndoială mă simpatizau, m-au apucat fiecare de o parte și m-au ajutat să merg și să-i ajung din urmă pe ceilalți. Mi-au spus ce aveau de gând să facă în captivitate. Voiau să muncească și erau hotărâți să facă tot posibilul ca să se întoarcă acasă. Atunci mi-am dat seama că asta vreau și eu”.

Alte tărâmurii, alte suferințe pentru prizonierii aflați în custodia japonezilor, dar tot atât de multă suferință. Un drum teribil de greu, presărat cu numeroase obstacole, plin de suferințe și abuzuri criminale au făcut prizonierii de la Changi (Selarang)-Singapore în lungul peninsulei Malaya până în Tailanda, la granița cu Birmania. Călătoria de 1500 de kilometri s-a făcut în cea mai mare parte cu trenul, prizonierii fiind înghesuiți în vagoane container de 6 pe 3 m de tablă subțire. Vagoanele erau mici și aveau uși glisante și în ele erau înghesuiți 35-40 de oameni: „Era o înghesuială incredibilă, neavând unde să te așezi. Japonezii țipau la noi și ne împungeau cu baioneta. Practic trebuia să respirăm toți odată ca să se poată închide ușile”. În acele vagoane prizonierii au suferit timp de cinci zile de căldură, foame și sete. „Căldura era cumplită. Deshidratarea care s-a instalat destul de repede s-a combinat cu malaria de care sufeream deja și am început să mă simt foarte rău. La disperarea și deprimarea mea s-a adăugat claustrofobia. Parcă eram îngropat de viu. (...) Japonezii dădeau la scurtele opriri câte o cană cu apă și o porție de orez” – sa confesat Alistar Urquhart.

De la Ban Pong, oraș din Tailanda, prizonierii au făcut deplasarea pe jos, până la șantierul unde

trebuia să se construiască calea ferată de 415 kilometri care să lege Tailanda de Birmania. Aproximativ 600 de prizonieri au pornit în acest marș al morții, în care mulți își vor găsi sfârșitul. „La lumina strălucitoare a lunii am pătruns în jungla virgină pe o cărare recent tăiată, înconjurați de roiuri dese de țânțari. Probabil că japonezii pregătiseră cărarea pentru noi în prealabil, dar aceasta avea numai 1,5 m lățime și, de cele mai multe ori, soldații din frunte trebuia să taie cu maceta vegetația încâlcită. Alți gardieni duceau făclii de bambus care luminau calea și aruncau umbre stranii în coronament. Mergeam în rânduri de câte trei, cu gardienii în față și între noi, la anumite intervale. Gardienii mergeau și pe lături, încurajându-ne cu lovituri de bambus și cu împunsături de baionetă. Dacă cineva cădea lângă cale, dacă se împiedica și cădea era bătut. Loviturile erau date cu repeziciune și la întâmplare, fiind imposibil să te aperi de ele”.

Este adevărat că superioritatea umană și tehnico-materială au asigurat până la urmă victoria aliaților contra Axei pe toate fronturile. Dar aceasta ar fi fost obținută într-un timp mult mai scurt, cu pierderi mult mai mici dacă timpul nefavorabil nu ar fi influențat operațiunile militare. Dar, în același timp, ne putem întreba ce s-ar fi întâmplat dacă „Generalul Iarnă” nu ar fi opus rezistență acerbă înaintării germane pe frontul de est. Cine a știut să folosească în folosul său capriciile vremii a avut de câștigat și dimpotrivă cine a ignorat forța naturii a avut de pierdut. Dar, indiferent de ce câștiguri tehnologice au avut și vor avea armatele ele tot sunt și vor fi supuse naturii pentru că puterea ei este mai presus de puterile omenești. Un exemplu recent, la îndemână, este misiunea de comando americană din aprilie 1980, trimisă în Iran de președintele Carter, pentru a elibera ostaticii deținuți la ambasadă, care a eșuat lamentabil. O enormă furtună de nisip, neprevăzută, a schimbat totul. Elicopterele s-au zdrobit, piloții au murit iar operațiunea a fost amânată.

*Tu bește și fă ce vrei.
(Sf. Augustin)*

PRIZONIERII STALINGRADULUI

Prof. Ioan Tuleu

Bătălia Stalingradului a fost cea mai feroce din Al doilea Război Mondial, înregistrându-se un număr nemaiîntâlnit altundeva de morți răniți și dispăruți. Dispăruții sunt de fapt prizonierii de război, care vor avea o soartă cumplită, puțini dintre ei reîntorcându-se după război la casele lor. Majoritatea dintre ei vor proveni dintre cei aproximativ 260 mii militari ai Armatei a 6-a germane și cei circa 20 mii soldați români din diviziile Armatei a 3-a și a 4-a, înconjurate, începând cu 23 noiembrie, în ruinele orașului de pe Volga. În timpul bătăliei din încercuire, între 19 noiembrie până la sfârșitul anului 1942 luptele

continui, foametea, bolile, rănilile etc au redus mult rândurile Armatei a 6-a, germane, doar circa 25 de mii dintre cei rămași în încercuire au putut fi evacuați pe calea aerului de către Luftwaffe.

Intensitatea bătăliei pentru Stalingrad după încercuire nu cunoaște limite, de data aceasta cei care suferă cel mai mult sunt germanii. În cadrul operațiunii sovietice „Inelul” (10 ian 1943) pentru zdrobirea germanilor de la Stalingrad, ferocitatea atacului sovietic nu mai ține seama de nimic, tancurile trecând peste răniți, trăgând fără milă în prizonieri. Germanii nu pot evacua răniții, lăsându-i la bunul plac al învingătorului. În aceeași zi, un batalion de infanterie din Divizia 295 se predă. „Unii comandanți de batalion nu mai pot înfrunța suferința oamenilor care șchioapătă pe picioarele degerate, cu buzele crăpate, iar fețele lor bărboase au aspectul galben de ceară al celor pe care viața îi părăsește. Ciorile se învârt pe deasupra și coboară pentru a ciuguli ochii morților sau muribunzilor. Câțiva dintre generalii și ofițerii superiori se

împușcă evitând astfel umilința capitulării, iar unii soldați germani aleg o moarte de soldați stând în picioare în tranșee așteptând să fie împușcați. Soldații români se predau în număr mare și mulți sunt împușcați pe loc. Mai ales răniții sunt tratați cu gloanțe, uneori pentru a li se lua mantalele și cizmele”.(1).

Până la urmă inevitabilul s-a produs. Proaspătul feldmareșal von Paulus va capitula în ziua de 31 ianuarie 1943, iar în 2 februarie vor capitula și rămășițele celor 6 divizii din nordul orașului, conduse de generalul Strecke. Din acest moment, 91 de mii de germani au fost luați prizonieri. Torsten Diedrich afirmă că au fost capturați 108.000, inclusiv dintre aliații români și ajutoarele rusești Hiwis. Numărul precis al prizonierilor nu poate fi cunoscut pentru că unii dintre cei ce se găseau acolo în momentul capitulării au murit în primele ore, alții în zilele următoare, fiind ascunși printre ruine. Cei mai mulți au murit în urma rănilor foarte grave.

Capturarea lui von Paulus a „beneficiat” de numeroase relatări, mai ales rusești, dar și germane și românești. Valeriu Munteanu, din Divizia 13 Infanterie românească s-a nimerit a fi la locul în care feldmareșalul german s-a predat. „Ceasurile arătau ora douăsprezece din zi, când vedem apărând o coloană de patru mașini decapotate, cu steaguri albe, oprind în fața noastră.

Din prima mașină coboară sprinten colonelul Adam, ca să se îndrepte spre buncărul comandantului său, mareșalul Paulus. Din a doua mașină coboară colonelul rus Lukin, însoțit de aghiotantul său. Asistăm la un moment emoționant, rar întâlnit pe câmpul de luptă. Deși era un ger cumplit, mercurul termometrelor coborând până la minus 30 de grade, nimeni nu mișca. Ba unii parcă au uitat să și respire. Toți doreau să fie martorii unei drame din viața unui comandant de oști. În sfârșit, iată-l! A apărut!

Doi soldați din garda personală a mareșalului, ce străjuiau intrarea în buncăr, într-o perfectă ținută albă, de iarnă, îi dau onorul. Va fi ultimul onor ce-l va primi acest brav general victorios în Polonia și Franța, dar învins aici la Stalingrad. Mareșalul e un om de statură mijlocie! Are în schimb un cap mare, leonin, ochii umbroși ce privesc mai mult pe sub sprâncenele stufoase. Capul, ca de altfel întregul

său corp, și-l ține puțin aplecat înainte: ținuta unui om chinuit, îmbătrânit subit. În mâini ține sabia și bastonul de mareșal. Se îndreaptă spre colonelul rus Lukin. Se oprește în fața acestuia, își pleacă puțin capul, simulând parcă un mic salut. Cu glas slab și sugrumat de durerea momentului, abia mai poate rosti cuvintele: „Welche katastrophe, welke Schandel”. După care îi înmânează colonelului rus simbolurile capitulării. Noi, ofițerii germani și români, martori la acest moment dramatic, aveam cu toții ochii plini de lacrimi, cu suspine.

Colonelul Lukin îi trece aghiotantului său cele două simboluri ale capitulării, apoi îl invită pe mareșal să ia loc în mașina sa, oferindu-i locul din dreapta. (2) Numeroase reportaje s-au scris, multe filme și imagini fotografice au immortalizat momentul și l-au transmis lumii, provocând pe de o parte consternarea germanilor și pe de alta bucuria sovieticilor și aliaților. Strecker după ce a respins cererile de capitulare a cedat în cele din urmă la rugămintile generalilor săi iar el și Groscurth au redactat mesajul final: „Corpul 11 Armată cu cele 6 divizii ale sale și-a făcut datoria până la ultimul om în lupte grele. Trăiască Germania”. (3).

Începe din acel moment calvarul celor 91 mii soldați, 2000 ofițeri și al celor 22 de generali prizonieri de război. Dintre aceștia, generalii o vor duce cel mai bine!

Germanii capturați trăiau într-o permanentă stare de nesiguranță, așteptându-se în fiecare clipă să fie împușcați. Lucru ce s-a și întâmplat în numeroase situații, mai ales răniților grav. Ostașii sovietici deliberat sau nu au dat foc spitalului plin cu răniți, improvizat în barăcile geniștilor de lângă aeroport. „Doi ofițeri Luftwaffe din unitatea de antiaeriană care fuseseră escortați într-o încăpăre de sus de soldații ruși, au evadat sărind de la o fereastră spartă. Au aterizat lângă o latrină, iar rușii au apărut gata să-i împuște, locotenentul mai tânăr a salvat viața amândurora datorită prezenței lui de spirit și unui acut simț psihologic. I-a spus camaradului său să-și dea jos pantalonii. Rușii au au izbucnit în râs și i-au cruțat viața”. (4.)

Unii soldați sovietici beți, în euforia victoriei împușcau prizonieri în ciuda ordinelor primite de a nu proceda astfel. Toți se repezeau în primul rând asupra prizonierilor spre a-i deposeda de orice obiecte ce li s-ar fi părut că ar avea vreo valoare, în special ceasuri, aparate foto, brățări dar și obiecte de îmbrăcăminte, în special cisme.

Un medic și-a pierdut o carte prețioasă, Faust, la care ținea pentru că era o ediție rară pe care soldatul a dat-o pe țigări și votcă. Păturile erau smulse din mâinile prizonierilor pentru că le erau

necesare, dar și din răzbunare pentru că germanii luaseră hainele multor civili ruși.

Uneori prizonierii, numai piele și os, ieșeau împleticindu-se din buncăre și pivnițe cu brațele ridicate în semn de capitulare, căutând cu privirea o bucată de lemn pe care să-l folosească pe post de cârjă, pentru că nu puteau merge din cauza degerăturilor, Aceste resturi învinse ale Armatei 6, fără arme și căști, purtând căciulițe de lână trase adânc peste urechi sau chiar zdrențe înfășurate în jurul capului care să-i apere de ger, tremurând în mantalele lor subțiri, strânse cu câte un cablu de transmisiuni în loc de curea, au fost strânși laolaltă ca o turmă și aranjați în lungi coloane de marș. (5). Cei mai expuși la violențe și la pedeapsa cu moartea erau SS-iștii și membrii hiwi. „Câțiva soldați germani considerați din greșeală SS-iști, care au răs când li s-a sugerat că ar fi așa ceva, au fost împușcați cu pistoale automate” (6)

Au existat însă destui germani care au ales să se sinucidă decât să cadă în prizonierat la sovietici. O asemenea întâmplare povestește Hans Krumpfuss, sergent din divizia 71 infanterie: „Și au venit zorii zilei de 29 ianuarie 1943. Când m-am întors în seara aceea împreună cu un soldat de la distribuția rațiilor, am fost întâmpinat de fețe lungi. Sergentul Stiller mi-a spus că analizaseră situația și ajunseseră la decizia să nu accepte prizonieratul rus, ci mai curând să moară. Toți șase fuseseră de acord. Doream să fiu inclus și eu? În acel moment m-am gândit la generalul von Hartmann care luptase în mijlocul infanteriștilor săi și respinsese un atac rus pe terasamentul de cale ferată, iar apoi murise ca un soldat. Așadar, am refuzat, nu aveam de gând să-mi provoc moartea cu mâna mea. De aceea am convenit că îi voi părăsi dacă așa stăteau lucrurile.” (7)

Hans Krumpfuss povestea și cum a fost momentul predării: „În noaptea de 31 ianuarie s-au auzit împușcături din toate părțile în pozițiile noastre. Detonau grenade de mână. În revărsatul zorilor un rus a strigat în buncărul nostru. „Kamerad ruki verch (tovarăși, mâinile sus). Am fost duși la o zonă de adunare și percheziționați de arme. Mai târziu a venit un comisar și mi-a ordonat să-l însoțesc. Am crezut că o să mă împuște, căci îmi ținea un pistol înfipt în spate și m-a dus la postul de comandă. Acolo zăceau cei șase camarazi ai mei, fiecare cu o gaură de glonț în tâmplă și nu mișcau. Tâmpiți, tâmpiți a spus el”. (8.)

Wilhelm Gerke (Bateria 2, Regimentul 171, Divizia 71 Infanterie) își amintea peste ani și el momentul în care a fost capturat și apoi întâmplările prin care a trecut în drumul spre lagăre: „După ce am epuizat toată muniția, iar armele mici au devenit

inutilizabile, ne-am dat seama că nu mai avea rost să continuăm lupta și ne-am predat în dimineața zilei de 30 ianuarie. Când am ajuns în pozițiile inamice, soldații ne-au oferit țigări și trabucuri din depozitul nostru de provizii, pe care îl capturaseră. Acești soldați nu au furat de la noi. Cu cuvintele „*Voina kaput, skoro domoi*”, toți prizonierii, cam 250, am fost încolonați și, împreună cu o santinelă, am pornit spre sud. După un kilometru și jumătate santinela a fost eliberată și a început marele jaf la care au participat și civilii. Am fost ușurați de tot ce era vizibil. Ajunseserăm acum pe artera principală sudică și ne îndreptam spre Beketovka. Pe acest drum am fost depășiți de o unitate rusă motorizată. Toți cei care nu au sărit din drum suficient de repede au fost călcați.

După alți câțiva kilometri, am părăsit drumul către linia de cale ferată Stalingrad-Beketovka. Aici ni s-a dat de mâncare în casa șefului de gară. Am primit o pâine la 8 oameni, și fiecare dintre noi a primit un hering sărat. Aceasta a fost rația noastră pentru următoarele opt zile. Când ne-am întors, pe drum ne aștepta o unitate rusă. Aici ni s-au luat ultimele lucruri pe care le mai aveam. Unora dintre oameni li s-au luat chiar și ghetele din picioare, așa că am rămas cu picioarele goale în zăpadă și la temperaturi de minus 30 de grade. În seara aceea am ajuns la lagărul Beketovka și am fost împărțiți în case fără ferestre. Și cum ne luaseră păturile, a trebuit să dormim în frig, pe jos, pe pardoseala de piatră. În lagărul Beketovka (Era lagăr de tranzit n.n.) erau 50 mii de prizonieri. Acolo s-au petrecut lucruri cumplite, căci oamenii mureau de foame. Lagărul avea două camioane Opel Blitz, capturate, care toată ziua nu făceau altceva decât să care cadavre până la râpele din apropiere. Era și o bucătărie, dar insuficientă pentru atât de mulți prizonieri, așa că dacă cineva primea ceva de mâncare o dată pe săptămână se putea considera norocos”. (9).

Adalbert Holl, căpitan în Divizia 94 infanterie, a descris, într-o carte intitulată „După Stalingrad, întreaga perioadă a prizonieratului de 7 ani petrecută în Uniunea Sovietică din care vom reproduce în continuare perioada căderii în prizonierat și drumul spre lagăr: „Căpitane vin !. Cu aceste cuvinte santinela a dat buzna în adăpostul nostru. Pentru o clipă a fost tăcere. Venise ceasul pe care nu l-aș fi crezut niciodată posibil, dar care, în ultimele trei zile devenise o certitudine irefutabilă. Eu însumi mă întorsesem la adăpost pentru a fi alături de camarazii mei răniți, însoțit de 12 dintre oamenii mei. Nu ne era rușine de lacrimile noastre, în timp ce le explicam răniților, care erau în număr

de aproximativ 40, că mergem spre o destinație necunoscută.

Ne făcusem datoria de soldați, dar soarta a fost mai puternică decât noi. Le-am vorbit despre recunoștința țării pentru serviciul lor la Stalingrad și le-am strâns mâinile. Au trecut câteva secunde tensionate. Ce vor face rușii? (...) Nu eram identificabil ca ofițer în uniformă mea de camuflaj. Aveam un pistol legat la genunchi. Acum trebuia să decid dacă ceea ce avea să urmeze va fi o scurtă luptă finală sau captivitate. (...) În fața adăpostului se simțea mișcare. „Sunt aici”. Auzind asta am încremenit și am privit ce se întâmplă în jurul meu. Au fost secunde de mare concentrare și tensiune. Dintr-o dată am auzit voci rusești și am văzut soldatul Armatei Roșii cu un pistol mitralieră armat în mâini. A dat ordine pe care sergentul major al companiei mele, Josef Pawellek, care vorbea ceva rusă, le-a tradus imediat. Ordinele spuneau: „Aruncați imediat armele! Abandonați orice rezistență! Aliniați-vă afară în fața șanțului”. Atitudinea mea față de soldații inamici era oarecum ostilă. L-am întrebat pe Pawelek ce se va întâmpla cu răniții. „Rămân aici dacă nu se pot deplasa singuri. Se va avea grijă de ei”, a răspuns el. Trebuie să ne aliniem în fața buncărului. Amorțit l-am urmat pe sergentul major Pawelek și ne-am strecurat în spatele camarazilor noștri, dispărând după un deal (...) Traseul ne-a condus la o coloană de prizonieri.

Oamenii soseau din toate găurile. Un rus deosebit de voinic, care se părea că era ofițer, făcea un anunț. Nu am înțeles nimic din ce spunea, dar mișcările celorlalți prizonieri indicau că trebuie să formăm rânduri. Puținii mei foști camarazi s-au înghesuit în jurul meu. Voiau să rămânem împreună dacă era posibil. Coloanele au început să se miște încet. Eram două sau trei sute de oameni. Unii erau echipați cu rucsacuri, alții cu rucsacuri și pungi cu pâine. Am coborât cu prudență pe panta înghețată până când am ajuns în fundul văii. Capul coloanei s-a oprit până când ultimii prizonieri ne-au ajuns din urmă. Până atunci nu vorbisem cu tovarășii mei. Și ei erau tăcuți. La ce se gândeau? Pentru mine era ca și cum aveam o scândură în fața capului. Ca și cum în creierul meu ar fi existat un gol întunecat. Stăteam deja acolo de o oră și jumătate, deoarece așa zisul control se mișca foarte încet. Cei care trecuseră deja prin el ne-au avertizat că ne vor fi luate toate lucrurile, în special obiectele atrăgătoare cum ar fi inele, ceasuri, stilouri, creione mecanice și brichete. Eu nu aveam nimic cu excepția ceasului de mână. Încet am mers mai departe.

Coloana noastră s-a despărțit din cauza

condițiilor proaste de drum. Din toate direcțiile coloane lungi de prizonieri se îndreptau spre satul Gorodișce. (la aprox 10 km nord-vest de Stalingrad). În cele din urmă am ajuns la marginea satului. (...) Nu exista nici o organizare sau un sistem pentru a se ocupa de prizonieri, dar se vorbea despre marșul către un anumit lagăr din vest. Pentru moment nu aveam ce mânca sau bea. În cele din urmă am ajuns la marginea satului pur și simplu împinși de masa umană. Eram prea mulți pentru a gândi clar. Am înaintat cu coloana ca un somnambul (...) De cât timp mărșăluiam deja? Nu știam. Eram foarte obosit. Lipsa de odihnă din ultimele două săptămâni își făcea simțită prezența. Dar nu puteam sta liniștiți prea mult timp pentru că trupurile noastre se răceau rapid în frigul pătrunzător, iar gerul necruțător care se prelingea peste noi se strecura neîncetat în picioarele noastre.

Noaptea pare nesfârșită. Stomacul meu, care nu a primit nimic, suferea cumplit. Când voi putea mânca din nou? Deodată ni se spune: „Veniți să luați de mâncare, o pâine pentru 20 de oameni și o jumătate de hering sărat pentru fiecare om”. Ce s-a întâmplat cu pâinea? Este tare ca piatra. Încerc să mușc din ea fără succes (...) Când plecăm ne încălzim din nou, dar când ne oprim pentru o clipă înghețăm imediat. Marșul durează ore întregi. Am văzut deja mai multe cadavre zăcând pe drum goale și țepene, complet dezbrăcate, ca niște indicatoare pe drumul spre moarte!

În cele din urmă am ajuns într-o vale, la prânz. Era vorba de Valea Bol-Rasoska (34 km n-v de Stalingrad). Coloana noastră se oprește în cele din urmă și rămâne acolo pentru o lungă perioadă de timp. Un ofițer rus care a apărut brusc întreabă dacă există ofițeri germani. Mai mulți pășesc în fața coloanei. Rușii își repetă întrebarea. Oamenii mei încearcă să mă rețină. Mă lupt cu mine însumi, neștiind ce le rezervă rușii ofițerilor. Să neg că sunt ofițer? Nu mai pot. Îmi iau rămas bun de la camarazii mei cu inima strânsă și mă îndrept spre grupul ofițerilor. Dacă nu mă înșel era 6 februarie. Suntem aproximativ 300 de oameni care mărșăluiesc înafara coloanei principale. Ni se dau câteva bucăți de pâine veche și apoi ne continuăm marșul spre vest?! (...) Întregul grup este împărțit, iar gardienii din spate îi bat fără milă pe ei care nu pot ține pasul. De ceva vreme sarcina mea este să îi îmboldesc pe cei care nu pot ține pasul. Dacă îi lăsam acolo un foc de armă în noapte îi va termina (...) Acest drum spre moarte pare să nu aibă sfârșit.

(10). (Youtub, documentarul „Ce s-a întâmplat cu cei 91 000 soldați români și germani la Stalingrad”)

S-au întâmplat multe situații inedite în timpul capitulării de la Stalingrad. Astfel curierul Franz Rechberger (Regimentul 54 Vânători, Divizia 100 Vânători), când a auzit că von Paulus a capitulat a hotărât să mergă la locul de adunare a prizonierilor cu un Kubelwagen împreună cu alți trei camarazi spre a-și conserva forțele, dar surpriză: „Când ne-am întâlnit cu primul rus, un ofițer, acesta și-a

strecurat picioarele lungi în mașină fără să spună să oprim. Am claxonat la ordinul acestui ofițer și am înaintat mult mai repede, am depășit coloana lungă de prizonieri care mergeau spre nord-est, îndepărtându-se de oraș. După câțiva kilometri, când abia ieșisem din oraș și unde drumul se bifurca, călătoria noastră confortabilă a luat sfârșit. Rusul ne-a spus să oprim și ne-a făcut semn nouă celor din 54 să coborâm. Apoi i-a spus prietenului meu de la motorizate să meargă mai departe ca șofer. În momentul în care a plecat claxonând din nou, am fost înconjurați de ruși care ne-au jefuit de ceasuri. Și pentru noi a început marșul de șase zile al morții. Mulți dintre camarazii mei nu au supraviețuit, au murit de tot felul de degerături și boli provocate de frig, iar cine nu putea ține ritmul era împușcat fără milă de gardieni. La capătul acestor șase zile, prizonierii au ajuns în lagărul de la Ilmen”. (11).

Au existat însă și situații în care ofițerii sovietici au respectat regulamentele și legile în vigoare, stopând abuzurile săvârșite de inferiori. Despre o astfel de întâmplare povestește Karl H. Schvarz, căpitan în Statul Major al Corpului 11 de sub comanda generalului Strecker, care a fost luat prizonier la 2 februarie 1942: „În timp ce inspectam camioanele ca să găsim tot ce ar fi putut fi folosit, un soldat rus i-a luat ceasul de mână armurierului meu. În apropiere era un maior rus cu păr blond și o uniformă imaculată, așa cum nu mai văzusem până

atunci la nici un rus. Am făcut un gest către armurier, dar ofițerul văzuse. I-a spus ceva soldatului care nu a răspuns nimic. Maiorul a repetat ordinul pe un ton aspru, la care soldatul s-a întors și a scuipat la picioarele ofițerului. Maiorul i-a dat alt ordin, soldatul a făcut un gest inconfundabil, la care maiorul și-a scos pistolul și l-a ucis pe om, i-a luat ceasul din mână și l-a înapoiat armurierului. Nu credeam că așa ceva este posibil! Toți cei care văzuseră scena priveau fără să le vină să creadă”. Apoi maiorul i-a promis căpitanului neamț că le va ordona gărzilor să păzească prizonierii nemți de alte abuzuri. „Până la ora 15 a început marșul anevoios spre captivitate. Așa cum ne așteptam, sute de soldați, pândeau în râpele de pe drum ca să ne jefuiască de ce mai aveam, dar erau descurajați de promptitudinea cu care trăgeau gardienii. Astfel am aflat că cei 130 de oameni de ai noștri am fost probabil singurii care datorită maiorului siberian, și spre uimirea celor care ne așteptau, reușiserăm să ne păstrăm sărmanele noastre obiecte” (12).

Căpitanul Gert Pfeiffer, (Regimentul 92 infanterie, Divizia 60 infanterie), descrie modul și împrejurările în care s-a întâmplat actul capitulării Grupării de Nord, la care nu se gândiseră niciodată că va fi posibil, sperând până în ultimul moment la alt deznodământ: „Am capitulat cu ultimele unități ale Armatei 6, în dimineața zilei de 2 februarie 1943. Eram total extenuați, murdari și infestați de păduchi, zăceam într-o groapă din pământ undeva la capătul de vest al baricadei din partea de nord a încercuirii. Am tras două gloanțe în aparatul de radio. Un maior rus înarmat cu un pistol a sărit în buncărul nostru improvizat, după ce i-am spus curierului să lege o bucată de cârpă de pușcă și să o ridice în sus astfel încât să fie văzută. Rusul a aruncat într-o parte centura cu pistol pe care i-am întins-o și a ordonat: Na verch! Sus!

Am mers împleticiți câteva sute de metri, în perechi, până la o groapă mare acoperită, am fost siliți să intrăm și am fost primiți într-o manieră destul de prietenească de un colonel rus, comandantul unui regiment de gardă din Moscova, așa cum ne-a informat ulterior cu ajutorul interpretului. Ne-a invitat să luăm loc pe scaune de front germane și ne-a oferit votcă dintr-o ploscă germană. Când colonelul Flinck a refuzat, rusul a spus că ne era frică probabil să nu fim otrăviți și a băut primul.

Colonelul Flinck a refuzat în continuare, dar eu am băut puțin, cu toate bășicile din jurul gurii care mă ardeau. Colonelul rus a șters gâtul sticlei cu mâna și a înșurubat capacul. Imediat după, o ordonanță a adus două capace de oală pline de terci de mei, iar eu mi-

am mâncat partea de pe capacul meu. Ne-au servit și ceai. Cu ajutorul interpretului, colonelul ne-a transmis că îi pare rău pentru pierderile inutile pe care le provocaserăm unității lui, insistând să luptăm până la ultimul glonț, că în viitor vom avea probabil parte de vremuri mai grele (...) În general s-a comportat ca un ofițer superior, spre deosebire de cei pe care aveam să-i cunoaștem mai târziu, și cu aceasta ne-a spus să plecăm. O jumătate de oră mai târziu am fost percheziționați și jefuiți de un Tross rusesc, iar după aceea a început calvarul indescrisibil al suferinței în prizonierat”. (13)

Dietrich Goldbeck, Abteilung-ul 160 artilerie, din aceeași divizie 60, a fost în același loc în momentul capturării: „Cam pe la șase dimineața, (în doi februarie n.n.) - se luminase bine – rușii au venit cu precauție, în șiruri de infanterie spre noi; nu s-au tras focuri. La buncărul 92 flutura o cârpă albă. Curând la buncărul nostru au apărut infanteriști cu mitraliere îmbrăcați în costume albe de camuflaj. Ascultând ordinele lor descurajante să ieșim afară și să ne aliniem, am distrus receptorul radio cu o secure cu cârlig și am ieșit ultimul din buncăr. Afară toți erau aliniați – cam 70 de oameni, mulți cu răni grave și cu degerături – și așteptau în tăcere ordinul de marș.” (14). (*Reinhold Busch, În infernul de la Stalingrad, E. Corint, p. 157*)

Numărul de prizonieri germani crește spectaculos, după cum reiese dintr-un raport NKVD în care se spune că în perioada 19 noiembrie-5 ianuarie 1943 au fost capturați 61.141 de prizonieri. (15). La 8 ianuarie existau 76.785 prizonieri, la 15 ianuarie 84.541, iar în 30 ianuarie 1943 totalul prizonierilor de război preluați se ridica la 169.102 persoane. Cifrele comunicate de autoritățile militare sovietice trebuie luate cu multă precauție pentru că până la înregistrarea și internarea în lagăre numărul prizonierilor se schimba de la o zi la alta și era în scădere.

Numărul românilor este cel mai mare, pentru că aceștia se aflau pe flancuri, acolo unde au atacat sovieticii, mulți căzând în prizonierat încă de la început, cei mai mulți provenind din „Gruparea Lascăr”, unde au fost încercuite parțial sau în întregime la Cotul Donului cinci divizii. Nemții se aflau în această perioadă în încercuirea de la Stalingrad, iar italienii și ungurii abia după o lună au fost atacați în operațiunea „Micul Saturn”. În urma acelei operațiuni Armata a 8-a italiană de pe frontul din Rusia avea să piardă, 220 mii soldați care au fost uciși ori dați dispăruți și peste 30 mii au fost răniți și victime ale înghețului.

După ce zdrobise Armata 2 maghiară și încercuise o parte din Armata 2 germană, în cadrul

operațiunii „Micul Saturn”, Armata Roșie împinge inamicul spre vest pentru a cuceri ceea ce va deveni intrândul de la Kursk. „În ultima săptămână și jumătate - îi scrie un soldat sovietic soției sale, la 10 februarie - am mărșăluit pe un pământ care tocmai fusese eliberat de fasciști. Ieri, vehiculele noastre blindate au pătruns în Belgorod. A fost luată multă pradă și mulți prizonieri de război. În timpul marșului am întâlnit constant grupuri imense de unguri, români, italieni, germani prinși. Dacă ai fi putut vedea Șurocika, ce priveliște jalnică devenise această faimoasă bandă a lui Hitler. Poartă cizme de armată, unii au galoși de paie, uniforme de vară, doar puțini poartă mantale și pe deasupra poartă hainele pe care le-au furat, bărbătești sau femeiești. Pe capete au bonete, iar în jurul corpului au înfășurate șaluri de femeie. Mulți dintre ei au degerături; sunt murdari, cu păduchi. Te cuprinde un sentiment revoltător când te gândești că această adunătură pătrunsese atât de adânc în țara noastră.”.(16.)

Aceasta era starea prizonierilor imediat după capturare, care provoca numeroase decese pe drum. Sovieticii recunosc mortalitatea deosebit de ridicată din momentul capturării și până la internare în lagăre, și chiar după aceea, având în vedere starea precară de sănătate a prizonierilor. În 21 ianuarie 1943, concluziile referitoare la cauzele mortalității prizonierilor de război în lagărul 165 de la Taliți, regiunea Ivanovo arată astfel: „În decembrie au fost trimise trei eșaloane cu prizonieri de război. e. 1 cu 2500; e. 2 cu 2856; e 3. cu 543 persoane. De la locul capturării până la locul de concentrare prizonierii au mers pe jos 7-8 zile. Hrana s-a limitat la primirea pâinii și aceasta nu regulat. La popasuri prizonierii au stat în aer liber, în stoguri de fân. Prizonierii au locuit în condiții extrem de severe la un sovhoz aflat la 6 km de Kapustin, unde au stat, înainte de a fi imbarcați în vagoane, timp de 5-10 zile. Îmbolnăvirile și degerăturile s-au înmulțit în perioada cât aceștia au stat în sovhozul acesta. Pe timpul deplasării pe calea ferată nu s-a organizat hrănirea acestora. O problemă deosebit de grea a constituit-o absența apei potabile, atunci când li se dădea ca hrană pește sărat.. Dotarea cu sobe a vagoanelor s-a realizat după plecarea acestora. Au fost cazuri de degerături în vagoane.

Din totalul de 5899 de prizonieri de război trimiși cu trei eșaloane în timpul deplasării spre lagărul 165 au murit în total 1021 de persoane. Pe lângă aceștia, în lagăr au mai fost predate încă 140 cadavre, ceea ce reprezintă 19,7% din numărul total de persoane transportate sub escortă. Nu este posibilă stabilirea clară a numărului de decese pe

timpul deplasării pe calea ferată și după debarcarea prizonierilor de război în orașul Viazniki și pe perioada deplasării acestora pe distanța Viazniki - Taliți deoarece întocmirea de către escortă a actelor de predare pentru prizonierii de război s-a făcut pe baza prezenței prizonierilor de război la momentul predării lor către lagărul de la Taliți. Dintre cei sosiți, 300 au fost bolnavi cărora li s-a pus la dispoziție clădirea clubului lucrătorilor din transporturi. S-au întâmplat și lucruri neprevăzute, abuzuri. Astfel, pentru aprovizionarea celor sosiți s-au pregătit 60 găleți cu apă fiartă, care au fost luate însă de către un eșalon militar în trecere și de un tren sanitar. După debarcare, mulți prizonieri au mâncat zăpadă. Pe drumul Viazniki - Taliți cei bolnavi au fost abandonați pe drum. Chiar în primele ore după sosirea în lagăr au murit 139 persoane din cele trei eșaloane.

În perioada următoare, până la 1 ianuarie 1943 au murit 180 persoane. De la 1 ianuarie până la 20 ianuarie 911 persoane, în total 1091 persoane. Conform datelor înregistrate aproape toate decesele au fost cauzate de pelagră”. Documentul dezvăluie în toată amploarea ei tragedia prizonierilor, cu cinism chiar, lipsind orice urmă de sentiment față de suferința oamenilor. (17). (*Din raportul locotonentului de securitate G.I. Kalmanovici șeful secției a 4-a din direcția pentru problemele prizonierilor de război. Documente, p. 160*)

Autoritățile sovietice erau, prin urmare, perfect conștiente de starea prizonierilor de război, dar totul se rezuma la rapoarte, dări de seamă, concluzii și chiar recomandări de îmbunătățire a situației dar care rămânea ca înainte! În primul rând nu era nici interesul dar nici posibilități materiale, în condițiile în care proprii soldații de pe front sufereau aproape la fel de mult.

Situația prizonierilor din zona Stalingrad a fost extrem de grea din cauza numărului prizonierilor și inexistenței mijloacelor de întreținere, lucru reținut și de „Nota informativă privind situația prizonierilor de război în zona orașului Stalingrad și întârzierea transportării lor în diverse regiuni ale URSS”, din 13 februarie 1943 spune că: „În zona Stalingrad sunt 93 625 prizonieri de război, dintre care 6669 ofițeri. Ei sunt plasați în 11 puncte din zona Stalingrad iar la Beketovka, în halele uzinei, se află 50.000 prizonieri de război care încă nu au fost preluați de la unitățile Armatei Roșii. Cei 24 generali se află sub paza trupelor pentru securitatea spatelui frontului din cadrul NKVD. Soluția privind încartiruirea este dificilă. Din cauza lipsei de spații, prizonierii de război sunt deținuți în grajduri, magazii etc.

Hrana prizonierilor este asigurată cu întreruperi. Zilnic se reușește a li se da 300-500 gr. pâine. Cu mari eforturi s-a reușit acordarea de hrană caldă. Alimentele sunt asigurate de serviciile frontului. Rata mortalității este de până la 200 prizonieri pe zi. Cauza: Răniți, bolnavi și epuizați de foame încă din perioada încercuirii. Ajutorul medical este asigurat de medicii germani prizonieri. Temperatura aerului coboară până la -30 gr. Trenul pentru transportul generalilor și ofițerilor nu a sosit”. (18).

Pentru început, prizonierii au fost folosiți la adunarea și îngroparea cadavrelor rămase în urma luptelor. Scriitorul evreu, Vasili Grosman, participant la război, descrie drama prin care treceau prinșii de război germani: „Din subsolul unei case cu etaj, unde fusese instalată direcția de companie a Gestapoului, niște prizonieri nemți scoteau cadavre de oameni sovietici. Câteva femei, bătrâni și băietani, în ciuda gerului, stăteau lângă santinelă și observau cum nemții așează cadavrele pe pământul înghețat.

Majoritatea nemților aveau o expresie indiferentă; păseau alene, inspirând resemnați mirosul de cadavru. (...) Dar tot acolo zac grămadă, de-a valma, nemți morți, târați afară dintr-un subsol ce servise drept spital. Trec soldații români cu căciulile lor boierești, albe și negre; hăulesc și își agită mâinile, râzându-și astfel de nemții în viață și de cei morți.

Prizonierii sunt mânați dinspre Pitomnik, dinspre Țarița, din Casa Specialiștilor. Pășesc cu mersul acela deosebit pe care-l au oamenii și animalele ce și-au pierdut libertatea. Cei ușor răniți și degerații se proptesc în bețe, în bucăți de scânduri pe jumătate arse. Merg, merg într-una. Ai zice că toți au același chip, vânăt cenușiu, același fel al tuturor, de a se uita, o singură expresie pentru toți, a suferinței și a mâhnirii”. (19).

Românii luați prizonieri după ofensiva sovietică de la Stalingrad mergeau - după cum arată Vasili Grosman - în mantale verzi, cu căciuli înalte de oaie. „Ei, pe cât se vedea, sufereau de frig mai puțin decât nemții. Uitându-te la ei nu-i percepeai a fi soldații unei armate înfrântă – vedeai mergând îngrămădiri de mii de țărani obosiți, flămânzi, gătiți cu căciuli ca de operă. De români se râdea din când în când, dar nu erau priviți cu mânie, ci cu un dispreț compătimitor. Italienii erau tratați cu și mai multă bunăvoință”.

Cu totul alt sentiment stârneau însă ungerii, finlandezii, mai cu seamă nemții. „Prizonierii nemți arătau groaznic. Mergeau înfodoliți peste capete și umeri cu bucăți de pătură. În picioare, pe deasupra

izmenelor, aveau înfășurate bucăți de pânză de sac și zdrențe prinse cu sârmă și cu sfori. Pete negre de cangrenă, pricinuite de ger, acopereau urechile, nasurile, obrații multora dintre ei. Zgomotul stins al gamelelor atârinate de centuri amintea de procesiunile ocașilor în lanțuri”. (20). Gotfried von Bismarck afirmă însă că, după ce la 2 februarie focul a încetat, „prizonierii au fost escortați în liniște și fără excese din partea trupelor învingătoare. O manifestare de înțelegere tacită pentru armata înfrântă? Ambele părți se săturaseră de moarte și erau fericite că, în sfârșit, totul se terminase”. (21).

Pentru început, autoritățile sovietice nu s-au îngrijit de hrana prizonierilor, nefăcând pregătiri din timp pentru aceasta. În plus, ezitau să hrănească prizonierii germani într-o perioadă când chiar cetățenii țării sufereau de foame. Rațiile au început să sosească abia la 3-4 zile după capturare, pentru niște oameni cae nu mâncaseră aproape nimic de două săptămâni. Chiar și pentru cei bolnavi, aceste rații însemnau aproximativ o pâine la 10 oameni, plus o supă făcută din apă, cu câteva semințe din mei și pește sărat. Medicii se temeau, în același timp, mai mult de moarte de tifos decât de inaniție. Acolo, la Stalingrad au continuat să izoleze prizonierii suspectați în sistemul de galerii subterane. Au cerut autorităților să le pună la dispoziție mijloace de despăduchiere, în condițiile în care numeroși ostași ai Armatei Roșii și civili erau deja infectați. În aceste condiții, s-au înregistrat un număr foarte mare de decese încă din primele zile.

Cei mai norocoși prizonieri au fost trimiși la unul din lagărele din zonă. Cei din punga din nord erau duși, spre exemplu, la 20 de kilometri la Dubovka, la nord de Stalingrad. Făceau două zile până acolo. În timpul nopții au fost cazați în rămășițele fără acoperiș ale unor clădirii distruse de Luftwaffe.

Mii de prizonieri au fost conduși spre lagăre în ceea ce pot fi numite „Marșurile morții”. Pe drumuri lungi, fără mâncare sau apă, la temperaturi între 25 și 30 de grade sub zero. Unul dintre acestea urma o rută șerpuită din Stalingrad spre sud, pentru ca după 5 zile să ajungă la Beketovka, aflată imediat la sud de Stalingrad. În lagărul de la Beketovka majoritatea prizonierilor erau nemți, bolnavi de dezinterie, tifos scorbut, malaria, diaree etc. Din cauza condițiilor și tratamentului inuman la care erau supuși, mureau zilnic câte 25 prizonieri. Cadavrele erau dezbrăcate la pielea goală și depozitate într-un șopron din curtea lagărului. Când se strângeau circa 30 cadavre erau duse cu un autocamion la periferia localității și aruncate într-o

groapă comună. În lagăr, prizonierii stăteau în niște camere dărăpănate, cu pământ pe jos, fără nici o învelitoare. Necesitățile fiziologice le făceau într-un colț al camerei, în niște butoaie. Hrana era aproape inexistentă. Prizonierii se băteau pe capetele de pește și alte resturi rămase de la masa paznicilor. (22)

Dar, Beketovka era doar un lagăr de tranzit, de acolo prizonierii erau triați și transportați mai departe în condiții infernale, pe timp de iarnă. Din când în când, prizonierii auzeau împușcături în aerul înghețat și o altă victimă se prăbușea în zăpadă, nemaiputând să meargă mai departe. Setea era o amenințare, tot atât de mare ca și slăbiciunea cauzată de foame. Cu toate că erau înconjurați de zăpadă, au împărțit soarta „Bătrânului marinar”, cunoscând pericolele care îi pândeau dacă o consumau. Cel mai bine era să fii în fruntea coloanei și, cel mai sigur, să fii aproape de una dintre escorte. Unii ostași pe lângă care treceau se distrau, în pofida ordinelor, trăgând la nimereală în coloana de prizonieri.

Arareori aveau parte de un adăpost în timpul nopții, așa că prizonierii dormeau pe zăpadă unul lângă altul. Când se trezeau, mulți își descopereau camarazii de lângă ei morți și înghețați bocnă. În încercarea de a preîntâmpina acest lucru, era desemnat câte unul dintre ei să stea de veghe și să-i trezească pe ceilalți din jumătate în jumătate de oră. Toți trebuiau să se miște cât puteau de energic pentru a reactiva circulația sângelui. Alții nici nu îndrăzneau să se întindă pe jos. Sperând să doarmă precum caii, stăteau împreună în grup, acoperiți cu o pătură pentru a păstra căldura provenită de la respirațiile lor. (23.)

Marșurile istovitoare spre lagărele de prizonieri au redus mult numărul captivilor. Iată câteva mărturii ale acelor puțini supraviețuitori capturați la Stalingrad, care s-au întors după război în Germania. Wilhelm Gerke: „Am fost încărcăți câte 80-100 în vagoane cu paturi de scânduri. Pentru nevoi era decupată o gaură de 30/30 cm în podeaua de lemn. Într-un colț era o sobă și câțiva bușteni, precum și o bucată de metal tocit cu care să-i tăiem. Drept rație de hrană am primit două felii de pâine tare și din nou un hering sărat, dar nimic de băut pe tot parcursul drumului. Dacă se oprea trenul, cei care muriseră între timp erau scoși și depuși pe terasamentul de cale ferată. Când am ajuns la destinație și am fost dați jos, am fost împărțiți în două lagăre: Bauer și Neumann din fosta republică germană de pe Volga. Cei care nu puteau să meargă au fost urcați într-o sanie trasă de boi, condusă de o femeie, și cărați în felul acesta în

lagăr. Femeile, deținute civile, erau ținute în lagărul din satul Bauer. Bauer era un loc frumos. Locuitorii lui fuseseră deportați iar satul fusese transformat în mai multe lagăre închisoare. Dintre cei 1000 de oameni care au fost ținuți acolo, au murit și până la 30 pe zi, cei mai mulți de tifos, distrofie sau dezinterie. În acele prime săptămâni, aproape nimeni nu a fost apt de muncă. În lagăr nu exista doctor, numai o soră medicală rusoaică, dar aceasta nu putea face nimic pentru a împiedica morțile.

În martie, lagărul Neumann a fost desființat, iar supraviețuitorii au trecut în lagărul Bauer. Cei 50 de oameni apti de muncă au primit misiunea de a construi un colhoz. În septembrie 1943, a fost închis și lagărul Bauer, iar noi, 70 de oameni apti de muncă și 150 de bolnavi, supraviețuitorii grupului de 2000 de oameni, am fost transferați în lagărul Volsk”. (24).

Albrecht Appelt: „Marșul devine un chin. Îmi simțeam picioarele ca de lemn. Nu eram în stare să-mi adun forțele. Mă lăsam dus de val. Treceam peste cadavrele mutilate ale soldaților care fuseseră călcați de tancuri. Erau împrăștiate peste tot, înghețate, deasupra zăpezii pătate de sânge. Totul e încă viu în mintea mea”.

Herbert Wendeller a trăit aceeași dramă, dar el mai adaugă că „mergeam peste zăpadă și gheață, trecând pe lângă cadavrele acelor care nu putuseră să țină pasul și fuseseră împușcați”. *Horst Rocholl* a ajuns la limita suportabilității și nu mai dorea altceva decât să moară, dar tentația somnului de veci i-a fost schimbată de camarazii aflați în aceeași situație: „Seara am fost atât de epuizat încât m-am așezat pur și simplu pe marginea drumului. Speram că soldații ruși care ne escortau mă vor scăpa de chin, trăgându-mi un glonț. Doi soldați din unitatea mea, care fără îndoială mă simpatizau, m-au apucat fiecare de o parte și m-au ajutat să merg și să-i ajung din urmă pe ceilalți. Mi-au spus ce aveau de gând să facă în captivitate. Voiau să muncească și erau hotărâți să facă tot posibilul ca să se întoarcă acasă. Atunci mi-am dat seama că asta vreau și eu”. Mulți germani n-au supraviețuit marșului, peste 20 de mii au murit pe drum. (25)

Prizonierii transportați cu vagoane de marfă, pe calea ferată, aveau o soartă chiar mai crudă, închiși fiind între patru pereți care nu îi apărau deloc de frig, hrănindu-se și bând apă doar atunci când se nimerea. În timpul războiului, își amintea V.V. Farsobin, ofițerii unei unități ce asigura paza podului de cale ferată de pe râul Kliazma (Pe linia ferată Vladimir-Tuma) își petreceau timpul liber la Ulîbșevo, distrându-se cu fetele din sat. Într-o seară din iarna anului 1942/1943, ofițerii au lipsit de la întâlnire.

A doua zi când au venit, le-au explicat prietenelor lor motivul. Le-au dat atunci o veste cutremurătoare, rugându-le să păstreze secretul total asupra ei. Între Vladimir și podul de pe râul Kliazma sosise o garnitură de tren încărcată cu cadavre înghețate. Erau prizonieri de război. Soldații și ofițerii primiseră misiunea să-i descarce și să-i îngroape. Operațiunea durase toată noaptea. Reușiseră să îngroape numai jumătate din leșuri. Cealaltă jumătate fusese trasă pe o linie moartă între stațiile Ulîbșevo și Golovino, urmând a fi înhumată acolo. Erau soldați fără mantale – relatau ofițerii – îmbrăcați în tunici nemțești, înghețați în poziție șezând, culcat sau ghemuit. Faptul că nu purtau mantale însemna că fuseseră pedepsiți – au aflat fetele din Ulîbșevo în acea seară de la prietenii lor. (26).

Prizonierii germani aflați în marș erau priviți de cetățenii sovietici cu multă mânie și dorință de răzbunare, știindu-se cum s-au purtat aceștia în timpul înaintării cu prizonierii sovietici. Natalia Ivanovna a fost o luptătoare care nu avea deloc sentimente de compasiune față de inamicii săi: „Dar, până azi nu am iertat nimic. Și n-am să iert(...). Mă bucuram când vedeam prizonieri nemți. Mă bucuram că arătau atât de jalnic: în picioare aveau obiele în loc de cizme, pe cap tot obiele. Îi duceau prin sat și ei cerșeau. Măicuță dă pâine! Pâine, pe mine mă uimea că sătenii ies din case și le dau, care o bucată de pâine, care un cartof. Copiii fugeau după convoi și aruncau cu pietre. Dar femeile plângeau (27). Lui Hans Moezera i se părea frapantă atitudinea poporului sovietic față de germani. El a amintit și despre o bătrână care împărțea germanilor prizonieri aflați în trenuri murături în stația de tren Volski.

La suferințele pe care le îndurau prizonierii germani contribuiau până și cei mai mici dintre cetățenii sovietici care acționau sub imperiul poveștilor ce se spuneau despre fritzi. Nina Iakovlevna, comandant instructor sanitar, spunea că fratele ei mai mic i-a povestit cum prin orașul lor atunci când trecea, sub escortă, o coloană de prizonieri nemți, niște puștani se întreceau să-i nimerească cu praștia. Mama lui i-a cârpit una după ceafă. „Prizonierii erau și ei niște puști din ultimul contingent încorporat de Hitler, fratele meu avea șapte ani dar a ținut minte cum mama îi privea pe nemții aceia și plângea”. „De le-ar orbi Dumnezeu pe mamele alea ale voastre: cum v-au putut lăsa la război cu cașul în gură. Războiul e treabă de bărbat”. (28)

Armata Roșie în ansamblul ei nu simte nici un fel de milă, mai ales după descoperirile macabre, la

eliberarea cătunului Novo-Maksimovski”, raportează secția NKVD a frontului Donului: „Soldații noștri au găsit în două clădiri cu ferestrele și ușile zidite cu cărămidă șaptezecișase de prizonieri sovietici, șazeci dintre ei morți de foame, unele cadavre fiind în descompunere. Restul prizonierilor fiind vii doar pe jumătate și cei mai mulți dintre ei nu pot sta în picioare, atât sunt de înfometați. Se pare că acești prizonieri au petrecut cam două luni în clădirile respective. Germanii îi lăsau să moară de foame. Uneori le aruncau bucăți de carne de cal putrezită și le dădeau de băut apă sărată. Ofițerul responsabil cu lagărul german Dulag 205 declara mai târziu la un interogatoriu al SMERSH că „de la începutul lui decembrie 1942, comanda Armatei a 6-a germane, în persoana generalului locotenent Schmidt, a oprit cu totul aprovizionarea cu mâncare a lagărului, iar moartea prin înfometarea în masă a început”. Soldații sovietici nu arată milă răniților germani, mai ales după ce găsesc ultimii prizonieri ruși supraviețuitori care fuseseră înfometați în alt lagăr, la Gumrak. În mod tragic, salvatorii lor îi omoară dându-le prea multă mâncare. (29.)

Acest caz este unul particular, întâmplat în condiții deosebite, în încercuirea de la Stalingrad, în care numeroși soldații germani și români aveau să moară de foame, nu numai prizonierii sovietici. Dar nici mai târziu, când condițiile s-au schimbat, prizonierii aflați în custodia sovieticilor nu au simțit o schimbare majoră, cel puțin în perioadă imediat următoare capturării lor. În principal din lipsa pregătirilor anterioare, prizonierii nu primeau hrană sau asistență medicală pentru o anumită perioadă: Aproape jumătate vor muri până la venirea primăverii

Nici după primele săptămâni de captivitate condițiile de viață nu s-au îmbunătățit. Pe măsură ce armata sovietică înainta spre vest, soldații luați prizonieri erau de obicei depuși laolaltă în lagăre provizorii, ținuti acolo cu hrană minimă și fără medicamente și uneori erau pur și simplu împușcați. Fără adăpost, prizonierii dormeau unii în brațele altora, ghemuiți în zăpadă, și se trezeau uneori strângând în brațe un cadavru. În primele luni ale anului 1943, rata mortalității în rândul prizonierilor de război a ajuns la aproape 60%, iar în jur de 50 mii de oameni sunt oficial înregistrați ca decedați în captivitate din cauza înfometării, bolilor și rănilor neîngrijite.

În martie 1943, NKVD-ul a luat măsuri pentru ameliorarea situației și a creat un nou departament, GUPVI, pentru lagărele de muncă forțată, care să se ocupe doar de prizonierii de război. Aceste noi

lagăre nu făceau parte din Gulag din punct de vedere administrativ, ci depindeau, la început, de administrația NKVD pentru prizonierii de război și a deținuților. Lucru care nu a adus neapărat îmbunătățiri substanțiale. (30).

Chiar dacă stârneau sentimente de ură și dorință de răzbunare din partea celor mai mulți dintre soldații sovietici, existau și dintre unii plini de compasiune față de omul ajuns în suferință. Un exemplu de milă pentru nefericiții germani ne oferă Natalia Ivanovna Sergheeva, soldat sanitar din armata sovietică: „Nu-ți cunoști niciodată inima. Iarna a trecut pe lângă unitatea noastră o coloană de soldați nemți, luați prizonieri. Mergeau înghețați, cu niște pături rupte pe cap, cu mantalele arse, găurite și era un ger de crăpau pietrele. Înghețau păsările în zbor. În coloana asta era un soldat (...) Iar eu duceam în geantă pâine pentru cantină. El nu-și putea lua ochii de la geanta aia, nici nu mă vedea, vedea doar geanta. Pâine, pâine (...) Am luat și am rupt un colț de pâine și i l-am dat. L-a luat și nu-i venea să creadă. Nu-i venea (...) Nu-i venea să creadă. Am fost bucuroasă (...) Am fost fericită că nu pot să urâsc. M-am mirat atunci singură pe mine...” (31)

În general, femeile din Armata Roșie manifestau mai multă compasiune pentru prizonieri. Nina Vasilievna, soră medicală, povestește cum au fost puși prizonierii nemți să sape tranșee, aceștia crezând că vor fi omorâți în acele gropi, motiv pentru care săpau cu mare spaimă. „Dar, când au văzut că-i pansăm, că le dăm apă să-și potolească setea, că săpaseră gropile ca să se adăpostească ei înșiși în ele, nu-și mai puteau reveni din uimire (...) Unul dintre ei a izbucnit în plâns (...) nu mai era tânăr; plângea fără să se ascundă”. (32)

Numărul total al prizonierilor crește spectaculos în iarna a anului 1942/1943. În 20 februarie 1943, numărul prizonierilor de război luați în evidență, în lagăre, la punctele de primire și la unitățile Armatei Roșii ajunge la 288.326 persoane, din care în lagăre – 183 448 persoane; la punctele de primire – 52 916 persoane; bolnavi și răniți în spitale – 28. 496 persoane; pe drum către lagăre – 7056 persoane; decedați din cauza extenuării și a bolilor pe drum către lagăre – 16 410 persoane. (În plus conform datelor Direcției lagărelor în Regiunea Stalingrad, mai existau 3122 ofițeri prizonieri de război, din care 24 generali). Prizonierii pe naționalități erau înregistrați astfel: germani - 102 220 persoane; români – 38 291; italieni - 37. 679; maghiari – 31. 299; evrei - 6228; rusini - 1660; austrieci – 1474 etc.

Și numărul deceselor în această iarnă a anului 1943 este extrem de mare, chiar documentele sovietice înregistrează acest fenomen, deși

cercetătorii se îndoiesc că cifrele sunt reale și cred că sunt mult diminuate. Dar, trebuie să recurgem la ele pentru că sunt singurele avute la dispoziție și oricum exprimă un adevăr, acela al situației tragice în care se aflau prizonierii.

Numai circa 6000 de germani se vor întoarce în patria lor după repatrierea de după război, majoritatea după ce au petrecut peste 10 ani în lagărele de muncă. Majoritatea românilor luați prizonieri la Stalingrad va fi îngropată tot în pământul rusesc de dincolo de Volga.

Bibliografie

1. Antony Beevor, *Al doilea Război Mondial*, p. 412
2. Valeriu Munteanu, și colab., „Un român la Stalingrad. Un francez la Buchenwald”, p. 76
3. Antony Beevor, *Stalingrad*, p. 466
4. Antony Beevor, *Stalingrad*, p. 456
5. Antony Beevor, *Stalingrad*, p. 456
6. Reinhold Busch, *În infernul de la Stalingrad*, E. Corint, p. 235
7. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 236
8. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 236
9. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 117
10. Youtub, „Ce s-a întâmplat cu cei 91 000 soldați români și germani la Stalingrad”
11. Reinhold Busch, *În infernul de la Stalingrad*, p. 337
12. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 368
13. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 301
14. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 157
15. *Prizonieri români ...*, p. 155
16. Antony Beevor, *Al Doilea Război Mondial*, p. 421
17. *Prizonieri de război români...*, *op. cit.* p. 160
18. *Prizonieri de război români...* *op. cit.* p. 183
19. Vasili Grosman, „Viață și destin”, p. 682
20. Vasili Grosman, „Viață și destin”, p. 607
21. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 44
22. ANVR, *De la Stalingrad la bătălia Moldovei*, p. 169
23. Antony Beevor, *Stalingrad*, p. 488
24. Reinhold Busch, *op. cit.* p. 117
25. *Revista Historia*.
26. Florentina Dolghin, *Arhipelagul GUPVI, Magazin istoric*, iunie 1999, p. 24
27. Svetlana Aleksievici, *op. cit.* p. 46
28. Anne Applebaum, *op. cit.* p. 139
29. Antony Beevor, *Al Doilea Război Mondial*, p. 412
30. Anne Applebaum, p. 442
31. Svetlana Aleksievici, *op. cit.* p. 132
32. Svetlana Aleksievici, *op. cit.* p. 431

„Sufletele întunecate păcătuiesc,
dar adevăratul păcătos este acela
care provoacă întunericul”
(Victor Hugo, *Mizerabilii*)

Consiliul
Județean Arad

CENTRUL CULTURAL
JUDEȚEAN ARAD

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
ARAD

CMCĂ

centrul municipal de cultură arad

Cerbul Albastru
Rafinament, Eleganță

